
Стара српска књижевност
у 24 књиге

**Уређивачки
одбор**

Димитрије Богдановић (1930—1986)
Ирена Грицкат
Милорад Павић
Милорад Бурић
Радмила Маринковић
Миличав Савић
Биљана Јовановић-Стипчевић

Књига пета
свеска друга

Приредила
Биљана Јовановић-Стипчевић

Данашња језичка верзија
Проф. др Димитрије Богдановић
Биљана Јовановић-Стипчевић

Теодосије
Службе, канони
и Похвала

Просвета
Српска књижевна задруга
Београд 1988.

Стара српска књижевност

Димитрије Богдановић (1930—1990)

ТЕОДОС

Српски књижевни канон

СЛУЖБЕ, КАНОНИ И ПОХВАЛА

ПОХВАЛА

КАНОНИ

СЛУЖБЕ

Преглед

Билана Јовановић-Стипчевић

Димитрије Богдановић

Проф. др Димитрије Богдановић

Билана Јовановић-Стипчевић

скенирао

Теодор Анагност

Садржај

Предговор

Димитрије Богдановић, *Византијски књижевни канон у српским службама средњег века* 9

СЛУЖБЕ, КАНОНИ И ПОХВАЛА

Служба Светоме Симеону 41
Служба Светоме Сави 79
Заједнички канон Спасу Христу, Светоме Симеону и Светоме Сави 119
Заједнички канон Светоме Симеону и Светоме Сави на осам гласова 131
Заједнички канон Светоме Симеону и Светоме Сави четвртога гласа 201
Служба Светоме Петру Коришком 209
Похвала Светоме Симеону и Светоме Сави 231

Пропратни текстови

Белешка о овом издању (Биљана Јовановић-Стипчевић) 267
Библијски цитати 275
Коментари (Биљана Јовановић-Стипчевић) 277
Речник појмова, личности и навода из *Светога Писма* (Младомир А. Тодоровић) 323
Илустрације 383

Византијски књижевни канон у српским службама средњег века

У каквом односу према византијској књижевности стоји књижевно стварање код Срба у средњем веку, можда се најбоље може видети на примеру служби, текстова на које се због њихове литургијске употребе наша књижевна историја до сада није много освртала. Нигде се боље не може пратити однос зависности, али и особене оригиналности српске литературе у односу на византијску — као у овом књижевном жанру. Ту се кроз познате, традиционално прављене и знане облике певала изворна српска реч. У низовима службе, у свим њеним стихирама, тропарима, канонима, у светилнима, кондацима, икосима, у одвојеним акатистима и молбанима, свуда се мисао српскога песмописца поистоветила са надахнућем византијског поете, да управо у том поистовећивању открије једно друкчије схватање оригиналности: оригиналност у свеопштем, у ономе што је много пре осећање целине него издвојености из целог.

Српски се песник овом научио певајући грчку, византијску службу на словенском богослужбеном језику. Чинио је то било да је византијски текст сам преводио са грчког језика, било да је читао и певао старе преводе, оне из времена Бирила и Методија. Затим је, следећи узор и поштујући освештана књижевна правила, за потребе својих култова стварао и сам нове службе. Све ове као да не показују никакву разлику према својим грчким обрасцима: исти облици, исти називи песама, исти распоред и композиција појединих целина, па чак, када се подробно размотри, и сличне, често потпуно истоветне стилске фигуре, сам њихов књижевни израз.

Откуда то, и како је уопште дошло до ове широке песничке идентификације српског са византијским у средњем веку? Како то да чак и знатно касније, у временима турског ропства, традиција византијског књижевног канона настави да живи у српском литургијском песништву, борећи се успешно

са временом, одолевајући променама, све до грађанских културних револуција XVIII—XIX века?

Да би се то схватило, потребно је познавати смисао и битна обележја византијског литургичког песништва и књижевног канона коме се то песништво било покоравало.

I

Религиозна песма у Византији није носила индивидуални карактер, мада је њу увек испевала одређена, често по имену позната па чак и чувена личност. Она као дело (ποίημα) одређеног аутора није индивидуална и није усамљена у своме песничком бићу зато што је црквена. То не значи да је ово само песма коју прописује црква. Канонски однос цркве, њен литургички однос према њој, у ствари, изведен је из једне дубље црквености самога песничког стварања — у овом роду песништва, разуме се. Црква је доживљена као „надлично јединство“, што значи као целост једне заједнице која је невидљива колико и видљива, јер постоји у свим Христовим ученицима без обзира на то колико их је, где су, када су живели, кад ће се родити. То је један посебан вид друштвене свести, ирационално мотивисане свести која тежи божанству, а овоме, опет, као нечему апсолутном и једноставном у својој сложености. Црква је, у духу библијских традиција, посматрана као „тело Христово“, коме је „глава Христос“ (1Кор 12,27; Еф 1,22—23; Кол 1,18, 24); она је организам који спаја метафизичко са физичким, и који оно што својим бићем припада свету пролазности узноси до нечега вечног, до Бога који је „све у свему“ (1Кор 15,28). Зато је на неки начин подељено са свима све што се религиозно доживљава па тако и религиозно песништво. У Византији, религиозна песма је таква, „надлична“, баш зато што извире из једнога колективног осећања које се у самој византијској философији називало осећањем универзалности или „католицитета“ (καθολικός, свеопшти). Кроз религију Византинца доживљава своје људско биће. Истина уметничког стварања за њега може да буде истина само ако у

људима открива оно што их повезује и ставља у лични и колективни однос са божанским, оно што их све, у читавој њиховој укупности, усмерава ка томе апсолутном идеалу или призива на њих тај идеал.

Сасвим је погрешно мислити да је таква византијска песма без емоције, рационална, и да је подређена захтеву једнога формалног изједначења као при вида те духовне универзалности. Без обзира на различит ниво појединих песничких остварења, има ту увек онолико искрености колико је има сам религиозни доживљај који иза овога стварања стоји. Међутим, ту се управо пазило да песник буде достојан своје песме, достојан у тој чистоти религиозног доживљаја. Песништво је схватано као подвиг, свет и велик, подвиг који тражи жртву и потпуно саобраћавање песниковог живота идеалима његовог песништва. Идеал је у светости; доживљај светог, нуменозног, сакралног, корен је и основни мотив овога песничког стварања. Потреба да се изрази, основна потреба сваког уметника, јесте у овом случају на првом месту потреба испољавања свога односа према божанском, субјективна психолошка нужност успостављања личнога односа са божанским. Али се лично не издваја из општег; зато је и овај мотив — општи, црквени мотив. С друге стране, доживљај светог као покретач песничког стварања овде је разлог потпуног идентификовања уметниковог са његовом уметничком истином — религиозног човека са његовом религиозном истином. У томе је доживљају и његова естетика, ту су његова естетска мерила. Лепо је оно што је израз божанског идеала лепоте, оно што тежи ка ступњевима на којима се налазе богонадахнути изабраници лепоте. Није уопште значајно да ли се ти ступњеви достижу угледањем, или дубљом идентификацијом, или пак потпуно самосталним напором стваралачке инвенције појединца. У ствари се угледање и стваралачки напор своде на потребу тог поистовећивања „свакога са сваким“ чак и на уметничком плану. Важно је само то да уметничким стварањем овде господари закон који не трпи „да о светим стварима зборе нечисте усне“.

Веома је важно при том разумети једну од основних мисли византијског погледа на књижевно, и свако уметничко стварање: то је мисао о јединственој стваралачкој енергији, која дејствује у људима потичући од божанства као божанска, „нестворена“ енергија. Византинац гледа у акту стварања нешто божанско и вечно. Енергија стварања, креативна моћ, јесте божанска способност која се саопштава створеном бићу и којом то створено биће постоји и наставља да ствара. Стога је у крајњој линији прави аутор свакога уметничког дела, по томе схватању, сам Бог; човек је активни божји инструмент. Активни, зато што уноси и себе лично, свој израз, ограничења и упоне своје људске природе. Али ипак инструмент, зато што без Бога нико ту не може створити ништа, дакле ништа без учешћа у мистерији самога божанског стварања (μετοχή). Генеза уметности, књижевног изрази или књижевне лепоте у ужем смислу, јесте, у склопу таквих погледа, нешто истоветно са генезом света и нешто што се корени у тајнама космогоније у најширем смислу речи.

Ови општи метафизичко-теолошки постулати византијске естетике од пресудног су значаја за разумевање многих проблема византијске, а посредно и старе српске књижевности. Пре свега, проблема односа према књижевној творевини, према песми — у овом случају. Песништво је нешто божанско само када је његова тема божанско биће, или божанска истина, значи не и у свом „лаичком“ облику и садржају. Али тек такво песништво је право, и само оно је ту признато као права уметност. Од профаног се бежало као од „козмичког“, а то ће рећи грешног и патвореног, што не траје дуже од једног људског века и не савлађује смрт. Међутим, према религиозној песми, духовној или црквеној песми, већ сам се њен творац односио као према нечему што није само његово. Реч коју пише, или је ствара певајући, као мелод, носи нешто од божанске стваралачке енергије, садржи у себи, како би се то рекло неоплатонско-хришћанском мистичком терминологијом, „семе Логоса“ (λόγος σπέρματος), Бога у малом. Зато је и сама та реч, као дело „Речи“ (Јн 1,1), као њен израз,

предмет извесног култа. Према њој се сам поет односи са страхопоштовањем које данашњи песник, из разумљивих разлога, уопште не осећа. За византијског песника, реч није средство интелектуалног експеримента и не живи сама. Византијски песник сматра да је посредник Речи, Логоса, да је на неки начин божји коаутор, и то одређује читав његов однос према сопственом производу, а других према овоме поготову. С једне стране, он је свестан недостатака онога људског и сопственог у томе производу; то је, онда, његово и само његово. С друге стране, он верује у божанску суштину свога стварања; и зато све што је добро, и трајно, све истински лепо и уметничко у своме делу он приписује Богу, а не себи. То осећање одговорности и поштовања у односу на изговорену реч, и на испевану реч посебно, подстиче византијског песника да се у своме стварању увек наслони на оно што је већ познато и проверено као аутентична реч божанске истине, оно што је свеопшта црквена свест верификовала као израз такве истине.

Ту долази до изражаја и једна од такође битних особина византијског духовног песништва: пресудна улога књижевне традиције, предања. Као што се и сама религиозна мисао, теологија, заснива на „светом предању“ исто колико и на тексту Светог писма, тако и песничко стварање: и његов је основ предање, овога пута песничко предање. Па и то је предање освештено својом црквеном употребом и постало један вид општега црквеног предања, у коме песник тражи садржину и облик, обезбедивши се тим својим угледањем од сваког „новачења“, и од свега уопште што би потврђивањем индивидуалне вредности ишло ка одвајању од вредности општих, универзалних, и у том смислу еклезиолошких (црквених). Зато византијски песник и мелод, творац црквеног песништва, хоће пре да опонаша и цитира неголи да тражи ново. Ако већ тражи нешто ново, онда је то најпре нова фигура, нова реч, али у већ устаљеним канонским оквирима песничког црквеног предања, које је у начелу неизменљиво.

Ту леже разлози за извесну статичност у историји византијског духовног песништва. Ако се нешто мења,

мењају се облици, и то тек кроз своју црквену употребу и оправдање, а не дејством сопствене, тако рећи ауторске вредности.

Исто тако, црквена природа овог песништва и религиозно-метафизички однос самог песника према свом стварању, условили су у Византији и одређени манир песничког изражавања, који је, када се боље погледа, манир сваке хришћанске молитве. Тај однос самоунижења и обезвређивања свога личнога, и настојање да се жиг својих недостатака и грехова избрише оним што је свеопште и што је потврђено као сакрално својом свештеном употребом, то је упадљива карактеристика оријенталне хришћанске молитве уопште. Отуда они самоизвињавајући уводи, као у песничком Мољењу Симеона Новог Теолога (XI в.) у чину причешћа:

Од скврних усана
од гнусна срца
од нечиста језика
од душе оскврњене
прими мољење Христe мој.

Тај основни тон смерноумља пред оним што је недостижно, сама та реч о недостижности, о неизрецивости, вечити лајтмотив о недостојности па чак и немогућности да се изрази оно што се силином инспирације ипак пробија ка своме изразу — то је, заправо, карактеристично за атмосферу молитве, а то је својствено и византијској духовној песми. Чак и када пева полетно и надахнуто, византијски песник је убеђен да муца и својим речима — кад год су „његове“ — скоро да врећа оно о чему пева. И зато читаво његово певање обично протекне у противречном утркивању између признавања своје недостојности и неуморног стварања једнога достојног израза, извршних, живих фигура, обрта и ритамско-мелодијске лепоте усхићенога људског говора.

У потреби да изрази своју религиозну мисао, византијски песник се наслања не само на традицију, на свеопште вредности црквенога прошлог него и на

црквеност свога времена. Песма као облик култа тражила је увек да се уклопи у општу композицију црквеног ритуала, у коме се у највећој мери и доживљавала свеукупност цркве. Тако настаје *служба*, посебна песничка творевина византијске књижевности.

Основа службе је колективни ритуал. Служба (*ἁκολουθία*) је литургијски феномен, али је она у исто време и једна књижевна целина, сложени књижевни облик. Њом господари тзв. латревтички моменат, тј. моменат „служења“ Богу, или светоме, а служење је одавање достојне поште и прослављање онога који је предмет култа. То је главни вид испољавања религиозног осећања. У религиозном смислу говори се после овога о једном још узвишенијем моменту, тзв. харизматичком или благодатном моменту, који, према теолошкој интерпретацији, значи остваривање односа између божанског и људског у акту служења, и то дејством самога Бога, изливањем његове милости (*χάρις*, благодати) на људе. Објективно, и једно и друго, заједно са трећим моментом сваког богослужења, названим дидактичким или поучним моментом, представља комплексан религиозни израз којим се потврђује припадност једној заједници идеје и живота, њено видљиво обележје. Али управо у томе што је богослужење својом суштином везано за колективно биће цркве („Јер где се двоје или троје сакупе у име моје, ту сам и ја међу њима“, Мт 18,20), духовно песништво византијске цркве слива се у богослужење и поново извире из њега, обликујући се углавном кроз службу као низ појединих религиозно-песничких, књижевних облика, који се правилно смењују и међусобно прате по устаљеном реду (то и јесте „аколутија“, „последованије“), да би и као целина били облик за себе, једна посебна песничка творевина.

Византијска служба се стварала током доста дугог времена, а наставља се на традицију старе хришћанске литургије одн. организованог молитвеног окупљања са читањем из Светог писма, молитвама и појањем. Занимљиво је да се служба (мислимо овде на службу као литургијску и књижевну целину) развија поступно акумулацијом и одабирањем текстова, много више него простом заменом једне структуре дру-

гом. У ствари, у првобитну хебрејско-хришћанску и монашку структуру богослужења, која се изградила углавном око класичне хебрејске псалмодије, уграђивале су се нове творевине, нове молитве и песме, тако да је грађевина расла и читаво богослужење добијало у својој сложености и обиму. Првобитно језгро, текст псалама и тзв. библијских песама, са читањима из Светог писма и обавезним молитвама и беседом, остао је и даље окосница богослужења, али попуњена и понекад управо претрпана новим текстовима, песмама и молитвама нових црквених песника.

У обликовању византијске службе, оне која је прешла и Словенима крајем IX века, могу се ипак запазити извесни преломни моменти. Песнички текстови једнога Романа Мелода (VI в.), тзв. „кондаци“, мада су знатно обогатили првобитну византијску службу, ипак се нису могли одржати као њена основна садржина. Нису се у служби уопште ни могли одржати. Иако беспрекорни по свом облику, пребогати по надахнућу, топли и искрени, ови су се текстови тешко уклапали у практичну функцију службе, оптерећивали су је и онемогућавали њено даље проширивање. Осим тога, они су и превише сами собом сачињавали једну драмску, не само у ужем смислу песничку целину, која се није могла прилагодити оној другој, основној драмској целини — целини литургије, у којој средиште представља евхаристија (тајна причешћа). Зато је Романово песништво, управо због те своје неспособности да се уклопи у колективни култ и због те своје индивидуалности, истиснуто из ране византијске службе па за дуже времена чак и заборављено. Одржавају се краћи текстови, химне старих и нових хришћанских песника, све док у VIII в. ово песништво служби није обogaћено једном новом творевином, тзв. „каноном“. Али се ни канон, о коме ће још бити речи, није могао одржати у свом првобитном облику, и то из сличних разлога из којих ни кондаци Романа Мелода: био је превелик и гломазан, и покрај њега као да није било места за друге текстове. Истина, сачуван је и данас, али певан само у одређени дан у години, Велики канон Андреја Критског (око 660—740), прави песнички мастодонт

од 250 строфа. Трајнију вредност и пресудну улогу у обликовању византијске службе имаће тек многобројни, али релативно мали и веома употребљиви канони Јована Дамаскина († 753).

Са Јованом Дамаскином почиње епоха оне византијске службе која се одржала до данас, допуњавана новим текстовима, нарочито новим канонима, али у својој структури и своје основном правилу иста. У ту епоху ући ће и словенско духовно песништво, захваљујући преводима почев од последње четвртине IX в., који су потом допуњавани самосталним песничким делима словенских писаца. То је и време коначног формирања византијских богослужбених књига, оних које садрже главне литургијске и песничке циклусе: октоиха, триода, минеја и др. Стварање још у stoleћима који су претходили, ове богослужбене књиге тек у VIII и IX в., са коначном победом источног православља над иконоборством, добијају свој данашњи облик.

У свим овим књигама већ у VIII, а поготову у IX в., јављају се службе као посебне литургијске и у исти мах књижевне целине. Међутим, литургијска функција је узрок што и те целине нису у тој мери непокретне и неизменљиве да се са њима даље баш ништа не би дешавало. У литургијском смислу, свака је служба не само целина него једна динамична целина, која има своје сталне, непроменљиве делове, али и покретне, изменљиве делове. Служба је таква иста целина, отуда, и у књижевном смислу.

Да би то било јасније, треба нешто рећи и о самој организацији богослужења у византијској цркви.

Сва се богослужења ту врше у одређеним циклусима: дневним, затим годишњим, и најзад пасхалним (ускршњим). У току дана, богослужење се врши у мањим целинама (аколутијама или последовањима) тзв. вечерња с повечерјем, поноћне службе са јутрењем и „часовима“ (првим, трећим, шестим и деветим часом), међу које се ставља и „обедница“. Све ове службе, које се састоје од псалама и других црквених песама и молитава, изложене су у књизи која се зове Часослов (Ώρολόγιον). Те службе, које се зову и дневне или свакидашње, саме по себи још не-

потпуне, представљају основни костур богослужења. У њихову структуру уграђују се, потом, даљи текстови, и то из два основна извора. Први је извор Октоих (Осмогласник). Октоих је књига у којој су црквене песме за сваки дан седмице, груписане по „гласовима“ (мелодијским групама или целинама), који се смењују сваке седмице, да сваке девете недеље започне, пошто се заврши с појањем текстова осмогласа, поновно певање Октоиха из почетка. Према томе, на текстове из Часослова (нпр. јутрење), додавање се на одређеном месту и по утврђеном правилу песме из Октоиха, већ према томе о којој се служби дана ради и који је уопште дан и која седмица у години. Други је извор за уграђивање црквених песама у дневну службу Минеј (Месечник), књига у којој су службе, у ствари песме појединим свецима одн. празницима Христа или Богородице, и то у календарском поретку, за сваки дан свакога месеца у години. Сваког се дана у цркви, наиме, врши култ читавог низа светаца. Црквени „устав“ (типик) одређује који ће се светац само поменути у молитви, а коме ће се појати служба. За овај други случај, изложене су службе у Минеју. И тада се на текстове из Часослова и Октоиха додају текстови из Минеја, и служба (аколутија) постаје потпуна. Тек са свим овим текстовима, укључујући ту, најзад, и читање из Светог писма (паримије, јеванђеље, апостол), може се говорити о служби у пуном смислу те речи.

У току пасхалног (ускршњег) циклуса, који траје од припремних недеља за Велики пост (Четрдесетицу) па преко ускршњих празника све до прве недеље после Духова (Недеље свих светих), уместо Октоиха употребљавају се две књиге Триода као извор за текстове којима се свакога дана допуњавају текстови из Часослова и Минеја. То је трећи основни извор за комплетирање једне византијске службе, аколутије, као литургијске па и књижевне целине.

Посебно место има у дневном богослужбеном циклусу литургија, најважнија хришћанска служба. Она, међутим, најмање зависи од овог „кретања текстова“, јер има сасвим чврст и устаљен, још од IV—V в. потпуно канонизован текст, који је у исто време у

тој мери херметичан да се само мало текстова, углавном тропара на стихове Блаженстава из јеванђеља, и још главних тропара и кондака из Минеја, Октоиха или Триода, уноси у ову књижевну целину.

За уметање и комбиновање свих ових текстова постоје веома сложена правила, изложена обично у црквеном типикју. Та су правила утолико потребнија, уколико су текстови бројнији, а ни број извора не остаје само на поменути три. Нарочити проблем је у томе што се временом увећавао број светаца, а сваки, по правилу, треба да има службу, јер је служба, као ритуални израз култа, један од битних елемената поштовања светих. Да би организација богослужења била заштићена од својеволјних измена и таквих поремећаја који би могли срушити целокупну конструкцију колективног културног живота цркве, створен је током времена својеврстан канон литургијских целина и оних књижевних облика који улазе у те целине. Тај канон, књижевни колико и литургијски, одржава се и до данас у цркви помоћу чврсте традиције, и може се рећи да од VIII или најкасније IX в. никаквих битних новина у богослужбеним текстовима православне цркве нема. Тачно је утврђено какав се облик литургијској песми уопште може дати да би та песма била уклопљена у богослужење и вршила своју литургијску функцију.

II

Српско духовно песништво средњег века грађено је по законима византијског црквеног песништва. У томе нема никаквог изузетка. Књижевни канон коме се покоравала духовна песма у Византији поштован је без икакве измене и у Србији. Ту се српска књижевност непосредно наставља на византијску и не одваја се од ове, осим језиком и оним посебним поетским елементима који су условљени специфичном мелодијом, и ритмиком, и другим особинама словенског језика. Све друго је исто: облици, називи, употреба.

Има више разлога за ово преузимање византијског књижевног канона у литургијском песништву средњовековне Србије.

Црквени карактер овог песништва, његова богослужбена функција јесте први разлог. Прихватајући источно православље још у временима покрштавања, а нарочито у доба покрета за стварање аутокефалне српске цркве (XII в.), Србија је у потпуности преузела од Византије облике и садржину њених култова. То је учињено већ са преводом Светог писма и богослужбених књига на словенски језик, трудом Солунске браће и њихових многобројних ученика који су византијском православљу обезбедили религиозну и културну превласт на читавом јужнословенском подручју, од Македоније до Србије и Бугарске. Може се слободно рећи да је управо византијска литургијска књижевност, присутна у песмама Октоиха, Триода, Минеја, Ирмологија и др., поред текстова Светог писма и Житија светих, највише и допринела обликовању културне свести средњовековне Србије, чак више од других књижевних дела превођених са грчког језика. Са црквеном песмом, захваљујући свакодневној употреби у вршењу колективног култа, били су упознати и саживљавали су се веома широки слојеви народа. Писмени део народа, свештенство и монаштво поготову, читао је и појао ове текстове свакога дана по више часова. Они су били освештани облик изражавања вере, знак припадности једноме свету који је претендовао да буде универзалан, пут излажења некадашњег „варварина“ из уских оквира своје регионалности у светску духовну културу. Без икакве дискусије о томе да ли ће се што такво примити или не, примао се тај књижевни канон као закон вековне црквене традиције, као одлука божанске воље. То више није била ствар избора него ствар вере, и сваки покушај да се овај књижевни канон замени неким другим, новим, био би унапред осуђен као нарушавање божанске норме, безмало као јерес. Зато је наш песник у свом књижевном огледању у области духовног песништва ишао утврђеним стазама онога што је примио са вером, из Светога рOMEјског царства, а

у трагања за нечим новим и друкчијим није се ни хтео упуштати.

Захваљујући потпуној истоветности структуре и облика литургијског песништва код Срба и такве књижевности код Грка, могућно је приказати облике византијског књижевног канона на примерима старих српских служби.

Свака литургијска песма има своје одређено место у склопу једне службе (аколутије) и чини њен саставни део.

Према правилу или „уставу“ црквеног богослужења на Истоку још од VI в., култ одређеном свецу врши се као једна сложена књижевно-литургијска целина под називом „памет светому“ (*μνήμη αἰτίου*) у одређени дан године, по тексту из Минеја. Богослужбени комплекс овога култа, према томе, обележен је идејом спомена који се чини светоме, и тема оживљавања успомене на светог, на околности и одлике његовог живота, прожима све текстове једне „памети“. Спомен је светог, опет, повезан са општим прослављањем Бога, који је „славан у светима својим“, а ово се прослављање изражава у дневним службама Часослова и песмама Октоиха или Триода. Укрштање текстова из Часослова, Октоиха односно Триода и Минеја, према томе, последица је не толико формалних разлога и неке потребе да све богослужбене књиге буду у култу употребљене (тих књига има врло велики број), колико идеје о јединствености култа: култ светих није ништа посебно у односу на култ који се врши самоме Богу. Успомена светога доводи у сећање најпре самога Бога, чијим се дејствима, према теолошком схватању, људи чисте од греха и постижу светост. Стога је и комплекс богослужења једна идејна и органска, а не формална и случајна целина. Читавом службом и сменом чинова и текстова влада један основни мотив, и комбиновање текстова по правилу никад не доводи до вештачког суседства разноликих мотива, поготову не таквих који би били међусобно опречни. Било да текст долази из Минеја, или из Октоиха, или из које друге књиге, ток службе тече природно, композиционо и садржајно уједначен, ка своме климаксу и разрешењу, од почетне формуле

благослова и молитве до завршне доксологије (славословија) и отпуста, молитве која на неки начин резимира службу и читав култ светих своди на његову религиозну суштину: молитвено посредништво за милост и љубав божју, у уверењу да смрт не може раздвојити оне који су се здружили у вери и љубави.

Како изгледа састав једне потпуне службе?

Црквени (литургијски) дан почиње вечерњим богослужењем уочи самог календарског датума у који пада спомен светог или празник. То је још стара хебрејска традиција. Стога у тексту сваке службе, после заглавља са ознаком, нпр. „Месеца јунија петнаести дан, памет светог великомученика кнеза Лазара“, долазе песме вечерња — малог (краћег) и великог (дужег) према томе од каквог је значаја празник и којим су знаком празник или памет светоме обележени у Типику. Обично се уочи самог вечерња, пред почетак, чита и пева *девети час* из књиге Часослова. Он има после почетне формуле благослова (Благословен Бог наш, итд.), кратке уводне молитве Светом Духу, пресветој Тројици и Молитву господњу (Оче наш), а затим три псалма, тропар дана са другим тропарима и кондаком, и молитвама, једном која се провлачи кроз све часове јер подсећа на свагдашње присуство и прослављање Христово међу вернима (Иже на васакоје време, итд.), и другом, која је прилагођена библијској теми овога часа, успомени на тренутак Исусове смрти на крсту. *Вечерње* (ἑσπερινός) је посвећено теми космогоније и божјег промисла или провиђења. Отуда на вечерњу доста старозаветних пророчких текстова (псалама и у одређеним случајевима „паримија“ — одељака из Старог завета у којима су заступљене и књиге Мојсијеве, и историјске и поучне одн. пророчке књиге). Сви ови текстови садрже мисао о провиденцијалности људског живота и наговештавају месијанско спасење „од греха, смрти и ђавола“. После уводног (предначинатељног) псалма у коме се говори о божјој бризи за свет (Пс 103), и велике јектеније у којој се усрдно (ἐκτενής) моли за сва права духовна и телесна добра свих људи и целе цркве, чита се Псалтир, и то одређена група псалама („стихословије Псалтира“). Псалтир има сто

педесет псалама, а издељен је на двадесет катизми (καθίσμα од καθίσταμι) седети, јер се за време читања Псалтира углавном смело седети, док се за време осталих молитава и песама у православној цркви претежно стоји). Псалтир се у току једне седмице, читан на вечерњу и на јутрењу, прочита сав. После катизме и мале јектеније, опет Псалтир, али сад појање стихова Пс 140 (Господи вазвах ка тебе), као и Пс 141 и 129. Певање ових псаламских стихова праћено је певањем посебних песама, тзв. стихира, које су ближе одређене у Октоиху и Минеју као стихире „на Господи вазвах“. Пошто се испевају све стихире на Господи вазвах, чита се веома стара грчка песма Свете тихи светије слави (Светлости тиха свете славе), дело мученика Атиногена († вероватно 311) а не Софронија Јерусалимског (VII в.) како стоји у словенским часословима. После ове песме, опет стихови из Псалтира, сада под називом прокимен (προκείμενος) или „прокимен дана“, за сваки дан у седмици други. После прокимена је вечерња молитва, опет јектенија (звана „прозбена“), па стихови из Псалтира пропраћени песмама које се овде називају „стиховне стихире“; псаламски стихови су овде изабрани према свецу и празнику. Потом је молитва Симеона Богопримца (Ниња отпуштајеш), која у крају дана види симбол смрти, краја живота, а затим са општим молитвама тзв. отпусни (завршни) тропари, „сугуба“ (удвојена) јектенија и завршна молитвена формула звана „отпуст“ (ἀπόλυσις), у ствари благослов којим свештеник допушта вернима да се разиђу својим кућама.

Већ се на деветом часу и вечерњу срећу основни облици литургијског песништва: тропар, стихира, кондак. Сваки од ових облика тражи посебно објашњење.

Тропар (τροπᾶριον) је краћа црквена песма састављена од неколико стихова, као строфа. Сам назив, по мишљењу већине стручњака за стару византијску химнографију, упућује на музичку намену ове песме, уколико је τρῶπος (од чега деминутив τροπᾶριον) начин или модус певања одн. мелодија. Први се тропари јављају као самосталне песме још у IV и V в. (можда и нешто раније), и у њима се прославља светац у

стилу похвале или химне која истиче врлину светог, или доброту божју, или значај каквога празничног догађаја. Правило је да тропар за одређенога свеца увек помене име или бар категорију светог (мученик, апостол, преподобни и др.); он представља у ствари главну песму у част празника или светитеља, која ће се понављати из једне дневне службе у другу, кроз читав комплекс аколуте. Он се чак издваја из тога комплекса и пева се сам, у другим обредима када је потребно (обично у обредима Требника). Тропар на неки начин замењује све остале песме у част празника или свеца а у сваком случају је најпотребнија таква песма, без које се служба не може замислити. У византијском рукописном наслеђу се налазе чак и посебне литургијске књиге које садрже само тропаре, тзв. Тропологија.

Управо као посебна и основна песма о празнику или свецу, тропар се јавља у разним везама и са разноврсним садржајем, који тад одређује и његово посебно име. Тако *васкрсни тропар* (ἀναστάσιμος) има тему васкрсења Христовог, и пева се сваке недеље — дакле у дан посвећен васкрсењу, и то по редоследу из Октоиха. *Крстоваскрсан* (σταυροαναστάσιμος) спаја у себи спомен крснога страдања и васкрсења. *Богородичин* (θεοτοκίον) је посвећен Богородици, како већ само његово име говори, а присутан је у свакој служби, у сваком дневном богослужењу, на сваком часу, и то по правилу одмах иза тропара или на крају свакога низа песама, тропара или стихира. Похвалом Богородице или молитвом Богородици завршава се свако молитвено певање у православној цркви, било да се ради о редовним богослужењима или пригодним обредима. Тако је култ Богородице заступљен веома многобројним песничким текстовима, у којима је уметничка инвенција византијског песника пронашла најуспелије фигуре, најлепшу и најтоплију реч. Једна варијанта богородичног је *крстобогородичан* (σταυροθεοτοκίον), који се даје за службе среде и петка, тематски везан за Богородичине патње у подножју Исусовог крста.

За разлику од тропара, који поред свог одређеног места у поретку богослужења има и независну упо-

требу, *стихира* (στίχηρά) је везана другим текстовима, и то стиховима из Псалтира. Без ових стихова нема стихире. По садржини и стилу, као и по својим просодијским елементима, стихира се иначе не разликује од тропара, осим што је понекад дужа и што се пева друкчије. Ипак су и стихире издвајане у посебне рукописе под називом Стихирар. И код стихира се разликују извесне посебне врсте, према месту и служби: стихире на Господи вазвах и стихире стиховне, које смо поменули на вечерњу, и стихире хвалитне (или: на Хвалите) које се певају на јутрењу. Низ стихира у свакој од ових категорија завршава се по правилу песмом (опет стихиром) у част Богородици, испред чега се пева кратка (мала) доксологија (Слава Оцу и Сину и Светому Духу, и ниња и присно и ва веки веков. Амин). Ове завршне стихире на Слава, и ниња (посебно: такве стихире на Господи вазвах) зову се *догматик*, пошто се у њима обично на песнички начин износе догматске представе о мистерији оваплоћења и искупљења, христолошка и сотериолошка догма, а најчешће и мариолошка догма, уколико је учење о Богородици Марији везано за доктрину о оваплоћењу Бога Логоса. Посебно место има *јеванђелска стихира*, која се пева на јутрењу после хвалитних стихира; као и васкрсних јеванђеља, и васкрсних стихира има једанаест.

Код стихира нарочито треба истаћи неке моменте, важне за разумевање самих текстова службе, српских као и грчких. Прво, за њих обично стоји да се певају „на 4“, или „на 6“, „на 8“, „на 10“, а то значи да се везују за прва четири одн. шест, осам или десет стихова из одређеног псалма. Осим тога, уз стихире стоје често и ознаке које их просодијски и мелодијски одређују. Најчешће је то реч „подобан“ (πρόσμοια) са почетним речима извесне друге стихире. У том случају, стихира је прављена у истом метру (што важи за оригиналне грчке стихире) и према мелодији (гласу) оне црквене песме чији се почетак наводи. Супротно томе, „самоподобан“ (αὐτόμελον) је стихира која се не служи метриком и мелодијом друге песме, а сама је употребљавана као метрички и мелодијски узор за друге песме —

за „подобне“. Најзад, „самогласан“ (*ἰδιόμελον*) је стихира која има сопствену, самосталну мелодију и метар, а није ни узор другим песмама.

Поједине врсте стихира и тропара могу имати и заједничке називе, ако је њихова тема истоветна. На пример, и стихира и тропар могу носити назив *мученичан* (*μαρτυρικόν*), уколико су испевани у част мученика а нису у саставу посебне службе мученику. Или *тројичан* (*τριαδικόν*), песма која прославља посебно Свету Тројицу, излажући истовремено догму о Богу који постоји у три лица (ипостаси). Исто тако, тропари могу бити *покајни* (*умилителни*, *κατανυκτικόν*) ако је нагласак њиховог садржаја на кајању; налазе се у Октоиху. *Мртавни* и *покојни* (*νεκρῶσιμον*) посвећени су молитви за покој душе умрлих — обично у службама суботе или погребна и помена. Посебна врста стихире, тзв. синтомон (*σύντομον*), која се састоји из четири до девет строфа, настала је вероватно у VIII в. и везује се за име Кипријана Мелода.

Трећи основни облик духовног песништва који се јавља већ на вечерњем богослужењу, јесте *кондак* (*κοντάκιον* заправо *κοντάκιον* нешто као *rotulus*, свитак), црквена песма која има своју дугу историју. Првобитно је кондак велика и сложена песма, састављена из осамнаест до двадесет четири мањих целина или строфа, са једнаким, природно наглашеним, а не квантитативним метром, истим бројем слогова у реду (исоколон), и истим местом акцента тј. наглашенога слога. На почетку овога низа налазио се увод (*προοίμιον*, *κονχοῦλιον*), који је постављао тему, и који се састојао од једне или две до три строфе, увек у другом метру (алоаметричан) од онога у осталом делу кондака. Строфе тог главног дела називале су се тропари или чешће *икоси* (*οἶκοι*), и биле повезане по правилу својим почетним словима у *акростих* (на словенском: крајегранесије), који је често скривао име песника. Уз сваки икос певао се рефрен или *прине* (*ἐφύμνιον*). Такви кондаци, заправо сложене и разгранате химне у правом смислу речи, настали су под утицајем сиријских песама, мадраша, из IV и V в. Роман Мелод (VI в.) је највећи песник кондака, али се тај облик химне, у том обиму и са том структуром, убрзо пот-

пуно изгубио. Такав је кондак био, у ствари, „версификована проповед, која се служила драмским средствима једне реторике украшене узвицима, питањима, апострофама итд.“ (Н. G. Beck). Уместо овог првобитног кондака, који је понекад и превише развијао своје реторске и драмске елементе, у каснијим византијским службама, као год и старим словенским и српским службама, налази се искључиво низ малих кондака, који представљају по једну мању строфу, смештену обично на јутрењу после шесте песме канона, и пропраћену понекад икосом, у том случају само једним. Икос је повезан с кондаком и данас потпуно истоветном темом: он је, заправо, песничка варијација на тему кондака. И док се кондак пева, дотле се икос само чита попут духовне проповеди или молитве. По садржини, иначе, кондак са икосом химнично прославља свеца или догађај. Постоји мишљење да је каснији кондак некадашњи проемион (*κυκυλιον*) кондака, а икос — остатак главног текста кондака, један од његових тропара-икоса. Кондак се на вечерњем богослужењу јавља, у ствари, само на деветом часу и то када је празник.

Вечерње богослужење завршава се *павечерницом* (*ἀπώδειπνον*, *повечерје*), која може бити мала и велика. Велика се служи само у одређене дане, а мала редовно. Идеја павечернице је у испитивању савести и ишчекивању смрти, која нас може затећи у сну. По схватањима средњег века, душа се у сну до извесне мере одваја од тела, и њој зато у ноћи предстоји усамљена борба с демонима. Молитвама и песмом павечернице, она се наоружава против духовног непријатеља. После почетног „вазгласа“ или благослова као и на служби часова, читају се псалми кајања и молбе за помоћ, а потом велико славословије (доксологија), символ вере и канон пресветој Богородици из Октоиха. После канона су опште кратке молитве са Молитвом господњом, тропар светоме, и најзад, после нарочитих тропара или кондака, молитва Богородици од монаха Павла из Амореје (XII в.) и молитва Христу од монаха Антиоха Пандекта (VII в.) са кратком молитвом св. Јоаникија (IX в.) на крају. После отпуста се још једном чита јектенија,

којом се потврђује свеопштост хришћанске цркве и љубав која треба да влада међу вернима.

Јутарње богослужење сачињава други део књижевно-литургичког комплекса службе, и ту улазе: полуноћница, јутрење, први, трећи и шести час, обедница и литургија.

Полуноћница (μεσονυκτιών) је служба телесног и духовног буђења. После јутарњих молитава појединца, полуноћница је прво колективно обраћање Богу. Она се служи у поноћ или два-три сата после поноћи, и садржи текстове и песме које опомињу на будност и спремно ишчекивање другог доласка Христовог. Свакидашња полуноћница (по васе дни) састоји се од мањих и већих делова из Псалтира, симбола вере као и павечерница, поноћних тропара на тему јеванђелске приче о женику и десет девојака одн. на тему другог доласка Христовог, а затим, после свакочасовне молитве Иже на васакоје време, долазе текстови посвећени мртвима (псалми, тропари и др.). У суботу се служи суботња полуноћница, а у недељу — васкрсна полуноћница, које се по садржини донекле разликују од свакидашње. Суботом господари успомена на мртве, а недељом — текстови посвећени васкрсењу Христовом и Светој Тројици: тројични канон Митрофана (IX в.), тројични тропари наводно Григорија Синаита (XIV в.) и молитва пресветој Тројици од Марка Идрунтског (IX в.).

Најсложенији и најбогатији део службе јесте, у ствари, *јутрење* (ὄρθρος). И ту се разликују: обично, или свакидашње јутрење, затим велико јутрење (јутрење са полијелејем) и недељно одн. васкрсно јутрење. На јутрењу су скупљени углавном сви облици литургичког песништва, сачињавајући у редоследу богослужбеног правила један узоран књижевни склад. Јутарње богослужење је симбол сванућа хришћанске вере, преласка из таме у светлост, „из власти тамне у царство љубљеног Сина“ (Кол 1,13). И оно почиње псалмима, најпре са два псалма (у уводном делу јутрења), а затим са шест псалама испред кога се изговара тзв. анђелска песма (Слава ва вишњих Богу). Шест јутарњих псалама носе заједнички назив Шесто-псалмије. Сви ови псалми су месијански и покајни.

После Шестопсалмија долази јектенија па комбиновани псаламски стих Бог Господ и јави се нам, и потом тропар светоме чији се спомен прославља (тропар „на Бог Господ“). Ту се пева не само један тропар него и два, и три, према броју светаца који се прослављају тога дана и чије се службе укрштају. На појање тропара надовезује се опет читање катизми из Псалтира (две стихологије, са певањем седилици после сваке стихологије) а завршава се Покајним псалмом (Пс 50). Са овог псалма прелази се на канон, који заузима средишње место у читавој композицији јутрења. Певање и читање канона прекида се после треће песме, када се пева седилица службе из Минеја са богородичним, и после шесте песме, када се пева кондак са икосом и чита синаксар одн. пролошко житије светог. После осме песме канона пева се песма Богородице из Лк 1,47—55 са припевом Часњејшују херувим, а после девете и последње песме канона читав тропар Богородици Достојно јест. Када се заврши канон, пева се светилан, затим се читају Хвалитни псалми (хебрејски Халел) и мало славословије. Јутрење се завршава прозбоном јектенијом, стиховним стихирама слично онима на вечерњу (из Октоиха и Минеја), кратком молитвом Благо јест исповедати се, Молитвом господњом, тропаром светог с богородичним, сугубом јектенијом и сличним завршним молитвама као и на вечерњу.

Васкрсно јутрење одликује се нешто богатијим садржајем и певањем, као и читањем васкрсних јеванђеља. Свакидашњим двома катизмама додаје се и трећа катизма (седамнаеста) Блажени непорочни ва пут, после које се поју васкрсни тропари називани обично „непорочни тропари“ али правилније „тропари после непорочних“ (према словенском „тропари на непорочних“). После васкрсних тропара (а све ово пре канона) поју се у недељу ипакој, па степени антифони, прокимени и чита се јеванђеље (једно од једанаест „васкрсних“, према посебном распореду који се назива стлп). Васкрсни егзапостилар пева се после канона, па тек онда долази светилан, и богородичан егзапостилара. Уместо малог славословија, које се

на обичном јутрењу чита, у недељу се пева велико славословије.

На јутрењу се тако јављају скоро сви облици византијске духовне поезије. О тропару, стихирама, кондаку, било је речи код вечерња. И овде, на јутрењу, тропар на неки начин носи читаву службу; стихира је и ту својеврсни проширени рефрен псалмских стихова; кондак је са икосом на своме правом месту, после шесте песме канона. Међутим, овде се јавља и низ потпуно нових облика, као што су: седишне, канон са ирмосима и тропарима, светилан и егзапостилар, а посебно још ипакој, степени антифони и тропари „на непорочних“.

Седилна (κάθισμα) је песма која допушта седење, као и катизма Псалтира, за време свога певања или читања. Пева се после треће песме јутрењег канона, а пре тога још после сваке катизме Псалтира (отуд јој име). Налази се и после полијелеја, а то су стихови Пс 134 и 135 (у којима се стално понавља реч милост, ἔλεος), који понекад долази уместо треће катизме. Седилну прати богородичан после мале доксологије Слава, и ниња.

Светилан (φωταγοῦχος) се пева после канона, осим у недељу када се пева егзапостилар. Он се узима из Октоиха или Триода и Минеја. Његово је основно обележје тема божанске светлости и „просветљења“, које представља услов достојног прослављања Бога. Ту долази до изражаја и основни симболични мотив јутрења као дневне службе: излазак из мрака у светлост, из смрти, коју симболише ноћ, у живот, који се открива у слици дана. *Егзапостилари* (ἐξάποστειλάριον), чији назив ни до данас није разјашњен, певају се на васкрсном јутрењу, истичући вест о васкрсењу, која и кроз остале песме доминира читавом службом тога дана. Васкрсни егзапостилари (једанаест, према броју васкрсних јеванђеља) налазе се у Октоиху, али и сваки већи празник има у Минеју свој егзапостилар.

Ипакој (ὑπακοή) је песма која се јавља више пута у циклусу службе: на васкрсној павечерници и полуноћници (овде после тројичног канона) и на јутре-

њу испред антифона степених и после треће песме канона и њене седишне. Она је, дакле, као и егзапостилар, у тематској вези са догађајем васкрсења.

Антифони (ἀντίφωνα) су, заправо, изабрани стихови из Псалтира, а називају се тако по начину певања псалама и других црквених песама, у коме су се смењивала два појца, или два хора, „одговарајући“ тако, или „узвраћајући“ (од ἀντιφωνέω) један другоме. То је још антички начин певања, који се примењивао и у хеленизираних Јевреја терапевта, а потом и у хришћанским црквеним општинама почев од Антиохије. Антифонски начин певања примењиван је потом уопште у црквеном вокалном музицирању, али се сам термин „антифон“ задржао за ознаку сасвим одређених облика црквене песме: антифони катизме (делови катизме који се понекад певају наизменично); антифони изобразитељни (на обедници или литургији) са Блаженствима као својим трећим антифоном (Блажена); антифони свакидашњи у непразничне дане; антифони празнични са старозаветним наговештајем новозаветног празника; и најзад, степени антифони, или просто степена, састављени из стихова оних неколико псалама који носе натпис Песан степенеј а представља реминисценцију на певање уз певање степеницама Јерусалимског храма. Степена има по три, са по три стиха, на сваком васкрсном јутрењу, а певају се по мелодији и тексту из Октоиха.

Међутим, најзначајније место и најзанимљивији облик на јутрењу, који се јавља и на полуноћници, јесте *канон* (κάνων). То је сложена песничка целина, која је до свога данашњег облика, фиксираних већ у VIII в., дошла после извесне краће али значајне еволуције, о којој је горе већ било речи. Творац канона је Андреј Критски, а реформатор — Јован Дамаскин је скратио велики канон и дао му коначну структуру, написавши и велики број веома успешних канона, који се и данас налазе у богослужбеним књигама православне цркве. Козма Мајумски (око 743), савременик Јована Дамаскина, написао је такође неколико значајних канона, а потом долазе Јосиф Химнограф, браћа Грапти, Митрофан и други. Свакако у време преводбења Октоиха и других литургијских књи-

га са грчког на словенски језик, канон је већ био потпуно обликован и његова структура је изгледала исто као данас, и апсолутно исто као у свим српским службама средњег века.

Основну тематику својих песама канон црпе из девет тзв. библијских песама, и то је, у историјском и књижевном смислу, полазна тачка сваког канона, укључујући ту и Велики канон Андреја Критског. Песме канона (чији назив долази од молитвеног „правила“ = $\kappa\alpha\nu\acute{o}\nu$ у палестинским монашким општежитама) уметале су се првобитно између тих девет библијских песама, да их потом сасвим потисну. Број библијских песама условио је дефинитивни број песама у оквиру канона, а њихова садржина дала је мотиве за безброј варијација у свим ирмосима па и многим тропарима канона. Девет библијских песама или ода ($\tilde{\omega}\delta\alpha\iota$) узето је из Светог писма, и то првих осам из Старог завета, а последња, девета (која се понекад у словенским рукописима дели на девету и „десету“), из Новог завета. То су: прва, песма благодарности, Мојсијева, по изласку из Египта и преласку преко Црвеног мора (2Мојс 15,1—19); друга, злокобна песма Мојсијева, уочи његове смрти, названа још „песмом укора“ (5Мојс 32,1—43); трећа, песма пророчице Ане, мајке Самуилове (1Цар 2,1—10); четврта, молитва пророка Авакума (Авак 3,1—13); пета, молитва пророка Исаије (Ис 26,9—19); шеста, молитва пророка Јоне у утроби кита (Јона 2,3—10); седма и осма, молитва и химна тројице младића („отрока“) у вавилонској пећи (Дан 3,26—56.57—58); девета, песма Богородице на Благовести (Лк 1,46—55) и условно десета, молитва Захарије, оца Јована Претече (Лк 1,68—79). Обично се каже да је ових девет песама „испевано у разним приликама од разних лица“, да им недостаје јединство, да су вештачки скупљене и да и сам канон услед тога трпи од недостатка јединства садржине (Л. Мирковић). То је само донекле тачно, јер постоји нешто што ипак вежује све ове библијске песме управо тематски, идејно, у једну смисаону композициону целину. То је провиденцијална и месијанска идеја, која лежи у основи сваке библијске песме: Бог прати човека и води га ка

спасоносном крају, када ће се са доласком месије, Христа, испунити сва очекивања и све чежње човека заробљеног грехом и стварношћу смрти. То је веома уопштен, али ипак, у томе, јединствен оквир и једна логичка нит која композиционо повезује девет библијских песама и песме канона, и која заокругује основну тему канона: спасење остварено у светости онога који се прославља службом, или у догађају самога искупљења (господњи и богородични празници).

Тема девет библијских песама примењена је пре свега у првим строфама сваке песме канона (оде, $\tilde{\omega}\delta\eta$), које носе назив *ирмос* ($\epsilon\iota\rho\mu\acute{o}\varsigma$). То је песма која својим метром и својом мелодијом представља прототип или образац свих осталих строфа оде, *тропара*, истоветних са ирмосом по броју стихова, броју слогова у стиху и по положају наглашених слогова. Она је почетак у песничком низу, којим је тај низ формално и тематски условљен ($\epsilon\iota\rho\mu\acute{o}\varsigma$ од $\epsilon\iota\rho\omega$ низати заједно). У ствари, ирмос је била свака песма, дакле и кондак, која је служила као мелодијски или метрички образац другим песмама. У извесном смислу, свака је ода канона, по својој природи, кондак у његовом првобитном књижевноисторијском значењу. Издвојени из канона, ирмоси сачињавају *катавасију* ($\kappa\alpha\tau\alpha\beta\alpha\sigma\iota\alpha$), која се често пева као посебна целина, поготову када се хоће скратити служба. Ирмоси су се понекад издвајали у посебну књигу (Ирмологиј), а тако и катавасије (Катавасијар).

Свака песма или ода канона има поред ирмоса још неколико тропара, обично четири, мада понекад и више (шест), али је последњи увек богородичан. Тропари девете песме су у складу са темом одговарајуће библијске песме у целини посвећене Богородици, значи по своме садржају — богородични. Осим тога, све песме једног канона испеване су према једном мелодијском обрасцу, тј. по једном „гласу“, и то је још један, истина формалан елеменат који обједињује канон.

Исто тако, скоро је правило да у једној служби има по два или по три канона, од којих је последњи (или први) посвећен Богородици, а један обавезно

светоме који се тог дана прославља. Тада се канони „укрштају“, и то тако да се певају најпре прве песме из свих канона, затим остале песме опет тако груписане да се појединачни канони у служби не јављају као непрекидне целине него су измешани и издељени по песмама. Наиме, литургијско првенство има песма (ода) као целина за себе, па макар била, заправо, сложена од две или три песме два или три канона. У том се случају песма другог и трећег по реду канона у рукопису означи без броја, само формулом „ин канон“ (ἄλλος, други канон).

Честа је, скоро редовна, примена *акростиха* (крајегранесија, крајестрочија), који састављен од првих слова почетних речи сваког ирмоса и тропара у канону даје одређени стих, понекад истакнут у заглављу канона или не, а често у акростиху и име песника (нарочито у издвојеном акростиху ирмоса, или још чешће — богородичних).

Међутим, код канона постоји још једна занимљива појава. То је редовно испуштање друге песме. Ова је библијска песма злослутне садржине, претећа, а не утешна и охрабрујућа, песма која говори о казни, не о спасењу, која подсећа на грех више него на оправдање. Отуда је она прескочена у највећем броју канона већ приликом њиховог састављања, а задржана само у Посном триоду, тј. у службама Четрдесетнице (Ускршњег поста) и још делимично, са измењеном темом, у одређене дане Цветног триода (у периоду од Цвети до прве недеље после Духова). Осим овога, канони су писани и у скраћеном облику, као двопеснаци, или трипеснаци, или четворопеснаци, али се од њих у Минеју налазе само за три господња празника, а у службама светих таква се краћа верзија никад не појављује.

Јутарње богослужење се, после јутрења, наставља *часовима*: првим, трећим и шестим. Основна структура свих часова је иста: псалми, тропар дана са богородичним, опште молитве и Молитва господња, кондак дана, свакочасовна молитва Иже на васакоје време, посебне завршне молитве — за сваки час одговарајућа. Часови, иначе, представљају успомену на судбоносне моменте из историје искупљења: одвође-

ње Исуса Пилату (час први); пресуда Пилатова над Исусом, али и силазак Духа светог на апостоле у дан Педесетнице (час трећи); распеће Христово (шести час); смрт Исусова на крсту (час девети).

Са часовима се комбинују и тзв. *међучасија*, са свим кратке литургијске целине намењене најпре индивидуалној молитви у монашкој ћелији, састављене из псалама, тропара и молитве.

Низ јутарњих часова завршава се *обедницом* (ἀκολουθία τῶν τυπικῶν), у дане када нема литургије, а *литургијом* када се служи спомен светоме. На литургији, којом доминира чин евхаристије (причешћа), и која представља текст фиксиран још у IV—V в., јављају се поново неке од песама из јутрења, како смо то већ казали: тропар и кондак, и извесни тропари из канона или потпуно посебни тропари који се певају на стихове Блаженстава из Мт 5,3—12.

Читав комплекс службе, осим литургије, може да буде обједињен у једну посебну литургијску целину, звану *бденије* или *агрипнија* (ἀγρυπνία). Бденије у ствари спаја вечерње (мало и велико) са јутрењем, и нема неких посебних текстова, осим што се за бденије понекад пишу и посебни канони, а изостављају се мала павечерница, полуноћница и уводни део јутрења.

За српско литургијско песништво важна је још једна византијска песничка творевина: *акатист* (ἁκάθιστος, неседилан). Раније приписиван цариградском патријарху Сергију, Георгију Писиди или патријарху Фотију, првобитни Акатист пресветој Богородици написао је по свој прилици Роман Мелод. Тек касније је садашња уводна строфа (кукулион) заменила оригинални Романов текст. Акатист је химна Богородици, састављена из дванаест кондака и дванаест икоса, који се наизменично смењују. То је, у ствари, развијен облик првобитног кондака, „најзначајнији представник тога књижевног рода“ (Н. G. Vesel). Она је захваљујући својим изузетним песничким квалитетима освојила трајно место у византијском црквеном песништву, преведена на словенски са осталим литургијским песмама постала омиљена и међу Словенима, па је и ту као и у Византији служила као

инспирација и узор за писање других акатиста. Код нас — архиђакону Стефану (онај Лонгинов), и св. Сави (непознатог аутора), а на грчком језику — Исусу најслаћем, св. Николи, анђелу чувару и многих других. По узору акатиста прављени су и у нашим службама кондак и икос после шесте песме канона. Исти облик, веома сличне фигуре, истоветан тон поздрава који води порекло из јеванђелске представе Благовести: „Радуй се“ (χαῖρε).

III

Овај приказ византијско-словенске службе, разуме се, далеко је од тога да буде исцрпан. Али, чини ми се да ипак пружа довољно јасну слику у погледу односа између византијског и старог српског духовног песништва. Ту нема двоумљења: између та два песништва постоји један свштински па и формални (само не језички и мелодијски) идентитет.

Истоветност књижевног облика у византијским и старим српским службама, као и другим текстовима религиозног песништва, очигледна је. Исти књижевни канон господари и једном и другом поезијом. То је, у својој суштини, једно песништво. У преводу потпуно заједничко — осим језика, а у ономе што се у српском песничком стварању условно може назвати оригиналним, у службама и песмама насталим на нашем подручју и у нашој средини, истоветно по облику, маниру и функцији, по репертоару књижевног израза.

Јединственост литургичког канона условила је и ту јединственост књижевног канона, уз оне опште културноисторијске и психолошке чиниоце који су у оно доба онемогућавали духовно раздвајање и деобу Срба од Византије. Све је то разлог што се и касније, дуго после пропасти Византијске државе, у тешким условима турског ропства (у XVI и XVII в.) српско духовно песништво креће искључиво у сфери устаљених облика византијског књижевног и литургичког канона, и што не осећа потребу да се одважи на

опит тражења неких нових путева или излагања некое другом, туђем утицају.

То се најбоље види и из тога што је без других елемената, чисто књижевном анализом, веома тешко разлучити оно што је преузето из византијских текстова путем превода, од изворног српског у старим српским службама. Ту су измешане фигуре и речи, калкови и „плетенија словес“, и све је истоветно и на истоме ступњу, и стих поред стиха стоји равноправно, оригинални тропар поред преведеног богородична, без икакве битне разлике. Ми смо у овом издању покушали да раздвојимо српске текстове од текстова преведених са грчког, и саопштили смо — у оригиналу и у преносу на савремени српски језик — само прве, српске делове службе. Српски је песник по правилу преузимао, осим оних сталних непроменљивих делова службе, ирмосе и богородичне у канону одн. за канон који је правио своје свецу, мада код богородичних има изузетака. Када се буде приређивало критичко научно издање текстова ових службе, биће потребно објавити интегралне текстове, и то заједно са свим оним деловима који су прост превод са грчког, а ово ће се морати потврдити и упоредним објављивањем грчког изворника.

Питање оригиналности у нашем књижевном стварању средњег века мора и код нас бити постављено сасвим друкчије. Оригиналност није у новом и различитом, није ни у стварању једне српске варијанте духовног песништва. Она је у самој чињеници подударана стваралачких способности, у тој могућности да се прихвати врховни културни и естетски ниво тога света и да се учини својим. Оригиналност је и у новим стилским фигурама и речима, у новим комбинацијама познатих фигура, али је она, изнад свега, у конгенијалном достизању исте лепоте поетског израза, у изједначењу вредности, и то у истим оквирима, под истим књижевним каноном.

Димитрије Богдановић

Служба Светоме Симеону

Месеца тога (фебруара) 13.

Спомен преподобног оца нашег Симеона
српског, новог мироточца

Вечер. На малој вечерњи поставимо стиха 4, глас
четврти, (Подобан) „Зван са висине.“

Божаственог сазнања
примив, Симеоне, сијање,
очи просветлив срца својега
јереси мракоту одгурнуо јеси
и као хоругве православну веру уздигао јеси,
од кнеза таме људе своје отео јеси
и благочашћем ове просветлио јеси,
стога твој спомен достојно славимо,
молећи молитвама твојим Исуса човекољупца
да просветли и спасе душе наше.

Као силни војник цара Христа
што царује над свима,
противнике вере низложио јеси
и људе своје неповредне од њих сачувао јеси,
и сваком добродетељи у животу, оче, обилан
као маслина плодовита ваистину јавио си се,
сад уљем мира свога освештаваши
твој спомен, Симеоне, што поју
и моле молитвама твојим Исуса човекољупца
да просветли и спасе душе наше.

Вечнога живота светлости
и с анђелима оног пребивања,
Симеоне, помињући,
сјај светски, оче, избегао си
и крст свој радосно примивши,
за распетим тебе ради пошао јеси
и у пустињи посној поста подвиге савршио јеси,
те сад у светлости светих веселиш се,
и стога твој спомен достојно славимо,
молећи Исуса човекољупца
да спасе и просветли душе наше.

„Слава“, глас пети

Преподобни оче,
глас јеванђеља Христова чувши
свет оставио јеси,
богатство и славу ни за што држећи,
зато и вапијаше свима:
„Љубите Господа и наћи ћете благодат вечну,
ништа не цените више од љубави његове,
да када дође у слави својој
нађете покој са свима светима“,
његовим молитвама, Христе, сачувај
и спаси душе наше.

„И сада“, богородичан „Тебе као матер Божију
молимо“

На стиховном стихире, глас други. Подобен
„Доме Ефратов“

Богатство на земљи у радости раздав,
сад весело на небесима
примаш, Симеоне, награду.

Стих „Часна је пред Господом смрт“

Славу са сином презревши пропадљиву,
божаствене славе на веки удостојисте се
и тамо сада за нас молите се.

Стих „Прослављаће те преподобни“

Избавите, оци, у Христа молитвама својим
од сваке беде и озлобљења
вашега спомена штоватеље.

„Слава“, глас осми

Цара свих Христа Бога
душе своје љубављу ранивши,
царства красоте оставивши,

нижње све као непостојеће прешавши,
јеванђелски за Христом побосте,
и добро се подвизавши у пустињи
смирењем и уздржањем
бесовске пукове уништили јесте,
и зато бесконачног живота удостојивши се
с небеским зборовима сад веселите се,
те с њима, богоносни оци,
Спасу свих, Симеоне и Саво, молите се
да умири свет и спасе душе наше.

„И сада“, богородичан

Црква твоја, Богородице,
оздрављење је духовно,
њој притичући од болести греха ослобађамо се!

Тропар, глас трећи „Божаственом благодаћу“, види
на великој вечерњи.

На великој вечерњи певамо стихове
„Блажен је човек“. На „Господи вазвах“
постављамо стих (!) и појемо стихире, глас пети.
(Подобен) „Радуј се, посника“.

Радуј се, Симеоне блажени,
сазнањем Тројице озарив се,
људе своје вером у Тројицу просветлио јеси,
и силом крста крепљен
душегубне јереси низложио јеси
и цркве свете подигао јеси,
и оваплоћеног Сина славити
једнака Оцу и Духу — научио јеси,
правдом и милошћу украшен
и свима делима божаственим обогаћиван,
сада с бесплотнима радостан предстојиш,
и с њима Христу моли се
душама нашим да пошаље велику милост.

Радуј се, Симеоне богоносни,
што рањен истинском љубављу
нас ради на земљи туђиноватеља

од Деве оваплоћеног Христа Бога,
 красоте царства омрзнуо јеси,
 од рода и чеда отуђив се,
 људе задивио јеси одстрањењем из света,
 бесе посрамио јеси смирењем својим,
 анђелске зборове радошћу испунио јеси,
 и с њима сада настањујући се,
 светлости испуњавајући се божаствене
 и пребогатог наслађујући се сијања,
 Христу, оче, моли се
 да дарује свету велику милост.

Преподобни оче, Симеоне дивни,
 у Гору Атонску дошав
 и ревнитељ постав посницима њеним,
 младићки у старости подвиза се
 уздржањем и молитвама,
 њиву, душу своју обновив
 и кишом суза ову напојив,
 тројичаску благодат у њој посејав и узгајив,
 и красно њено јави се сместилиште,
 сад гробница твоја јави се пуна светог Духа,
 миро исцељења изливајући,
 око које народ твој стоји, блажени,
 молитвама ти молимо се Христу Богу
 да нам дарује велику милост.

*Друге стихире, самогласно, о мироточењу Светог,
 глас други.*

Миро као реку благовону,
 благодаћу Духа наводњавана
 гробница моштију твојих, ево, истаче
 и бесова пукове духовно потапа,
 благочастивих људи страсти црног очишћава
 и душа скврност омива
 и срца весељем напаја
 оних што теби, оче, предстоје,
 молећи се Господу
 да се молитвама ти избавимо
 од душегубног утапања.

Телесно родитељство
 и духовно синовство повинув,
 свом сину младићу у старости
 послушан у пустињи, Симеоне, јавио си се,
 стога и у гробу као жив послушао јеси,
 посланицу његову с љубављу примивши,
 и миро моштију твојих што испрва га
 задржаваше
 богато људима својим источио јеси,
 нама што с вером црпећи богатимо се
 тело и срце и душу освештавајући
 и величамо вас што прославилисте Христа,
 дивна у светима својим.

Он који воду из суха камена точи
 и суштаство природе претвара како хоће,
 све твари Господ крепошћу
 и стенописано твојега лика обличје
 из суха креча мироточиво,
 Симеоне оче, јавио јесте,
 и као давно непокорна Израиља
 благопокорне људе твоје задивљује,
 знацима и чудима прославља пред њим
 као Мојсија свога угодника.

„Слава“, глас шести

О свечасном празнику светог ти спомена,
 Симеоне, оче блажени,
 са љубављу, верни, сабравши се,
 достојно блажећи те, говоримо:
 радуј се, благочашћа почетку људима својим
 из којих трње јереси искоренив
 православне вере лозу засадио јеси,
 радуј се, Тројице поборниче,
 црквама подизање,
 ништима богатоподатељу,
 радуј се, смирења узору
 и странства учитељу
 што пролазно царство одбацив,
 испоснички у пустињи поживео јеси,

и сада с анђелима у Христа веселиш се
и њему за нас са њима моли се
да се спасу душе наше.

„И сада“, богородичан

Ко да те не блажи, Дево пречиста?
Ко да не успоје пречисто твоје Рођење?
Вечан, беспочетан, Син Оца јединородни,
будући да се од тебе јединочно оваплотио,
не у два лица раздељен
него у две природе несливено сазнан,
њега умоли, Пречиста и преблажена,
да се смилује душама нашим!

Прокимен дана, (паримије светитељске)

На литији стихире самогласне, глас четврти.

Блажен си, ваистину, Симеоне,
оче дивни,
јер ти истинско савршенство младића
јеванђелски подражавајући,
богатство своје раздао јеси ништима
и узев крст свој, богоношче,
и тиме за учитељем пошао јеси,
земаљско са небеским заменив,
пропадљивим славу непропадљиву
платио јеси радивћи се,
и сада с анђелским зборовима на небесима
у изобиљу царујеш са Христом Богом,
кога моли, преподобни,
да се од сваке саблазни змијине избаве
на земљи твог спомена штоватељи.
Тајним на небесима блистањем
пресветле Тројице озараван,
Симеоне присноблажени,
божанским дејством бог постајеш,
истачеш на земљи миро исцељења,
обогаћујеш са вером прилазнике,

но престолу предстојећи Христа Бога нашег
од којег, оче, обожен,
моли за оне што с вером твој божаствени
спомен творе
од искушења многоликих да се избаве
и да се спасу душе наше.

Разишав се по земљи
као извршитељи јеванђеља,
отачаство и род оставивши,
но и по смрти живи,
људе своје у ствари не остависте:
Божијим мигом
из туђиновања међ' своје добосте,
стога и црква Божја весело мошти ваше
примивши

и њима украшена радује се,
па се духовно исповеда говорећи:
Просветли се красота моја
више од сваке лепоте,
велича душа моја Господа
што даде ми двојицу свету —
оца и сина,
навеститеље и утврђење вере,
почаст достојања мојих,
гле, архијереја велика глава,
Сава преславни,
и Симеон дивни и многопевани
путовање духом на небеса сатворивши
у недра моја опет телесно настанише се,
приђите, празникољупци,
да сваког посебно и скупа похвалимо,
овог што царство остави
и у пустињи посника,
смирењем узнета и мироточива,
оног као пустиње васпитаника,
као мученика пошћењем,
као апостола проповедањем,
обојицу што се изврсно потрудише
и у свему Христу угодише,
те њему, слободни, моле се
да се спасу душе наше.

„Слава“, глас пети

Затрубимо трубом песама
и све на похвалу достојну
богоносних отаца сада сазивајући,
цареви и кнежеви да се диве
свих цара блиским слугама
што кнеза таме смирењем сурваше,
пастири и учитељи,
преподобни и посници,
сви скупивши се усхвалите:
оца, као првога вере водитеља,
реку милостиње
и скрбнима утешење
и свих болесних смиловање,
а сина, као молитвама богодана
и млеком поста отхрањена
изврсна пастира и учитеља,
обојицу водитеља људи својих
и топле ка Богу молитвама предстатеље,
које хвалећи, овако рецимо:
О, оци и пастири добри,
Симеоне преподобни, Саво свештени,
Тројици сад како предстојите,
молите да се спасу душе наше.

„И сада“, богородичан

Затрубимо трубом песама,
јер погледавши све са висине,
Царица Дева Мати благословима награђује
појце своје;
цареви и кнежеви да саберу се
и Царици да запљеште песамама,
Оној која је Цара родила,
и која је смрћу обузете, пастире и учитеље,
благоизволела отпустити!
Доброга пастира пречисту Матер
сакупљени благодаримо:
светилника светлосарног,
светлоносни облак од неба пространији,

ћивот оживљени, престо Владике као огњени,
сасуд златни што ману сакупља;
њу затворену, а Слову врата,
и свим хришћанима уточиште,
прослављајући је песамама богогласним, кажемо:
палато Слова,
удостој нас смерне небесног царства,
јер ништа није моћније од заузимања твога!

*На стиховном (стихуре), глас четврти, Подобан
„Зван са висине“*

Небеских красота сијањем
духовно, оче, просветљаван,
све што је красно на земљи оставив
и за све Христа стекао јеси
трудима посним, Симеоне, њега ради
подвиге у пустињи скончао јеси,
стога ти светли спомен песамама славимо,
твој гроб свети са вером љубимо,
молећи се да молитвама твојим Господу
добејемо живота вечног светлост.

Стих „Блажен је човек који се боји Господа“

Доласком светих моштију твојих
отачаство твоје обогати се,
и светла твоја црква ове примивши
мироподатне их имајући краси се,
и све верне сазива
светлоносни и свети спомен твој да празнују
и тајно њима говори:
Воду исцељења, миро црпите
што веру даје верним прилазницима,
празникољупци, приђите.

Стих „Часна је пред Господом смрт“

Видећи где се пророчке речи испуњавају,
говоримо:
Праведници на веки живе

и од тебе је, Христе, награда њима.
Гле, оца и сина,
по смрти су више но живи хваљени,
јер овај мироточив јави се,
онај цео нераспадљив благоуха,
обојица тобом, Вишњи, прослављани,
обојица чудима чудесним начињени
и прогоне духове лукаве
силом твојом.

„Слава“, глас трећи

Благочашћа истините проповеднике
и цркве пресветле звезде,
Симеона, првога вере поборника,
и Саву, истинитог учитеља
и служитеља јеванђеља
и тумача Христових свештених тајни,
обојицу песмама похвалним штудјмо,
јер они јаче од сунца
засјаше на тврди вере,
као лучама учењем
људе у ноћи несазнања уздигоше,
јер плеву злочашћа ишчупавши,
благочашћем одгајише људе своје
и наплодише правоверјем,
јер истинитог винограда Христова
грозд зрео истиниту веру
на стабљикама чеда својих носе,
од којег, верни, једући
на весеље скупимо се
и њима молимо се:
Симеоне богоносни, Саво свештени,
српска похвало и украшење,
пастири и учитељи,
првопастира и учитеља Христа молите
да душама нашим подари велику милост.

„И сада“, богородичан

Без семена, од Духа Божијег,
Очевом вољом Божијег ти заче Сина.

који је без Матере, по Оцу превечан био,
плотски га родила јеси
и као дете подојила јеси,
и зато немој престати да молиш
да се од мука спасу душе наше!

*На јутрењи тропар, глас осми „О теби Оче
поуздано“, по два пута слава, глас трећи.*

Божаственом благодаћу просветлив се,
и по смрти показујеш светлост живљења свога
и истачеш миро благоухања
онима што притичу ка гробници моштију
твојих,
и људе своје упутио јеси ка светлости
богосазнања,
Симеоне оче наш, Христа Бога моли
да нам дарује велику милост.

*„И сада“, богородичан „На глас“, после првог
антифона седалан, глас осми. Подобан
„Премудрости“*

Милостива Бога милошћу
себе, оче, устројити желећи
милостив стекао јеси разум
и милостивно ниште обдарио јеси,
непостојаним богатством паметно
на веки постојано купио јеси,
које сад примајући радујеш се,
Симеоне богоносни и свеблажени,
моли Христа Бога
да сагрешења проштење дарује
онима што с љубављу штудју
свесвету успомену твоју.

*Два пута „Слава, и сада“, богородичан,
Подобан исти.*

Као једину Деву међу женама,
тебе која си бесемено Бога телесно родила,

сви родови људски блажимо,
јер огањ божаствени у тебе се уселио
и као дете дојиш Градитеља и Господа;
стога и анђелски родови и људски
достојно славе, Пресвета, Рођење твоје,
и складно ти кличемо:
Моли Христа Бога да опрштај грехова дарује
онима који достојно поје слави твојој!

*После друге катизме седалан, глас први.
Подобан „Гроб твој“*

Јутро боголепно изасјавши људима својим,
таму дубоку јереси одагнав, оче,
и душе њихове просветлио јеси вером,
стога црква твоја светлосарна
мошти твоје имајући, поје данас
светлосарни спомен твој, Симеоне,
Христа величајући.

*Два пута „Слава, и сада“, богородичан.
Подобан исти.*

Покајања путу научи нас
који смо скретали ка беспућу зала
и преблагога разгњевили Бога,
неискусобрачна Благословена Маријо,
уточисти људима без наде,
у Господа оправдање!

*Иста, посла полијелеја седалан, глас осми,
Подобан „Премудрости“*

Властодржање светско и светске красоте
као сне обманљиве оставив,
и у Атонској пустињи са сином населив се,
где словесно стадо Господу сабравши,
свесветли светилници јависте му се,

смирењем предводећи и ове просветљавајући,
и стога с љубављу хвалећи величамо
свесвети спомен исхода вашег, молећи се:
Богоносни оци, Саво и Симеоне,
молите Христа Бога
да паству вашу у миру
свезом љубави сачува.

„Слава, и сада“, богородичан, Подобан исти.

Јединога од Тројице,
изнад природе зачевши, Дево, и чудесно,
родила јеси, изнад суштаства и Слова,
и заједничку божанској вратила јеси природи,
природу човечанску из древности одбачену;
зато сви сабрани, које си Рођењем спасла,

Пренепорочна,
као од твојих речи научени, дужно те величамо,
молећи да Христа умолиш за опрштај грехова
онима који тебе славе, Матер његову!

*Иста, степен први, антифон четвртог гласа, прокиман,
глас седми, стих „Часна је пред Господом смрт
преподобних“, „Како ћу узвратити Господу за
све“, „Све што дише“, Јеванђеље по Марку
за трећу недељу поста: „Рече Господ, који
хоће“, после 50. псалма стихира, глас
шести.*

Засија данас преславно
свесветли твој, Симеоне, спомен,
сазивајући нас празникољупце
на похвалу славе Христа Бога нашег,
те притрчавајући ка гробници моштију твојих
мироисцељења дарове примамо
и тебе, преподобни, блажимо,
но имајући слободу
мир измоли душама нашим.

Канон Светоме оцу нашем Симеону новом миро-
точцу чије крајегранесије гласи: Теодосије недо-
стојни појем те, оче Симеоне

Глас четврти

Песма прва

Ирмос „Зборови Израиљана“

Тезвићанина ревношћу
срамне јереси истребио јеси,
па с њима у Христа молитвама својим
срамне моје помисли
да се истребе моли се,
да те са смелошћу похвалим,
Симеоне, богоносни и присноблажени.

Када се сјајем пресветле Тројице,
преподобни оче, озари,
јереси мрак оставив
људе своје извео јеси из таме несазнања
у светлост богосазнања,
Симеоне богоносни и присноблажени.

У Бога вером оснажен,
јеретичку охолост низложи
и рог цркве верних уздигао јеси,
Христа, Сина Оцу једнобитна
и Духу равночасна,
Тројицу неразделиву
у једином божаштву поштовати
људе своје научио јеси.

Богородичан

Лепотом благодати преукрашена, Богообрадована,
Очево Слово телесно јављено,
због благосрђа неизрецивог, изнад ума и Слова,
благословена родила јеси,
оставши чиста, Девом по Рођењу, неоскврњена!

Песма трећа

Ирмос „Не мудровањем ни силом“

На благочашће завист
и мржња братовља у тамницу те затворише,
где у обличју мученика Георгија
Божји анђео, оче, јавља ти се,
тешке окове на теби раскида
и из смртоносне јаме, Симеоне, изведе те.

Сујетни и плача достојни
због твоје љубави према Богу негодује,
Кајин по нарави да убије те поново покуша,
мноштво иноплеменика на тебе скупивши,
које у Господу оснажен
копље обрнувши, Симеоне,
низложио јеси.

Оног што теби мрежу припреми
њега у исту тако уплете
кад Бог освету своју на њему учини,
и као некад у мору фараона
и овог у речној води потопа,
тебе, оче, прослављајући достојно
што се у њега уздаде.

Богородичан

Једина ти си непорочна
и зато од скврни чиста Девице
покој небеских јавила си се блага,
стога се у тебе Христос уселио,
добродетељи пуна светиње, Пренепорочна,
којег измоли молитвама својим
да нас од порока избави!

Седалан, „Слава, и сада“, глас осми.

Други Авраам природом и делима јавио си се,
милошћу и вером украшавајући се,
из отачаства и рода изишао јеси

Бога слушајући,
и у земљама туђим угодно њему поживео јеси,
стога и Авраамов део теби даровао јесте,
где сада, примив га, радујеш се,
и гробница моштију твојих
истаче миро исцељења,
твоје синове веселећи што те поју:

Симеоне, оче богоносни,
моли Христа Бога
да грехова опроштај дарује
штоватељима с љубављу
светога спомена твога.

Богородичан

Када дође да суди свој земљи
који је Творац и Владатељ, Син твој, Девице
чиста,
десним ме овцама прикључи, осуђеног,
и из паклене таме и сваке муке
слугу свог окаљаног истргни, молим се,
да благодарно величам богатство твоје благодати,
Богородице свенепорочна,
и радујући се узвикнем:
Моли Христа Бога за разрешење грехова,
јер тебе, Наду, имамо, ми слуге твоје!

Песма четврта

Ирмос „Љубави ради“

Нераздељиве светлости божаства
трисветле Тројице, Симеоне,
људе своје осијањем просветлио јеси,
и њоме, оче, оснажен
вукове јеретике одагнао јеси, вапијући:
Слава сили твојој, Господе.

Јединством вере и наде и свезом љубави
душу своју, преподобни, имајући утврђену,
милостив и прав срцем јавио си се,

и стога као праведнику
светлост истинита засија теби
и супруг светлости — весеље.

Лепоте зажелев недомисливе,
што је од света добро устројив,
супругу и чеда оставив,
богатство и царство, оче, омрзнув,
крстоносно пустињу наследио јеси
и Христу са сином умро, вапијући:
Слава сили твојој, Господе.

Богородичан

Оживи ме, једина заступнице верних,
јер ти за Мајку Бога створена јеси,
Творца и Саздатеља,
који наш лик прими, Пренепорочна,
спасиоца из трулежи и смрти
и славом Божијом прослављеног!

Песма пета

Ирмос „Сада (ћу ускрснути), пророчки“

Славан у животу земаљског царства,
богатством и силом јавио си се,
и овај са испосничким заменив,
Христа цара на земљи оваплоћена
сиромаштву, оче, уподобио си се,
стога те многим дарима обогатио јесте.

Текуће и непостојано
са постојаним и вечним,
и привремено и пропадљиво
са небеским, оче, заменив,
где с анђелима ликујући радујеш се,
за нас служитеље твога спомена,
Симеоне, моли се.

О, добре ли трговине твоје,
о, премудре ли размене:
пропадљивим богатством
вечно откупио јеси,
и нижњу власт
са вишњим царством разменив,
у коме сада, оче, веселећи се
Христу за нас моли се.

Богородичан

Истинску те Богородице исповедамо,
Пречиста Владичице,
из тебе Рођенога Бога Слова знајући
у два суштаства слободно проповедамо,
по сопственој вољи сазнаном,
Христа Бога Мати Богоневесна!

Песма шеста

Ирмос „Бура ме намисли“

Научен вишњом, Симеоне, премудрошћу
и нижње презрев као нестварно,
у пустињу постом усељавајући се,
и Богу свагда исповедајући се
и њему, оче, љубављу привијајући се,
радосно поживео јеси.

За живота светског искусан у војинству
и над противницима победе многе одневши
и у монаштву смирењем и молитвама
бесова пукове духовно победио јеси,
Симеоне оче, у обојем хваљени.

Изнад ума славе
и рајском лепотом насладе
и светлости духовне радости
надањем, оче, обрадован,
у пустињи усрдно са сином поживео јеси,
зато са њиме у Христа, Симеоне,
на веки радујеш се.

Богородичан

За нас моли Сина свога, Господа и Бога,
Владичице чиста,
који је владалачком снагом сведржећег
у немоћно плотско из тебе се обукао, Дево
непорочна,
на добро људима, Човекољубац!

Кондак

Глас шести

Анђелско на земљи заволевши живљење,
властодржање светско и свет оставив,
пошћењем за Христом, Симеоне, пошао јеси
и њему љубитеље ти апостолски водио јеси,
вапијући: Љубите Бога
јер он љуби нас.

Икос

До распећа и смрти
нас ради пониженога
пониживши се, оче,
пошћењем крст понео јеси
и тиме оног што се хвалисао
да ће свој престо утврдити на облацима
низложио јеси,
јуначки на охолог уставши,
зато те веома прослави Христос,
велики дародавац,
којему сада предстојећи
помињи као отачаствољубац,
од напада противника
стадо твоје сачувај нерастурено,
и помазујући миром људе своје означи,
да губитељ душа од њих побегне
учини, Симеоне, молитвама својим,
апостолски водећи
и вапијући љубитељима твојим:
Љубите Бога, јер он љуби нас.

Месеца тога (фебруара) 13. Спомен преподобног
оца нашег Симеона, новог Мироточца...

Песма седма

Ирмос „Онај који из огња избави“

Младићки у старости
да тесним путем ходиш изволевши,
у пространство раја
до дрва животног стиже,
где сад у наслади радујеш се,
да и ми до тога стигнемо —
Христу, Симеоне, моли се.

На земљи ништима
ти Богу, оче, позајмив,
који на небесима теби дарова
преподобних и праведних удео,
угледнику њихову на земљи
и у небеском равнoчасна начини те.

Заповести његове држећи
Христовом љубављу просветљаван,
сјај света оставивши,
од вреве светске у пустињу побегавши
и у Господњем, оче, учећи се,
надземну тишину добио јеси.

Богородичан

О, изнад ума твојих похвала!
Као ону која Бога заче,
Саздатеља, Творца и Господа,
родови те сви људски, Пречиста Дево, блаже,
хорови духовни бесплотних сила,
као Матер Бога, сви те без престанка
прослављамо!

Песма осма

Ирмос „(Свемоћни) избавитељу свих“

Од телесних лепота
као од сна побегавши,
духовне да добијеш зажелев,
у Гору Свету ушао си, Симеоне,
и сина водитеља подвига духовних имајући,
у жељеном се ниси преварио.

За јединим жудећи што у живот води те,
светске красоте мимоишао јеси
и зато надземаљско наслеђе стекао јеси,
одакле просветли душе појаца ти,
просветљења неисказаног, Симеоне, удостојен.

Сунце на земљи
добродетељи сина твојега набе,
његовим речима, оче, просветљаван,
звезда пресветла удостоји се,
са њиме предстојећи Христу Богу
за нас, хвалиоце нашег спомена, оци, молити се.

Богородичан

Онога који је од небитија
по рођењу раван Оцу,
према очевој замисли која све спаја,
Слово Божије беспочетно
боголепо родила јеси,
који је плотски, ради нас, човек био,
стога тебе, Богородице, православно умујемо!

Песма девета

Ирмос „Рођење твоје непропаљиво“

Велик у милости и доброти набе се,
великих више ума добара наследник јави се

као син очев ризница,
о, великодарне руке,
о, дара превасходнога,
Христа прославитеља ти,
оче Симеоне.

Родитељки једнога од Тројице
цркву светлу подигао јеси,
где твоје мироточиве мошти
исцељење верним прилазницима подају,
у којој људи твоји
спомен твој, оче, блажећи,
Христа величамо.

Оптерећени гресима
и страстима савијени
теби, оче, прибегавамо,
од обојег разрешење иштући,
но као изабраник Владике Христа
твојим молитвама подигни нас
од душегубних падова.
Сада твој свети спомен
служитеље своје освештава,
јер свето, оче, поживео јеси живљење
и светлост светих да добијеш људство се,
удостоји нас да добијемо део достојања твојих,
не прекоревајући због величине мољења.

Богородичан

Јединога од Тројице, једина Мати будући,
слободно моли Сина свога
да од насиља мучитељског, плена и робовања
рабе твоје спасе,
да спокојство и спасење дарује онима
који тебе прослављају!

Канон други Светом Симеону о мироточењу светих
му моштију из свете његове гробнице

Глас осми

Песма прва

Ирмос „Пресечено“

Слово знања подај ми, беспочетно Слово,
јер имаш богатство милосрђа
безбројних твојих судби, Христе,
да и ја, душевни мрак избегнувши
и скврну ума очистивши,
достојно упојем твога угодника.

Богосветла те светилника познасмо
што светлошћу богосазнања
људе своје, Симеоне оче, озари
и таму јереси одагна прво,
а сад миром моштију твојих благоухаш,
зато ти светлоносни спомен празнујемо.

Врлином вере, оче, просијавши,
реку милостиње из срца твојега
ништима источио јеси,
и отуд мира потоке изливаш,
чији токови веселе град Божји, цркву твоју,
у којој твој спомен празнујемо.

Гробница моштију твојих, Симеоне,
кладенац јави се исцељења
што точи миро благоухано,
којим срце моје оми, молим ти се,
благоухање показујући Христу,
и ум мој обвесели
да твој светлоносни спомен пева.

Као два светила вером
људе своје просветлисте
чудесним блистањем,
Слова проповедањем

мрак јереси од њега одагнавши,
и сад га од поганске најезде
и сваке скрби, Саво и Симеоне,
молитвама избавите.

Богородичан

Цркву пресветлу Божију знајући тебе
све твари, ваистину, вишу,
Симеон твој угодник, Богомати,
светлу на земљи цркву
у твоју славу подиже, чиста,
у којој чистих гласова блажитеље ти спасавај.

Песма трећа

Ирмос „Ти утврђење јеси“

Блаженим човеком још Давид тебе нарече,
и од нас сада хваљен си,
савета нечастивих, Симеоне, не примивши,
с пута безаконика уклонивши се,
закону Господњем учећи се,
дрво плодовито засадив се
благодаћу Духа напајан.

Плодове благоухане добродетељи
делатељу Христу приносиш,
од кога благодат примивши,
миро сада, оче, истачеш,
просветли се успомена твоја
и на веки прослави се,
Симеоне богоносни,
похвало људима својим.

Псаламски као финикс
вером, Симеоне, у Христа процветао јеси,
и као кедар благочашћем
чеда твоја, оче, умножио јеси
и миром моштију твојих помазујеш
оне што спомен твој с љубављу поју.

Све красоте света чувственог превазишавши,
разумом, оче, богомудрим,
у вишњи живот умом си прешао,
где с анђелима веселиш се
и мира твога источницима
људе своје радошћу напајаш.

Светлости великој предстојећи
и њеним зрацима осијавани,
пребогатим лепотама сијајући
душе раба својих просветлите,
Симеоне и Саво,
да певамо достојно
светлоносни вам спомен.

Богородичан

Ти дојиш млеком, Дево, храниоца свију,
непропадљиво рођеног из пречисте ти утробе,
и на рукама Сведржитеља носиш,
који је надградио кваром уништене,
и којег моли да и нас у вери постојаној
догради!

Песма четврта

Ирмос „Чух, Господе, глас“

Аврааму гостољубљем подобан,
Јова милостивост ништељубљем подражавајући,
око слепима,
нога хромима, Симеоне,
отац сирочади
и свима смиловање јавио си се,
и врсније од овога заискао јеси.

Младића савршенство заволевши,
богатство своје ништима раздавши,
царство оставивши
за Христом пошао јеси,
зато на небесима ризница теби дарова се
откуда богатство, миро, Симеоне, истачеш.

Од милосрднога твога срца
богатом руком ништима
благоухано миро сада истаче,
људе твоје помазујући, преподобни,
што добродетељи твоје похваљују,
јер награда је теби, оче, за прво друго.

Као рајски крин
вером процветао јеси,
као маслина што милост истаче,
јавио се јеси,
као пупољак скровити
процветао јеси пошћењем,
те благовоњем и часним миром
цркву твоју испуњавајући,
благоухан људе своје.

Пропадљиве славе красоту омрзнувши,
од света и светодржања
мишљу богомудром побегавши
и у пустињи пошћењем просветливши се,
Симеоне и Саво,
појце спомена вашег
молитвама вам озарите.

Богородичан

Помоћ славну стекавши те, Богородице,
Сава и Симеон твоји угодници
јереси храмове разорише,
и цркве у славу свих Бога
сина твојега подигоше,
у којима, чиста Владичице,
заступнице хришћана,
оне што тебе поју спасавај.

Песма пета

Ирмос „Зашто ме одгурну“

Умирите се и познајте,
чу преко Давида,
да сам ја Бог —

Бога где говори,
и царство метежно, Симеоне, оставив
у пустињи постом усмирио си се,
да како треба Бога познаш
и од њега будеш познан.

Светилника духовно пресветла
људи твоји добивши те веселимо се,
јер божаственом вером тобом просветљавани
и миром светих моштију твојих, Симеоне,
благоухањем обogaћени радујемо се.

Слушасмо за твоје дивоте испрва,
за славе и царства презрење,
а сада преславна видимо чудеса,
стенописано тог лика обличје
из суха креча моштима подобно
миро истаче.

Таквом славом прослави те,
таквим чудесима удиви те,
такве ти почести на земљи дарова Христос
који богате даре даје љубитељима својим
на небесима, оче, што око не виде
нити је кадар ко исказати.

Животу непролазном
и радости непропадљивој,
веселу, ваистину, изнад ума,
Симеоне и Саво, престависте се,
јер делатним мудрољубљем
од вештаственог одбегнувши,
невештаствено добисте.

Богородичан

Чудесно ти зачеће, Девојчице,
страшно и чудесно,
које је изнад ума, Чиста, твоје Рођење;
одстрањену из древности од Бога
природу људску,
њиме си смирила, Владичице,
доброту јој највишу дарујући!

*Песма шеста**Ирмос „Молитву своју излићу Господу“*

Од многих служен,
служити изволео јеси,
од пребогатог убог да будеш
хтео си ваистину, оче,
и добром изменом изменио си се,
да се псаламски може рећи:
Ово је измена деснице Вишњега.

Храм себе Богу сатворивши
и цркву његове матере
са сином у Гори Светој подигао јеси,
коју и облагоухао јеси
миром светог ти тела,
која сад благолепијем
крашена синовима твојим
што спомен празнују твој,
гроб твој обнавља.

Делима добродетељи живоначелно дејство
од живоначелне Тројице примивши,
мртвојестаствени гроб,
заборава посредник,
као животочив сада јављаш,
нескривених твојих врлина, Симеоне,
поточима мира твојега.

Благодат свемогућег Духа најпре
место у теби нашавши,
сад гробницу моштију твојих осењујући
мироточиви кладенац ову, оче, начини,
из кога благодат црпимо блажећи те,
Симеоне преподобни, инока украшење.

Непомични стубови цркве Христове,
Симеоне и Саво, јависте се,
јер ви као прах јереси потрвши,
људе своје узвисисте ка вери благочашћа,

зато анђелâ суграђани бисте,
певајући с њима:
Свет, свет, свет
Отац и Син и Дух свети.

Богородичан

Он који мигом једним све држи
и царује на веки над свима Христос Бог
из тебе, Богомати, оваплоти се,
бестрасан по божанству,
мене ради на крсту прикова се,
страдање као његово твоји угодници желећи
царство земаљско оставивши,
испоснички са њим разапеше се.

*Песма седма**Ирмос „Божија силаска“*

Пријатељ ништих и убогих
добар, милостив и дарежљив јавио си се,
и доброте Божије удостојивши се
добрих земљу наследио јеси,
откуда и нас сада, Симеоне, веселиш,
благоухајући потоцима мира твојега.

Сведушно Христа заволевши
и његове заповести држећи,
као река милосрђем
сухе од беде богато напојио јеси
и тиме свој спомен узвеличао јеси
и гробницу моштију твојих, оче,
миром обогатио јеси.

Он који у пламеној пећи росу излива
и чини да из сухог жезла цвет израсте,
диван у делима својим Господ,
и твога лика стенописано обличје
и сухога креча, Симеоне,
мироточиво јавио јесте.

Безмерним твојим смирењем,
 безмерним хвалисањем подигнута
 на земљу га, гордог, смирио јеси,
 и сада штитом молитава твојих
 од лукавости његових
 људе своје, Симеоне, штити,
 уљем мира твог
 знаменујући оне што поју:
 Благословен Бог отаца наших.

Светлога, оци, првога нашег живљења
 светлија сад је успомена и часнија,
 јер ризница доброте и дом милости јависте се
 и прве доброте суштаства удостојисте се,
 Симеоне и Сава,
 истински слављени
 и достојно хваљени.

Богородичан

Огњеним својим блистањем
 просветли мрачно ми срце,
 ти што на земљи роди
 истока духовног сунце,
 којим просветливши се твоји служитељи,
 Сава и Симеон, Богомати,
 људе своје на западу озарише,
 научише певати:
 Благословен Бог отаца наших.

Песма осма

Ирмос „Седам пута“

Као јутро,
 као сунце
 спомен твој засја,
 просветљујући срца верних,
 јер светлости и дана
 јавио си се наследник,
 где, оче, боравећи сада

помени оне што спомен ти блаже и поју:
 Децо, благословите,
 свештеници, запојте,
 људи, преузносите на све векове.

Њиву духовну душу своју
 милошћу к ништинама посејав,
 добро ти родиле плодове живота
 у вечне си житнице, оче, сабрао,
 и од изобиља небеског богатства твога
 миром на земљи миомирисним
 синове своје помазујеш.

Прекрасни душом
 твој, оче, Сава љубљени
 другог те патријарха
 као првога Јосиф
 новог нам Израиља приноси,
 не из египатског ропства
 него из Свете Горе,
 и у земљи људи твојих утврђење
 мироточива те положио јесте.

Црква твоја велика
 као божаствени рај види се,
 гробницу моштију твојих, оче, имајући,
 цветове различне,
 многолике добродетељи твоје,
 чудесно миром процветавајући
 и твога спомена, Симеоне, славитеље
 облагоухава појући:
 Децо, благословите,
 свештеници, запојте,
 људи, преузносите на све векове.

Туђестранствени гробови ваши
 испосничким вашим телима осветлише се,
 земља ваша благослови се
 доласком ваших моштију,
 цркве ваше красе се
 мироподатне их и благоухане имајући,
 које од Бога миром спасавајте.

Богородичан

Светлости двери отвори ми,
 чиста Богородице,
 ти што си људима у тами
 светлост неописиву —
 описана телом Христа
 сунце правде заблистала,
 чијим лучама Сава и Симеон
 озаривши земљу људи својих
 вером у њега усвојише му се.

*Песма девета**Ирмос „Задиви се“*

Доласком, најпре, моштију твојих
 отачаство ти радошћу испуни се,
 представника те к Богу, Симеоне, стекавши,
 и спомен твој сада славећи, веселимо се,
 обogaћени уљем мира твојега.

Као стуб висок и крепак,
 као добра поборника и отачаствољупца
 христоимени људи твоји имајући те,
 од противничких напада, оче,
 и од сваке злобе
 молитвама твојим Христу,
 Симеоне, избављамо се.

Моштију ваших примањем
 цркве ваше на земљи обогатише се
 и духом на небесима
 првенаца цркву просветљаваате,
 у којој с апостолима као учитељи
 и с преподобнима као сапосници
 за нас, Симеоне и Саво, молите се.

Престолу великом предстојећи,
 погледајте на људе своје,
 примивши наше мољење
 мир од Христа измолите земљи нашој,

и деспоту нашем над противницима
 победу нека пода
 и у благоверју са нама да га утврди.

Преподобни и преблажени,
 богоносни и богомудри,
 равноапостолни и чудотворци,
 пастири и учитељи,
 многохваљени и многоименити оци,
 Симеоне и Саво достојни дивљења,
 од нас ову песму примивши,
 спасавајте рабе своје.

Богородичан

Из пламена рођеног ти си ослободила,
 као изнад ума огањ што раба незауостављив,
 који дође да разума огањ на земљу убаци;
 њиме твоји угодници распаљени
 с љубављу га следише.

Светилни

Божаственом благодаћу,
 оче, просветљаван,
 мраком јереси обузете
 просветлио јеси људе своје
 и одрицању од сјаја светског
 собом научио их јеси,
 и зато те с љубављу штујемо,
 Симеоне мудри, инокâ похвало.

Као два светила на духовној тврди
 земљу људи својих вером просветљаваате,
 и зато спомен ваш часно служећи
 слаavimo прославившу вас пресвету Тројицу,
 Симеоне и Саво, двојице света.

Богородичан

Они што твој свенепорочни, Богородице, лик
 са љубављу не целивају,

у пакао огњени низлажу се
као безумни Арије,
а ми те, Пресвета, с љубављу целивамо,
Заступнице света, верно славећи!

*На хвалите, (стих) „Све што дише“, постављамо
стиха 4, глас други, Подобан „Када са дрвета“*

Када на земљи праведно поживео јеси,
ризница добродетељи набе се,
дом отворен свакоме љубављу имајући,
сирочади отац,
ништима заступник јави се
и милости непресушни источник,
милости ради јављеног на земљи
Христа Слова Божјег заповести чувајући,
стога у царство његово сад приман,
Симеоне оче, сада радујеш се.

Када промисао Вишњег теби ждреб даде
да први поборник цркве у отачаству своме будеш,
подвижно јереси одагнао јеси
и сведушно цркве Богу подизао,
православља вером људе своје утврдио јеси,
и зато свети твој спомен штудјући,
молимо се, Симеоне,
да се молитвама твојим Христу
у дан судњи избавимо од мучења.

Када си се љубављу према Христу ранио
царства красоте оставивши,
и радујући се за њим пошао јеси,
усрдно до пустиње стигао јеси,
у којој богоугодно поживео јеси,
и сада духовно у телу дејство,
мртав у гробу као жив показујеш
миро точећи, људе своје освештаваши,
Симеоне, отачаству своме украшење.

Као звезда што јутро јавља
сјајиш људима својим, преподобни,
најпре им јавивши духовно јутро

Христа Бога,
и вером у њега
јаче од сунца просветлио јеси,
сад покриваш од злодела вражја,
из буре сваке беде избављаш,
и зато твој спомен служећи, оче,
Христа Спаса хвалимо,
што тебе прослави, Симеоне.

„Слава“, глас осми

С похвалама светло
спомен твој, преподобни, служи се,
и радошћу испуњава твога јунаштва хвалитеље,
јер ти давидски к Богу,
владајући земљом,
умом веома узе се,
царство оставив за Христом си пошао,
и у Гору Свету добе,
где испоснички са сином подвизавши се,
очи душевне просветлио јеси
и светлост, Симеоне, био јеси,
ка сјају незалазном преминуо јеси,
у коме сад Христу предстојећи
молитвама вашим њему помените
стадо ваше да сачува
од погубних му вукова.

*„И сада“, богородичан „Владичице, прими молбе слугу
својих и избави нас од сваке беде и жалости“*

*Славословије велико и отпуст, и даје се братији
миро од светог кандила, а ако има миро Светога,
помазују се њиме, појећи Светоме стихуре самогласне:*

Приђите, празникољупци,
приђимо и ми, братије,
јер пресветли спомен оца нашег засија,
приђите с љубављу служећи га рецимо:
радуј се, светла похвало вере
и јереси низложитељу,
радуј се, мироточиви оче богоносни,

свих цара Бога нашега моли
да нас избави од саблазни лукавога
и спасе душе наше.

Пред Господом смрт ваша, преподобни,
часна ваистину јави се,
јер као бесплотни у плоти пропадљивој
врагове невидљиве у подвигу победили јесте,
те родови благочастивих поју вас
а нарочито часна стада инока
што их боголепно у црквама сабрали јесте,
у којима спомен ваш похваљујући,
Симеоне и Саво, вашим молитвама
од сваке напасти да се сачувају
Христа моле, у кога је велика милост.

*Стих „Часна је пред Господом смрт“
„Слава“, глас шести*

Приђите, зборови православних,
у свечасни храм богоносних отаца,
да псаламски сагласну песму
прославитељу њиховом успојемо,
диван си, Боже, у светима својим, говорећи,
и свакоме посебно и скупа завапимо:
радуј се, земаљски анђеле и небески човече,
Симеоне преподобни,
радуј се, равноапостолни учитељу,
Саво свесвештени,
радуј се, предстатељу и похвало
христоименитих људи твојих,
и сад када Христу предстојите,
приљежно њему, оци, молите се
од сваке беде нас да избави
и спасе душе наше.

Глас осми

Ум окрилативши тамо
куда духовним узлете крилима,
ка висинама сазнања Бога,

Савина (77)
Месец тога (јануар) 14.

и оца земаљског тада оставив,
небеског заволео јеси,
и оног што те родно телом
духовно родио јеси
и небеском Оцу усвојио јеси,
и обострано у Богу прославио јеси,
на небесима благом насладио га јеси,
а на земљи тело његово часно и мироточиво
молитвама ти начинио јеси,
зато те и апостолских дарова достојно јави
прослављени тобом Христос,
у кога је велика милост.

*„И сада“, богородичан „Нико од оних који ка теби
притичу“*

На литургији оба канона, песма шеста, прокимен, глас
седми, „Часна је пред Господом смрт“, стих „Како да
узвратим Господу за све“, Апостол Галаћанима „А род
је духовни љубав“, алелуја, „Блажен је човек који се
боји Господа“, Јеванђеље по Матеју „Све што примих
од Оца мога“, причастан „На вечни помен“.

Служба светоме Сави

Месеца тога (јануара) 14.

Спомен Светога оца нашег Саве, првога
архиепископа и учитеља српског*На малој вечерњи, на „Господи вазвах“ постављамо
стиха 4, и појемо стихире, глас четврти, Подобен
„Даде знамење“*

Светитељ богоносан
и пастир истинит
и стуб непомичан
и темељ вере неподвижан,
благочашћа лествица непоколебљива,
бедем цркве неразрушиви,
светитеља лепота
и чудеса источник, Саво, био си,
стога те благочасно блажимо песмама
и свеосвештени ти данас служимо спомен.

Од сунца светлији просветљени спомен твој
верним засија људима твојим,
божаственим их блистањем просветљавајући,
Саво, сведобри оче свештени,
бесова таму одгониш,
стога те блажимо
и молбено певамо
као отачаствољупца и предстојника,
молитваника за душе наше.

Благоуха гробница светог ти тела,
светитељу богонадахнути,
Христово усељење и благоухање постаде
и речима твојим богонадахнутим
јереси злосмрадне низложив,
људе своје облагоухао јеси,
и сада молимо те
помени све што те с вером помињу,
јер си у Бога слободу стекао, богоношче.

„Слава“, глас осми

Уледињену земљу срца људи својих
речима твојим обделавши,
вечноцветеће плодове благочашћа
у њему одгајио јеси Богу,
и чистотом живљења својега
разумне украсио јеси
и на ревност покренуо јеси собом
анђелском иночком живљењу,
да презру врѐмено указао им јеси,
божаствена цевнице,
бодро око,
пастира пастиру,
Саво, блажени оче и свештени,
прими нас, хвалиоце ти,
Христу моли се за душе наше.

„И сада“, богородичан „Кров твој, Богородице,
исцељење је“

На стиховном стихире, глас други, Подобан „Доме
Ефратов“

Ум за господара страстима поставив,
плотољубљем не заробив се,
анђелски чистотом, Саво, поживео јеси.

Стих „Часна је пред Господом“

Владатељ будући суплеменицима,
апостол и првосветитељ људима својим
од Христа, оче, дарова се.

Стих „Благо човеку који се боји Господа“

Стадо своје словесно, оче,
од противника нерастурено
у Христа молитвама ти, Саво, сачувај.

„Слава“, глас четврти

Од пелена љубитеље ти
људе своје заволео јеси,
за њих и до смрти трудив се
и по смрти их оставио ниси,
цела и благоухана
из туђестранства те примив,
као накит царски
имајући те веселимо се,
јер украси ове престолом првосветитељства
и царством улепшав, починуо јеси
и вером у Тројицу утврдио јеси
и сада певањем песама благолепих
твој спомен штудјемо, молећи се:
Богоносни оче, Саво свесвештени,
Христа Бога моли
да се спасу душе наше.

„И сада“, глас исти, (богородичан)

Избави нас од невоља наших,
Мати Христа Бога,
која си родила Творца свију,
да ти сви кличемо:
Радуй се, једина Заступнице душа наших!

Тропар Светоме и отпуст

На великој вечерњи, певамо стихове „Блажен муж“,
први антифон, на „Господи вазвах“ постављамо
стихова осам, стихире, глас четврти, Подобан
„Као одлична“

Оца на небесима заволевши,
земаљског оставио јеси
и до пустиње стигао јеси,
и одатле постом и молитвама
Духа светог зраке, оче, примивши,
у тами незнања људе своје

јаче од сунца, дошав, просветлио јеси,
Христа проповедавши у два суштаства
што из Деве нас осија.

Апостолима равнопроповедника,
светитељима истомудреника,
посницима саподвижника,
пастира изабрана,
милостиње благосрдна податеља
достојно хвалимо тебе,
Саво, оче наш богомудри,
што боготочном реком учења
безаконе јереси потопа.

Речи твојих учењем
српска се црква украси,
и сада радујући се православљем
с божаственим ти чедима свештено,
твој спомен светлоштујемо,
Саво, оче свештени,
светитељима равнчасни
и анђелима сапредстојниче
и молитваниче за душе наше.

Друге стихире, глас шести, Подобан „Све надање“

Сав освештан,
богоносац показа се,
уљем божаственим светим,
светим Духом помазан,
и светло свагда ликујући, преподобни,
у светињу над светињама улазећи
и људе своје као свештенотајник
спасним тајнама научио јеси,
те као ваистину јерарх избрани,
Саво, оче богоносни,
са слободом моли се за душе наше. *Два пута.*

Од младости заблиста твоје живљење
добродетељи лучом, светитељу свеблажени,
и људе своје просветлио јеси,
прелести мрак разоривши ваистину,

и сада уселио се јеси
тамо где је светлост не вечерња,
тамо где су анђелски зборови,
са којима предстојећи, преподобни,
помињи нас што спомен твој, Саво, служимо,
са слободом моли се за душе наше.

Ум твој, богомудри,
вером у божаствене заповести украшен
и светло обложен, преславни,
у смртном телу и пропадљивом
непропадљивости научи се,
и слободан од страсти
стече бесплотних светлост,
светитељу Саво богоносни,
светли отачаству светилниче
и молитваниче смели за душе наше.

„Слава“, глас други

Славе у свих цара Христа заискав,
оца владара оставив,
у Гору Атонску дошао јеси,
где висост благородства
до раба смирењем изменив,
трудима многим тело намучио јеси,
а молитвама душу просветлио јеси,
добро иночки поживео јеси,
анђелски у пустињи поживео јеси,
апостолски у свету учио јеси,
болестима поста
и по странству хођењем
мученичке подвиге извршио јеси,
и ко да исприча твоје добродетељи
којима небеско на земљи стекао јеси,
Саво, блажени оче,
пастиру и учитељу,
но како сад предстојиш Христу Богу
моли да се спасу душе наше.

„И сада“, богородичан

Сена Закона мину
благодати које добоше,
јер као купина што се распламса
и оста неопалена
тако и Дева роди и Девом остаде,
за стуб огњени Сунце праведно,
за Мојсија Христос,
на спас душа наших.

*Прокимен дана, и читање (три паримије
светитељске)...*

На литији, стихире самогласне, глас други

Ум преподобан
што увек на Бога мисли,
слободан и самосвојан,
страстима незаробљен,
душу чисту надгледањем,
срце милостиво и сузама скрушено,
а тело, молитвама, Богу послушно,
Саво блажени, стекао јеси
и реч мудрости смирењем украсио јеси,
сав од младости благошћу
Христу, оче, усвојио си се,
од кога првосветитељ као апостол
људима својим дарова се достојно
што их јеванђељем родио јеси
и православљем обогатио јеси,
и сада предстојећи Христу Богу
од сваких беда моли да их избави
и спасе душе наше.

Глас четврти

Јеванђелских источника
речима твојим, светитељу,
људи својих срца напојио јеси
и семе благочашћа у њима

молитвама својим узгајио јеси
и ове плод изврстан принео си Христу,
и сада предстојећи њему
са зборовима апостола и светитеља,
помињи у молитвама својим њему
да нас сачува од сваког озлобљења
у миру да служимо спомен твој.

Српска велика црква
са свештеницима и кнежевима народним
и са свима вернима што празнују
добри спомен пастира и учитеља,
весело узвикује:
Душе праведних у рукама су Божјим,
а нама Бог дарова свете мошти њихове,
дођите, верни, да се узвеселимо,
уснуће смртно и моштију пренос
обадва празника светихштујући
као цветове хвалама уплетимо их, говорећи:
Радуј се, милостиње податељу,
Симеоне богоблажени, човече небески,
радуј се, чистоте обиталиште,
Саво свештени, земаљски анђеле,
радуј се, двојице света
што апостолски људе своје научисте
и поведосте их путем животним,
Тројици светој с анђелима предстојећи,
мир земљи нашој измолите
и душама нашим велику милост.

„Слава“, глас пети

Анђелима сродан жудњом за чистотом,
од плотске љубави из млада побегавши
и тело тешко покориво
уздама уздржања удавив,
благопокориво души повинуо јеси,
пoмисли силом горе бољему потчинивши,
божаственог Духа сасуд удостојивши се,
први престо српски украсио јеси,
и људе своје богомудрости научио јеси,
и сада Христу предстојећи слободно,

Саво блажени, светитељу богомудри,
прилежно к њему моли се
да спасе душе појаца светог ти спомена.

„И сада“, богородичан, глас пети

Радуй се, двери Божија,
радуй се, Рају, Дево чиста,
радуй се, стено и покрове,
радуй се, Пречиста.
Радуй се, вернима заштито неоторива,
радуй се, тихо пристаниште
онима који се теби обраћају,
Пречиста!

*И улазимо у цркву појећи (стихире) стиховне
самогласне, глас други*

Којим као венцима похвалама
да украсимо Саву свеблаженог,
који од истока духовног, Христа,
сунце духовно изасјао јесте
и људе своје на западу
богосазнањем научив,
просветлио јесте,
и као раб веран господару своме
у благочашћу их умножио јесте,
и зато, дакле, јединим га достојним
бессмртне славе накитом
украсио јесте Христос човекољубац
у кога је велика милост.

Стих „Часна је пред Господом смрт“

Каквим духовним песмама
да похвалимо Саву свештеног,
којим новог завета Божјег
таблице јеванђеља разумесмо,
којим православља веру истиниту познасмо —

у Тројици служити јединоме Богу,
и од Божјих тајни далеко отуђени
блиским постасмо и самоизвршитељи,
законом и обичајима
христоимени људи постасмо:
цара венчавамо
и светитеље посвећујемо,
и сваким добрим прописом украшени
Христа прослављамо,
у кога је велика милост.

Стих „Благо човеку који се боји Господа“

Каквим песменим красотама
да блажимо те, Саво, оче дивни,
јер живљења светлошћу и чудима дивним
у сазнању Бога свакога задивљујеш,
као Илија огањ давно
ти град са неба молитвом свео јеси,
брата умрлог оживео јеси,
раслабљенога подигао јеси,
море рибом дароносно себе повинуо јеси,
многа чудеса Богом сатворио јеси,
и стога твој спомен с љубављу празнујемо
величајући Христа, у кога је велика милост.

„Слава“, глас четврти

Божаственог Духа благодаћу сабрани,
веселећи се, Симеона,
лозу благочашћа блажимо
од које грозд чистоте
Сава свештени израсте,
обојицу песмама похвалимо,
цркве духовне светилнике,
свете Тројице поборнике,
јереси низложитеље,
чиститеља лепоту,
инока сабрање,
а ништима утешење,
сваком добродетељи богате

што Христу сада предстоје,
достојно апостолским
и посничким венцима украшени,
па њима и молбу завапимо:
молите свету смирење,
а душама нашим велику милост.

„И сада“, богородичан

Имајући, Богородице, тебе,
уздање и заступницу,
нећемо се бојати злобе ђаволске
јер штитиш душе наше.

Тропар, глас трећи

Пута што води у живот
водителъ и првопрестолник и учитељ постаде
кад оно раније дође, светитељу Саво,
отачаство своје просветли
и роди у Духу светом као маслине дрво
свештна ти чеда,
и зато те као апостола
и светитеља врховног
штујући, молимо:
Христа Бога моли
да нам дарује велику милост.

„Слава и сада“, богородичан

Теби, која доносиш спас рода нашег,
појемо, Богородице Дево,
јер плот коју од тебе доби
Син твој и Бог наш,
Распеће вољно примивши нас ради,
од пропадљивости нас њиме избави,
Човекољубац!

*На јутрењи, тропар гласа осмог, на првој катизми,
седалан, глас осми, Подобан „Премудрости“*

Православља водитељу
и благочашћа учитељу,
чистото отачаства својега
и просветитељу,
инока украсе,
оче премудри, светитељу Саво,
учењем својим
људе своје просветлио јеси,
цевнице Духа,
моли Христа Бога за душе наше. *Два пута.*

Лаж светског богатства и сјај,
свега што се види лепоте нелепе
и велику љубав родитеља презрев,
за Владиком Христом пошао јеси
што смирењем сиротовању учи,
од кога постом и молитвама
истинско богатство и прави сјај,
царство неподвижно и вечно благостање,
Саво оче, наследно јеси,
Христу сад моли се
грехова проштење да пода
штоватељима с љубављу спомена твога.

„Слава и сада“, богородичан

Небесне двери и ковчег Завета,
свесвету гору, светли облак,
успојмо,
неопаљиву купину,
словесни рај и Евино дозвање,
васељене целе велико уточиште,
као спас, ње ради, оствари се свету
и опроштај првом сагрешењу;
зато јој и кличемо:
Моли Христа Бога,
да грехова опроштај дарује
онима који се побожно клањају Рођењу твоме!

После друге катизме, седалан, глас трећи, Подобан „Вери Божијој“

Добродетељи делањем
цркве велико засјао јеси сунце
и сјајем речи својих просветлио јеси
верних људи својих саборе,
истребио јеси и страсти зацрњење,
светитељу Саво, Христа Бога моли
да нам дарује велику милост. Два пута.

Други (седалан), глас исти, Подобан „Красоти девства“

Стуб и утврђење цркве Христове, оче, поставши,
да се искушењима лукавог не поколеба
премудро је сачувао јеси,
да Тројици једнобитној у једном божаштву служи,
стога скупивши се штујемо тебе,
Саво богомудри.

„Слава и сада“, богородичан, подобан

Као из необделаног винограда, Дево,
прекрасан грозд — Христос
из тебе је израстао
који нам источи вино избављења
душе и тела радујући свима;
стога ти, славећи те као узрочницу свега,
увек гласно кличемо:
„Радуј се, Обрадована!“

*Затим, полијелеј, или непорочни, исти, седалан, глас
осми, Подобан „Премудрости“*

Уздржањем живљење украсив
и живљењем мудрости реч доказујући,
изврстан у добродетељи
васпитањем јавно си се,
законом и пророцима
апостолски учећи о Христу Исусу

људе своје јеванђељем родио јеси
и православља вером умножио јеси,
стога и по концу
бесконачну благодат примио јеси
и у гробу лежећи, неразрушив остаде,
Саво оче, светитељу блажени,
моли Христа Бога
сагрешења проштење да пода
штоватељима с љубављу светого спомена твога.

„Слава и сада“, богородичан, Подобан исти

Као свенепорочна Невеста Творца,
као неискусномужна Мати Избавитеља,
као уточиште Утешитеља прослављена,
мене, безакоња порочно боравиште,
који свесно бејах попрести бесовско,
узастој и злодејстава ових спаси ме;
светло обиталиште добродетељу својом
створивши,
Светлоприматељко непропадљива,
одагнај облак страсти,
за вишње причешће припреми
и светлост невечерњу
молитвама својим!

*Исти, први антифон четвртог гласа, прокиман, глас
четврти „Јереји твоји обући ће се“, стих „Ту ћу да
узвисим рој“, „Све што дише“, јеванђеље за уторак
прве (недеље) „Рече Господ, ви јесте светлост“,
исти, после 50. псалма, припело, глас шести*

Духа светого благодат
твојим уснама изли се, оче,
и постаде пастир Христове цркве
учећи словесне овце, људе твоје,
да верују у Тројицу у једном божаштву.

Први канон Светоме Сави чији почеци сачињавају овај склоп: Саву да похвалим, знања, Боже мој, даруј ми

Глас други

Песма прва

Ирмос „Дођите људи, певајмо“

Светлости од светлости,
Христе Боже,
од Оца пре векова рођени,
од искони са Оцем и са Духом,
мрак душе моје одагнав,
озари ум мој, молим се,
да могу певати твога угоднога,
Саву свештенога.

Ако и човек, оче, по природи,
анђелски на земљи поживео јеси,
деснога из младости пута дохвативши се
целомудрија љубитељ будући,
Духа светог чисто обиталиште,
Саво свесвештени, јавио си се.

Мудрости почетак, страх Божји заволевши
и заповестима Божјим увек учећи се,
дрво засади се крај извора вода духовних
и њима, оче, напајан,
плод Христу, Саво, принесе се.

Богородичан

Чула је Ева, Првомати чиста:
„у болу родићеш чеда“,
и ти чула си, Дево:
„Господ се с тобом радује!“
и радосни глас, Богоневесто,
који бол Праматере уништи!

Песма трећа

Ирмос „(Утврди ме,) на камену вере“

Презревши нижње као безвредно
и љубав родитеља омрзнувши,
пустињељубиво Христа потражио јеси
и мачем љубави његове пробо си душу своју,
њега љубећи и његове иштући
ненаситне красоте.

Ни за што на земљи не марећи,
у родитеља испросивши се за лов на звери,
у пустињу, оче, стигао јеси,
где многим пошћењем,
бодрим бдењем и молитвама
душегубне звери,
страсти умртно јеси.

Христа, нас ради добровољно понижена
до рапског обличја заволевши понижење,
и овим узвишен гордога понизио јеси
и у телу многим уздржањем
Тројице благообитаван дом да будеш,
Саво свештени, удостојио си се.

Богородичан

Међу женама мати,
док беше Дева не позна је,
и мати по Рођењу девством удостоји се,
са тобом, Дево Богомати, то беше тако,
зато и појем весељем Духа:
Од тебе нема безгрешније, Владичице!

*Седалан,
глас осми,*

Подобан „Премудрости“

Бог који је Павлово засађење
и Аполосово заливање примио,
и ваше вером засађење

и учењем заливање примио јесте,
он који чини да све узрасте,
људе ваше благочашћа вером
молитвама вашим узгајивши умножио јесте,
те од њега као верни раби и делатељи разумни
за труде награду достојно примили јесте,
Симеоне преподобни, Саво свештени,
богоносни оци, пастири и учитељи,
првопастира и учитеља Христа молите
стадо ваше у миру да сачува
и спасе душе наше.

*По два пута „Слава и сада“, богородичан, који сви,
уоставиши, појемо:*

Теби, Обрадована,
сва створења радују се,
сабор анђелски и род човечански;
освећени храм и Рају словесни,
девствена славо,
из које Бог оваплоти се и дете би,
предвечни Бог наш будући,
јер од крила твога он престол сазда,
утробу твоју широм од небеса показа,
Теби, Обрадована,
сва твар радује се, теби слава!

Песма четврта

Ирмос „Појем те, јер гласом Господе“

Анђелском живљењу ревнујући,
владара оца оставивши,
у Гору Атонску стигао јеси
и отуд постом и молитвама
духовном истоку, Христу потекао јеси,
и од њега сунце људима западним засјао јеси.

Мудрољубљем море светског живота испитавши
и познавши сујетства дубину и богатство,
ово као гњило одбацио јеси,

па речи Христове изабравши
у сасуд срца свог сакрио их јеси
и њих као скупоцене одлучио јеси да чуваш.

Оне што по горама тегобно живе
босим ногама обилазећи, преподобни,
и топлим их хлебовима хранећи,
топле њихове примаше молитве,
од свију о Христу поукама
ускођења у срце своје полажући.

Ти родитеља по телу твога
духом родио јеси,
упутивши га да власт,
и супругу и чеда остави,
а он као Авраам
из отачаства свога у земљу туђу
теби, оче, у пустињу
преселник и сапосник постаде.

Богородичан

Заиста те сена посведочи
многоразличним ликовима јасно,
који показаше из тебе Оваплоћеног
јединог од Тројице, Пречиста,
непроменљиво Богомати Владичице,
која си обновила свет!

Песма пета

Ирмос „Просветљење у тами“

Духа твојега ревност видевши
онај који све види унапред,
првог те пастира на западу
људима твојим поставио јесте,
и ти духовни исток,
оваплоћено Слово Христа,
проповедао јеси равна Оцу
и Духу светом сапрестолна.

Врлинама Авсидскога Јова,
ваистину, оче, подобећи се,
дом свој отворен имао јеси
и језика двери слабе од меда
имао јеси сладошћу,
гладнима спасење отварајући
душе испунио јеси речима,
анђелском храном.

Законима божаственим следећи,
законодавац јавио си се,
светитељ богоносан,
правило најпоузданије,
водителј заблуделих,
светилник свесветли,
отачаство своје просветљујући,
Саво богомудри.

Богородичан

Усмери ум мој, Владичице,
који се труди на пучини јада
и којег трулих страсти најезда потапа,
спаси, Богородице,
онога који теби притиче,
јер друге помоћи, Пречиста,
сем тебе не познајем!

Песма шеста

Ирмос „У бездану греха“

Мраком јереси покривена
земља људи твојих некада,
сад православља светлошћу светли,
од старе прелести ослобођени
нов Израилъ народ Божији постаде,
истинитом закону тобом, богоношче, вођени.

Као апостол од Христа посла се,
и речју јеванђеља учећи
људе у ноћи незнања просветлио јеси,

исцељења творећи и чудеса велика
и овиме задивљујући привуче к њему вером
народа свога мноштво.

Веће иштући и боље желећи,
до Јерусалима, Египта и Синаја дошавши
и све пустињаке тамо обилазећи,
богатом руком свакоме дајући,
њиховим молитвама отачаство своје,
Саво, обогатио јеси.

Богородичан

Нас одвајкада срушене
што окусисмо дрвета горчину,
због саблазни пале, Пречиста,
обновила јеси,
Градитеља родивши — Слово испостасно
Дево Мати, Владичице!

Тројичан

Превечна природо и троипостасно јединство,
Оче и Сине и Душе пресвети,
светлости и животе богоначелни,
прими молитванике за нас твоје угоднике,
спасавај цркве твоје што у тебе верују
и удостоји нас да у миру славимо твоју моћ.

Кондак,

глас осми

Као првосветитеља великог
и апостолима сатрудника
црква људи твојих прославља те, преподобни,
но као слободан у Христа

молитвама својим од свију нас беда спасавај
да ти узвикујемо:
Радуй се, оче Саво богомудри.

Икос

Живљењем као анђео
на земљи, оче, јавио си се,
човек будући природом
и бесплотних чистоти уподобио си се,
зато нас и покрећеш
да задивљени овакве похвале кличемо:
Радуй се, оца благочастива изданче
и мајке побожне мезимче,
радуј се, молитвама богодани,
за оним што те даде из млада поће,
радуј се, пошћења светли цвете,
чистотом благоухани,
радуј се, целомудрија стубе
којима свака лаж потре се,
радуј се, смирењем високи
што бесова гордост обори,
радуј се, светилнице многосветли
и узношење Христу људи својих,
радуј се, црквама подизање
и светитеља освештање,
радуј се, сирочади хранитељу
и ништих податељу милосрдни,
радуј се, апостола равноратниче
јеванђелским учењем,
радуј се, мученика састрадалниче
по тубини хоћењем,
радуј се, чудотворче дивних у Богу
и ужасних чудеса,
радуј се, похвало отачества својега
што спасаваш појце ти.

људи:

Радуй се, оче Саво богомудри.

Месеца тога [јануара] 14, Спомен Светог и
преподобног оца нашег Саве, српског архиепископа...

Песма седма

Ирмос „Богу противне наредбе безаконог“

Живљења твога гледајући боголику врлину,
провидац свега Бог изабра тебе
и приброја апостолском збору првосветитеља,
богоношче,
благодаћу просветливши срце твоје
и људе своје њему просветлио јеси, вапијући:
Благословен Бог отаца наших.

Јеванђелских речи лучама
људе своје духовно озарив,
из недостојнога у достојно извео јеси,
и усахла срца њихова зловерјем
у Бога вером плодовита,
Саво оче, одгајио јеси.

Милостив и кротак,
преподобан и безлобан,
тих и разложен јавио си се,
као што Павле о Христу похваљујући рече:
Такав нам требаше архијереј,
Христа моли, Саво архијереју,
да у миру сачува стадо твоје.

Богородичан

Обнављају се у теби закони природе
јер изнад природе
природом непостижног
Бога, Дево, Емануила
преславно, Чиста, родила јеси
да бисмо се и ми, верни, родили.

*Песма осма**Ирмос „Светлоносци у души“*

Оног што у светима почива,
 светога Духа благодаћу, Саво светитељу,
 људима својим проповедао јеси
 Сина сабеспочетна Оцу и сапрестолна,
 човеком посталог
 што чини да се спасу они што поју:
 Дела сва Господа појте
 и преузносите у све векове.

Добро завршив трку,
 жељеном крају стиже радостан,
 зато и црква твоја, оче,
 светлоносни ти спомен служећи,
 сазива преподобне пастире и учитеље,
 који просветљавани поју:
 Дела сва Господа појте
 и преузносите у све векове.

Агаре чедима поганским, Измаилћанима,
 када се стану дизати на стадо твоје,
 забрани, светитељу, молитвама твојим,
 јер велику слободу у Христа стече,
 да у миру свештени ти спомен служећи,
 радосно појемо:
 Дела сва Господа појте
 и преузносите на све векове.

Богородичан

Распеће и погребјење
 који од тебе непорочно, Дево, произиђе
 претрпе нас ради мучење,
 његово страдање подражавајући преподобни
 крста достојно мучењем пошћења
 за њиме, чиста, пођоше.

*Песма девета**Ирмос**„Који је од Бога Бог Слово“*

Украшен, оче, ваистину,
 добродетељним делима јавио си се,
 украси се светлоносни твој спомен
 благодатним лучама нас просветљавајући,
 на који од беда и напасти да се избавимо
 твојим молитвама Христу, молимо се.

Што те одгаји Христу
 отачаство твоје радује се
 и светли црква Спаса Господа и Бога
 цела и благоухана имајући те,
 и спомен твој радосно празнује данас,
 којој и награду подав, светитељу,
 од сваког зла је избави.

Молбу и појања гласе услиши,
 светитељу Христов,
 на веру и љубав људи својих погледај
 и као отачаствољубац противи се, оче,
 онима што с гневом на нас војују
 и озго покров твој даруј хвалиоцима твојим.

Богородичан

Зацелила си муке, Непорочна,
 и земаљских страдања древна,
 родивши Бога, Цара Христа,
 који је својом плоти
 понео болести наше,
 стога те сви родови, славећи,
 Дево Владичице, Богоневесто,
 величамо!

Други канон Светоме Сави о чудотворствима његовим

Глас осми

Песма прва

Ирмос „Наоружаног фараона“

Мени што хвалим твоје живљење,
у Христа слободу стекавши
од богатих светогa Духа ризница
да капљу знања добијем, оче, молим се,
достојно да похвалим те, хвале достојног.

Из корена добра
још бољи изданак ниче,
водама богосазнања напајан
и плод благоухан јавио си се,
живљењем својим из младости, богоношче,
срца и душе појаца ти веселиш.

О, премудрог ли твога богоразума
којим извара оца својега ловом на јелене,
Христу, оче, ујеленивши душу своју
и Христовом љубављу паљен,
ка источнику бесмрћа
њему притекао јеси.

Према небеским лепотама изнад ума
љубављу покретан,
од земаљске малолепности побегавши,
јелењим трчањем Христа затражио јеси,
у жељеноме од њега, Саво оче, не превари се.

Љубављу према чистоти обузет,
благородност душе плотољубљем ниси заробио,
и стога сад венце чистоте примајући
с анђелима у Христа веселиш се
и њему за нас, Саво оче, моли се.

Богородичан

Од земље до неба досегла,
лествица указа се Јакову,
којом се Бог човеку присподоби,
благословена Пречиста,
чудо неизрециво,
призоре надумни,
спаси оне који ка теби притичу!

Катавасија

Морских дубина открио јеси дно
и по сухом своје извео
непријатеље у њима потопивши,
и као крепак у бојевима
прославио се јеси!

Песма трећа

Ирмос „Утврдитељ небеса“

На гору сазнања добродетељи узашав,
на видљивој Гори Атонској,
подобно ономе Исааку
самога себе узвео јеси,
и тамо као јагње свеспаљеницу
срце своје на жртву
духовно принео јеси.

Светилник, своју душу, сузама украшавајући
и рано Христу јутрећи,
пружањем руку у молитвама
Амалика — тело умртвио јеси
и у земљу бестрашћа ушао јеси.

Љубављу према бестрашћу подстицан,
плотска раздраживања угушио јеси
и душу божаственим сјајем просветлив своју
светлости духовне, Саво оче,
и ми да добијемо моли се.

Младости цвет глађу осушив,
уздужењем удове умртвив,
постом се од тела одрекао јеси,
бдењем и молитвама снажећи се,
љубављу према Господу
врхунац добродетељи, Саво,
достигао јеси.

Благородношћу висок и добротом изврстан,
разума мудрошћу чудесан био си,
као цвет прекрасни чистотом сјајећи
и светлим смирењем, Саво оче,
украсио се јеси.

Богородичан

Мати Божија пречиста,
благословена и пренепорочна,
душе моје ране исцели
и страсти плотске,
и ум мој од муке сваке примири,
и од напасти баволске
истргни ме, Владичице!

Катавасија

Моћ даде Цару нашем Господ
и рог Христа свога узвиси,
од Деве раба се
и иде ка Крштењу
и зато верни успојмо:
Нема светог као Бог наш
ни праведнијег од тебе, Господе!

Песма четврта

*Ирмос: „Ти си ми, Христе, Господ, Ти си мој Бог,
Ти, радовање“*

Многобројно злато са оцем раздавши,
обојица као мудри домопазители
пропадљиво за непропадљиво разменисте.

и то сад примајући радујете се,
у Христа молитвама својим
оне што вас поју спасавајте.

Човека оца позвао јеси,
анђела пред Христа послао јеси,
чије по томе усахле свете мошти
мироточиве молитвама твојим посташе,
као најјача потврда
за срца твојега мољење.

Празноумни Гот братимљење ваше
и страх Божји и клетву презрев,
постара се да ти отацтво озлоби,
и њега од таквог умисла одвратити не могавши,
Божјему суду предао га јеси.

Поругани мудрац уображени
као Исеј неразумни,
добросаветником те не примивши,
Божију освету на себе навуче,
јер мач што га на паству твоју, оче, упери
од анђела у срце своје до краја га прими.

Просветљавани благодаћу крста твога
свети твоји, Владико,
земљу људи својих теби вером приведоше
син и отац, Сава и Симеон богомудрени,
њиховим молитвама од поганске најезде
спаси оне што поју:
Сили твојој слава, милосрдни.

Богородичан

Нови Мојсије јавив се,
као он скинију у пустињи
саградио си у Гори Светој манастир,
који умножио јеси твојега труда знојем,
и посветио јеси Божјој матери,
зато га и чувај, са њом,
молитвама својим Господу.

Катавасија

Чух, Господе, глас твој који рече:

„Глас вапијућег у пустињи“,

како се проломи над водама многим

и посведоченом Сину твоме

који сав беше божанско биће

Духом светим узвикну:

„Ти јеси Христос,

Сила Божија и мудрост!“

*Песма пета**Ирмос „Зашто ме одгурну“*

Као Господњи ученик, Владике свога

милосрђу, оче, подобећи се,

раслабљеног у цркву унео јеси,

и лечењем — молитвама Христу у сузама

обноћно лежећи крај њега

здрава га са земље подигао јеси.

Старцу светоме твоме оцу

за живота његова послушљив био си,

а када умре,

у гробу тебе јединога послушао јесте,

јер миро његово од многих мољено и недобијано

твојом, оче, посланицом

обилно људима источио јеси.

Други Илија јавио си се —

грађ с неба молитвом свео си као он огањ,

и овим цара задививши ужаснуо си,

у славу Божју и противницима на дивљење

ово, оче, учинио јеси

силом онога који ти за све моћ даје

Христа Бога нашега.

Непријатељ цар угарски

на отачаство твоје уставши,

твојим речима од свирепости своје одуста

дивећи се у теби присутној светости,

и раскајавши се врати се,

а градни лед љубећи, говораше:

Диван је Бог у светима својим.

Камен крајеугаони имајући у срцу

Христа за темељ,

прелести темељ силно испретуравши

и цркве необориво основање јависте се,

коју и чувајте непоколебљиву,

Саво свештени и Симеоне богоносни,

молитвама вашим.

Богородичан

Ка Христу Богу да уђу желећи,

за предводницу тебе избравши,

теби што си на небесима Божја црква

храм твога Уласка на земљи, Богомати,

твоји угодници подигоше,

у њему не престај давати помоћ

славитељима твојим.

Катавасија

Исус, живота зачетник,

дође да осуду разреши,

да Адама Првозданог обнови;

као Бог, не требајући очишћења,

палог је, у Јордану, греха разрешио

мржњу у њему уништивши

и умом превечним својим

смирење донео.

*Песма шеста**Ирмос „Молитву своју излићу“*

Трисветле Тројице најпре олтар

срце своје сатворио јеси

и цркву Богу Спасу

у отачаству своме подигао јеси,

у којој, оче првопрестолни,
равноапостолни учитељ да будеш
од Христа удостоји се, Саво,
живот људима својим источио јеси.

Брат твој да је умро чувши,
анђелу у Христа слободом
да душу његову врати наредио јеси,
те га, дошавши, оживела нађе,
о, вере,
о, смелости,
да чуда, оче, ваистину ужасног:
земаљски будући, небеском заповедио јеси.

Духовно море страсти успавао јеси постом,
а видљиво море свирепо умаласано
бездан милости призивавши,
речју укротио јеси,
лађу спасивши од потапања
и оне у њој који су
у вери утврдио јеси.

Онога кога се све боји
и трепти од њега као од творца и Господа,
Исуса Христа целог стекавши,
Христа у срцу своме носећи,
Христа у себи имајући где говори,
мору и ветровима његовом силом запретио јеси,
и све се, оче, повинова теби
као његову извршном ученику.

Богородичан

Желећи да виде славу небеског царства
твог сина и Бога, Богородице,
Сава и Симеон преподобни
славу земаљског царства оставивши
и Христов крст на раме узевши побоше
живоносним његовим и божаственим стопама.

Катавасија

Глас Слова — светлости светило,
Даница звезда — Сунцу претеча;
у пустињи покајте се,
и свим људима даће очишћење,
јер томе Христос предстоји
да од пропадљивости
ослободи свет.

Песма седма

Ирмос „Божја силаска огњеног заустави“

Христовом љубављу, оче, побеђен,
нас ради телом на земљи
добровољног туђиноватеља,
престола узвишеност добровољно оставивши,
по истоку и западу и пучином морском
као сунце опходно туђиновао си.

Као Христов ученик
и кнез од њега постављен,
отачаства туђа обилазећи
приман од њих и вољен,
прослављен, оче, и дароносив,
јер све њих освоји у теби Божја љубав
и кротост и безлобност.

Онај који бездано море начини речју
ученика свога познавши тебе,
у болести твојој и теби, оче, послужи:
рибу велику као рукама валом изнесе
и у лађи теби болесном
у руке твоје положи.

У лађи твоји сапутници
море покорно теби
и дароносиво видећи,
ужасом, оче, обузети бише,
и неживом ствари приведени у сазнање Бога
скрушени поклонили се твојој светости.

Твог срца жељу испуњавајући,
Бог ради кога си по земљи тубиновао
у тубеземном граду дух твој прима,
и град овај за живота чудима,
а после смрти — прахом са гроба
и гробом задивио јеси.

Богородичан

Збор преподобних, следећи траг
који је из утробе Твоје неисказиво обасјан
Рођењем неизрецивим, Дево Мати,
небесном збору прикључи се;
са њиме молимо се:
Затражи да нама који тештујемо
опроштај грехова дарује!

Катавасија

Побожни младићи
у пећ ужарену убоше,
а, шумећи, Дух хладни
неповредне их сачува
и Божијег анђела силазак;
стога, у огњу пламеном расхлађени,
са захвалношћу запојаше:
„Благословен буди Господе,
Боже отаца наших!“

Песма осма

Ирмос „Седам пута пећ вавилонску“

Земља из својих недара предаде тебе
свештенолепа, цела и неразрушива,
што благоухањем и чудесима задивљује
житеље града Трнова,
који прахом гроба твојега пророчки вапију:
Праведници на веки живе.

Од камена сафира драгоценијом, оче,
показа се земља
што покриваше страдално ти тело
целебна и чудотворна,
и више него злато
разграбљивана од верних
што поју достојно:
Часна је пред Господом смрт светих његових.

Цара благочастива што светињу и благослов
твоје свето и часно тело држаше,
јављањем у сну да преда убеђујеш,
и ово чеда твоја са светитељима и свештеницима
као пребогату ризницу
у своју земљу донеше.

Христољубиви Владислав самодржац
као некада Давид
пред ђивотом, идући,
пред светим твојим телом
радоваше се, појући:
„Велича душа моја Господа,
јер даде ми оца и учитеља“,
па га у цркви својој радујући се положи.

Престолу Владике свога сада предстојећи
и отуда зрацима обасјавани,
Симеоне богоносни, Саво богомудри,
молитвама вашим, свети,
од страсти нас греха избавите,
од поганске најезде
и различитих невоља.

Богородичан

На плећима херувимским страшним
ношен Владатељ,
на престолу као огњеном,
у твоју, Чиста, усели се утробу
и примањем плоти човечанско обожи суштаство;
за Њега, молитвама својим,
спаси појце своје, Матере Његове!

Катавасија

Преславну тајну
 вавилонска откри пећ,
 истачући потоке расхлађене
 хтела је да обузму огањ неприкосновени,
 јорданску издржљивост
 у телу крштеног Творца
 благосиљају људи и преузносе.

Песма девета

Ирмос „Задиви се због тога небо“

Велик у трпљењу
 и за зло добродатљив,
 у животу и по смрти, оче, показа се:
 грбавца што допуза до гроба твога
 и поврх овог леже,
 уместо освете здрава га на ноге поставио јеси
 да у цркви ходи величајући Господа.

Превелика љубав ваша према Христу објави се
 благодаћу датом вам, Симеоне и Саво,
 мошти ваше благоухане су и мироиспустиве
 а спомен славан и светлоштован,
 свиме овиме осведочени говоримо:
 Спомен праведника с похвалама бива.

Што је сада видљиво казујемо,
 оно што је за љубитеље Бога,
 где анђели желе привирити,
 што вам је по заслуги спремљено,
 „што око не виде и ухо не чу,
 како Павле вели,
 што нико не може исказати“.

Гледајући анђелску и божаствену светлост
 и свију светих зборове,
 Саво свештени и Симеоне богоносни,
 са њима молите човекољупца,
 живота исправљење и грехова проштење
 да пода хвалиоцима с вером вашег спомена.

Обојица у животу једнодушни,
 обојица у пустињи сапосници,
 обојица изнад ума добра примише,
 обојица сада Тројици предстоје,
 обојици сви скупа хвалославље приносимо,
 које примивши, оци,
 певаче ваше молитвама вашим спасавајте.

Богородичан

Једина која имаш слободу, Владичице,
 за цео свет моли се Сину своме,
 не помени безбројне саблазни наше,
 заштити људе који ти умиљеним гласом кличу:
 Спаси чиста Богородице,
 оне који Те достојно величају!

Катавасија

Није у стању сваки
 па ни небески ум
 да те достојно слави, Богородице,
 јер као потпуно добра веру си примила,
 знајући љубав Божију и нашу
 Ти хришћанима јеси Заступница
 и Тебе величамо!

Светилан

Светилника те многосветла,
 светитељу, знамо:
 молитве чедо,
 пустиње васпитаника,
 чистоте обиталиште,
 иноцима сапосника,
 ништима хранитеља,
 светитеља светлост,
 стога те, оче, верни појемо.

Други светиљан обојици

Од истока духовног сунца, Христа,
 светлозарне луче засјавши
 и мрачну земљу људи својих
 на западу просветливши
 светлошћу речи и добродетељи делањем
 и сада не престајте Господу молити се
 да у миру сачувате, Саво и Симеоне,
 спомена вашег штоватеље.

Богородичан

Ти која си Премудрост ипостасну
 и предвечно Слово и Лекара свима
 родила, Царице чиста,
 од гнојних рана и повреда
 зацели душе наше
 и сачувај нас недирнуте
 и од свакога насртаја,
 оне који се теби увек моле,
 Заступници света!

На „Хвалите Господа“, „Све што дише“, постављамо
 4 стиха, и појемо стихире, глас осми. Подобен
 „О преславно“.

Оче свештени, Саво богомудри,
 уздржањем добро васпитан
 до преславне добродетељи висине узрастао јеси,
 у Христову тајну лепоту гледајући
 чијим сјајем ум свој озарив,
 људе своје просветлио јеси
 и јереси одгурнуо јеси од цркве Христове,
 и зато те светилника стекавши,
 пресветли спомен ти хвалимо,
 свештено блажећи.

Уручени ти талант умножив,
 удостојио си се радости Господа свога
 и сада Богу предстојиш
 са зборовима светитеља и посника,
 свештенства одеждом, пребогати,
 и венцем поста украшен,
 благодаћу божаственог сјаја
 и зраком духовним блистајући духовно,
 оданде просветљавај молитвама својим
 оне што празнују, Саво свештени,
 твој светли и свети, оче, спомен.

Примивши твоје часне и свете мошти,
 Саво блажени,
 с вером и љубављу их штујемо,
 јер ти си органон светог Духа,
 што оглашава неизрециву тајну спасења
 божаственим учењем својим велегласно,
 проповедајући нам Слова оваплоћење,
 које најчистије тобом, оче, познасмо,
 и њему сада молитваника те нудимо
 да у предањима твојим будемо сачувани.

„Слава“, глас шести

Сунцолико засја светитеља Христовог спомен,
 срца вернима духовно просветљавајући,
 који и ми светло служећи данас,
 молбено овоме завапимо:
 Радуј се, снаго целомудрија
 што незаробљеном сачува душе постојаност,
 уздржања штитом обложив се,
 радуј се, првопастиру и учитељу
 христоимених људи својих,
 радуј се, црквени украсе,
 архијереја лепото,
 инока похвало,
 Саво преосвештени и свеблажени оче,
 Христа Бога моли непрестано
 да мир подари васељени
 и спасење душама нашим.

„И сада“, богородичан

Богородице Дево, ти јеси лоза истинска
из које нам израсте плод животни,
теби се молимо:

Моли се, Владичице,
са светим апостолима
да се смиљују душама нашим!

Стихире, глас пети, „Господ сам“

Приђите, сви христољупци,
приђите, празник спомена служећи,
Саву свештенопроповедника јеванђеља
песмама да усхвалимо рекавши:
Радуј се, поточе словесни духовног раја,
што бразде нашег срца духовним водама
Божијим речима напојивши,
плодоносне их показује Христу Богу,
што свима дарује просветљење
и велику милост.

Стих „Часна је пред Господом смрт преподобних“

Радуј се, благоверја водитељу,
божаствених налога служитељу,
Богу светли светилниче,
што срца која убоше у мрак незнања
богогласним речима просветлив,
у светлост свете Тројице узвео јеси,
Саво, оче богоносни,
српска похвало и украшење,
предстојећи сада Христу Богу
моли се за творитеље светог ти спомена.

„Слава“, глас осми

Ум окрилативши тамо
куда духовним узлете крилима,
ка висинама сазнања Бога,

и оца земаљског тада оставив,
небеског заволео јеси,
и оног што те родио телом
духовно родио јеси
и небеском Оцу усвојио јеси,
и обострано у Богу прославио јеси,
на небесима благом насладио га јеси,
а на земљи тело његово часно и мироточиво
молитвама ти начинио јеси,
зато те и апостолских дарова достојно јави
прослављени тобом Христос,
у кога је велика милост.

„И сада“, (богородичан)

Ја, Дево Света Богородице,
под кров твој склањам се
знајући да ћу кроз тебе наћи спасење,
јер ти, Пречиста, можеш ми помоћи.

На литургији, из канона другог гласа песма трећа Светоме, и осмога гласа песма шеста, а обома на десетом прокимну, глас седми „Часна је пред Господом“, стих „Како да узвратим Господу“, Апостол Јеврејима, глава 318 „Јер такав нама требаше“, алилуја, глас други „Јереји твоји обућиће се“, Јеванђеље по Јовану, [10,9 и д.] глава 89, од половине, „Рече Господ, ја јесам врата“, прича „За вечни помен“, на трпези велика част за монахе.

Заједнички канон Спасу Христу, Светом Симеону и Светоме Сави

КАНОН ЗАЈЕДНИЧКИ СПАСУ ХРИСТУ, СВЕТОМ СИМЕОНУ И САВИ. ДЕЛО ТЕОДОСИЈА МОНАХА

Глас шести

Песма прва

Ирмос

Мачем би пресечено Црвено море
и валовима напајана пресахну дубина,
која за ненаоружане беше прелазак,
а наоружанима гроб,
и свечана песма Богу запева се:
„Јер, славно се прослави!“

Кад узвикнемо, Господе, почуј нас
и угњетене избави нас,
гнева својега вале заустављајући,
не предај нас нечастивим да прогутани будемо
да не кажу — где је Христос, Бог њихов,
залудан је ко служи њему.

Многу у Христа имајући слободу,
од беда живота овог, молимо се,
и од мреже вражјих нас избавите,
олакшавајући бремене грехова наших молитвама
вам,
Симеоне богоносни и Саво свештени,
Христа молите.

Усколебани буром страсних помисли
к пристаништу молитава ваших прибегавамо,
од потопа греховног избавите
појце нашега спомена, оци,
вером од срца и душе радошћу.
Теби, Господе, исповедамо,
сагрешисмо и безаконовасмо,

свештеници и људи
сви скупа скренусмо,
многа су безакоња и крепки греси наши,
молитвама светих ти
не одмазди нам за грехе наше.

Богородичан

Тебе за Избавитељку и Посредницу,
слуге твоје, Чиста, предлажу,
да би на Суду Сина свога
вечних нас мука ослободила
без прекора штитећи живот наш
молитвама својим.

Песма трећа

Ирмос

Господ, Градитељ свега,
саздане, бестрастан, осиротевши,
себи прикључи,
и Пасха, када је требало да умре,
самог себе предаде на заклање;
„Једите“, узвикну, „тело моје
и у вери се учврстите!“

Господ будући свему саздатељ,
руке твоје створише и саздаше
и осим тебе нема спаситеља,
дело руку твојих не презри нас,
једини у благодати неизменљиви
и неистражљиви у дарожљивости.

Из славе што надоле вуче
као из мреже истргнувши се,
к божаственој висоти смерношћу
светло, преподобни, узвисивши се,
светилници светли јависте се,
срца наша молитвама вам ка Христу
просветљавајте.

Потамнелу мраком јереси најпре
од сунца јаче вером Тројице
земљу људи својих просветливши
и нас, дакле, од греха црности
ка Христу сада молитвама вам,
Симеоне и Саво,
да се омијемо постарајте се.

Људи закона и благодати
онима без закона уподобисмо се,
мужеви крвници и лажљивци бисмо
и ходисмо стазом што гнев твој на нас наводи,
Господе, молитвама светих ти,
не погуби нас безакоњима нашим.

Богородичан

Чиста Богоневесто Дево Маријо,
смилуј се људима својим у незнању,
и Бога којег си родила,
иако смо га прогњевили безакоњима нашим,
материнским и свемогућим молитвама
обрати нама на милост!

Седалан, глас четврти, Подобан „Вазневши се на“

За шестокрилате и многоокате силе невидљиви
и ни за ког несхватљиви Владико,
што нас милосрђем милости удостоји
да виђен будеш у телу,
знајући немоћ нашу, јер у њу се обуче,
помилуј много ти сагрешивше
рабе твоје што поју тебе,
благодарљиви Господе.

Подобан исти, богородичан

Побожно, и ка твојој, Богородице, светињи
ми, смерни људи твоји, теби се приклањамо
да храм Божији заслужимо,

молимо се, помилуј Пренепорочна;
јер, превазиђоше греси и нас саме,
и бојимо се, Владичице, мука и страхујемо,
те Сина свога измоли да нас од њих избави!

Песма четврта

Ирмос

Прозревши пророк тајне твоје
неизрециви, Христе, долазак, објави нам:
„чврсту љубав положићу у крепости, Оче
дарежљиви“,
јер си једнородног Сина, благи,
Искупитеља, у свет послао!

У срца наша да примимо страх твој
твојим судовима устроји,
јер нећеш гневом својим, дуготрпељиви,
већ дарежљивошћу према нама и кротошћу
милост своју удивити, човекољупче.

Над царевима цару, јединоме небеском,
чијега царства љубитељи бисте,
царство земаљско оставивши последовасте,
Христа, преподобни, молите
што царује у нама,
да грехе до краја истреби
и душе наше ослободи.

Кад будемо на суду, молитвама вам
од огња гејене избавите,
од душепропадљиве скрби ослободивши,
рај да се нама отвори постарајте се
и тамошњег весеља наследницима покажите,
Саво и Симеоне, појце вам.

Због мноштва, давно, безакоња
људе за време Ноја потопио јеси,
због противприродног греха
Содомце запалио јеси,
Господе, молитвама светих ти
од такве нарави нечисте избави душе наше
и спаси нас.

Богородичан

Од потопа греховног, избави нас, Владичице,
која си бездан обиља из пламена родила, Чиста,
и ослободи душе наше
гасећи огањ страсти наших
росом милости Сина свога!

Песма пета

Ирмос

Спокојство потпуно онима који тебе љубе, Христе,
и просветљеност ноћи у храни твојих речи,
због тога те из јутреће ноћи молимо
да милост твоју примимо, Човекољупче!

Из ноћи злих дела мојих
у магли љутој унинија, због греха,
псаламски, светлости податељу,
Боже, Боже мој, ка теби јутрим
и да изведеш душу моју, молим се,
приклони ухо твоје к мољењу мојем.

И висоту благородства и златопојасних
оставивши,
у пустињи да живите изволели јесте,
јер сав свет је презира достојан
онима што за Богом жуде.

Од греха да одбегнемо
и сузама да се скрушимо,
да стењемо покајањем,
молитвама вам нас удостојите
да избегнемо будућу болезан
кад суза не буде примана
и стењање буде презрено.

Не на нас, Господе,
не на нас да излијеш чашу гнева твојега,
јер ми људи твоји христоимени

ако и сагрешисмо,
богу другоме не послужисмо,
молитвама светих твојих.

Богородичан

Копље мисленог греха у срце забито
душу ми слаби,
а ти, Чиста Владичице,
која си Христа родила,
који је мене ради
телесно копље примио и смрт умртвио,
животворном својом молитвом њему, спаси ме!

Песма шеста

Ирмос

Завапих, Господе, злима савладаног
и одбаченог, изведи ме, молим се,
из трулежи греха,
јер тебе поменућу, Спаситељу,
и развесели се срце моје!

Секира што је при корену
смрт секући приближи се,
дрвету неплодном претећи спаљењем,
устрепти, душо моја,
и ти, срце моје, потреси се,
плодове покајања принеси вапијући,
поштеди ме, Господе, и спаси ме.

Не помињући зла којима Бога прогневисмо
за нас, преподобни, да умолите Бога постарајте се
да презре сагрешења и у покајање приведе,
јер неће смрти грешнику животодавац.

Са чиновима небеским Владики Христу
удостоји нас,

са њима, преподобни, молите се
благовремено живљење да пода
и да умножи плодове добродетељи,
Саво и Симеоне, у појаца нашег спомена.

Твојим, Господе, убеђен милосрђем
приклоњења ушију твојих молитви нашој
предстојећи
цара нашег у правоверју сачувај
и скиптар његов силом својом утврди,
презирући му сва сагрешења,
молитвама светих твојих.

Богородичан

Избави, Богомати Чиста,
спаси, Владичице, вернога слугу свога
јер другог уточишта немам;
ти си ми покров у напасти
и у невољи утеха,
јер када тебе поменућу, Наду спасења,
узвесели се срце моје!

Кондак „Заступнице хришћанима“

Песма седма

Ирмос

У пећи Вавилонској Дечаци
ужарена огња не устрашише се,
и наредбе мучитеља победивши,
усред огња бачени, расхлађени појаху:
„Благословен јеси, Боже отаца наших!“

Божаственим ти, Господе, погледањем
погледај на нас, људе своје,
и прими молбе слугу својих, човекољупче,
и избави нас од греха смрти душегубне
и од поганске најезде
и од сваког мучења.

Непропадљиву славу примисте на небесима,
а на земљи спомен вам блажимо,
Симоне и Саво достојнохвални,
јер први мироподатељан
а други цео и благоухан,
обојица у Христа молитвама нас спасите.

Престоли када се поставе
и књиге дела се отворе,
од удела козјег, грешничког стојања да избави
и овцама десним, светима његовим да приброји,
преподобни, Христу се цару молите
за оне што поју ваш спомен.

Бог милостив и штедар,
Бог суревњивац и осветник,
многа је у тебе милост,
много је и оптужење,
на лица се не обазиреш,
сваком према путу његовом судиш,
молитвама светих својих
не предај нас праведноме ти суду.

Богородичан

Ти која си милостива и мир градиш,
измоли Сина свога и Бога, Чиста,
да нас од труса снажног, и града,
принудне смрти, греха, и сваке злобе спасе,
и да агаренску безочност убрзо уништи!

Песма осма

Ирмос

Кип злоће богопротивне
божаствени младићи посрамише,
на Христа подиже се збор безаконих
смишљајући како да убије
Онога који у руци живот држи;
њег сва твар благослови
славећи у све векове.

Тело злобиво, души противно,
пренечисто имајући,
свима живљење блудно издејствова,
скрвним, пак, помислима
бесима сабориште себе начиних,
који увек да ме убију труде се,
к теби, Господе Спасе, прибегавам,
у рукама је твојим дихање сваке твари.

Многе задивисте
јеванђелски Христу последовавши,
пошћењем, пак, и смирењем
обилно у пустињи обогатисте се,
Симеоне блажени и Саво свештени,
двојице светодушевна,
Тројици сада за нас молите се.

Све што је на земљи оставивши,
свих цару Христу усрдно последовасте,
стога на небесима у вишњег Јерусалима
грађане вас достојно уписао јесте,
где штоватеље вам усрдне,
ако је и велико то што молимо,
у своје тремове примите.

Мач блистав с неба, натопљен крвљу,
и срп летећи што виде пророк,
гнев твој, Господе, на сагрешитеље
и оне што се ни пред одмаздом смрти не
обраћају,
као милостив и благосрдан
одврати од нас молитвама светих својих.

Богородичан

Телесно, из утробе твоје непорочне,
Градатељ мој, Христос, изиђе, Чиста,
те њега као Сина измоли, Богородице Чиста,
када дође по делима да награди,
да ме праведног Суда избави
јер страшно је пасти у руке Бога живог!

*Песма девета**Ирмос*

Ка гостопримству Владике и бесмртној трпези,
на место уздигнуто, дођите верни,
да ум узвишени примимо,
Онога који је Слово превазишао
и од Слова се научио,
њега прослављамо.

Стих „Слава теби, Боже наш, слава теби!“

Странственика ме због преступљења заповести
примањем ти плоти, Владико,
милостиво са собом сјединио јеси,
и за бесмртне трпезе заједничара примио ме јеси
и вером, Слове, засадио јеси,
појем ти безмерну милост.

Множину сагрешења исповедајући,
срца и усне оскврнисмо,
дубину безакоња откривајући
и ваздух нечистотама помрачисмо,
теби, Господе, овога очиститељу, вапимо:
Твоја смо твар, помилуј нас,
због велике милости твоје.

Ко да се не диви и ко да не слави
твоје, Владико, дуготрпљење,
презирући безакоња и преступајући неправде,
прелазиш преко нечашћа
и све грехе наше обраћајући милујеш
и гнев не наводиш,
ко да искаже доброте твоје.

Ко је Бог као ти, Бог наш,
од кога небеса с анђелима ујасавају се
и земља с људима тресе се,
бездан узнемирава се
и ад испремеће се,
сва твар са страхом мења се,
ко да искаже силе твоје.

Богородичан

Ко ће успети достојно да те блажи, Богородице,
вишу од небеса и славнију од сваке твари?
Христа Бога, Цара свију и Творца, родила јеси,
те као Царица, са десне стране му предстојећи,
умоли га, Чиста,
да појце твоје од гњева свога избави
и милост им подари,
сада и у векове векова!

*По завршетку агрипније читање из праксапостола,
а ако имаш и Житије светог.*

*Глас први**Песма прва**Ирмос „Прукрашени божественим савном“*

Прукрашени божественим савном,
Симеон преносио си,
и Сави просветитијем,
све верне риз добродетели
дописујући делима и уследиш мислима,
са жорцима и похвалама
појући јелимама Богу славу,
јер се славно прослави.

Прукрашени сиротљашком,
пирош мислима, Богомисли Симеоне преносио си,
саврио јеси на поселе душевно,
изказујући свим пут добродетели
у труду и подвизима,
прославитељу твоме појући Богу славу,
јер се славно прослави.

Славос

Прукрашени сиротљашком
сав сироти и Богомисли, Сави,
праву своју показа јеси

Заједнички канон Светоме Симеону и Светоме Сави на осам гласова

**КАНОНИ ЗАЈЕДНИЧКИ НА ОСАМ ГЛАСОВА,
ПРЕПОДОБНИМ И БОГОНОСНИМ ОЦИМА
НАШИМ, СИМЕОНУ НОВОМЕ МИРОТОЧЦУ И
СВЕТИТЕЉУ САВИ ЧУДОТВОРЦУ, УЧИТЕЉИМА
СРПСКИМ. ПОХВАЛА ПРЕПОДОБНОМ СИМЕОНУ А
БЛАГОДАРНА ПЕСМА СВЕТИТЕЉУ САВИ,
ТВОРЕНИЈЕ ТЕОДОСИЈА ИНОКА И ПРЕЗВИТЕРА
МАНАСТИРА ЗВАНОГА ХИЛАНДАР**

**КАНОН ЗАЈЕДНИЧКИ ПРЕПОДОБНОМ СИМЕОНУ
И СВЕТИТЕЉУ САВИ**

Глас први

Песма прва

Ирмос „Преукрашена божаственом славом“

Преукрашени божаственом благодаћу,
Симеон преподобношћу
и Сава првосвештенством,
све верне уче добродетељи
почињући делима и усходећи виђењима,
са зборовима и похвалама
појући јединоме Богу нашему,
јер се славно прослави.

Преукрашен смиреноумљем,
инока мноштво, богоносни Симеоне преподобни,
сабрао јеси на весеље духовно,
показујући овим пут добродетељи
у труду и подвизима,
прославитељу твоме појући Богу нашему,
јер се славно прослави.

„Слава“

Преукрашен свештенства одеждом
сву светлу и боголепу, Саво,
цркву своју показао јеси

препуну сакупљених верника,
утврђену учењем твојим,
са вером и песмама духовним
појући јединоме Богу нашему,
јер се славно прослави.

„И сада“, богородичан

Преукрашена божаственом славом
и као царица, Дево, предстојећи
са десне стране цара и Бога,
не престај молити се
да се сачува неповредно стадо сина твога
које сабраше Симеон и Сава
у име твоје, Богородице.

Песма трећа

Ирмос „Саздатељна и садржитељна“

Саздатељ и садржитељ свега
неподвижно и неразориво даде утврђење
цркви својој Христос,
Симеона преподобног и Саву светитеља,
једини свети,
прославитељ светих својих.

Саздатеља и творца свега
престолу предстојећи Бога,
оче Симеоне,
моли да утврђени будемо
неподвижни нападима вражјим,
да у тишини славимо јединога светог,
који у светима почива.

„Слава“

Саздатеља и промислитеља свију
не престај молити за стадо своје,
да сачува ово од напада противничких

и од губе јереси
и да га утврди, Саво,
у православним предањима твојим.

„И сада“, богородичан

Саздатељна и садржитељна свега,
Божија мудрост и сила,
храм себи сазда од пречисте крви твоје,
те њега измоли, Богородице,
да и нас, храмове, покаже благодати својој,
да нас чашом весеља напоји
сједињеног са Духом Светим,
и на стубовима вере утврди
свете воље његове!

Песма четврта

Ирмос „Речи пророчке“

Речима светим, учењем вашим,
све научили јесте клањати се Богу творцу свих
и оваплоћеном од Деве Слову Очевом
и исповедати Духа светог с весељем
силом и божаством од прве двојице неразлучна.

Речима Спасовим повинујући се,
све што ти беше на земљи расточив,
ризницу у светлости вечној
себи сабрао јеси,
и узев крст с весељем
за њим пошао јеси, вапијући:
Сили твојој слава, човекољупче.

„Слава“

Речи твоје пророчке разиђоше се
по целој земљи у срца верних
и до краја васељене на исправљење живљења
и у Тројици сунцу праведном

полажу веру своју,
јер од почетка неба и до краја земље
све пуно је славе њене
и сваки се верник просветљава силом њеном.

„И сада“, богородичан

Речи пророчке следећи,
дверима небесним и гором присеном
ваистину те, Богородице, називамо,
јер врелином греха распаљени,
ка теби притичући расхлађујемо се,
кроз тебе на врата рајска улазимо
оружјем пламеним и уз то непобедивим!

Песма пета

Ирмос „Божаствену и неизрециву“

Божаствену и неувелу
лепоту добродетели ваших
наградом сведоче:
непресушно мира точење преподобнога
и цветна целост нераспаднута тела
онима што се у тами и сенци налазе
божаственом благодаћу
као сунце засјалог првосветитеља.

Божаствену и вечну лепоту
царства Христовог, Симеоне, гледајући,
приснотекући источник суза
изливати ниси престао,
божаственом посетом усељена у тебе
благодат Духа утешителя
онима у тами несазнања показате сунце.

„Слава“

Божаствену и неразделиву моћ свете Тројице
људима својим проповедајући,
убедио јеси клањати се

ипостасном и савечном Слову беспочетног Оца
и од Оца исходећему Духу светоме,
све просветљавајућем трисијаноме сунцу.

„И сада“, богородичан

Од божаствене и неизрециве доброте,
Славе Сина твога, Богородице,
да не отпаднемо,
него ме њој молбама својим удостоји,
мене који те православно исповедам
као ону која из девствене утробе оваплоћено
праведно нам изасја сунце!

Песма шеста

Ирмос „На морској пучини рођен“

Морских дубинородних змија
многоликих јереси главе разбили јесте,
што гнезде се у водама
у срцима њиховим на благочашће ненавиклих,
и плен тих змија ове отевши
Богу што грми над водом великом
жртву принели јесте.

Из мора прелести живота
што у поноре своје одвлачи,
у дубини срца, оче Симеоне,
представом тридневног погребенија Владике
изишао си неповређен,
и спасен без спотицања у пустињи
жртвовао се јеси са песмом хвале Господу.

„Слава“

Море до дна наводњено учењем православним,
оче Саво, јавио се јеси,
и овим напојене спасене показао јеси овце
што за тобом иду,
моли међу њима и ми да будемо неповредни
у смирењу благочасно служећи Господу.

„И сада“, богородичан

Поплаву која грешне раба страсти,
потајне намисли наше,
обуздај, Богородице,
иконом девственог и пречистог Рођења твог,
и спасене покажи нас, и тиме неповредне,
да те песмама благодарности успојемо, Владичице!

Песма седма

Ирмос „Бестидној јарости“

Од бестидног напада и јарости
безбожних и зловерних народа,
божаственим молбама вашим нас избављајући,
јарост дакле, укротите,
и насиље победите,
богонадахнута светих
преподобна и свештена двојице,
и удостојте веселим гласом да певамо
посред храма вашег:
Препрослављени отаца наших Боже,
благословен јеси.

Бестидном лукавству бесовском
и огњу што распаљује страсти плоти наше
божаственим покровом молитава својих
укрепи нас, оче Симеоне, да се противимо,
тродела душе очистивши
срца просветљеним чувством да певамо:
Препрослављени отаца наших Боже,
благословен јеси.

„Слава“

Бестидном гордошћу на стадо твоје подигнута,
побожношћу противећи се,
чудотворством јарост укротио јеси,
а њега самог уверио јеси
богонадахнутим, Савом, језиком проповедајући

Тројице православно поштовање
у Оцу и Сину и Духу светом
нераздељивог Бога отаца наших.

„И сада“, богородичан

Од бестидне клевете духова невидљивих злих
и огња мучења која очекују грешне,
молитвама својим, Дево Богородице, избави нас
који те слаavimo као истинску родитељку Онога
коме се клањамо и кога слаavimo
са Оцем и Духом, Христа Бога отаца наших!

Песма осма

Ирмос „Пламен што ороси“

Пламен страсти наших да сузама угасимо
удостојте,
од злочастивих и грешних што запаљују огањ
вечни
молите, свети, да се избавимо,
на источнику живота у обитељима вашим
да се наслађујемо певајући:
Саздатеља јединога појмо, избављени,
и преуносимо на све векове.

Пламеном разгоревши се љубави божаствене
јаросна раздраживања, преподобни Симеоне,
до краја умртно јеси уздисајима скрушености,
анђелоликим на земљи сав се показао јеси,
а по разложењу смртном
источником се живим јавно јеси
што миро благоухано точи,
веселећи чеда твоја
што поју прославитеља твога Господа.

„Слава“

Пламен љубави родитељске
одважно, Саво, угасио јеси,
од света и светодришца усрдно побегавши,

распаљивања младости постом пригушив
процветао си као дрво крај извора духовних,
што се водама уздржања напаја
и на време доноси плод
који весели срца оних што певају:
Господа појте и преузносите на све векове.

„И сада“, богородичан

Пламен страсти што распаљује плот моју грешну
угаси Богородице, топлом помоћи својом,
и угашену светиљку срца мога
запали свемоћним својим покровом,
и бодра ме покажи да не бих због трулежи
греховне

у пакао очајања сишао,
и ожививши ме кајањем поврати онога који
дозива:

„Господу појимо избављени и преуносимо га на
све векове!“

Песма девета

Ирмос „Побеђују се природе“

Победисте природна својства
непорочним и светим живљењем вашим,
јер у плоти живећи
за свет сте мртви постали,
и умрли живота нам вечног знамења јављате:
по смрти чудотворства,
по погребу мира источнике,
и спасавете увек, Симеоне и Саво,
штоватеље ваше.

Мењају се закони природе у теби,
оче богоносни,
јер се у смирењу младост одважила
да у висинама богосазнања поучава старост
што безлобна би као дете,
јер отац по плоти и седини мудрости

у духу кротости сину ученик био јеси,
и молитвама својим спасаваш, Симеоне,
штоватеље твоје,

„Слава“

Променише се својства ствари у теби,
Саво првосвештениче,
славу си презрео, смирење заволео,
за смирење на престолу високом учитељ
и по смрти од страсти исцелитељ,
спасаваш нас и к Богу молитвама својим
свагдашње хвалитеље своје.

„И сада“, богородичан

Савладанога страстима многим,
леношћу и немаром, похлепом и малодушношћу,
мене, који сам сујети служио,
гњевом и јарошћу умртвљеног,
упути, Богородице, на стазе покајања
и из будућих мука истргнувши ме,
спаси свога славитеља!

КАНОН ЗАЈЕДНИЧКИ ПРЕПОДОБНОМ СИМЕОНУ И
СВЕТИТЕЉУ САВИ КОМЕ ЈЕ КРАЈЕГРАНЕСИЈЕ ОВАКО:
ГОСПОДЕ, ПРОСВЕТИТЕЉУ СЛЕПИХ, ТИ МЕ ПРОСВЕТАИ

Глас други

Песма прва

Ирмос „Дођите људи“

Ходите, верни, духовно веселећи се,
усхвалимо добре заступнике наше
што разагнаше мрак прелести
и просветлише људе своје,
које примише из руке Христа Бога,
као спаситељи.

За духовним светилником побимо, Симеоном,
поуздана водича имајући га што вапијаше:
Приђите, чеда, послушајте мене,
страхом Господњим и љубављу прожети,
да примите опроштај сагрешења која учинисте.

„Слава“

Саву, великог архијереја,
не најамника већ истинског пастира
што душу положи за овце
и због њих многе скрби претрпе,
појући да молимо, говорећи:
И нас у огради својој неповредне сачувај
и спасене приведи пастиреначелнику Христу.

„И сада“, богородичан

Помоћницу верних и наду очајних,
тебе молимо, Владичице, која си Бога родила:
разређење нам дај од зала која су овладала
нама,

и неокривљене предај,

Сина твога и Бога,

Страшном суду Христовом!

Песма трећа

Ирмос „Учврсти нас у теби, Господе“

Утврђење цркве и бедем верника

Саву архијереја,

узор смирења иноцима

преподобног Симеона,

гласом песама духовних венчајмо

што као финикс псаламски процветаше

у дворима благодати оца небеског.

Храброг у биткама видљивим
и силног у смирењу, Симеона,
што невидљивих врагова гордост
крстном силом победи,
молимо, припадајући, речима:
Стадо своје, оче,
у миру и јединству сачувај.

„Слава“

За Христом који се нас ради понизи
усрдно крст узев, Саво, пошао јеси,
препустив свету да погребе своје мртваце,
и стога велике славе твоје
и благодати удостоји тебе,
па светитеља шаље својеплеменим људима,
царства Божијег објавитеља.

„И сада“, богородичан

Под твоју снажну заштиту притичући,
од надања нашег да не отпаднемо, Богородице
Пречиста,
него да се страсти на нас устремљених
ослободимо,
јер ти спасење јеси за све славитеље твоје!

Песма четврта

Ирмос „Дошао си од Деве“

Радуй се, корене благочастиви, Симеоне,
што пусти грану доброцветну, Саву архијереја,
који плодом учења православног
наслађује срце вернога стада вашег
и подстиче узраст духовног обновљења.

Умири у јединству духовне слоге
нашу неслогу, Симеоне, оче богоносни,
са слободом предстојећи миротворцу Христу,

који нам тебе и даде вођу
што богостројно све чини
на спасење наше и обновљење.

„Слава“

Првосвештеника украшење,
вере утврђење,
добри пастиру и вођо,
Саво, оче наш,
немој пустити да на нас навале вуци,
што стада не штеде,
ни да се у нас нађу неки
што дрскости творе или говоре,
да у тишини славимо Господа,
спаситеља нашег и обновитеља.

„И сада“, богородичан

Вичемо к теби ноћу и дању
недолични раби твоји, Богородице,
сачувај од напада вражјих, Владичице,
обитељ коју Сава и Симеон
служитељи твоји саставише и посветише теби,
спаситељки свих и обновитељки.

Песма пета

Ирмос „Светлости даваоче“

Као добродетелји ризнице
и узор богоугодног живљења
Симеона и Саву достојно похвалимо,
јер просветлише оне што у тами леже
и спасоше заблуделе,
и ми, ка њима притичући,
од страсти наших олакшање примамо.

Милосрђа пучину, Симеона,
у којој се исушују реке прегрешења
и дубину смирења што узводи на висину
небеску
у себи што стече —
достојно блажимо,
јер овим крилима окрилаћен у Духу светом
узлетев починуо јеси у Христу,
молећи за нас од прегрешења избављење.

„Слава“

Арону подобна, Саву светитеља усхвалимо,
што уста постаде кроткоме оцу својему
који безмолвијем уђе у виђење богосазнања,
што је немире људи носио и судио
и не кип телета
но живога Бога лик људима показао.

„И сада“, богородичан

Једина која си призив онима у тами незнања
просветљење и Предводница са којом лутања
нема,
ти ме озари омраченог
и на стазу спасења изведи,
и од мркле таме и црва неуморног,
Богородице, ослободи,
јер осим тебе, ја другу заштитницу немам!

Песма шеста

Ирмос „У бездану греховном“

Светилника великог инока, Симеона успојмо,
што пут у дубину смирења собом овима показа,
Саву блажимо архијереја
који из бездана греха
из буре душепогубне људе ка Богу узведе.

Љубави божаствене безданом прожет, Симеоне,
неизрецивим даровима Христове благодати
 обогатив се,
и нас из пучине вражде душепогубне,
у љубави Божјој сјединивши у Христа,
узведи молитвама.

—

„Слава“

Као светитеља што приноси Богу жртве бескрвне
молимо те, Саво, раби твоји:
Заустави борбе наше чувствене и страсти побуне,
и спасене из понора душепогубног
Господу узведи нас молитвама својим.

„И сада“, богородичан

Тужнима утеха,
на пучини захваћенима
буром страсних помисли пристаниште,
пожуривши, заштити ме,
Владичице Богородитељко,
и у луку смирења уведи молитвама својим!

Песма седма

Ирмос „Богопротивне наредбе“

Царство земаљско за противно будућем држећи,
високи пламен ревности божаствене у срце
примивши
и ово оставивши и крст узевши,
за Господом побосте,
а Христос као послушним својим ученицима
пружи вам даре духовне,
он, благословен и препрослављен Бог отаца
наших.

Боголиконост непорочно, Симеоне, сачувао јеси,
добар човек у свету, растачући и дајући,
убогима показа се,
и правда твоја што на веки пребива
 посведочи се,
узевши крст и за Христом пошав,
вршећи подвиге
савршенство достигао јеси.

Чврстином благочастивога разума
боље уместо горег избравши,
љубав родитељску, Саво, оставивши
за Христом пошао јеси,
стога те и божаствених му тајни пристава
а роду и родитељима као апостола
на престолу светитеља,
сина њихова судију и учитеља
овима показује.

„Слава“

Имајући слободу у Бога,
као истински његови угодници,
од најезде непријатељске
и од међусобног рата да нас избави
и пламен душегубних страсти наших
росом духовном да угаси,
њега умолите.

„И сада“, богородичан

Милостиво очишћење и непорочна молителка
буди нама, рабима твојим, Богородице,
и од пламена жестоког страдања избави нас,
јер ти, Милостива, имаш Онога који ће тебе
да послуша,
Христа којег си родила
и који росом своје благодати све расхлађује!

Песма осма

Ирмос „Некада, нећ ужарена“

Једномислена двојице,
нераздељивој Тројици предстојећи
проштење нашим сагрешењима
и страсних дејстава умртвљење измолите
да зла одрекнувши се
и добродетель примивши, појемо:
Благословите сва дела Господња Господа.
Плодна маслина, Симеоне,
вере правошћу показа се,
милостив, ниште милосрђем обасуо јеси,
и у време своје добар пород Господу принесе,
од света се одрече и страсти умртви,
дом благодати постав,
и из часних моштију миро благовоно точећи
веселиш душе наше

„Слава“

Изданак богосађени, тако си назван,
цвет младости, Саво, Богу посветивши
достигао јеси духовни узраст
добродетельи вршењем,
трње зла искоренивши
лозу вере засадио јеси,
и рекама учења твога напајан
рај богосазнања се распростре.

„И сада“, богородичан

Угаси жудње тела мога, Владичице,
и обуздај страсне помисли ума мога,
и душу моју, што у гробу заборава лежи,
васкрсни,
да благоугодна дела чиним вољи Сина твога и
Бога,
јер тебе за надежду имам, Богородице,
која си обновила и исправила природу рода
нашег!

Песма девета

Ирмос „Беспочетног родитеља Син“

Служитеље ваше озго гледајући,
избавите од невидљивих врагова
и од рђавих људи озлобљења,
служитељу тајни Христових, Саво светитељу,
инока украшење, Симеоне богоносни,
да од беда избавивши се
љубављу вас узвеличамо.

Вери утврђење,
црквама јединство,
царевима победа над противницима
и смирење да буде дато
богочуваном стаду вашем,
за које се потрудисте,
јер вас у невољама брзо избављење имамо
и топле молитванике Христу,
кога величамо.

Од јарости и претње љуте
и од мучења у аду
раби твоји тебе предстатеља имајући
посредника у Бога, Симеоне, оче наш,
моли да се избеаве
и живота удостоје у обитељима праведних,
тамо где се и сам веселиш у Христу,
кога величамо.

„Слава“

Талант што од Бога прими
удвостручио јеси,
и дуг, све што си стекао
Господу са слободом принео јеси, говорећи:
„Ево мене и људи твојих
које уручио ми јеси“,
стога и небескога гласа удостоји се,
што уводи добре и верне рабе у радост вечну,
које и ми, оче Саво, моли да се удостојимо.

„И сада“, богородичан

Онога који Херувимима на рамену седи
узела си, Дево, на пречисте руке своје,
и милосрдно их му пруживши,
материнском слободом умоли га
да нас избави из руку оних што се против нас
боре,
и да поништи признаницу о греховима
славитеља твојих!

КАНОН ИСТИМ СВЕЦИМА, ЧИЈИ ПОЧЕЦИ ОВАКО ГЛАСЕ:
ДА ПОЈЕМ РАЗУМОМ И ЉУБАВЉУ ТВОЈЕ УГОДНИКЕ

*Глас трећи**Песма прва*

Ирмос „Диван је који славно чини чуда“

Дивне међу светима што имају слободу
теби, Боже,
грехова уништитеље
и страсти истребитеље
и раба твојих спаситеље
приводимо на молитву,
Саву и Симеона,
чијим молбама просветли душе наше
да славимо избавитеља нашег Бога.

Аврааму подобно, оче Симеоне,
када те Бог позва
усрдно за њим пошао јеси
земљу отачаства оставив,
и предиван у добродетељима јавио си се
и вишњи Јерусалим у наслеђе обећано примио
јеси,
моли да се и ми у њега уселимо,
тебе предстатеља имајући.

„Слава“

Принос частан и непорочан, Саво,
Богу се принео јеси,
и труд твој као мирис благоухани примив,
свештеника те поставља
што приноси жртве бескрвне
и посредуј за људе спасење,
којега и нас удостој
благопријатним твојим молитвама.

„И сада“, богородичан

Оружје моћно и нападима неприступачно,
тебе имајући Пречиста Дево Владичице,
ратне походе и устремљења страсти одбијамо,
и остајући неповредни, тебе славимо,
истинску родитељку Спаситеља Бога нашега!

Песма трећа

Ирмос „Неплодна душо и бездетна“

Младић крепак пред непријатељима духовним
показа се,
не волећи свет ни што у свету надоле вуче,
оче Симеоне, познао јеси искомскога
и обојица победисте лукавога,
јер изнад свега што постоји одабрасте љубав
Христову
и њега исповедисте истинитог сина Божјега.

Сазнања божаственог пун, Симеоне,
смирењем безлобљу нас ради смиренога следио
јеси,

а у гордости узнета
и у злу препредена ђавола смирио јеси,
Христа умоли
да стадо твоје од сплетки ђавола
сачувано буде неповредно.

„Слава“

Анђео живљењем, Саво, био јеси,
 пророчки благодат Духа светог примивши,
 апостолски људе у свету научио јеси,
 у мученике се љврсти православља исповедањем,
 и са зборовима свију њих веселиш се на
 небесима
 у радости предстојећи Богу сведржитељу.

Богородичан

За земаљске обнова и приближавање Богу,
 заблуделима одвраћање, грешнима спасење,
 палима уздизање, буром свладанима
 пристаниште,
 тебе, нашу Наду и помоћ,
 са достојном пажњом блажимо, Богородице
 Мати Дево!

Песма четврта

Ирмос „Даровао си нам“

Жеравице распаљена огњем грехочиститељним,
 муње што просветљавају душе у тами
 несазнања,
 преподобна двојице и свештена,
 попалите трње злоће наше
 и мрак страсти растерајте,
 јер вас имамо поборнике крепке
 што непријатеље као гром застрашују.

Милостиње пучину у тихости дајући,
 ревност распламтелу што свет одсеца
 и уз љубав Божију привезује
 у себи спојивши, Симеоне,
 у обојему Богу удио јеси,
 којег и нама милостива сатвори
 твојим молитвама.

„Слава“

Ненаситом љубављу, Саво, за Христом ходећи,
 од младости устремив се у пустињу као Претеча
 и у њој мноштво сабрав спасаваних
 Христу привео јеси,
 и опет дошав
 покајање и царство Божје проповедао јеси,
 крштењем људе просветљавајући,
 причешћујући га јагњетом Божјим
 што грехе света очишћује.

„И сада“, богородичан

Ти, очишћење за грехе и исправљање живота,
 Сина свога и Бога умоли, Богородице,
 да нас пре краја живота нашег обдари,
 да се не хвалишу они што желе погибелъ нашу,
 већ да се посраме од тебе, заштитнице наше,
 која ће њих да одагна,
 а нас, рабе твоје, надом да испуни!

Песма пета

Ирмос „На земљи невидљив јавивши се“

Имајући слободу у Бога
 као верни његови угодници,
 чеда ваша од напада лукавога сачувајте
 покровом молитвеним штитећи,
 јер к вама припадамо,
 чедољубивоме вашем благосрђу надајући се
 и молитвама вашим уздамо се да помоћ
 примимо.

Са љубављу штоватељи твоји
 од љutih да се избаве, Симеоне,
 лукавству да се уклоне
 а љубављу у себи прожму,
 лучама благодати да се просветле

и љубави Божјој да се сједине
и царства Христовог
молитвама твојим да се удостоје.

„Слава“

Јутро светло засјао јеси, Саво,
онима у тами несазнања,
да јутримо к Богу у гласу радовања и
исповедања

удостоји нас с љубављу песмама духовним
хвалитеље ти у цркви твојој,
коју у Богу начинио јеси,
и ову, молбама твојим чуваш неповредну.

„И сада“, богородичан

Бога оваплоћеног родила нам јеси
који се човекољубиво сјединио
са природом немоћне плоти наше,
и који је силом Божијом њу оснажио,
те њега умоли да нас појасом љубави божанске
учврсти, Богоневесто,
да походе ратне победи и смирење нам дарује!

Песма шеста

Ирмос „Који си на крају векова“

Ви што сте нам ограда и покров са Богом,
да погинемо у бурама страсти
и подизању непријатеља наших и озлобитеља
не оставите нас,
већ похитајте Христа молећи
у пристаништу благе љубави своје да нас спасе
и крмилар да буде нама
који вас у помоћ зовемо.

Висоту светску и славу, Симеоне,
богатство и наладу и сјај,
као пролазно и сени подобно добро упознао
јеси,

и све за трице држећи
и за Христом пошавши,
у пољу благо у срцу својем
њега нашао јеси, бисера многоцена.

„Слава“

Избављење невољницима,
угњетенима заступник,
ништима хранитељ,
отац сирочади,
удовицама старатељ,
прелашћенима на пут благочашћа извођење,
свима све, Саво, био јеси
и многе Господу привео јеси.

Богородичан

Тебе коју је Давид објавио, лепоту Јаковљеву
љубљеном Богу за обиталиште, Изабраницу
његову,
тебе Девом Богоневестом верни раби твоји
именујемо,
јер Бог се из тебе вазнесе,
и на руке твоје, на свети свој престо седе,
и ваистину над народима зацари се!

Песма седма

Ирмос „Три младића у пећи“

Тројице неразделиве благочастиве проповеднике
и истините служитеље,
двојицу свету, Симеона и Саву,
у песмама усхвалимо,

да молбама њиховим пламен страсти погасимо
и огњеног се мучења избавимо, појући:
Благословен Бог отаца наших.

Вишњу славу и светлост,
насладу и неизрециву красоту,
неувенљиву лепоту у насељима праведних
са зборовима анђела и саборима мученика
и свима преподобнима
достојно примивши, оче Симеоне,
с анђелима певаш:
Благословен Бог отаца наших.

„Слава“

Ума мојега омрачење и ноћ помишљења
и буру страсти и потоп греха
у светлости, Саво, с анђелима Богу предстојећи
као пречистих његових тајни веран служитељ,
зраком растерај молитава својих
и у луче праведности увек да гледамо
удостоји нас.

„И сада“, богородичан

Оног којег неизрециво родила јеси, Владичице,
који је плот узео од девствене и пречисте крви
са свештеницима и преподобнима, као Бога твоје,
умоли
да телом и умом оскврњеног ме очисти,
да слободи удостојивши се, успојем:
„Благословен, Пречиста, плод утробе твоје!“

Песма осма

Ирмос „Пећ вавилонска“

Симеона, који се у Бога поузда,
и нада га у вери не обману,
Саву, који стадо словесно сачува

и награду од Христа прими,
и једног као извршитеља и учитеља
великим наречена у царству небеском,
а другог као наследника овога
сиромаштвом духа достојноштујући,
хвалимо на све векове.

Горе Атонске телом усељеник, Симеоне,
горама вечним умом се ближећи чисто,
душевне очи подижући к Богу
и оданде помоћ призивајући,
од Бога који и примив у добродетељи улажење
твоје

сачува из тела излажење твоје
од лукавих духова неприкосновено.

„Слава“

Очима, Саво, телесним
не усхитив се земаљским красотама,
оком душевним мотрећи
на вечних блага насладу
и неизрециву лепоту Христову,
око светло као сунце
на тврди цркве од Бога се постави,
на којој православља учењем сијајући
мноштво верних синовима светлости показао јеси.

„И сада“, богородичан

Ти која си врата затворена и само за Бога
пролазна,

уласке спречи страстима мојим
и добродетељ да примим, учини;
да кроз тебе, избавивши се од врата пакла,
и ја уђем на она кроз која преподобни пролазе
у царство Сина твога и Бога!

*Песма девета**Ирмос „На Синајској Гори“*

На Атонској Гори у добродетељима просјале
свете

Симеона преподобног и Саву архијереја,
и духом на небеса узашле к Богу,
чудотворне и мироточиве мошти њихове
христоимени људи и верни цареви
као жезло крепости имају,
што чедо је племена њихова
из корена благочастивог.

Од искушења бесовских и непријатељске
најезде
тебе, оче Симеоне, заштитника имајући,
нећемо се бојати
и због тога припадајући молимо те:
Обитељ, што тебе заступника има,
сачувај неразоривом,
царевима над непријатељима победу
и мир свету измоли молитвама својим.

„Слава“

Крилима добродетељи узлетев, Саво,
на висину богосазнања,
крмилу цркве као благочастив крмилар
од Бога примио јеси,
са једром крста
тишином Духа пресветог ову водећи
у пристаништу је безбедно спасао јеси,
која успомену твоју штуде
непрестано Христа величајући.

„И сада“, богородичан

Вечни извор вода животворних,
тебе, која си пучину човекољубља родила,
Христа Бога нашег,

приљезно молимо, Владичице, и њега
са преподобнима и свештеницима
не престај за нас молећи,
из бура страсти да нас истргне
и непропадљивост источи душама
које тебе, Богородицу, побожно величају!

**КАНОН ИСТИМА, ЧИЈЕ ЈЕ КРАЈЕГРАНЕСИЈЕ ОВАКО:
МИРОТОЧЦА СИМЕОНА И САВУ СВЕТИТЕЉА**

*Глас четврти**Песма прва**Ирмос „Црвеног мора пучину“*

Мира благодатне пучине
из сухих костију точитеља Симеона,
и реку негда учења благочастивог
цркви даде Господ Саву архијереја,
што крстовито у пустињу за њим побоше
и прелест ђавољу помоћу њих истребио јесте.

Источнике мира целебног из часне гробнице
са вером прилазницима Симеон излива,
јер источник милости још у свету показа се,
и крст узевши преподобним рукама
силу добродетељи у пустињи умножио јесте.

„Слава“

Росе благодати пун, Саво, Духа утешитеља
као река што у духовном рају извире
лице црквено богословља учењем напојио јеси
и у срца верних дрво живота од Господа
благочастиво укоренио се јеси.

„И сада“, богородичан

Облак светлости јеси, Богоневесто,
што њиме преподобни осењивани
море светско лако пресекоше

и неовлажено прелазе.
прогонитељима неухватљиви,
у пустињи страсти чудотворе,
маном Христом наслађујући се,
кога нам нестворено даждила јеси.

Песма трећа

Ирмос „Радује се теби црква“

**Зној труда преподобног Симеона
као мирис благоухани примивши Господ,
мира целебна источник
часне му мошти јавља,
и тврди стуб цркви даде Саву учитеља
и преко њих спасавано стадо људи
благодостивих
њих има крепост и утврђење.**

Очиститељне од страсти и бесима противне
у плоти, Симеоне, добродетели стекао јеси:
сузе и уздахе,
смиреноумље и безлобност,
стога и по блаженом твоме уснућу
духове лукаве прогониш
и миропомазањем недуге исцељујући
просветлаваш душе наше.

„Слава“

Чистотом душе и неоскврњеним телом
ризницом посталог благодати пресветог Духа,
Саву,

цркви својој Христос као деви чистој
девственика чувара поставља,
коју сачувавши нетакнуту
и као царицу добродетељима украсив,
лику њеноме молити се
благочастивим људима наредио јеси.

„И сада“, богородичан

Царицу преукрашену
што с десна предстоји у цара и Бога
тебе, Дево, руководитељку
Сава и Симеон имајући,
царство земаљско оставивши сину твоме
свих цару Христу,
за тобом приступише,
са њима као мати умоли њега
да у плоти нашој зацарене грехе умртви.

Песма четврта

Ирмос „Видевши те узнесена“

Анђеле земне и небеске људе
Саву и Симеона,
овог што по одласку на небеса, духом
из часних моштију миро излива,
а оног што још у телу
међу нама чудотворства показује,
њих што у вишњима Богу предстоје
и на земљи хитре помоћнике
достојно усхвалимо.

Желећи вишњег царства удостојити се
нижње владицаство, Симеоне, оставио јеси,
крст узев, за Владиком Христом поће,
и реч његову испунио јеси што рече:
„Последњи биће први“
и дужан теби повиновати се,
као младенац безлобив повинујући се.

„Слава“

Јелен, жуђећи за Христом изворником живота,
нелажно, Саво, показао се јеси,
и као јеленолика ловина
прескочив замке препреденог ловца,
у мрежи пресветога Духа
ловина благопријатна Богу нађе се.

„И сада“, богородичан

Светиња Вишњег, и свето обиталиште,
јавила си се, Богородице;
он у њој телесно населивши се
храмове духовне и мноштво светих дела испуни,
те њега умоли да и нас,
који те молбеним гласима прослављамо,
храмове покаже благодати његове!

*Песма пета**Ирмос „Ти си ми Господе светлост“*

Исуса човекољупца
светлости што у свет дође
светлошћу, свети, од њега просветљени,
Симеон и Сава,
из мрака несазнања у светлост богосазнања
људе узведоше,
вером их очишћавајући.

Уљем милостиње главу помазујући вере твоје,
а лице, опет, сузама умивајући,
оцу на небесима јављајући
у тајности дела твоја,
и мироосвештење производи
из часних моштију твојих,
награду твоју, Симеоне,
јасно свима показујући,
царство небеско.

„Слава“

Онај коме у вишњима с трепетом
чинови предстоје бесплотних,
чисти да му будеш служитељ,
Саво, удостоји те,
јер као жеравицу Исаија

и ти страшних тајни његових поруку примив
и њима усне очистив
срца просветлио јеси
са вером приматеља њихових.

„И сада“, богородичан

Огњем спаљивана и несагорива купина
прообразија је невино девство твоје, Богородице,
јер ти у утробу Божији огањ примивши
неопаљена сачува се,
а љубави његове огањ, у срце моје, слуге твога,
нека се убади и разгори,
молитвама твојим, помози!

*Песма шеста**Ирмос „Принећу ти жртву“*

На тврдом камену вером
Симеон и Сава добродетељи своје наздаше,
а камен је и утврђење цркве Христос
који у пустињи негда људима воду источи
и који овог пастира цркви поставља,
а из онога сухих костију источнике мира излива.

Гладан и жедан правде Божије, Симеоне,
гладне хранећи и наге одевајући
под кров душе своје благодат Светог Духа
увевши,

успокојио јеси,
и у безмолвија свезалишту
у срцу своме посећујући обожавано име Владике
Христа,
божаствене посете од њега удостоји се.

„Слава“

Искусан по свему
у добродетељима, Саво, показа се
преподобан,
безлобан,
праведан,
несреброљубив,
милостив
и дарежљив,
стога се и праведно светитељем нарече,
јер могаде да тугујеш због незнајника
и грешницима очишћење да измолиш.

„И сада“, богородичан

Светилиште духовно пресветло
које је пламен, Христа Бога, примило
и просветлило оне у тами незнања,
кадионицу златну Божијег жара,
тебе молимо пресвета Владичице,
злосмрадне страсти од мене одагнај
и омрачену душу моју
молитвама твојим светлошћу озари!

Песма седма

Ирмос „У пећи, Авраамови“

Анђелски на земљи живљење проживевши,
апостолски људе у свету
у благочашћу утврдили јесте,
и с мученицима и преподобнима
блаженство на небесима примајући
нама са вером и љубављу служитељима спомена
вашег
сагрешења проштење измолите.

У рају уздржања,
смирењем, Симеоне, процветао јеси,

и у њему мноштво инока
добродетељима многоликим многоплоднима
показао јеси,
који од часне ти гробнице
као на источнику бесмрћа миром освештавани
благовоње Христу принесоше се.

„Слава“

Учитељ на престолу високом
као апостол христоименим људима,
Саво, показа се,
на висину пре тога узашав добродетељи
и њих учењем твојим
стазом благочашћа упутивши,
од заблуде прелести избавио јеси.

„И сада“, богородичан

Стазу спасења и привођење Богу
чисту матер Божју тебе имају свети,
светско све омрзнувши
часну лепоту завољеше, Христа,
сина твојега и Бога,
чије благодати и мене оскврњена,
очистивши молитвама својим, удостој.

Песма осма

Ирмос „Руке раширивши, Данило“

У свету светле и у добродетељи велике
милостињом свих цару Богу усиновљене,
што богатством пролазним вечно су купили,
смирењем висоту небеску обрели,
Симеона и Саву усхвалимо.

Језеро милости у свету потребницима бивши,
Симеоне,

дубину смерности примивши,
у пустињи сузе проливајући поживео јеси,
престављен од пропадљивога к Богу
миро освештења изливајући
са вером прилазницима недуге одгониш
и спомена твога хвалитељима,
веселиш душе наше.

„Слава“

Трудбенике поста у Гори Атонској
са топлом вером обилазећи, Саво,
достојно утешио јеси,
и њихове молитве
са твојим добродетeljима спрегнуте,
росе благодати пуна
посетом Светог Духа показаше те,
и стога те Христос епископа људима својим
као достојна поставља.

„И сада“, богородичан

Испуњење Закона и прореченог —
кроз врата затворена, из тебе Дево,
како и Језекиљ прорече,
Христос у свет изиђе,
и пред Богом даде вернима
хлеб да поједу — пресвето тело његово,
и Војвода поставши
мноштво је светитеља са собом Богу и Оцу
привео.

Песма девета

Ирмос „Камен који није руком сечен“

Тело на земљи остави Симеон
што миром благовоним благодат Божју
прославља,

и духом Сава на небеса узашав
остатке благочастивог предања
цркву чува неразоривом,
и обојица благопријатним молитвама
неповредно чувају стадо своје.

Језиком исповедајући истину
и срцем верујући праведно,
делима заповести вери помажући,
Богу угадио јеси,
и стога живот вечни
у царству небеском наследи,
и сведока верна, Симеоне,
моштију твојих мира источник неисцрпан.

„Слава“

Људима посредујући очишћење,
светитељ од Бога, Саво, постави се,
љубављу Христовом рањен,
престо напустив,
места света достиже
благочасно смотрењу његову клањајући се,
и из живота изашав у земљи туђој
чедима твојим даровање свето
непропадљиво тело твоје опет се дарова.

„И сада“, богородичан

Као добру, као невину и блиску Богу,
као красну и од све твари светију,
коју заволе и избра обиталиште себи,
Деву пречисту и матер нелажну,
што Бога у плоти роди преподобни исповедише
и теби, Богородице, у чистоти послужише
у гласу хваљења величајући.

КАНОН ИСТИМА, ЧИЈИ ПОЧЕЦИ ОВАКО ГЛАСЕ:
У НАПАСТИМА БРЗО ИЗБАВЉЕЊЕ

Глас пети

Песма прва

Ирмос „Спаситеља Бога“

Спаситеља Бога
што верним људима непостидне заступнике
Симеона и Саву даде,
и преко њих прелест ђавољу
и нападача насиље побеђује,
њега јединог успојмо,
јер се прослави.

Уздањем и вером чврстом
и љубављу истинском
са Богом, Симеоне, сједињен,
њему угоднио јеси,
коме и мноштво инока
за собом привео јеси,
што њега јединога певају.

„Слава“

Штитом речи твојих цркву Божју
нерањену стрелама нечастивих уста,
Саво, сачувао јеси,
и ову благочастивих у вери пуном показа
доброделањем Богу угодника
што њега јединога славе.

„И сада“, богородичан

Исцељење болести, Чиста,
умртвљеност страсти и живота уздизање
да примимо молитвама твојим,
и кроз тебе будућих добара
са праведнима да се удостојимо!
Тебе, Дево, Матер Божију, побожно прослављам!

Песма трећа

Ирмос „Снагом Крста твога“

Молитванике за нас
твоје угоднике, Христе,
Симеона и Саву приводимо,
чијим посредовањем наша срца и мисли
у страху твоме утврди,
да љубављу међу собом сјединивши се
славимо тебе, од Оца и Духа неразделива.

Жудећи за царством небеским,
земаљска блага оставио јеси,
жалац јарости сузама скрушености притупив,
мач духом изострен што страсти коље јавио
си се,

живот бестрасан у пропадљивом телу имао јеси
и у непропадљив, радујући се, Симеоне,
преставио си се.

„Слава“

Језик твој богословним,
душу очишћеном,
ум разборитим,
тело бестрасним,
усељена у тебе благодат пресветога Духа показа,
стога и по заслуги
на висоту светитељства узашав
напасао јеси стадо Христово, Саво,
на ливади благочашћа.

„И сада“, богородичан

Ноћу и дању, чувај мене, слугу твога,
Владичице,
неповредива од валова страсти и напада
вражијих,

и ум мој расточен намислима штетним сабери,
у чистоти мисли оснажи
да тебе славим, Пречисту Деву,
Матер Бога нашег!

Песма четврта

Ирмос „Чух глас“

Непреласне учитеље и крмиларе живота нашег
што двери благочашћа отворише нама
и његовим стазама спасења добро нас водише,
силу и крепост вернима
Симеона и Саву с љубављу усхвалимо.

Ако се и престаји од временог к вечном

Симеон,

и часно се тело његово у гроб положи,
он духом у помоћ нама хитро притичући
побеђује пукове противника,
из часне гробнице миро богато изливајући
облагоухава чувства душе и тела нашег.

„Слава“

Пастир словесног стада
Божијом благодаћу постави се,
и ово од вукова душепогубних
неповредно сачувао јеси за оно што долази
на пашњацима праве вере хранећи,
расточене скупљајући и у стадо враћајући,
и тако пастиреначелнику Христу,
Саво, угодни јеси.

„И сада“, богородичан

Истинској родитељки Јагњета и Пастира
ми, раби твоји, притичући,
молимо Дево чиста: од сваког лукавства
разбојника мислених

сачувај нас под кровом својим,
и на Судишту Сина твога и Бога
десним ме овцама прикључи,
од леве нас избављајући, од јараца стране!

Песма пета

Ирмос „Јутрећи, вапијем ти“

Симеона, правило и узор инока,
смирење многима у знању,
Саву, стуб непомични и утврђење цркве,
приђите духовно празнујући
похвалним песмама успојмо
као топле заступнике
са вером призиватеља њихових.

Тиха послушника невољних што с вером зову
и ревнитеља огњенадахнута
противницима на истребљење,
тебе знајући молимо прилежно:
Од трулотворних страсти и сваког страдања
неповредна сачувај чеда своја
што тебе у помоћ, Симеоне оче, призивају.

„Слава“

Едема духовног дрво,
благочашћем засађено,
трудом окопавано и уздржањем напајано,
Саво, јавио си се,
красним цветовима богословља цркве
процветавши
плодовима бесмртности душе верних нахранио
јеси.

„И сада“, богородичан

Пресветлу палату Христову, небо оживљено,
обиталиште пространо, утврђење преславнога
гласа,
вернима поуздано склониште, и помоћ пуну
наде,
тебе Богородице, знајући и теби притичући
од сваке се муке спасавамо!

Песма шеста

Ирмос „Повреди ме бездан“

Спасење изгубљенима у вреви живљења
Симеон и Сава, призвани само, јављају се,
тихо пристаниште и сарадници
бодрости и безмолвија иноцима,
и свима на помоћ готови
све од беде избављају.

Ралицом крста земљу срца свога
добро обрадио јеси,
бразде душевне сузама скрушености напајајући
коровне помисли из корена истраго јеси
и добродетељи клас сачувавши
у житнице небеског делатеља, Христа,
Симеоне, пшеница сабрао си се.

„Слава“

Обновљење државе,
царева венчање,
смиритељ несложних,
сузбијач беснила противничког,
цркве утврђење,
одгонитељ јереси,
сирочади отац,
удовицама заступник
и ништима хранитељ
од Бога, Саво,
верноме стаду твоме дарова се.

„И сада“, богородичан

Сасуде златни, који си у себе сместио
небесну ману, Христа,
— насладу света,
на Крсном дрвету, из ребара божаствених
источено очишћење горчине,
коју је човек кушањем дрвета примио —
заиста те као Пречисту Деву именујем!

Песма седма

Ирмос „Они који у пећи ужареној“

Духовне светилнике што душе у тами несазнања
из прелести на стазу истине изводе
и благочашћем ове просветљавају,
Симеона и Саву достојно славословећи хвалимо
да молитвама њиховим од Бога помоћ примимо.

Природу мужаствено у добродетељи победивши
са пута широког коначно уклонивши се
и стазом узаном кроз врата тесна
у подвизима непоколебљиво ходећи,
у ширину вечног живота
и у весеље рајско, Симеоне,
радујући се ушао јеси.

„Слава“

Из уста капљући сладост божаствених речи,
руке пружајући дарежљиво потребницима,
на суду праведном од свију, Саво, достојно
сведочанства удостоји се:
Такав нам треба првосветитељ,
преподобан, безлобан,
од грешника по делима далек.

„И сада“, богородичан

Градитеља свега родивши, Владичице Пречиста,
који се земаљским из добросрба прикључио
и преподобне са анђелским зборовима сјединио,
са светитељима који су по вери људи

Спасиоца,

умоли га Дево, да нам разрешење грехова
дарује!

Песма осма

Ирмос „Онај који је по Оцу превечан“

Благочастиви корен
што испусти гранцицу слаткоплодну
Симеон преподобни,
изданак корена православног
благочашћем процвали,
Сава блажени,
обојица заједно и сваки по имену
да похваљени буду песмама,
што у добродетељи живљење проживеше
и вером људе просветлише.

Анђелоликом седином Симеон светлећи
унутрашње просветљење срца и споља
показујући,
поглаварство светско усрдно оставив
као овца за пастирем за Христом поће
и као младенац безлобив себе смиливши
великим у царству небеском
по нелажној речи Христовој нарече се.

„Слава“

У срцу, Саво, љубав Христову примивши,
као јелен на источнике за њиме потрча
прогоњен од ловаца што те за ловину своју
држаху,

по Божјем промислу њих си прехитрио
и безделне отпустио јеси онеме што их посла,
божаствене ревности стрелом у срце устрељен.

„И сада“, богородичан

Зрацима пресветлим твојим, Свенепорочна,
обасјај душу моју омрачену,
и ум мој од помисли штетних очисти,
и леношћу и немаром савладаног
ка врлинама уздигни
да Сину твоме и Богу угодна дела чиним,
удостој ме!

Песма девета

Ирмос „Запевај, Исаије, Дева имаше“

Једнога Бога трисаставног
и Тројицу у једном божаштву славећи,
на земљи благочасно поживевши
и преставивши се на небеса,
њему са слободом у слави предстојите
и њему, оци, непрестано молите се
стадо ваше од сваког зла
неповредно да сачува.

Не спречи те богатство
ни слава света не задржа те,
већ оно Богу рукама ништих мудро позајмивши,
за ову дародавца добра прославивши,
и јарам лаки, крст Христов узевши
у бестрашћа пристаниште стиже,
богатство вечно и славу с анђелима,
Симеоне, примио јеси.

„Слава“

Избављење брзо у напастима
тебе знајући, Саво богоблажени,
призивајући у помоћ, са вером вапијем ти:

Од скрби, смрти духовне,
твојим молитвама избави ме
и у бризи о покајању утврди,
у спасењу, оче,
и нераскајаном помажеш мени.

„И сада“, богородичан

Природу анђеоску чистотом превазишавши, Дево,
природом Онога којег сва твар не може
примити,

а ти си га у утробу сместила,
обновитеља кроз тебе
природе пропадљиве, Владичице,
њега умоли

да од страсти природи приближених
избави нас
који те као истинску Мајку Божију
и по природи Деву величамо!

КАНОН ИСТИМА, ЧИЈЕ ЈЕ КРАЈЕГРАНЕСИЈЕ ОВАКО:
ПРИЗИВАТЕЉА ИМ С ВЕРОМ И ЉУБАВЉУ СРЦА

Глас шести

Песма прва

Ирмос „Помоћник и заштитник“

Помоћник и старатељ људи у спасењу
што добром приликом и стварима помаже,
то је Бог мој,
прославитељ светих у сваком роду и роду,
Бог који оце наше изабра, Симеона и Саву,
и узнесе их.

Не од дрвета непослушности високоумљем,
већ од дрвета живота, Христа, окусив

и за Христом пошав Симеон,
роду свом плодове добродетељи измолио јесте
што трње сваког зла искорењују.

„Слава“

Из корена православна
изданак благочашћа, Саво, процветао јеси,
страсти најпре пошћењем ослабив,
дрво живота у срцу људи својих засадив
веру непорочну,
и као рај красни цркву своју показао јеси.

„И сада“, богородичан

Змију лукаву, Дево, преподобни посрамише,
јер нису послушали њу
што од непослушности равнобожност обећаваше,
но Христа, сина твог и Бога иго на себе узевши
кротости и смирењу научише се
и душама својим набоше покој.

Песма трећа

Ирмос „Утврди ме, Господе, на камену“

Имајући чедољубно благосрђе за нас,
непрестано Христу молите се,
у свету да сачува нас
у огради вашој сабрана чеда ваша
од насртаја духовних разбојника
и да нас утврди на неподвижном камену
заповести његових.

У биткама видљивим
непријатељима страшан био јеси, Симеоне,
у бориште пошћења ушав
бесе коначно низложио јеси,
и стога те, оче, молимо
од обојих нас нападнуте непобеђене
твојим ка Христу молитвама сатвори.

„Слава“

Авељ непорочну жртву Богу приносећи
 као праведан посведочи се,
 Сава себе приневши Богу на дар,
 посвети се,
 и као онај крвљу
 и овај знојем труда свога земљу окропив,
 и бескрвне жртве приносећи
 земљу својеплемених људи
 од прелести очистио јесте.

„И сада“, богородичан

Из крила свога, младо Дете, Творца све твари,
 родила јеси, Девојчице,
 који је у преступљењима свет остарели обновио
 и пропадљиву природу људску на небо уздигао;
 њега умоли, Пречиста Владичице,
 да ме прегрешењима умртвљеног
 из гроба равнодушности уздигне.

*Песма четврта**Ирмос „Чуо је пророк долазак“*

Милосрђем, прво, према ништима,
 а онда у монашком живљењу смирењем
 заповести Христове извршив,
 Симеон блаженство наследи,
 родитеље, по јеванђељу, Сава оставив
 чедо Божје постаде,
 од кога и пастир верним људима посла се.

Потрошљиво богатство непоштедно сејао јеси
 на помоћ потребницима,
 и од старости увенулу плот постом исушив
 богатство небеско по благослову
 од Бога, Симеоне, примаш,
 из сухих костију миро исцељења точећи
 веселиш душе наше.

„Слава“

Молитве чедо својих родитеља, Саво,
 као Самуил Богу посвећен си
 и у Гори Светој уздржањем васпитан
 уз људе преподобне,
 као Самуил Израилју
 ти свему роду свом судија и свештеник
 и помазатељ царевима од Бога постави се.

„И сада“, богородичан

Изван сваке пропадљивости,
 чистотом сачувавши се, Дево,
 трулежи истребитеља и сејача чистоте бесемено
 си родила;
 ти умртви кварљиве страсти тела мога
 и нечисте намисли ума мога одагнавши,
 од сваке ме љаге очисти!

*Песма пета**Ирмос „Од ноћи јутрећи“*

Једрилом лаким крста
 Духом светим вођени, Симеон и Сава
 мора духовног пучину препловивши,
 у безмолвија пристаниште
 у Гору Атонску уселивши се,
 у којој у добродетељима поживевши,
 многима пут спасења посташе
 те их од буре греховне спасоше.

Христове заповести да делом испуни
 Симеон се потруди,
 и његову пречисту матер имајући
 помоћницу и сарадницу,
 храмове преукрашене у име њено подигао
 иноцима обиталиште сатвори,
 безмолвијем и кротошћу
 дух страха Божјег у срце примив,
 обитељ поста свете Тројице.

„Слава“

Међу посницима главар,
велик у добродетелима,
иноцима вођ и правило
и живљења утврђење,
међу светитељима врховни
и учитељ изврсни, Саво,
у роду своме поста,
и стога те молимо:
Благонаклон буди нама
са вером призиватељима твојим
и од беда избави нас.

„И сада“, богородичан

Од недара не одвојивши се беспочетног
родитеља
телом је младенац као на колесници
херувимској
на пречистим рукама твојим, Богородице,
људима обличјем човек
а по духовном сазнању Бог,
кога умом неодступно гледајући преподобни
серафимским чиновима прибројише се.

Песма шеста

Ирмос „Заваних свим срцем“

Руно што прима росу духовну
безмолвно срце твоје поста,
што показиваше теби победу
над непријатељима невидљивим,
преподобни оче Симеоне,
река раја духовног, Саво светитељу,
јавио се богословни језик твој,
напајајући лице цркве
и плодове благочашћа у срцима верних гајећи.

Опкољена валовима нечистих мисли
и буроковитлана немиром плотских страсти,
твојим молитвама заштити ме, оче Симеоне,
и из пучине греховне извади ме,
па ме у тихо спасавањих пристаниште управи
божаствене Христове љубави.

„Слава“

Младост своју на дар свештено,
оче Саво, Богу принео јеси,
и у добродетелима трку скончавши
царства његовог достојан поста,
и њега као човекољупца умоли
младости моје сагрешења да ми опрости
и остатак живота мојега
да њему угађам управи.

„И сада“, богородичан

Пучину милосрђа имајући —
Христа, бездан човекољубља,
умоли, Богородице,
да нам опрости безбројна сагрешења наша,
да нас од опадања бесовског избави
и жестоког у паклу мучења!

Песма седма

Ирмос „Сагрешисмо и у безакоњу“

Луче пресветле што светлошћу богосазнања
нас који бејасмо некад у тами несазнања
просветлише,
живљења нашега крмиларе
што страшним јављањем пукове непријатеља
одгоне,
Симеона и Саву имајући,
од беда спасавамо се.

Младићки у старости дубокој
у подвиге пошћења уће,
у младости пре живљења светлости
заповести Христове, Симеоне, тачно извршивши,
у првOME угодивши Господу
венаца праведних достојан поста,
а у другоме, због смирења,
у самога Христа се обуче.

„Слава“

Бдењем и појањем и на земљи лежањем
пошћењем и пламеном за поснике љубављу
и благопокорном службом, Саво,
у пустињи поживев,
и бодра у молитвама пастира
Христос те постави цркви својој
и ову у благочашћу целу сачувао јеси.

„И сада“, богородичан

Са очима пуним сујетних погледа,
и ушима заглушеним небригом за речи Божије
и умом који је заборавом замрачен,
у хладном гробу лежим,
и вапијем теби, Богородице, благој мојој Нади:
Васкрсни ме, упутивши на стазе кајања!

Песма осма

Ирмос „Онај којег небески војници“

Са вером призиватеље твоје,
преподобни оче Симеоне,
што љубављу срца припадамо к теби,
Саво светитељу,
благопријатним ка Христу вашим молитвама
од непријатеља видљивих и невидљивих нас
избавите
и сагрешења разрешење измоливши,
милости удостојте.

Из дубине срца уздисање
и топлих суза источнике,
у скрушености дух
и мисао смирењем Богу приносећи,
благодатне утехе светим Духом,
Симеоне, удостоји се,
пространство рајско и весеље
наследио јеси вечно.

„Слава“

Момцима и девојкама целомудрија учитељ,
старима и болнима саветник и храбрости
виновник,

ништима добротвор,
тужнима утеха
и заблуделима, Саво светитељу,
исправљење на истину био си.

„И сада“, богородичан

Слава си праведним, подршка преподобним,
светитељима похвала и сведочанство наученог,
Богородице Пречиста,
те с њима Христа, Сина твога и Бога, умоли,
да ми опроштај дарује за дела моја срамна,
и са десне стране преподобнима да предстојим
нека ми не ускрати!

Песма девета

Ирмос „Бесеменога зачећа“

Рајско дрвеће,
цвеће благоухано
и светле облаке
што дажд небески православног учења
даждише у срца верних,
и класје благочашћа узникоше,

као облак светлости и купину неопалјиву,
тобом су заштићени и од непријатеља склоњени;
и море страсти безбедно прелазећи,
маном будности наслађујући се
ка умном боговиђењу узлазе!

Песма трећа

Ирмос „У почетку небеса“

Спасења нашег човека поставши
што нас испрва свесилном речју Божјом
утврдисте
да на темељу вере добродетељи назидамо,
на неподвижном камену исповедања Христова,
Симеоне и Саво,
да утврђени будемо молит се.

Пропадљиво живљење презревши Симеон
са сребром и златом из њега излази
и пријатеље овиме стиче, вечних обитељи
жители,
настани се у пустињи чекајући Бога спаситеља,
чије и благодати духовне утехе
у смирењу своме удостоји се.

„Слава“

Послушност стекавши према оцима духовним,
чедом свештеним послушања достојно Сава
назва се,

синовима многим отац
светим Духом на спасење их приводећи,
и свештеником великим његове благодати
у дому Божјем назва се.

„И сада“, богородичан

Основање вере и утврђење
тебе имајући, Богородице,
Симеон и Сава часну обитељ

оних што крстовито за Христом, сином твојим,
у пристаниште спасења иду
и теби у чистоти што служе —
у име твоје саставише,
теби посветивши ову, нади свих људи,
да је сачуваш свагда неразоривом.

Песма четврта

Ирмос „Очева недра не напустивши“

Дивног у мужаству Симеона,
најсјајнијег у чудесима Саву родитељевог,
што смирењем све задивише
и љубављу с Богом сјединише се,
што су нам учитељи спасења били
и вере утврђење,
приђите, да с вером и љубављу
у песмама усхвалимо.

Авраам, познат Богу и од Бога позван,
да страну земљу наследи, побе за њим
а Симеон на земљи својој
с вером и правдом Богу поживев
и ову напустив,
испоснички крст Христов узео
и за њим пошав
царство небеско у наслеђе прими.

„Слава“

Вером очевом
на жртву Исаак Богу је принесен,
љубав очеву
божаственом жудњом распаљен Сава победи
и словесну свеспаљеницу у труду пошћења
сам себе Богу принесе,
отац и патријарх избраном семену
по обећању Духа поста.

„И сада“, богородичан

Пошто си Цара анђела и творца све твари
родила, Дево,
за апостоле си похвала, за мученике награда,
за пророке испуњење, за архијереје част,
за праведне си слава, нада спаса и Богу
усвојење!

Песма пета

Ирмос „Ноћ што не светли“

За младићем Јосифом што Египтом царева,
обузет глађу старац Јаков поће,
за младићем Савом што се ради Христа
у лик смирења одену у пустињи,
богатство обилно оставивши
старац Симеон поће,
у којој божаствено сазнање усавршивши
благодаћу духовним чедима умножише се.

Милосрђе као Јов према ништима стекавши,
Симеон праведних похвале од Бога удостоји се,
у безмолвију и у сузама трпљење показав,
не богатство пропадљиво двоструко примив
но Духа утешитеља благодат бескрајну,
и анђелским зборовима приброја се.

„Слава“

Јерихонске зидине свештеник Божји Сава разара
окореле у људима обичаје греховне,
затрубив око срца њихова јеванђелски глас
покајања,
и живот свештени носећи, очеве часне мошти,
што мира потоке као јорданске изливају
људима који с вером примају победу над
непријатељима.

„И сада“, богородичан

Из таме равнодушности, немара и лењости,
будношћу ме изведи, Владичице, ка светлости
покајања,
и не остави ме испред двери
да неутешно призивам: Господе, Господе,
него га умоли да ми их отвори пре краја
живота мога!

Песма шеста

Ирмос „На валима неспокојства“

Савладатеље страсти и бесова победитеље
што се понизише Христа ради
и у добродетељима обогатише се,
што сиротовање телесно драговољно изабраше
и богатство духовно обилно примише,
Симеона и Саву штудјући
рапски мољења овима принесимо.

Како да добродетељи твоје усхвалимо достојно
недоумећи,
љубављу охрабрени, тебе, оче, молимо
твојим молитвама, преподобни Симеоне,
у Христа Бога да милост нађемо надајући се
и сагрешења очишћење да примимо.

„Слава“

Од смрти безвремене и напрасне
од бесовског због пада нашег хвалисања
и од сваког озлобљења
и од насртаја злих људи, Саво светитељу,
избави нас твојим молитвама,
јер к теби припадамо
и тебе пастира имамо
од вукова душепогубних чувара нашега.

„И сада“, богородичан

Кров силан и бедем чврст јеси, Богородице,
због тога ти, молећи се, узвикујем:
Лишеног добродетељи и језом страсти
савладаног,
кровом милости покривајући
и огњем који страсти уништава грејући
у луку чедности усмери ме!

Песма седма

Ирмос „Који у пећ огњену“

Рабе верне и послушне свих цара Христа
што разумедоше вољу господара својега
и што је угодно њему учинише,
талант умногостручише
и десетоградне власти удостојише се,
што у радости праведних живе
и градове наше молитвама утврђују,
Симеона и Саву у песмамаштујмо.

Блажен јеси, Симеоне,
јер се чврсто са тобом здружило
као плодна лоза
сећање на смрт у пошћењу твоме,
сенком својом добродетељи твоје покривајући
уздаси као сладост
укоренише се око срца твојега,
човек који се боји Господа
благослова се од њега удостоји.

„Слава“

Из корена праведног
изданак чистоте, Саво, био јеси,
плодове приносећи
што расадитеља и господара веселе,
којима у духу хранећи се

вере правошћу добродетељи плодове показаше,
јело што погибелъ твори презревши
занавек одгурнуше.

„И сада“, богородичан

Цвет чистоте који нам је из корена Јевсејева
изникао,
Дево, плод бесмртности израсла нам јеси,
Христа, Цара и Господа,
њега окусивши преподобни, умом се неба
дохватише,
и светитељи, јеванђелским речима напојивши
срца људи,
рај красан — цркву показаше.

Песма осма

Ирмос „Огњем неопалена на Синају“

Заборављајући оно што је позади
и за оним што је пред вама пружајући се,
не помињући племства
смирењем себе обучавајући,
Сава Симеону палица старости
Симеон Сави шлем спасења поста,
на једно гледајући
како да путем добродетељи ходе,
и пламене стреле лукавога угасише.

Блаженство земље кротких житеља
познавши, Симеон,
сиромаштво духа у плачу примив,
гладан и жедан правде био је,
милостив и срце очистив
богогледања удостоји се,
и овиме ученике своје
на висоту богосазнања узвео јесте.

„Слава“

Апостолског престола наследник бивши,
одликама њиховим, Саво, подобећи се,
достојно цркви Божијој поживе,
старе тешећи,
младе чистоти и целомудрију учећи,
сирочад милујући и удовице заступајући,
себе у чистоти сачувао јеси,
богатима претећи
да не високомудрују повинуо их јеси.

„И сада“, богородичан

Пророцима нареченог и апостолима
проповеданог,
у плоти, Дево неизрециво родила јеси,
онога који мученике у страдањима окрепљује,
архијереје учењима њиховим прославља,
преподобне са анђелским чиновима сједињује,
са њима, Богородице, умоли га
да нам опроштај грехова дарује!

Песма девета

Ирмос „Ти која си непропадљивост потврдила“

Љубав по крви, Саво, раскинувши
оца у свету оставио јеси,
љубављу духовном распаљен, Симеоне,
за сином у пустињу пошао јеси,
и у њој никад не посрнувши
у Христу састали сте се,
и њиме вођени у добродетељи успели јесте,
у којој и нас молитвама вашим утврдите.

Велика пропаст бесима показа се, Симеоне,
јер богатством свету роб ниси постао,
већ ово корисним устројив
крст узевши за Христом пође,

а тело од старости изнемогло
постом да изнуриш постара се,
и у смирењу све замке њихове
неповредно прешао јеси.

„Слава“

Момци, у боју с врагом укрепитеља,
старци, разума управитеља,
удовице и деве, целомудрија учитеља,
ништи, добротвора,
тужни, утеху,
приђите да Саву
доброг пастира и учитеља
што свима све је био
песмама узвеличамо.

„И сада“, богородичан

За оне који су се заузимали
ти јеси пристаниште и олакшање,
а и за мене, греховима обремененог
и валима страсти потапаног,
са свемоћном својом молитвом од њих одбрана;
и као Исус ученицима, реци ми:
не бој се, ја сам она која ће те сачувати!

КАНОН ИСТИМА, ЧИЈЕ ЈЕ КРАЈЕГРАНЕСИЈЕ ОВАКО:
ДА ПОМОГНУ С БОГОРОДИЦОМ МОЈОЈ ХУДОСТИ

*Глас осми**Песма прва*

Ирмос „Наоружаног фараона“

Двери спасења нам отворише
чудотворац Сава пастирским жазлом,
а крсним знаком Симеон,
пресекавши море прелести

и бeсe пoбeдивши
и људe упутишe да сe ових клонe
и правошћу вeрe да ходe,
песму Господу пeвaјући.

Антонију Великом подражавалац постаде Симеон,
у плоти немоћној у невидљиву сe битку упушта
и бесовску дрскост од паучинe слабијом
изобличи,
свима показa њиховe мрежe
како сe кидају трпљењем и смирењем.

„Слава“

Преподобан, безлобан и праведан,
светскоме туђ и уздигнут изнад сваке страсти
првосвештеник Сава постави сe
Божијим судом изабран,
жртвe бескрвне приносећи
што нечистоту страсти очишћавају,
људима спасење измолио јесте.

„И сада“, богородичан

Милостиво, Богородице, погледај на невољу моју
када будем стао пред Судиште Сина твога и
Бога,
правдајући сe за све наглости живота свога,
и не дај да будем предан слугама
који ће дугове потраживати
него ме од њих ослободи молитвама својим!

Песма трећа

Ирмос „Небеског свода градитељу“

Милостиње источник, Симеоне,
био си, преподобни,
и Христу многе из далека привуче,
у овима и браћу Христову тобом препознав

Сава са њима усрдно пође да Христа тражи,
и у њега сe обојица стога набоште
међу спасенима.

Умом вечна блага посматрајући
врѐмена презрео јеси, преподобни,
и имање своје ради Господа који га даде
држећи за заједничко — добро устројио јеси
и од свега ослободив сe,
крст Христов, лако иго примивши,
за Христом, оче Симеоне, радујући сe
пошао јеси.

„Слава“

„Хајде за мном“,
разумом, блажени, чуо си позив Господњи,
и свет, Саво, оставио јеси
да сe светски о њему брину и сахрањују
мртваце,

а ти за Христом пошав
и заповести добро научив
и људима у свету
царство Божије објавио јеси.

„И сада“, богородичан

Као духовну лествицу, Чиста
схватили су те преподобни,
те са анђелима, који су сe с тобом на небо
склонили,
замоли Анђела Великога савета,
који је кроз тебе ка земаљским сишао,
да милостив буде, човекољубац!

Песма четврта

Ирмос „Ти си ми, Христе, Господ“

Ти, Симеоне, Господа свом силом заволео јеси
Бога твојега,
ти, Саво, радујући сe очинска недра остави

и љубављу сиромаштво Христово прими,
стога се са зборовима преподобних и светитеља
сјединисте, узвикујући:
Сили твојој слава, човекољупче.

Ти који у светлости преподобних боравиш,
стадо твоје, Симеоне, што тебе предстатеља има,
очинским благосрђем не остави,
но духом немоћ нашу не престај посећивати,
јер тебе и поглавара и молитваника
силна и душеспасна имамо.

„Слава“

Од беда и напасти и сваког страдања,
од недуга љутих и ненадане смрти
нас што тебе првосвештеника и доброг пастира
имамо,
твојим ка Господу молитвама избави,
Саво светитељу.

„И сада“, богородичан

Који је бедем и скровиште, за болести
искупљење,
чистиштиште греха, и спас душама нашим
тебе има, Богоневесто,
и теби припадамо да помоћ своју пружиш нама
који Сина твога призивамо:
Човекољупче, сили твојој слава!

Песма пета

Ирмос „Зашто се одгурну“

Уз Господа љубављу приљубљени,
светске красоте презрели јесте,
дрво живота у срце примивши
благодат Духа,
зборове иночке саставивши

красним их рајем показасте,
што посред себе Христа
дрво живота има.

Одевен одеждом лика анђелског,
страшан, Симеоне, бесима јављајући се,
искусно у подвиг борбе с њима ушао јеси,
на супрот хвалисавој гордости
неизмерно смирење показујући,
на супрот очајању добру наду
која те није изневерила.

„Слава“

Росу благодати пресветог Духа у срце примив,
бразде, Саво, у срцу верних напојио јеси
из источника уста твојих
божаственим речима истеклим,
и ове обновио јеси
добродетељи плодове да роде
што Христа, делатеља душа, веселе.

„И сада“, богородичан

Ти која си осењену снагу Вишњег,
долазак Духа Светог и Господа Славе
у себе примила,
осени својом благодаћу мене,
жегом греховном спаљеног,
и настој уз то да се не повинујем духу опаком
него светлим жељама Христа, Сина твога и
Бога!

Песма шеста

Ирмос „Ризу ми светлу подај“

„Да из валова морских живот мој изиђе
Господу“,
Симеон са уздахом говораше,
„да дође к мени у пустињу отац и господар
мој“,

Сава се Христу мољаше,
и ово добивши
све богоугодно учинише што год обећаше
на спасење своје Господу.

Из дома свога што богатством прелива
многима будући господар,
као из тесног свезалишта да изађе,
Симеоне, веселећи се,
у пустињу се усли као у царске дворе,
за наслађење пост
и потчињеност за вечну слободу
Христа ради држао јеси.

„Слава“

Целивом жељним у Христу Симеона љубећи,
благодарним гласом Сава Богу вапијаше:
„Откуда ми ово, да дође к мени отац и
господар?!“

А слично и овај говораше:
„Благословен да будеш међу чедима,
и благословен растанак
и састанак твој са мнош!“

Једногласје од свију чуло се:
Диван је Бог Израилев
што прибра једномишљенике к себи,
младића Саву гледајући
у старачком благодарењу Богу,
старца, пак, Симеона,
у усьхићењу весељем духовним
о преславном сусрету њиховом.

„И сада“, богородичан

Тебе коју Давид предсказа
ћивот свештени и Божје покојиште
преподобни завољаше, Дево,
и у чистоти да ти служе Симеон и Сава

пустињу за покојиште изабраше
и у њој часну обитељ у име твоје саставивши
као спасоносни ћивот
теби, свакоме предводителки, предадоше.

Песма седма

Ирмос „Божјија силаска“

Волећи више да у безмолвију на прагу леже
Господњем
него да живе у земљи отачества својег,
Симеон и Сава све њему оставише
у Гору Свету усливши се,
у којој мноштво инока сабравши
место усељења славе његове сатворише.

Бутећи језиком а срцем вапијући,
Симеон се исповедаше Господу,
и дугова разрешење од њега примив
многоклеветни језик бесова везао јесте,
које одгони далеко од оних што с вером
часној гробници његовој притичу
и миром се освештеним помазују.

„Слава“

Свеноћно стајање,
непрестано појање
и молитве пуне надом вршећи,
Сава топле сузе и благодарење од срца
Симеонове уздахе на очишћење грехова
и благодати усељење
и слободу у Бога
на помоћ примио јесте.

„И сада“, богородичан

Једину чисту,
једину свенепорочну,
тебе познавши преподобни,

чистоту, Дево, завољеш
и непорочно путем Господњим ходише
тебе водитељку имајући
са којима моли се из тебе рођеноме
да нас од сваког преласног беспућа избави.

Песма осма

Ирмос „Седам пута нећ“

Оне што у богатству и сјају светском
сироте завољеш и њих за пријатеље стекоше,
што смирењем висину небеску достигоше,
што ћутањем и кротошћу
Духа светог обиталиште посташе,
Симеона и Саву усхвалимо.

Христа да угости у дому душе трудећи се,
благочастивом помишљу све занемаривши
ум што растаче,
скрушеношћу срца изабрао јеси духовно,
са сузама божаствених ногу његових, Симеоне,
да се дотичеш,
стога си и добио бољи део
који се од тебе неће узети на веки.

„Слава“

Учитеља Христа речима повинујући се,
оца оставио јеси својега
и опет њему са дужном чашћу послужио јеси
када је учитељ наредио,
он који обећа, Саво, да ће ти добро бити
и дуголетна сатвори те у царству небеском
и више од тога — вечна.

„И сада“, богородичан

Дом Божји, цркве светињу,
и дивну заиста, Дево,
пророци предсказаше тебе

пуну неизрециве славе његове,
и овом славом да буду осижани
зажелеш преподобни,
теби, пречистој, побожно приступајући
у чистоти послужише,
и храм његове благодати да буду
удостојише се.

Песма девета. Ирмос „Задивише се свеколики“

Узор добродетели,
Симеона преподобног,
почетак и учитеља богоугодног живота,
Саву светитеља,
сваког по имену и обојицу заједно
приђите, иноци, са свештеницима
и благочастивих мноштва,
сви као поглаваре величајмо,

Стуба непоколебљива вернима
и иноцима утврђење,
преподобног Симеона,
што са слободом Богу предстоји
и молитвама немире борби наших олакшава
и страшним јављањем непријатеље побеђује,
песмама величамо.

„Слава“

Тврдо основање цркве,
перо Светог Духа
што пише нам благочашћа учење
и брише зле обичаје,
трубу доброгласну богословља
што јеком зловерне сүзбија
и благочастиво против њих подиже,
Саву архијереја песмама величамо.

„И сада“, богородичан

Спасиоца поробљених и просветљење оних у
тама,
Судију свих и Господа,
којег си родила Дево,
са светима умоли да мене омраченог просветли,
од страсти избави
и на страшном суду свој опроштај дарује!

Крајегранесије седам канона, који имају крајегране-
сије овако:

Господе просветлитељу слепих, ти ме просветли
да појем разумом и љубављу твоје угоднике
мироточца Симеона и Саву светитеља,
у напастима брзо избављење
призиватеља им с вером и љубављу срца,
милост дајући и од скрби избављају
да помогну с Богородицом мојој худости.

Заједнички канон Светоме Симеону и Светоме Сави четвртога гласа

КАНОН ЗАЈЕДНИЧКИ СВЕТИМ КТИТОРИМА
СРПСКИМ СИМЕОНУ МИРОТОЧЦУ И СВЕТИТЕЉУ
САВИ ЧУДОТВОРЦУ ШТО ГА ЈЕ НАПИСАО КИР
ТЕОДОСИЈЕ СВЕШТЕНОИНОК

Глас четврти

Песма прва

Ирмос „Отворићу уста“

Отвори уста моја,
добра податељу Христе,
и примив помоћ Духа
реч благодарности изговорићу
молбеном спомену твојих угодника,
примивши њихову помоћ
успојаћу радујући се твоју благодат.

Отвори усне своје милостиво
и руке на молбу подигни
Богу свих и Владики, Симеоне,
да избави стадо твоје
од робовања и од страдања,
да тештујемо
певајући твоја чудеса.

„Слава“

Одрекнуv се, Саво, плотских родитеља
са њима духовно Тројици
свих Богу усинио се јеси,
којој сад предстојећи
рабе своје избавите
од насиља противника
и непријатељског нападања.

„И сада“, богородичан

Отвори ми врата милости своје,
Владичице, Мати милостивог,
која су улазак страсти Рођењем спречила,
да спасавши се твојим молитвама
с весељем успојем помоћ твоју!

*Песма трећа**Ирмос „Твоје певаче“*

Твоје рабе, благодетељу,
животворним утешатељем Духом
Симеона и Саву прослављамо,
и збор им духовно сабран
огради божаственим покровом
и благодати славе твоје удостој.

Твоје достојање, Симеоне,
заштити и избави од пљачке
зверолико устремљених на њ,
и побуну страсти наших
молитвама твојим укроти,
благодарно твоја чудеса да славимо удостој.

„Слава“

Твојом слободом, Саво, у Христа
не престај молећи за певаче твоје,
у збору спасаваних да се ови набу
и да избављења од напада противничких
буду удостојени.

„И сада“, богородичан

Не презри, Владичице, мољење раба својих
и милостиво бринући о мукама нашим
потруди се да нас хитро спасеш и удостојиш,
Дево,
Оне који те у хору поје и прослављају!

*Песма четврта**Ирмос „Седећи у слави“*

Седеоца на небу што гледа смирене,
Симеоне богоносни и Саво светитељу,
прилежно за нас молите
да се смилује на смирење наше
и од зла да нас избави
и да спасе нас који вапимо:
Слава сили твојој, Господе.

Седалиште светског владичаства оставив,
и смирењем за Владиком својим пошао јеси,
стога те и богатим даровима прославио јесте,
па њега, оче, непрестано моли
да стадо твоје од разбојника избави.

„Слава“

Сео си на престо узвишени светитељства
и напасао јеси апостолски стадо своје
и обитељи инокâ саставивши
божаственим учењем утврдио јеси,
које и сада молитвама ти
сачувај неповредне од непријатељске најезде.

„И сада“, богородичан

Онога који је (у слави) на Херувимима седео
а Серафимима опебан
на рукама својим носила си, Дево Мати;
њега умоли да нас из руку увредитеља избави
и тамошњег затвора у паклу ослободи!

*Песма пета**Ирмос „Удивише се свеколики“*

Удиви на нама милости своје богатство, Господе,
молитвама твојих угодника,
јер ти, благосрдни Владико, примаш њих

што приљезно те моле за нас,
и од буре избављајући
смирење дајеш.

Удивљен си био у свему,
у смирењу високотворном
и мироточењу обилном,
јер ти, чудотворче преподобни, примаш
све што са вером притичу к теби,
и молитвама ти од беда избављајући
смирење дајеш.

„Слава“

Удивио си свако ухо и свако око
натприродним чудотворствима твојим,
звери обуздањем
и природе повиновањем
па још и анђелу заповедањем,
и на нама, велики светитељу,
покажи чудеса твоја
и молитвама ти од невоље избави,
смирење дај.

„И сада“, богородичан

Милост испољи, Владичице,
на непослушне рабе твоје
и избави нас од страсти што нас опкољавају
и непријатеља видљивих и невидљивих,
јер ти, Дево чедна,
као Мати Бога свију слободу имаш
и рабе своје избављајући од искушења
спокојством смирујеш!

Песма шеста

Ирмос „Завани у праслици“

Вапите творцу и Богу непрестано
да обитељ вашу непоколебљивом сачува,
коју саставивши
у њој се испоснички подвизасте
као верни угодници Исуса, цара сила.

Вапимо к теби, недолична чеда твоја,
покопај у јаму погубну
насртљиве на нас духовне и телесне непријатеље
и од пропасти и напасти да избави нас
моли Исуса, цара сила.

„Слава“

Вапијати не престај за нас оное
коме бескрвне жртве принео јеси
као истински светитељ,
да нас сачува од спопалих нас зала неповредне,
Исусу, цару сила.

„И сада“, богородичан

Дању и ноћу, вапијем ти Владичице,
заустави помаму сграти наших
и из невоља и безнађа подигни нас
као истинска родитељка Исуса, Цара Силâ!

Кондак

Глас четврти

Симеон данас са Савом блаженим дошавши
духом
од напасти избављају стадо своје,
јер ови Тројицу проповедаше једнога Бога,
цркве утврђење непоколебљиво јавише се,
међу преподобнима мироточац
и међу светитељима чудотворац,

јер и у биткама непобедни заштитници јављају се,
царевима похвала
и људима својим утврђење.

Подобан „Вазнесе се“

Песма седма

Ирмос „Онај који из огња Авраамове“

Спасења нашег заступника Аврааму сличног
Симеона ти приводимо, Владико,
и као другог Исаака, Саву првосвештеника,
на Гори Светој на жртву што се принесе теби,
њиховим молитвама од беда избави нас вапиоце:
Свеопевани Боже отаца наших, благословен јеси.

Спасења нада да нас не превари
надајући се да ово тобом примимо, преподобни,
но да добијемо молитвама твојим
од страсти олакшање и душама спасење,
узвикујући:
Свеопевани Боже отаца наших, благословен јеси.

„Слава“

Спасивши себе од светског пристрашћа
крстовито у пустињу за Христом пошао јеси,
и у њој, у име његове пречисте Матере обитељ
сздавши,
мноштво спасаваних њему привео јеси,
кога и моли да је сачува неразоривом на веки.

„И сада“, богородичан

Мати Вишњег, спаси нас
који смо у тебе сву наду положили
и веру да се нећемо огрешити,
да ћемо непријатеље видети тобом побеђене,
а нас, слуге твоје, избављене
како са благодарношћу тебе славе,
Помоћницу свију!

Песма осма

Ирмос „Чуј, Девојчице“

Чуј, благодатељу, творче свих,
мољења за нас преподобних твојих,
да мучитеља наших намере против нас
постану ускоро залудне,
и да будемо спремни за благодарење теби,
јер њиховом помоћу
од насилника избављени јављамо се
и стога веселећи се вапимо:
Благословите сва дела Господња Господа,
појте и преузносите на све векове.

Чувши глас јеванђеља, преподобни Симеоне,
и завете своје Христу испунио јеси,
као истинити његов служитељ,
и поста спреман да примиш Духа,
чијом благодаћу и нас сачувај неповредне
од напада непријатеља, видљивих и невидљивих,
што се против нас боре.

„Слава“

Чувене бише твоје врлине, Саво свеблажени,
јер примив благодат Духа
заблуделе обратио јеси на пут истинит,
буди спреман да примиш мољења наша
да тобом и сада од ових беда
и од душевних мука будемо избављени
и да благодарно узвикујемо:
Благословите сва дела...

„И сада“, богородичан

Чуј, Девојчице, Дево Чиста,
мољења наша која ти приносимо,
заиста Заступници свију;
спремна буди да нас жестоких опсада спасеш,
јер тобом се од древног,

прадедовског греха избависмо,
и зато ти с радошћу узвикујемо:
Благословите сва дела Господња, Господа,
појте и преузносите њега у векове!

Песма девета

Ирмос „Као оживљеном“

Као спасоносни по твом наређењу
начињен, Владико, ђивот,
тако сачувај цркву верних
од потопа јереси и насиља нападача,
мољењем Симеона преподобног и Саве архијереја,
свебогатих и увек спомињаних.

Као што свештени ђивот закона
потврду гнева Божјег наведе
на безаконе носаче и дрског дотицатеља,
тако, молимо се, богоносни Симеоне,
начини и храм гробнице моштију твојих
за насилнике твојега стада
што тебе, оче, не штјују.

„Слава“

Као светиња божаствених истинити служитељ
слободу имајући у пастиреначелника Христа,
никако не остављај стадо своје
да дотакнуто и разграбљено буде
рукама неверника и бестидника,
што га сакупи са много зноја,
Саво блажени.

„И сада“, богородичан

Као оживљени Божији ђивот,
сачувавши се недирнута,
по закону природе пропадљиве
у храму твоме сабране, сачувај, Владичице,
од страсти које душу кваре
и напада супарника!

Служба Светом Петру Коришком

МЕСЕЦА ЈУНА 29.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГА ОЦА НАШЕГА ПЕТРА КОРИШКОГ

*На малој вечерњи, на „Господа вазвах“
постављамо 4 стиха и појемо стихире, глас први.
Подобан „Небесним чиновима“.*

Наступио је, богоношче,
од сунца светлији спомен твој,
озарује ти прилазнике с вером,
бесмрћем облагоухава
и душама излива исцељења, Петре,
молитваниче за душе наше.

Чувствене страсти телесне победио јеси
уздражања уздама, чудотворче Петре,
и ревност бесплотних на земљи показа,
све жеље плотске духу покорио јеси,
и зато сад у небеским дворовима боравећи
моли за душе наше.

Блажени Петре,
положив темељ добродетели,
свукао си старога човека с пожудама
и у Христа се обукао, ваистину,
зато и посрамио јеси, преподобни,
многе вражије пукове,
предводител монаха поставши,
моли да се спасу душе наше.

„Слава“, глас шести

Преподобни оче,
по целој земљи прође глас о врлинама твојим,
стога на небесима нађе награду за труде своје,
бесовске разбио јеси пукове
и анђелске достигао јеси чинове,
њихову животу непорочно ревновао јеси,
слободу имајући у Христа Бога
о спомену твоме мир измоли душама нашим.

„И сада“, богородичан

Нико ко теби притиче
од тебе постибен не излази,
Пречиста Владичице,
но благодат моли
и дар на молбу прима користан.

*На стиховном стихире, глас четврти.
Подобан „Даде знамење“.*

Блаженство изнад ума желећи божаствено
за слатко јело држао си уздржање,
сиромаштво за богатство,
сиротовање за велико имање истинско,
понижење за славу,
па стога и жељено у духу добио јеси,
у скинијама светим боравећи, Петре.

Стих „Часна је пред Господом смрт“.

Живот пустињачки без освртања завршио јеси
и веру сачувао јеси,
зато и примио јеси, оче, венац правде
што ти га уготова Христос,
који по заслуги даје награде
и почасти дарује
и накнаде за труд,
кога да и нас сада избави од беда, моли.

Стих „Благо човеку који се боји Господа“.

Свако сладострашће кротећи,
тела се одрекао јеси, богомудри,
мучећи чула уздржања трудом
и суровим пребивањем,
трпљењем искушења
и крепким одолевањем бесима,
и за све то бесконачну примио јеси насладу
и јело бесмртно
и радост неисказану.

„Слава“, глас исти

Сиромаштво Христово заволео јеси благочасно,
богатство оставио јеси пропадљиво
и живот пролазни, мудри,
па крст на раме узевши
и тесном стазом радостан ходећи,
газећи сласти плотске
уздржањем, свети, свакаким и злострадањем,
стигао јеси од ширине божаствене рајске,
Петре преподобни оче наш.

„И сада“, богородичан

Имајући, Богородице, тебе,
уздање и Заступницу,
нећемо се бојати злобе ђаволске
јер ти штитиш и спасаваш
од беде душе наше.

Тропар

Глас први

Пустиње житељ и у плоти анђел
и чудотворац показа се, богоносни оче наш
Петре,

јер постом и бдењем и молитвама
небеске дарове примив,
исцељујеш болесне и душе прилазника ти с
вером.

Слава укрепителу твоме,
слава овенчатељу твоме,
слава ономе што свима тобом даје исцељење.

Богородичан

Када ти је Гаврило са ускликом благовестио:
„Дево, радуј се!“
Владалац свију оваплоти се у теби,
ћивоту светом,

како рече праведан Давид;
јавила си се широм од небеса
носећи Градитеља свога.

Слава ономе који се у тебе сместио,
слава ономе који је из тебе изашао,
слава ономе који нас је
Рођењем твојим ослободио!

На великој вечерњи певамо стих „Блажен је човек“, „Славу“ прву. На „Господа вазвах“ поставимо стихова 8, стихире, глас осми. Подобан „О преславно чудо“.

Оче богомудри, Петре,
од светске вере себе одлучио јеси
и надземаљском узиће савршенству,
у оној жудећи за добра источником,
у овом истинску љубав достигао јеси
и њеним сјајем, блажени, осветљен
молитвама својим од греховног мрака нас
избави.

Оче богомудри, Петре,
мраз ноћни и дневну жегу
надом, преподобни, у вечна добра поднео јеси,
ти што на земљи удове своје умртвив
блажени живот добио јеси,
унутар ложнице бивши, свети, радосно
лепоту безмерну гледаш саздатеља свога.

Оче богомудри, Петре,
у пустињи ме сада страсти заблуделог
на прави пут добродетели упути,
на покајања стазу молитвама твојим,
на испуњење божаствене воље,
на неутрошивог блага примање,
да у радости служим твој спомен, свехвални.

Оче богомудри, Петре,
у зборове испосничке уврстио си се,
бестрашћем украсивши се,
уселио се јеси у обитељи преподобних,

тамо где је светлост незалазна,
тамо где је дрво животно,
и сада моли се Христу Богу
да се спасу душе наше.

„Слава“, глас први

У пустињи твоја страдања
ко да искаже, блажени оче,
или ко подвиге твоје да исприча:
борбу са бесима и сурово боравиште,
сузе и скрушеност,
пост и наготу телесну,
мразом и ветром шибан
и сунцем паљен,
сведок твојега страдања,
стена гроба твојега,
на којој као на стубу стајао јеси,
о твоме трпљењу јасно казује,
као бесплотан у плоти поживео јеси,
здивлио јеси анђеле
и бесе посрамио јеси,
све верне сада споменом твојим веселиш
и Христу за њих моли се
да се од искушења лукавога избеаве,
Петре преподобни, молитвама твојим.

„И сада“, богородичан

Славу света која је из човека проклијала
и Владаоца родила,
небесне двери, успојмо, Марију Девицу,
бесплотнима песму и побожнима поуку;
јер она јави се — небо и храм Божији,
она препреке мржње разрушивши
мир донесе и царство сврже;
јер њу имајући за учвршћење вере
поборника имамо —
из ње рођеног Господа!
Смело, дакле, смело, људи Божији,
јер он ће као свемогућ
непријатеље да победи!

*Вход. Прокимен дану и три читања
(паримије светитељске).*

На лигији стихире, глас четврти.

Дом и палату оставивши,
у пустињском бездомљу населив се, преблажени,
по брдима и гудурама радујући се с љубављу,
у рупама и пештерама весело си седео,
кроз непроходно проходаше непобедив,
и студен и врућину да трпиш није ти досадило,
већ саздатеља јединог да нађеш
увек се трудио јеси.

Озго силом си крепљен, Петре,
гладовањем и сиромашким подвигом
божаствено познао јеси
и на молитви стајањем
источнике божаствене, сузне потоке
као рајске источнике заволео јеси,
и одатле се обогатио јеси:
у разуму неподвижно,
у души равноанђелско
и у плоти стекавши нескврно.

Светлошћу чудеса својих као сунце сијајући,
земаљске просветљаваш крајеве,
слепима вид дајући
и хромима хођење
и свима болеснима ослабљене удове утврђујеш,
оче Петре, молитвама својим,
јер Христос видевши тебе
чудотворца дивна свету даровао јесте,
њега не престај молити за све нас.

„Слава“, глас други

На земљи анђела
и на небесима човека Божија,
света благоукрашење,
наслађење добрима и добродетељима,
испосника похвалу

Петраштујмо,
јер засађен у дому Божјему
процвета праведно,
као кедар у пустињи
умножив стадо Христово словесних оваца
преподобношћу и правдом.

„И сада“, богородичан

Осим тебе, уточишта ка Творцу,
ми не стекосмо, Богоневесто,
и не откажи нам заступљење своје,
нити посрами оне што се с љубављу
приклањају
предстатељству твоме, Мати Бога Вишњег,
него се заузми и помози
и од страсти нас ослободи!

*На стиховном стихире, глас пети. Подобен
„Радуј се посницима“*

Радуј се, преподобни оче,
богомудри и свеблажени,
од вреве живота разумно побегавши
у Гору пак Светозвану стигао јеси,
где постом и молитвама
и с бесима борбом
тамошњу змију победио јеси трпљењем,
анђеле живљењем задивио јеси,
Бога сведржитеља развеселио јеси,
коме сад предстојећи,
моли се за оне што поју с вером
свети твој спомен.

Стих „Часна је пред Господом смрт преподобних“

Високо угнежђена птица
у стеновиту пештеру, оче, уселио си се,
на студени промрзаван

и врућином жежен,
Амалика — тело низложио јеси
и бестрашћа светлошћу, оче, облиставан
као муњама огњеним молитвама својим
бесовски збор попалио јеси,
на стени гроба твојега
где као на стубу стајао јеси,
тамошњу змију прогнавши, свети,
молитвама својим, блажени Петре,
Христа Бога моли за душе наше.

Стих „Блажен је човек који се боји Господа“

Лета на земљи многа јурећи удаљи се,
у пустињи, оче, сакривен настани се
давидски чекајући Бога спаситеља ти,
на кога сву наду положио јеси,
а стога и по уснућу твојме, преподобни,
исцељења кишу изливаш
и чудесима дивним спомен твој
достојно, верни, да узвеличамо, оче,
молитвама својим све нас помилуј.

„Слава“, глас шести

Боголикост сачувавши неповредном,
ум за господара страстима погубним испоснички
поставивши,
до богоподобности колико је могућно узашао
јеси,
јер мушки природу принудивши
потрудио се јеси да горе покориш бољему
и плот да потчиниш духу,
па зато иноцима јавио си се глава,
грађанин пустиње,
милосрднима помазатељ
и правило добродетељи најтачније:
сад се на небесима огледају разрешеним,
чисто посматраш, блажени, свету Тројицу,
проповедајући као посредник за оне
који те с вером и љубављуштују.

*„И сада“, (богородичан): Богородице, ти заиста
јеси лоза.*

*За време благосиљања хлебова, тропар Светоме,
два пута, и „Радуј се, Богородице Дево“, једном.
На јутрењу после прве стихологије, седалан, глас
први. Подобен „Гроб твој“*

Древноме Аврааму подобећи се, оче,
удаљив себе од рођака плотских
повинова се, Петре, откривеноме Богу нашему,
и стога постивши
и душу светлијом од сунчевог зрака
показао јеси, богомудри, пребогато. Два пута.

„Слава, и сада“, богородичан

Ти једина без семена родила јеси Бога,
чудо изнад ума, Дево Мати,
стога те као Богородицу клањањем
прослављамо,
јер ти родила јеси Цара Славе
којега умоли да свет примири
и душе наше спасе!

*После друге стихологије, седалан, глас четврти.
Подобен „Задиви се“*

Удаљио си се, преподобни, од света
и у пустињама, познато је, настанио си се,
Господа избавитеља ти од невоље увек чекајући,
и зато угодивши Владики, свеблажени,
примио си неоствариво небеско царство
у коме сада боравећи
помињи штоватеље твоје. Два пута.

„Слава, и сада“, богородичан

Обновила јеси, Пречиста,
божанским својим Рођењем
страстима уништену природу смртну
земно рођених,
и све си из смрти уздигла
ка животу непропадљивом,
стога те дужно блажимо сви, Дево преславна,
како и прорече...

*После полијелеја, седалан, глас осми. Подобен
„Премудрости“*

Антонија божаственог духовно
добродетељноме живљењу ревнујући,
на раме си своје узео крст Господа свога,
оставив светску бригу и страст,
умртвљењем и духом поживео јеси,
стога и твар преславним чудима испунио јеси,
преподобни,
благодаћу Духа, Петре, оче наш,
моли Христа Бога
да грехова проштење дарује
штоватељима с љубављу светогa спомена твогa.

Други седалан, подобан исти

Земаљско све оставивши
у свету живећи телесно,
духом си био земаљски анђео,
јер приступајући умртвив страсти плотске
Тројице угодник јавио си се, блажени,
и стога невољнима исцељујеш страсти
и духове одгониш речју благодати,
Петре преблажени,
моли Христа Бога
да грехова проштење дарује
празноватељима с љубављу светогa спомена
твогa.

„Слава, и сада“, богородичан

Небесне двери и ковчег Завета,
свесветлу гору, светлозарни облак,
успојмо,
неопаљиву купину, словесни рај и Евино
дозвање,
васељење целе прво уточиште,
као спас, ње ради, оствари се свету
и опроштај првом сагрешењу;
зато јој и кличемо:
Моли Христа Бога,
да грехова опроштај дарује
онима који се побожно клањају Рођењу твоме!

*Антифон четвртог гласа. Прокимен, глас четврти.
„Часна је пред Господом смрт преподобних“.
Стих „Како да узвратим Господу за све“ „Све
што дише“. Јеванђеље по Матеју, зачало 43.*

После 50. псалма, стихире, глас пети.

Преподобни оче,
сна ниси дао својим очима
ни већама својим дремања
докле год душу и тело
од страсти ослободио ниси
и себе уготовао Духу обиталиште,
јер дошав Христос са Оцем
обитељ у теби сатвори,
и једнобитне Тројице служитељ био јеси,
великопроповедниче Петре,
моли се за душе наше.

Канон преподобном Петру

Глас четврти

Песма прва

Ирмос „Црвеног мора пучину“

Мени што спомен твој певати почињем
у Христа молитвама својим, преподобни оче,
благодат Духа измоли, молим се,

да њоме светло похвалим
светло живљење твоје,
Петре свети, инока похвалио.

Од млада узраста, преподобни,
безмолвијем и кротошћу и смирењем украшен
љубитељ божаствене заповести јавио си се,
почетак премудрости најпре
страх Божји заволе.

Христова љубав кад душу твоју распали,
неповратно од света побегавши
у пустињу, оче, стигао јеси,
где постом и молитвама
Духа светог ризница, Петре, да будеш
удостојио си се.

Богородичан

Родила си Онога који је пре тебе
по Оцу предвечан
и оста непропадљива,
стога те, Богородице,
искрено исповедамо, прослављена Владичице!

Катавасија „Отворићу уста своја“

Песма трећа

Ирмос „Твоји појци, Богородице“

Уздржања огњем страсти, оче, попалив,
свећа светла чистотом јавио си се,
просветли душе наше, преподобни,
што спомен твој, Петре, с љубављу појемо.

Дрво у долини уздржања, Петре блажени,
засадио си се благодаћу Духа напајано,
и сада плодове добродетељи
исцељења пружаш појцима спомена твога.

У борби с бесима по оштром вучен камењу
плот своју виде растрзавану
и као верни раб Христа Владике свога,
Петре блажени,
радујући се претрпео јеси.

Богородичан

Жене рабају као мајке,
али не остају деве као ти, Дево Чиста,
нити је иједна Бога родила,
осим тебе, Богородице Чиста!

Седалан, глас осми, Подобан „Премудрости“

Жудњом и љубављу за Господом својим
од људског сажитељства удаљив се,
до непроходног места стигао јеси,
те у пештере и распукло камење населив се,
сам као птица поживео јеси
у Господа гледајући,
његова испуњавајући наређења,
од њега и благодат примив, преподобни,
да исцељујеш болести
и духове да одгониш,
зато и сада вапијемо ти,
оче, преблажени Петре,
моли Христа Бога
да грехова проштење подари
штоватељима с љубављу светог спомена твога.

Два пута „Слава, и сада“, богородичан

У напасти многоплетене упавши
врагова видљивих и невидљивих,
обузет буром сагрешења безбројних мојих,
као топлом заступљењу и покрову моме, Чиста,
пристаништу твоје блакости притичем,
стога, Пречиста, из тебе без семена оваплоћеном
без престанка се моли за све рабе своје,

који те поју непрестано, Богородице пречиста,
молећи га прилежно
да опроштај сажрењења дарује онима
који достојно прослављају Славу твоју.

Песма четврта

Ирмос „Недокучива Божија промисао“

Бесхлебан као бесплотан
дивљих биљака једењем
више него масном трпезом укрепљаван,
од благог Бога похваљиван јавио си се
више него Израил што једе ману у пустињи.

Свеноћним молитвама својим ниси заспао на
смрт,
и сада у светлости Господњој светлост видиш,
неразделиве Тројице сјајем озариван,
и отуда просветли душе појаца ти.

Анђелско живљење свевидац видећ,
молитве твоје послушав, првога анђела
на прогнање зле змије
шаље ти, Михаила архистратига.

Богородичан

Пошто су те сви родови изабрали
да красног добротом родиш Господа,
измоли га, Дево, Мати чиста,
да молитвама својим
сурових бесова најезду примири.

Песма пета

Ирмос „Удивише се“

Свет као варалицу омрзнувши,
у пустињи у каменој пештери живећи
и у њој ништа немајући, утврди се,
и видљивих лопова, оче, не побоја се
нити се духовним даде разбојницима.

Гавранова мноштво и зверова чељусти,
бесова, оче, на тебе нападања
за дечје играње држао јеси,
и као камењем молитвама својим
са стене их своје, Петре, одагнао јеси.

Зељаним постом грло своје огорчавајући,
тесним путем и тужним на земљи, оче, ишао
јеси
и у ширине небеске стигао јеси,
неизрецивом се лепотом, Петре, наслађујеш.

Богородичан

Заиста те славим као Мајку Божију пречисту,
и теби као анђео кличем:
„Радуј се, благословена, обрадована!“
— Вест и говор који стрепњом испуњавају —
чудесно обиталиште све твари, Владичице!

Песма шеста

Ирмос „Божаствено ово“

Богатство, преподобни, за немаштину држећи
и Христа за све то стекавши
и више но богаташ радујући се у пустињи,
Христовом љубављу ношен, Петре, поживео
јеси.

Не свеза се узама плотољубља,
сластољубљем грла не умртиви се,
од оних у гробу страсти побегао јеси
и нас што појемо твој спомен
из јаме страсти изведи молитвама твојим.

Зимом, оче, изнуриван,
духовном топлотом загреваше се,

и зимом недуга сада обрване
молитвама твојим, Петре, исцељујеш,
па зато, окупљени, твој спомен празнујемо.

Богородичан

Светитељским гласом појемо тебе,
лепоту Јаковљеву,
која је телесну светлост родила свету,
која је од светлости онога који просветљава
душе славитеља спомена његовог.

Кондак

Глас други

Подобан „Истрајни“

У чврстом трпљењу ван света поживевши,
анђелâ сажитељ, Петре, јавио си се,
узвеселио јеси свевишњег Бога и саздатеља,
па ти је надземаљско насеље даровао сада
Христос човекољубац који те прослави,
једини зналац срца.

Икос

Посредника ти нудим, Спасе мој,
новозасјалог Петра, преподобнога твог,
молитвама његовим озари ми ум
и скруши срце моје
да пустињске подвиге његове певам достојно
што тебе ради, Слово, у посту и наготи
пострадав
и вражје подлости оснажен тобом низложи,
и тако, достојно, од тебе прослави се,
Христе човекољупче,
једини зналаче срца.

Месеца тога, 29. Житије преподобнога оца нашег
Петра пустиножитеља...

Песма седма

Ирмос „Не послужише твари“

У горама као у градовима
по гудурама као по кућама пребивајући,
слатком вечером и пићем —
постом са сузама себе нуђаше,
и сада с анђелима, оче, на небесима
вечном се храном, Петре, достојно наслађујеш.

Наготом, оче, мучен,
о одећи тела не побрину се,
учењем Христа свог радујући се,
на круне умом гледајући,
будућих лепота одежду чекао си
и сада то примаш веселећи се.

Од хвале као од штете бежећи,
у гудурама пустиње тајећи се,
тајни испитатељу и скривеног зналцу,
твоје живљење Богу оне показаше
и сада, ето, да чудеса твориш
благодат, оче, дарова ти се.

Богородичан

Имајући тебе за Заступницу
и стену необориву, Богомати чиста,
раби твоји ти побожно кличу без престанка:
Радуј се мосте помоћи која Богу водиш верне,
радуј се покрове душа наших!

Песма осма

Ирмос „Побожни младићи“

На стени, по псалму,
као птица усамљена на крову
поваздан злостављан од врага и нападан,

трпећи, претрпео јеси Христа ради
и горду њихову на тебе хулу и понижавање
уз помоћ Христову оборио јеси.

Љубављу, оче, крепљен
онога што створи медовну сласт
и жуч на крсту нас ради окуси,
горка ти јела не дојадише
док ти се благодаћу његовом
у ману не претворише.

Пештера твоја, преподобни оче,
бесова најпре обиталиште бивши,
сад је часна и света црква божаствена,
у којој се утврди
и у којој спомен твој штудјући
од болести исцељења примамо.

Богородичан

Оружје којим смо од давнина плећи обложили,
Дево,
сада узвраћа, јер слово телесно обложено
родила јеси,
у две природе схваћено,
од којег стрепе анђелски чиновни
и којег прослављамо у све векове.

Песма девета

Ирмос „Свак земнородни“

Христа на крсту опомињући се,
распето живљење имао јеси,
и конач блажени примив
причасник божаствене славе јавио си се,
и зато што с анђелима Богу предстојиш —
за појце с љубављу твога спомена моли се.

Колико је од ништега ума могуће
похвале песму прими, преподобни,
и милост од Христа измоли ономе
што моли се у покајању да је постигне,
и тамо к себи очински примаш,
ако и јесте велико мољено.

На дан благодарит,
с божаственим светим и врховним ученицима,
спомена твога славље се утврди,
са којима те, оче, у вери празнујући
њих што узвелича и тебе што прослави
Христа сви величајмо.

Богородичан

Пошто си Цара свију, Христа, родила,
од свију узвишенија
и непорочнија од анђелских сила,
са Претечом и апостолима, пророцима и
мученицима,
све светитеље примивши,
као мати умоли Сина свога
да смирили живот и спасење дарује
славитељима твојим, Мајке Божије!

Светилан

Свет си за пустињу разменио,
богатство — сиромаштво стекао,
плач — весеље на земљи имао,
пошћењем плот осушио,
молитвама душу просветлио своју,
због тога славом весеља небеског
обогати те Христос, велики дародавац,
и стога те штудјемо, оче Петре,
врховног апостола имењаче.

Богородичан

Као човека родила јеси Христа,
 Анђела Великог савета, свеопевана Девојчице,
 чији Крст апостоли проповедаше,
 којим народе просветише,
 и преподобни, узевши га,
 сапоснички следише Сина твога,
 и сви научише да Богородицу славе
 и да се клањају Рођењу твоме.

Стихире на хвалите, глас осми

У колесницу седе што на небу јури, дивни,
 и добродетељи вишеграда достигао јеси
 испосништвом,
 из пустиње гледајући на вишњи Јерусалим
 надземни
 и достојне почести за труд и подвиге примив,
 с небеским главарствима се радујеш, преблажени,
 вечнога блага наследник и царства житељ
 поставши,
 моли се, богоносни Петре, Спасу свих
 да умири свет и спасе душе наше.

Подвига строгошћу, блажени, нелажно заштитив
 се,
 и благодаћу Духа наоружав се,
 Амалика победио јеси
 и свако мрачно таме нападање,
 помисао очистив
 оног што на висину мами разобличио си,
 победник над дусима јавио си се, преблажени,
 и санаследник Христов јавио си се,
 бесплотних подражавалац поставши,
 моли се, богоносни Петре, Спасу свих
 Време и доње презрев, богомудри,
 високо и трајно заволео јеси божаственом
 љубављу,
 јер крст свој понесе на раме своје јеванђелски
 и Бога заволео јеси,

пошћењем мушки победив бесовске пукове,
 с небеским се веселиш зборовима као непобедив,
 и пречисти храм желећи
 бесконачног живота удостојио си се,
 моли се, богоносни Петре, Спасу свих
 да умири свет и спасе душе наше.

„Слава“, глас четврти

Крст свој, оче, поневши,
 у непроходним горама и пештерама и понорима
 као на небу настанио си се,
 биљкама дивљим хранећи се,
 разбеснеле страсти плотске умртно јеси
 и душу непоробљену од ових сачувао јеси,
 четрдесетодневно као Мојсије и Илија поставши
 змију молитвама прогнао јеси
 и бесова навалу трпљењем победио јеси,
 анђеле живљењем задивио јеси,
 Бога сведржитеља узвеселио јеси
 и њему сад предстојећи
 моли се за певаче светог ти спомена.

„И сада“, богородичан

Избави нас од мука наших,
 Мати Христа Бога,
 која си Творца свију родила,
 да ти сви ускликнемо:
 Радуј се, једина, спасење душа наших!

Славословије велико и отпуст.

**Похвала Теодосија монаха светим и
преподобним оцима нашим Симеону и Сави,
учитељима српским**

Благослови оче!

Пресветли просветљен засија нам данас спомен светим оцима, јер пресветлим сјајем озаривши се и светло нас просијавши, обасјан је, дакле, и просветљен и сваке награде Божије и радости достојан. Ка њима као љубљеним чедима отаца духовном весељу сада сазвавши ваше побожне душе, и као миљенике отаца у светлој овој цркви радосно примајући и љубављу веселећи, пре плотске, духовну вам приуготовљавам трпезу, испунивши ову похвалу светима а тиме и самим нашим светим оцима, испунивши је радошћу духовног весеља, испунивши је слашћу божанских речи — анђелском храном. Јер, храном анђелском Свето писмо речи назива. Њима се душа која им тежи умно наслађује и као тело храном речју окрепљена бива.

Давид, окусивши сласт божанских речи, задивљен њима, рече Богу: „Како су слатке језику мојему речи твоје, слађе од меда устима мојима. Од заповести твојих постадох разуман; тога ради мрзим на сваки пут лажни.“¹

А за плотску трпезу када једном седоше људи да једу, како је записано, и сити уставши, Бога заборавише који их је нахранио, започеше недостојне игре, те падоше мртва тела њихова у пустињи.² А са умне, духовне трпезе који су јели, насладом засићени и поучени, много пута храну заборавише да поједу; а и други, само је окусивши, у потпуности су се хране одrekli: задовољавали су се плодовима дрвећа и растућим биљем, и са такве трпезе чак слађе узимали, јер и овима који са такве трпезе једу треба рећи: „Хлеба анђелског јеђаше човек.“³

Јер њега је Бог мој Исус — истински хлеб небесни и истинска наслада живота, место мане дао и ослadio им. И нису били за благодати забринути, ни незахвални, нити незадовољни као стари који су једући ману роптали на хранитеља.⁴ Него су хранећи

се њоме са великом благодарношћу Бога хвалили, остајући у души ведри и срца оснаженог. Као што је и сам Онај, права истина, Христос Бог, када је ради нас као човек искушаван, говорећи праву истину кушачу и лажљивцу рекао: „писано је: не живи човек о самом хлебу, но о свакој речи која излази из уста Божијих.“⁵

А реч Божија је све што је о Богу казано, и свим што је о Богу речено душа је задивљена и скрушена Бога помиње и бежећи од зала њему се приклања. И сећањем на речи и у срцу молитвом се поучавајући као да се Богу приближава и с њиме сједињује. И уста Божија су све што се о Богу говори и поучава. Јер рече: „Од недостојног ка достојном речју ћу те уздићи јер си уста моја“⁶, да би се према наученом речи житијем потврдиле, да би се усавршио онај који поучава, а не да хром остаје⁷; а рече и: „Поче Исус учити и говорити“⁸, но пошто су многи од вас у то упућенији, уздржавам се од даљих поука.

А ову умну и духовну трпезу не износим усред коњских трка, где није прикладно о добрим делима слушати, ни на бучне улице где забављач, махнитујући, штетним бесовским песмама и лажним мудровањем душе сакупљених повређује јер загађеним и нечистим речима ум њихов скрнављећи не развеселава га него уништава; нити онима који често из непромишљености сакупљени, сунцем пржени и ветром и прашином засипани, до краја истрајавају у тим мрским призорима, из лудости их за добро држећи.

А у цркви Божијој, где смо се сада сабрали, као на небесима, итекако вреди устрајати, ту где смо удостојени да молитве и молбе благодарности и похвале анђелски Богу приносимо, где све светом лепотом украшено видимо, где не гледамо запрете колске, ни коњска одвраћања, нити слушамо штетне речи певача који нам свест нашу скрнавље, него се светим песмама и духовним појањем наслађујемо и у души веселимо. И сина громава громоречито, глас Божији слушамо како узвикује:

„У почетку беше реч, и реч беше у Бога, и Бог беше реч. Она беше у почетку у Бога. Све је кроз

њу постало, и без ње ништа није постало што је постало.“⁹

И опет његове речи и Бога Господа нашег Исуса Христа који све поучава, говорећи: „Ако имате љубав к мени, заповести моје држите;“¹⁰ „ово је заповест моја вама: Љубите један другога;“¹¹ „По том ће сви познати да сте моји ученици ако узимате љубав међу собом;“¹² „љубите непријатеље своје, добро чините онима који на вас мрзе;“¹³ „опраштајте и опростиће вам се, дајите и даће вам се;“¹⁴ „благо сиромашнима духом; благо гладнима и жеднима; благо кроткима; благо милостивима.“¹⁵

А и безумне наше скупове и недостојне он прекорева: „безумниче! ову ноћ узеху душу твоју од тебе; а што си приправио, чије ће бити?“¹⁶, и опет: „пријатељу! како си дошао овамо без свадбеног руха, које је радости достојно; свежите му руке и ноге, па га узмите те баците у таму најкрајњу; онде ће бити плач и шкргут зуба.“¹⁷

Док оне који слушају он чак и за сроднике при-ма и блаженима назива. Јер када је Исус учио, рекоше му: „отац твој и мати твоја и браћа твоја напољу стоје и желе да те виде“¹⁸, а он према свима који су седели и слушали поуке његове пруживши руку пуну блакости и божанску, рече: „Ако неко од ових извршава вољу Божију, он је отац мој, и брат мој, и сестра и мати.“¹⁹ И када задививши се његовој поуци подиже глас свој једна жена из народа, и хвалећи га рече: „Благо утроби која те је носила и сисама које си сисао“²⁰, он, испољавајући једнакост у љубави, коју је са мајком свију заједнички прихватио, рече: „Благо онима који слушају реч Божију, и држе је.“²¹

Видите ли колика добра смо ми, у цркви Божијој сабрани, удостојени да чујемо. У њој као да неки радо слушани певачи уз китару, читањем житија древних светитеља и изабраних мужева и поређењем са њима, уши наше слатко поучавају. Душом и срцем бивајући умиљени духовно се ка Богу уздижемо, ди-већи се њиховој великој смерности и трпљењу за

муке Христове, исцрпености од поста и подвижништву у пустињи.

Јер слушамо божаственог Павла како о њима, о њиховим светим страдањима за Христа поднетим, говори: „Како искушења кроз ругање и ране поднесоше, па још и окове и тамнице; камењем побијени бише, претрвени бише, искушани бише, од мача помреше; идоше у кожусима и у козијим кожама, лишени сваке утехе, у невољи, у срамоти, у сиротињи; по пустињама потуцаше се, и по горама и по пећинама луташе, и по рупама земаљским стешњени, верни остајаше Богу, они којих не беше достојан свет.“²²

Све ово, дакле, и више од тога о њима слушајући, какве су подвиге и чуда у име Божије чинили, Бога прослављамо који их је оснажио; а њих саме, са њиховим лепим обичајима и добротинствима, славећи и блажећи величамо и тиме се старамо за оне који беху очеви наши.

Јер једни од њих, изобилно чинећи добра дела Богу, мученичком крвљу венаца украсише се.

Други, пак, изашавши од својих на високе планине, заволаше дивљих звери станишта; мраз и жегу дуго трпећи, болестима и постом до крви измучени, и свакодневним патњама изложени, у мукама умреше.

А неки други, праведношћу и вером, самилошћу и даривањем сиромаша, и свим оним што је заповеђено да се на земљи за спасење чини, Богу угодише, коначно се тиме истински умиливши.

И они који према Јеванђељу савршенство младића подражаваше, све своје су убогима, Богу, раздали, а своје оставили; једни богатство, други царство и све остало презревши, следише Христа који поучава и многоструким његовим даровима и признањима обогатише се.

А неки већ од младости у посту и умерености, у чистоти девства и животу пустињачком изузетни беху. На крају, апостолским и многим другим даровима на земљи удостојивши се, светлост посташе и приведоше Богу оне које су учењем посветили.

Овим хваљеним светитељима и од Бога изабраним људима припадају и свети оци наши, које смо и у наслову Слова њима прибројали; преподобни Симеон, кажем, и свеосвећени Сава, које сада прослављамо. Јер њих заиста треба славити и достојно блажити, будући да су као и ми пропадљиви били, али су више него ми Бога заволели. Царство и све сувишно, овоземаљско, као безвредно презревши, и свесрдно Бога следивши, искрено су се потрудили да му угоде. И због њихове љубави ка Богу и Бог заволе њих и узвелича их и прослави, „јер оне ћу поштовати који мене поштују, а који мене презиру биће презрени.“²³

Па онима које је и Бог узвеличао и прославио, ко да прећути похвалу, скривајући је? Јер лепо је и нама и заиста достојно њих славити и као блажене прослављати. А наша похвала није од оних које више нашем спасењу користе, јер похвала праведнима је од Господа, и венац славе и хвале, вечна радост на главама њиховим, пошто њему угодише.²⁴ Због тога је, нама за поуку и као корисна, она и установљена: да садашњи нараштај пишући сачува одличја најбољих мужева којима су Богу угодили а тако и оно чиме су од Бога удостојени; да не би у дубоком заборава остале прикривене врлине изузетних, него да се што јаснијим и разумним речима оне откривају; да не остане скривена корист онима који слушају, јер се зна да ће слово о врлинама многе умилити, и као неким останом, убодом душе ранити, јасно је обновити и покренути ка житију оних који су у Богу поживели.

Јер о свим исправљењима преподобног оца нашег Симеона — како нисмо од почетка у њима учествовали и због многих година које нас удаљавају од његовог земаљског живота — ми не можемо казивати. Него само према житију његовом, како смо га читајући разумели, које је пребогата ризница или дар очев, а које нама, деци његовој, они који памте у књизи оставише.

Јер чујемо како беше муж за којег и Давид у почетку својих књига, пре нас похваливши га, рече: „Благо човеку који не иде на веће безбожничко, и

на путу грешничком не стоји, и у друштву неваљалих људи не седи. Него му је омилио закон Господњи и о закону његову мисли дан и ноћ.²⁵ Муж славан по племенитости и богатству, муж у бојевима изузетан и у потпуности ратовању обучен, муж величан у крепости, и више него било који други на гласу по страху који улива противницима; муж благочашћем и вером, гостољубивошћу и штедросту према сиромасима веома украшен; муж по снази и богатству више обдарен од Адама и Јова, и у сваком благостању у Богу богат; добри муж који стално чини милостиње и много се брине за сиромаше и убоге; муж хваљен због разборитости и праведности; муж који је, велим, у духовној чежњи од свих истрајнији, муж у свему по вољи Божијој!

И како се, по достојанству узвишен, шта више самодржац, правдом и побожношћу просветли и земљу свога народа православљем ка Христу обасја, јереси изагна и цркве подиже; како, потом, смеран постаде, и царство и лепоте овоземаљске остави; од многих служен, будући светао и узвишен, у потпуној скрушености, крстоносно пусто место досеже, и странствовањем и у посту, како је то свима знано, до краја живота на њему поживе.

Каквом се топлотом мира појавио, и каквим је кајањем и умиљењем, смерношћу и љубављу, и скривеним уздасима у Богу поживео, то зна само онај који испитује утробу и срце.²⁶ А ја о томе не умест да говорим, јер видим мужа чију је величину и Бог признао, и дивим се. А држим да ничим није био толико обдарен колико смерношћу, скрушеношћу срца и љубављу ка Богу.

Уосталом, уколико и ми, будући да то превазилази наше Слово, не успемо да испричамо све о његовом земаљском животу — о доброчинству и штедрости према сиромасима, или о смерности пустињачког пошћења, и о умиљењу Богу — садашња нас збивања о њему извештавају. Јер највећа доброчинства његовог живота из мртвих костију јављају се и као животносна миром изливају, о чему су многи од вас слушали, а неки знају јер су и видели.

А објава сведочанстава ваших побожних душа, због снаге у подражавању доброчинства преподобног оца нашег, значајнија је од мог закаснелог причања. Јер и мања дела великих, за слабе, нећу рећи за нерадне, јесу велика. И ако неко од оних људи које је Бог узвеличао своју лењост или слабост покиди, и умили се, и себе осуди, и то је корисно.

Зар неће и садашње земаљско прослављање преподобног оца нашег Симеона, да не говорим о оном на небу, ваше усрдне душе које Бога љубе задивити и умилити? Зар нас неће снагом својом ка похвали и ревности уздигнути? Па како не би када нам потврђује да је својом смерношћу и љубављу за Бога толико постигао и таквим признањем од њега удостојен да миро не точи само из костију његових него и стенописана слика светог лика његовог, њему у славу за Бога постављена, из тврдог камена и сувог креча из себе миро одаје, и да ће се и од сада видети када се поново буду одавале велике и умом непотпунљиве слава и почести.

И да схватимо да душа која тражи Господа, налази га. И да ако неко њега ради што добро чини, неће остати скривен од његових свевидећих очију, и да постоји онај који за добра добрим узвраћа, како се то види према чудима оца нашег.

Шта, дакле, ми на све то да кажемо? Која достојна уважења да му на дар принесемо? Њега је пред анђелима на небу и пред људима на земљи Бог прославио! Хоћемо ли се и ми задивити изузетном мужу, небесном човеку и земаљском анђелу? Зар га нећемо блажити говорећи са Давидом: „Благо човеку који се боји Господа, силно ће бити на земљи семе његово“²⁷? Зар га нећемо похвалити говорећи: „праведник ће се спомињати у век“²⁸? Зар му се не приклањамо молећи да се и за нас моли, и с вером и љубављу спомен његов служећи, зар не кажемо: „Како је добар Бог за оне који су у срцу праведни, који не унижава оне који су у духу смерни?“ Нећемо ли попут апостола рећи: „Јер Бог није неправедан да заборава дело ваше и труд љубави коју показасте у име његово, послуживши светима и свим сиромашним?“²⁹

Јуче је он свој хлеб поделио и примајући убоге нахранио их, а данас у Аврамова насеља примљен с њиме се весели!

Јуче је он Христа ради странствовао, а данас с њиме заједнички царујући, радује се!

Јуче је он пред нама из смерности главу приклањао, а данас његов гроб мироточиви ми целивамо клањајући се.

Јуче нас је телесно тешио, а данас у цркви духовно весели!

Јуче нам је вино љубави црпео, а данас нас миром својих светих моштију помазујући освећује!

Видите ли коликих су добара од Бога удостојени они који су њему угодили, и колика добра нама у животу и после смрти чине праведници, па тако и ова која су о преподобном оцу нашем Симеону, а оно што је, потом, у Заједничком слову о њему, нека сачека ред.

А сада приђимо његовом сину, по телу, а оцу по Духу Светом. И нађимо и тај од доброг дрвета плод изузетан, те због доброг плода и дрво умножено прославимо и ублажимо! Ка свесветом и свеосвећеном Сави, кажем!

Јер и он, иако природно, није обично рођен. Јер молитвом измољен Богом беше дат родитељима, и од младости као анђео, чистотом сјајећи, јави се, те сваком лепотом улепшан и украшен беше.

И Христа ради, са свим лепотама овога света и оца који је царевао остави и васпитаник пустиње постаде; чедо послушања, изданак молчанија, грана уздржљивости, цвет пошћења, плод смерности, љубављу и милосрђем усавршен. У свакој доброти природе од Христа учитеља обogaћен, по заслуги се за учитеља удостоји; и земљу народа свог попут апостола у свој удео прими, Светом Писму је научивши, и вером просветивши, и изузетне Богу привевши.

И страдања његова, и путовања, и муке велике око оснивања пустињачких манастира, и у туђим земљама, и у земљи отачаства свога, како да је црквама украси, и вером православном просветли, да је светитељима и људима саимених Христу узакони.

А и странствовања многа по свим земљама, и не један него и два одласка до Јерусалима и Синаја, до Египта и Либије, чак до Великог Вавилона, где је света места обилазио, и клањао им се, и са светим и врлим оцима о духовним питањима расправљао, примајући од свију молитву и благослов. И као трудољубива пчела од различитих цветова, житија отаца пустињака, која су неизрециво од меда слаба, у душевно саће претварао односно у уздизање срца свога полагао.

И милостињу обилно раздавајући попут апостола је реч делом ширио; тражио је и откупљивао мошти светих, и ако је нешто штовања достојно и свето у туђини налазио, и то је откупљивао и сабирао и у своје отачаство доносио, што је све његовим светим молитвама до сада сачувано, и лепотом и светошћу у отачаству његову светиње и божаствене цркве украшава.

А сва та путовања и трагања, трпљења и страдања, ко ће успети да наброји или исприча?

Јер они који земаљски живот воле и себе љубе, обилну храну и нерад величају, славе оне који добра имају. Али ја у томе ништа од свега тога не налазим. Јер не држим га за оног који себе љуби него за некаквог гневног и немилосрдног који непријатељ своје телу беше. И уколико би требало да га похвалим, за слабости бих га похвалио.

А онога ко од младости до дубоке старости у трпљењу живљење поднесе нико не би успео да опише ко га због апостолских страдања која су га красила не би прославио. Јер кроз њега се све апостолски успунило, само што није био Јудејац ни из народа кажњеног; и та у Богу путовања многа, и на њима невоље на рекама, невоље са разбојницима, невоље у пустињи, невоље од бура морских, у страдању и подвижништву, у пошћењу, у гладовању и жеби.

Туга за све цркве у отачаству његовом, жалост и голема патња за братију и сроднике које негда у мржњама смириваше, престојаше им, заштићаваше их, за

њих посредоваше и мољаше; и као нека бесплотна сила окрили их и у љубави да остану учврсти. Те иако га многи од њих вређаше, и не послушаше га, он не устукну него као други Мојсије или Самуило све тегобе и противљења поднесе, и не озловољи се него и опадан за њих мољаше.

Ко сада пред свршеним делом и због ситница да поклекне? А тај који све стече ни пред чим не устукну него све тегобе с лакоћом подневши себе даваше заборављајући прошло због онога што следи.

Хвали ли ко од вас чудотворце нека и овога похвали и на његова чудесна дела погледа! И уколико се са пажњом удубиш, видећеш да она нису обична него заиста дивна и зачуђујућа; и као Исаија о твари Творца, рећи ћеш:

„Прослављам те, Господе, Боже мој, и појем име твоје, пошто си чудесна дела преко својих светитеља испунио!“

Јер и он, као Исус мој речју, ослабљеног молитвом уздиже. И као негда Илија огањ, град са неба молитвом приведе, и као он Ахаву, задививши противничког цара, Утрина, од безбожничтва одврати; и као он за Богом ревнујући, бесрамне свештенике и гнусне јеретике, такође због распри о Богу, иако их не закла као он ножем, као вукове их разјари и од стада одагна, да не би, као они Израил за Ваалом, народ његов од Бога у јерес преобратили.³⁰ И многе учењем о Богу он од вукова у јагањце обрати. И умрлог брата коме је погреб припреман молитвом оживе, и анђела, дотле само анђелским, монашким образом украси, рекавши да се душа у Богу врати, а затим поручивши да се поново узме.

Који тада видеше и сада слушају о заиста задивљујућем чуду, како бесплотни и небесни земног и телесног послуша. Јер комадом папира и мастила наложи оцу да из гроба, из светих моштију миро излије. И у гробу и на западу, мртав живог са истока послуша; и светло послушање умрлог оца, које је у животу ка сину за спас свој имао, онога који у гробу лежи, пре бих рекао на небесима борави, то потврђује.

А велику пучину преброђујући, мору од јаких ветрова разбеснелом и валима који брод разбијају запрети Божијим именом и оружјем Крста, и слеглоше се ветрови и море и тишина би. И брод са ученицима и онима који са њим пловише од смртоносног потапања спасе се. А они који беху задивљени говором: „Велик је Бог, оче, и реч његова света на устима твојим!“ — јер негдашње о негдашњим светитељима слушасмо сада, а данас новог, дивног светитеља очи наше видеше!

Чиме достојно да узвратимо твојој светости, пошто си нас од гроба у мору снагом твојих моћних молитава Богу избавио? А средио си да чак и бездан, бездан милосрђа Господа, у болести њему послужи, валом положивши велику рибу на груди онога који је у броду лежао. И то је чудо велико којим светитељи прослављају по чудима неизрецивог Бога; како се вал, који је вода и разлива се, кротко се уздигавши као неки послушан раб, и као рукама у руке светог рибу на дар приневши, и брод не оквасивши, у море вратио.

Јер је и после смрти грбавца, који је пузио, гробом исправивши, уздигао и учинио да исправљен хода.

И остала његова чуда која у животу и после смрти створи, многа да мимоиђем, те да се и не наброје сва исцрпно, године су потребне да се испричају.

А шта ако величине и лепоте веома разборитих и побожних душа није неко промислио, или да није таква вера и смелост у Богу великих и изузетних светих мужева које због чуда хвалимо? Зар нису она као и самог мог Христа божанске снаге, таква божанствена чуда, када је са неба од божанског не отступивши, ради мене и свих људи на земљу сишао. Онај који и ученицима тада рече, а и сада свима говори: „који верује мене, дела која ја творим и он ће творити, и већа од ових творити.“³¹

И када са његовог проклетства усахну смоква, ученицима који су се дивили и прослављали моћ и снагу његових речи, и који рекоше: „учитељу, види,

смоква коју си проклео усахнула је“³², Исус одговори: „Заиста вам кажем: ако имате веру и не посумњате, не само смоквено учинићете, него и гори овој ако речете: дигни се и баци се у море, биће, и све што узишћете у молитви верујући, добићете.“³³

Јер и ми који смо људи Христу саимени, ако заповести његове чувамо, Христови смо ученици. И сва власт знакова и снаге која је ученицима дана биће и нама дана.

„Ево вам дајем“, рече, „власт да стајете на змије и на скорпије и на сваку силу непријатељску“³⁴, „А знаци онима који верују биће ови: именом мојим изгониће ђавле, узимајући змије у руке, на болеснике метаће руке, и оздрављаће.“³⁵

Па зар нису многи светитељи, после апостола, као апостоли многе научили, и моћ и знакове и чуда као апостоли у Божије име испуњавали, и оснажени били да муке за Христа поднесу?

Јер познато је како многе слепе просветлише, прокажене очистише, ослабљене подигоше, грбаве исправише, слабости људске отклонише, болесне излечише, мртве оживеше, звери укротише, огањ уташише, олово расхладише, змије растргнуше, змајеве умртвише, смртоносним напицима напојени беху и неповређени осташе, језера осушише, преко вода суви пребоше, ветрове зауставише; једни град, други кишу, а неки огањ, свако према својим молитвама са неба снесе; на земљи будући, сунце које је небом хитало зауставише; а неки наредише да се и горе покрену, и у море сурвају, и поново на своје место врате; бесове прогнаше, и у непролазне планине и пећине и у шуме безизлазне као вратима их речју затворише.

Као што и пре њих Бог мој Исус легион бесова са свињама дубини морској на помор предаде, његовим именом и вером и молитвом и они све то учинише. Њихова величина у цео свет не може се сместити нити исказати.

И зар нису она велика и неиспитана или страшна и зачуђујућа? Зар нису изнад ума и неизрециво узвишена? Зар не задивљују срце и не умиљавају душу?

За Бога, његовим именом, оно што узноси земни чине! И она што су извршена вером и молитвом њему, зар нису славна или дивна? Зар нису и изнад људи хваљених и блажених који достојни спомена и штовања беху? А да би их и већим надањима обрадовао, рече им Господ: „Али се томе не радујте што вам се духови покоравашу, него се радујте што су ваша имена написана на небесима.“³⁶

Са овим светим и великим мужевима, преко тако великих чуда, посматрамо и схватамо мужа којег сада хвалимо — свети, веома прослављен, кажем, првосветитељ наш и равноапостолан учитељ, отац наш Сава. Са њима заједничар и велик беше, јер ничега у односу на оне који су се у пустињама уздизали, у односу на послушнике и поснике, преподобне и молчалнике не беше лишен; зар и међу светитељима није апостолски заблистао.

Јер чистотом и постом, трпљењем и смерношћу, учитељством и задивљујућим чудима, молитвом и даривањем ништих, странтовањем и путовањем, и свим добрима Богу изузетно угоди. Осредње је превазилазио, усавршене достигао, и није ни у чему иза других заостајао.

Јер и он их је као и они древни светитељи, вером и молитвом у име Божије испуњавао. „Све је могуће ономе који верује“³⁷, али не само обична вера, него и дела која је оснажују, смерношћу, па чак и љубављу све испуњавају и оживљавају. Јер, „вера без дела је мртва“³⁸, рече апостол, те нема ни смелости да моли, нити наду да ће неко мољење примити онај ко дела нема која веру јачају. „Покажи ми, рече, „веру твоју из дела својих“³⁹, и поново: „и ако имам сву веру да и горе премештам, и ако предам тело своје да се као хлеб сажеже, а љубави немам, ништа сам“⁴⁰, па чак и молитва може да се оствари само онако како нас је Исус Христос Спасилац и Бог наш научио, када је рекао:

„И кад стојите на молитви праштајте од срца ако што имате на кога: да Отац ваш који је на небесима опрости вама погрешке ваше.“⁴¹

*

О сваком посебно, о светим оцима нашим говорисмо, пошто ни житијем, ни делом, ни добродетељу не беху мање значајни од негдашњих светитеља, нити су у било чему иза њих заостајали; те због снаге, и чуда, и похвала, и онога што је обојици заједничко поново настојимо да их скупа прославимо.

Али, задивљен сам, и како да их прославим не знам! А како бих и могао да достојно прослављам оне који су по Божијем провиђењу призвани; које Бог раније од свих позна и одреди да првенци у милости буду међу многим братијом нашом; и служитељи Новог Завета, Јеванђеља Сина његовог, и са њим у слави заједничари да буду. Јер, „које напред Бог позна те и одреди на службу себи“, рече апостол, „а оне које дозвола оне и оправда; а које оправда оне и прослави.“⁴²

Шта, дакле, о њима да кажем када их је Бог оправдао и прославио?⁴³ Јер лепо је и нама са Богом их прослављати и као достојне блажити! А ко да не блажи изабранике Божије? Оне које Бог оправдава и прославља, ко да не похвали?

Па пошто су и више него достојно у Богу поживели, ми као неискусни, не успевајући да их по заслуги похвалимо, похвалних слова нисмо желели да се дотакнемо. Ипак, уздајући се у ваше молитве, и око тога смо се потрудили! А ако се наше плетеније речи удостоји Похвале светим оцима, не мислите да је то домишљање ума мога. Него од њих самих, од страдања у Богу и од заслуга за добра дела похвале њихове ка њима приносимо.

А Похвалу светима изричемо на похвалу Бога који их је укрепио, чијом помоћи су свети чудесна дела испунили и испуњавају, на Божију дарожљивост и велико удивљење његовој доброти, коју он за људе, што вољу његову чине, с љубављу гаји. На корист и уздизање онима који слушају све о светима проповедамо, да свим добрима, повестима и делима,

добро у добрима умиљени, од сведоброг Бога, за све и увек, добро похваљени будемо.

Приђимо, оци и браћо, самима себи, сви који смо се благодати отаца насладили, и сада се наслађујемо, и поново ћемо се насладити!

Приђимо сви, и ублажимо свим све оне који беху, иштујмо све оне који све насштују!

Приђите, дакле, и радосно притецимо слављу, и прихватимо га са љубављу!

И сви усрдно дарожљиви будимо! И нека нико од нас који прилазимо малодушну лењост не испоји! Пошто ми који двоструко од отаца примамо и двоструко и добро обогатићемо се! Њиховим молитвама, кажем, душевно и телесно обогатени ћемо бити.

Принесимо, дакле, свако од нас према својој моћи, оно што су за очеве вољени дарови и што од нас траже! Не говорим о злату и сребру, ни о сјајном бисеру, ни о драгом камењу. Јер њих и у земаљском животу они презреше и као привидан сан одбацише, а сада са Христом на небесима будући никако на њих не помишљају; но принесимо оно што је и самом Христу угодно, онима који слушају и служе испуњењу и пажњи онога који наређује и који појање, свете песме и молитве нису немарно подносили.

Неко ко је у власти, видевши њихово уподобљење Богу, и изузетну смерност, и презир према почастима, неће охоло повереним му управљати. Други, угледавши њихово изванредно живљење у пустињи, нека смерност душе своје стекне осудом себе. И ако иза њиховог узвишеног пута за Богом заостаје и мале је снаге, нека за њима крене, а не да из очајања што су недостижни, тремошћу се облењивши, поклекне. Јер тешко да је и крепким и смелим душама могуће достићи њихову смерност и страдање у Богу.

Извесни дивљење имају ка висини чуда којима их Бог прослави и уважи, и којом се Бог у њима, смерношћу њиховог живота, прослави.

Сви који веру, а не сумњу у оно што је о њимаказано, према њима, имају, сви, псаламски да кажем,

као празникољупци, данас, „Приђите, узрадујмо се, Господу“ у спомен отаца! Од примерног и изузетног њиховог живљења за Бога, као од различитих и мирисних цветова, венце Похвале сплетавши, њих увенчајмо! И признањем њихових добродетељи, хор сакупимо који прославља, говорећи:

Радуј се, Симеоне, преподобни и мироточиви,
 благочашћа богосађено дрво
 при духовним водама напајано,
 који си плод свој, Саву,
 још у време земаљског живота,
 посленику Христу дао,
 цвет који од почетка чистотом младости
 светлије од љиљана сјајећи, јави се,
 пријатан мирис изнад свих миомириса,
 светошћу душе угодан!
 и лист твој, оче,
 не отпаде, кажем,
 синови синова твојих
 светим твојим и Богу благоугодним молитвама
 све до сада побожно код нас царују!

Радуј се, овога сине,
 Саво, оче свети, молитве чедо,
 пустињски плоде, од младости чистотом анђеле,
 иако из жудње за чистотом и непорочношћу
 телесну децу не пожелеле,
 Духом Божијим си многе Богу родио,
 јер не жени,
 Господу се постара да угодиш!

Радуј се, Симеоне преподобни,
 премудри купче путем јеванђеља,
 који си лепе бисере,
 веру, наду, љубав,
 с милосрђем имао,
 и стога све своје ништима раздавши,
 једини драгоцен и непроцењив бисер,
 божаством Христа, потраживши, нашао јеси,
 пропадљива непропадљивим купивши,
 пролазна вечним заменивши!

Радуј се, Саво, оче богомудри,
 равноапостолни учитељу наш,
 благовесниче Јеванђеља,
 проповедниче Христових божаствених светих
 тајни,
 што као првосвештеник освећивати научи се!

Радуј се, Симеоне, преподобни оче,
 јер истинити глас Јеванђеља чувши,
 крст свој на раме у истину узевши,
 и све земаљско занемаривши
 за Христом који учи кренуо си.

Радуј се, Саво, свети оцу оче,
 који те је телесно рађајући
 за Бога Духом родио,
 наставниче мучнога пута
 и учитељу у младости старца,
 којег си молитвама својим Христу
 после смрти мироточивим учинио!

Радуј се, Симеоне преподобни,
 духовни сине сина,
 од тебе телесно рођеном,
 послушниче и учениче у старости,
 младићу старешини и у пустињи служитељу,
 испосниче!

Смерност твоја, оче, ум ми задивљује,
 за живота и после смрти у гробу,
 послушање твоје ка сину твоме
 застрашује ми срце,
 странствовање обојице умиљава ми душу,
 љубав ваша за Бога многе превазиђе!

Радујте се, оци добри,
 за нас истинског благочашћа корени свети,
 темељи свете божаствене вере,
 неразрушиво, на Христу камену непоколебљивом!

Радујте се, свечасни оци,
 животу истинитог винограда — Христа,
 плодносној и истинитој лози,

који на стаблима деце своје
што обилују гроздом зрелим
истиниту веру приносе!

Радуйте се, преподобни оци,
који сте преподобношћу и истином украшени
били

и Христу саимене људе своје
вером и обичајем православља,
обичајима добрим украсили —
цркве светитеља лепотом градње
краља нашег крунисањем!

Радуйте се, богоблажени оци,
једномишљеници у Богу,
једнодушни и једноделатељни,
који у два тела исту душу носите!

Радуйте се, двојице света,
за нас казиватељи свете и јединосущне
божаством,
неразделиве и животворне Тројице,
објавитељи очинског Божијег провиђења,
— које је за наш спас од Пречисте Богородице
и увек Деве Марије, од Слова његовог и Бога —
оваплоћења Христовог Духом Светим!

Радуйте се, двојице,
као садрузи свети
и прави Божији посленици,
који удвостручено, трпљењима многим
земљу људи својих узоравши,
и умножено семе, благочашћа веру,
у њој Словом посејавши,
плод спасених Богу принесосте!

О, свеблажени и љубављу неисказиви и за нас не-
заменљиви добри оци! Како о вама испричати може-
мо? Задивисте људе, устрашисте бесове, анђеле обра-
довасте богодоличном смерношћу и у пустињи извр-
сним вашим живљењем! Како и која трпљења ваша
и муке да набројим? Колике вам благодарности ду-

гујемо! Али, не успевамо према заслужи! Јер, стално
вас прослављамо, у род и род штујемо, и у векове
векова благодат за вас имамо. Јер пре вас у тами не-
знања бесмо, а са вама ка светлости богопознања уз-
дигосмо се!

Вама, дакле, од мрачних обмана, јереси,
ослободисмо се,
и крстећи се трисијаном светлошћу божаства
просветлисмо се!
И уподобљени бесмо
да се синови Божији назовемо,
да будемо и зовемо се,
и Христу саимени људи изузетни,
и царско свештенство, и народ свет,
не незнабошци као некад!
Вама безбожне службе код нас уништене беху,
и противнички ђаво од нас некада хваљен,
сада, потврђеном снагом Крста,
осрамоћен и унижен и од вас сатрвен показа се!

Вама богописане таблице Новог Завета,
Јеванђеља Сина његовог, разумесмо,
и њега који телесно дође примисмо,
вама који у Богу јесте;
даде нам вама власт да синови Божији будемо
који верују у име његово⁴⁴,
у водом и Духом рођеног!

Ви, дакле, као два светила
на своду небеском, мисленом,
јависте се,
која су од мисленог истока
истоком Христа изашла,
и на западу непознања истине,
тамом јереси земљу људи својих помрачену
светлошћу Речи озаривши
просветлисте!

Ви, као две реке из мисленог раја истичући,
људима својим објависте се,
и од нечистоте их најпре речју чистећи,

и бањом, тајном крштења, умивајући,
и из извора живота ребара Божијих напајајући,
и вером и надом у поновни живот веселећи
од пролазног за будући живот их припремите!

Ви се слично небу живом јависте,
не звезда шароликошћу него добродетељима
од њих више украшени сјајећи,
и не ћутећи него речима
славу Божију и сву твар Творца разјашњавајући,
и од несуштаства у суштаство све привевши,
собом сте нам се потврдили!

Вас као умне изворе прослављамо,
јер струје живота нису из жила камених
него из срца ваших;

реч Христа Речи у себи имајући
и ових благочашћем људе своје у јереси
пресакнуле,

напојивши — расхладиште,
жећи греховне зауставивши!

Ваш храм Пресветом Тројицом достојно
називамо
јер собом, живим људима, цркве Богу
сатвористе!

Вас као у истину умне посленике блажимо
јер нештедице сејући милосрђе
и душевну њиву сузама напајајући,
и сада, у обиљу жањући,
с радошћу на небесима снопове примате!

Двоструко и троструко, за живота,
поснички, апостолски подвизасте се
и у свему добро Богу угодисте!

А којим похвалама да се удостојимо
да вас прославимо?

Којим лепотама, блажећи,
да се удостојимо?

Духовне као невидљиве не знамо,
а чулне, ако кажемо:

„Скровишта пребогата и бисере непроцењиве
у срцима нашим вама стекосмо,
за вредније од сафира и од смарагда
у душама нашим вас држимо“;
али шта су они према вашој за нас благодати
или према нашој за вас љубави истинитој!

Као сунце исправљањима вашим засијасте,
и као зрацима светлим
животом и делом и речима
нас просветлисте!

Вама ноћ јереси избегавши,
као синови светлости и дана удостојисмо се
и као наследници сачуваних части уписасмо се!
Вашим поукама и само царство небесно
покајањем да добијемо надамо се!

Радујте се, оци, и веселите се,
јер за нас је многа ваша награда на небесима
од оног који рече:

„а ко изврши и научи тај ће се велики назвати
у царству небеском“⁴⁵!

Ви, дакле, од почетка, сами извршивши
и друге собом Речи научисте,
делима реч потврђујући
узор људима дасте
како да ружно, земно, одбаце!

Ви заиста велика дела извршисте,
и добро научисте,
и од Бога велики бесте,
и у векове да будете именовасте се!

И чему ове хваљене похвале

онима од Бога хваљеним

и у царству његовом

ка којем многи теже,

великим да се назову њиме посведочени,

а и ми, уз то, ваша сведочанства, кажемо:

до вас долази,

шта више на вама ће се испунити
реч коју изговори апостолима:

„Ви сте видело свету!

Као град што на гори стоји“⁴⁶

добродетељу не сакристе се,
јер не под посудом да би само себе,
него на висини, да би све просветлили,
свећњак за свећу живљење и реч имајући,⁴⁷
Богом постависте се!

Већи и од Тита, који је од почетка у Далматију
дошао, потом, јависте се. Апостолима без зазора вас
називамо — апостолска дела у вама стекоше се, јер
као и они Јеванђеље код нас проповедасте. Истрго-
сте обмане као плеву, прогнасте јереси као вукове,
разористе жртвенике њихове као гадости, цркве у ви-
сину као небеса уздигосте; сакуписте православљем
људе као стадо, архијереје уведосте као пастире, ко-
рене грехова као трње искоренисте и лозу благоверну
засадисте; јереси посекоште као храстове, и пшеницу,
реч благочашћа, посејасте, пожњасте, сакуписте, и
плодове сачуване Христу принесосте, и још их и сада
приносите. Слушасте и послушасте Христа који учи
и говори: „који остави оца или матер, или жену, или
децу или богатство“⁴⁸.

Славу царства, красоте света и лепоте видљиве
као привид одбацисте. Отачаство и род остависте, сво-
је напустисте и пустињу достигнуте, поснички у њој
искушавасте се, послушањем украсисте се, смерно-
шћу узвисисте се, странствовањем удостојисте се, су-
зама и молитвама украсисте се; љубављу према мило-
срћу многе надмашисте, милостињом и штедротама
према ништима веома се обогатисте; у животу и по-
сле смрти, задивљујућим чудима узорно се просла-
висте!

А зашто се од мноштва многих ваших дела само
ми, набрајајућ их, трудимо, и не можемо према значају
да их похвалимо, нити успевамо да добра дела ваша,
која су на све стране и код нас, славно испричамо?

Јер многа добра дела ваша у тајности и невидљива
беху, видљива Јединоме — свевидећем скривених и
испитивачу тајних! Па и као видљива да нам у по-
моћ притекну, мноштво је многих: сваки узраст и сва
лица, колико световњаци толико и свештеници, они
који владају и који су подређени, посници и пусти-
њаци, ништи и убоги, сви који се обилно многим ва-
шим делима насладише и сада се наслађују. Уколико
су неки од раније што од вас примили и сада од вас
примају, нека нас известе, и заједнички са нама да-
нас сакупивши се, нека вас за то прославе.

Вас који сте епископе научили да освећују, који
сте цареve крунисали, цркве украсили сакупљеним мо-
насима, који сте се на власти од неправде уздржали,
у војсци грабеж спречили, богате научили да дарују,
убоге помогли, који сте слепима вође, старости што-
вање, страних примаоци, ништих дариваоци.

Тужни утешитеље, млади учитеље, удовице и си-
ромаси заступнике — оце нека прославе; обесправ-
љени правдиве, повређени помоћнике и избавитеље,
душевно и телесно оболели изврсне лекаре, робови
ослободиоце, заробљени икупитеље и ослобођење,
који су наги заштитнике, брачни и девствени непо-
рочне, пустињаци и посници храниоце и сапоснике
— сви људи украситеље неписаних закона и закона
узаконитеље, сви, дакле, свакога од вас, с нама нека
их узвеличају.

Вас, дакле, за прве просветитеље у Богу

и сада за топле заступнике

који њему предлажу, имамо;

десне представатеље који су унапред

спасење наше промислили,

темеље чврсте праве вере,

стубове благочашћа непоколебљиве;

православља уочиште необориво,

заштиту неуништиву која ђаволске стреле

одбија,

штитове који нас од напада јеретика бране,

заштитнике искусне

што пукове противника покоравају и низлажу!

Вама устанке ратне и свирепости уништавамо,
и охолу намисао према нама
и гордост њихову сатиремо,
и победом за Бога — победе постижемо!

Ви од земље до неба показасте се
и душе су ваше, према написаном,
у руци Божијој⁴⁹;
но и доласком светих ваших моштију
земља народа вашег
благослови се и просветли;
и цркве ваше поносе се
имајући ове мироточиве и благоухане,
и као неким царским накитом
њима украшене прослављају се!

Ви се са анђелима достојно веселите,
са патријарсима и апостолима као учитељи,
са преподобнима и посницима зборујући,
јер на земљи свима једнаки
житијем и добрим делима јависте се!

И сада на небесима
у светлости, Духом Свете Тројице
са њима усељени веселите се,
али и на срцима нашим вером сте исписани.

Ваше свете иконе гледајући
поносимо се и као живима радујемо;
гробове ваше светле и чудотворне,
клањајући се, са љубављу целивамо,
јер који се посничким телима вашим осветише
исцељењем се обогатише!

Спомене ваше часно и светоштујемо,
у њима суделујући освећујемо се.
Двострука слава ваша
пред анђелима на небу
и пред људима на земљи!

И да обојици заједно кажемо:

колико частан и славан беше на земљи живот
ваш!

Најузорнији, у истину, и преславан,
а изнад свега блаженства на земљи,
сада и у векове векова спомен ваш!

О колико се удивисте, како се славно удостоји-
сте! Пребогато се прослависте од Христа, свих до-
бара даваоца славнима. Такве су вама почести, о,
преподобни оци, као што су награде за трпљења због
Божије вере и цркве, његове. Такве су за вашу за-
штиту ништих и напуштање овоземаљског стоструке
награде; такви су за вашу смерност и презир славе,
и странствовање и у пустињи живљења, и посничка
подвижништва од Бога дарови. А они се код нас
сада виде, кажемо, а вама се за онај, будући, жеље-
ни и бесконачан век припремају; како Павле каже:
„што око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не
дође, оно уготови Бог онима који га љубе“⁵⁰.

Трудисмо се да похвалама венце славе сплетемо,
али се не удостојисмо достојно по достојанству ва-
шег достојанства; пошто немоћни бесмо, Давида и
његовог сина у помоћ узесмо, и са њима вам ка-
жемо:

„Веселите се праведници пред Господом; правед-
нима доликује славити.“⁵¹ Часна је пред Господом
смрт ваша, јер заповести његове у животу слушајући,
њега штовасте!

У вечни спомен, спомен ваш! Спомена достојна
добродетелна дела испунисте, и праведност ваша пре-
ма заслуги кроз векове траје!

„А праведници живе до века, и у Господу је на-
града њихова, и брига за њих Свевишњег“.⁵²

„Спомен праведников остаје благословен, а име
безбожничко труне“,⁵³ јер дела праведних су живот,
а плодови нечастивих греси.

„А праведник ако и умре, мир ће наћи“⁵⁴, а спо-
мен праведника радост за оне који се боје Господа.

„Спомен праведника је са похвалама, похвала праведника весеље за људе“.⁵⁵ Бесмртност је спомен његов, како је Господу знано, и зато пријатна беше Господу душа његова.

Шта су лепоте видљиве? Који дарови, који сјај и почасти царске могу тако узвеселити побожне душе као похвала праведницима, међу којима су и ови свети оци наши, исти и подједнако гласовити, чији нас спомен данас све радосним и веселим чини?

Где су моћни и богати који су нечасно на земљи поживели? Где је Нерон и Диоклецијан? Где је Максимијан (!) и други мучитељи? Да ли овима вечни спомен, да ли ови од добротинастава вечно живе? Зар није јасно како је са хуком безакоња њиховог брзо пропао спомен њихов, а добици и раскош са оцем њиховим ђаволом у огњу су вечном. А ако и за благочастиве кажемо:

Где су цареви и властодршци? Где управљачи и војводе? Где су моћници и племениташи, и други многи, који су се обилном храном у потпуном спокојству хранили, и без кајања цео свој живот у лењости и нечистоти жалосно истрошили? И уопште Бога не потражише, нити су били наклоњени према ништима да би њему угодили. Такође ни у дубокој старости не хтедоше да се умиле, нити да се од злих обичаја кајањем удаље. Него замишљајући да су бесмртни, многе мучећи, срца своја ухранише као за жртвени дан. Суд не поменуше, нити награду, када ће Бог на суд да седне, када ће свако јавна и тајна дела своја да види; када ће сам тај праведни судија и Бог све заједнички праведном мером мерити и судити. Мали са великим, цар са војником, владар са робом, отац са сином, нараштаји и народи, и сви ће према делу награде да приме, добре или лоше, према поштењу у животу.

Устручавам се да кажемо да и међу нама, самим иноцима, који не живе у немоћи, влада неред и немар према добротинству. И ништа за онога који се на добра дела, одбијањем лоших, осмелио! А којег за исправног држимо, не за оног који у грех пада, беспућем храмљући и више него други посрће; и од многих слављени и светлост свету названи, из не-

пажње слепи у понор се сурвавају. Јер замишљају да су побожни или монаси, а од побожних дела и монаштва одричу се и зато далеко од њега одстоје.

Благочашће је благочашће и према добрим делима је названо, и њима се Бог прославља. Пошто рече: „Тако да се светли ваше видело пред људима да виде ваша добра дела и славе оца вашег који је на небесима.“⁵⁶ А добра дела су ова: благодарност Богу и молитва од чиста срца; раздавати хлеб свој гладнима, посећивати сиромаше и удовице у жалости, и неокаљана себе сачувати од целог света; и смерност, и према свему Божијем љубав без лицемерја. И према снази, пошћење и покајање стално понављати. А не као неверници који немају наду у васкресење и храном и пићем себе разарају.

А где су ови, било да су световњаци или монаси? Да ли нас неко од таквих споменом својим развесели, или радоснима чини, или житијем оследи, или чудима задиви, или миром омирише? Да ли овима кажемо: Спомен са похвалама? Или, пријатна беше Господу душа њихова? Или, вечан је и неће нестати спомен њихов, јер ни...?

Или овима, слично Сарданапалу, надгробно рећи: „Оно имам што поједох и попих, и са љубављу лепо поживех. Сада све остаде и ја сам пепео“, и како је у књизи о Јову речено: „А човек умире изнемогао; и кад издахне човек где је?“⁵⁷ А ако би неко од ових и васкрсао и поново био, сигурно би у огњу мучен био. Од таквог постојања свако је непостојање боље. Па шта више него ако се каже ономе који се није родио: нити треба на свет доћи, ни јавити се, нити поновни живот видети и горко се мучити.

Јер рече: „И изићи ће који су чинили добро у васкрсеније живота, а који су чинили зло у васкрсеније суда.“⁵⁸

О колику радост и неизрециво весеље, о колики страх и трепет неисказив, праведнима и грешнима, којом, и која, према делу, реч ова Господа Бога мога казује! И због тога је оне који су њему угодили увек достојно блажити, и њих вечно као живе и више од тога прослављати, будући да и после смрти постоје

као они који нису умрли. Богу живе сви они који су за Бога живели. И због тога вечно живе, а нити спомени добрих дела после смрти могу умрети!

Због ових, и ми, браћо, у нади за вечна добра, сваку лошу пожуду, незаситост и облапорност, и сваку неподобност од душа наших одагнавши, омрзимо нечасне животе и прекор смрти оних који су нечасно живели и живе!

Због неразумности, за њих је стомак Бог! О њима, непријатељима Крста Христовог, који су за живота умрли, Павле говори. „Они који су у сласти“, рече, „за живота умиру“, који стекоше окротношћу себичних према ништима, камена и тврда срца, који запушише уши своје да не чују и да се не сажале, чак и према најближима и своме по крштењу роду.

О окрутности! О нечовештва њихових! Ни написано: „Господу позаима ко поклања сиромасу“⁵⁹ није их нагнало да према овима бољи постану.

Јер колико и о другима, и за ове вреди речено: „моја је освета, ја ћу вратити, говори Господ“⁶⁰. А и Давид каже: „Бог и Господ се свети, Бог се свети и не колеба се“⁶¹. И Наум: „Бог је ревнитељ и Господ је осветник; осветник је Господ и гњеви се“⁶².

Јер ако је и велико од Бога милосрђе, оштар је и прекор. И не гледа ко је ко, него свакоме према учињеном суди, пошто их због немилости према ништима Бог омрзну и жестоко, јеванђелиски одагна⁶³.

И нигде тако стрпљив, кротак и човекољубив судија и Бог! Нисмо чули да се за било које грехове Бог тако неограничено свети, и у гњеву и јарости им говори: „идите од мене проклети у огањ вечни припремљен ђаволу и анђелима његовим“⁶⁴, не помиловавасте ништа и непомиловани бићете. Зато верујемо реченом: „јер ће ономе бити суд без милости који не чини милост“⁶⁵.

И колико нам је у моћи удаљимо се од немилосрдних нарави, које су шкртошћу стешњене и споре на добра дела. А похрлимо добрим и прослављеним мужевима, а са њима и нашим светим оцима, као онима који су добри и добро у Богу поживели, желећи да вечно са њима будемо и живимо! Стога по-

стом и молитвама, и милосрђем према снази нашој, и штедростима према ништима, и ми узнастојмо да као они Богу угодимо!

Пре свих жртава и поста и молитава, принесимо му од нас тражену милост према ништима, јер хвали се милост на суду⁶⁶, и тиме ћемо спокојство и љубав стећи. Учећи се послушању и смерношћу украшени, одбијајући злобну завист и охолост које нас од Бога деле, апостолски кажемо: „Један другом с поштовањем што више чинимо, стално се молимо, Духом пламтимо, Господу служимо“⁶⁷, како бисмо, свим добрима овде обогашени, спремни сачекали блажену награду.

На дан доласка Господа нашег Исуса Христа, када дође да суди свој земљи и сваком према делу узврати, када дође са светима својима да се прослави и диван буде за све који у њега вероваше и заповести његове чинише, тада ће сам Судија и Бог наш Исус Христос радосно да нас прими, и чућемо од њега онај нама пријатан и жељени глас:

„Ходите, благословени Оца мојега! примите царство које вам је приправљено од постања света“⁶⁸! А ово је на крају, када ћемо поново бити примљени са светим оцима нашим, ако се поменутих добрима одавде ка њима припремимо!

А сада спомен њихов прославимо, с љубављу га испуњавајући, и молебном, као увек и сада, приклањајући им се, рецимо:

О пречасна и дивна, света и јединодушна двојице, преподобна, преблажена, богоносива, богомудрена! Пастири и учитељи, много слављени и веома славни оци, који сте Богу надање и спас наш, Симеоне и Саво! Од јадног ума ово мало Похвално слово, које као дарове што се у рукама држе теби приносимо! Иако неукрашено знањем, јер је од оскврњена срца и нечистих усана, и недостојно вашег достојанства, не презрите, нити одбаците, јер знамо да није достојно ваше превелике почести и достојанства од Бога.

Него и ову децу своју, јер су из љубави према ћутању, очинским милосрђем као рођену примите! Али не због грубости речи, него од срдаца, која превазилазе слабост и љубави душа, слушајући поми-

лујте, и наше молбе и молитве, ако и недостојне, јер су неочишћене од страсти и свега што није Богу угодно. Него као оци ово од нас примајући и удостојивши, Христу Цару и Богу свију принесите, нама мир и спасење од њега измоливши.

Јер знамо како се стидите мноштва наших безакоња, јер сраме се очеви бешчашћа деце. Него нека бескрајно мноштво грехова наших не заустави велику вашу слободу ка Богу. Наши греси су међу нама раздвојени и стога вама ништа није забрањено. Јер вашу молбу за нас очекује, и вашим молитвама украшава се као цар својим вернима и вољенима чије молитве испуњава.

Јер ви нам о ономе, који је стрпљив и спор на гњев, и који одвраћање ишчекује, и покајање прима, и брз је на милост, први рекосте! Уђите сада смело к њему, и примивши наше обећање да ћемо са злобама престати, стишајте га да срцбу одложи, и јарост одврати, и да нам времена за обраћање!

Измолите милост, јемчите за нас кајањем нашим, и испуњавајући дело које смо вам поверили као истинити нам се јавите! Помозите да се покајањем спасемо!

И као они који воле отачаство, земљу нашу, непријатељима неосвојену, у миру сачувајте! Од глади, смрти, невоља, греха душеубица и међусобних ратова спасите, и све Христу саимене људе своје молитвама ка Христу као штитом од истребљења јеретичког браните, да не би синови безакоња, из сујете радећи, брбљајући рекли: „Где је Христос Бог њихов?“⁶⁹ И цркве ваше које за Господа подигосте, неприкладне јеретичком простослављу, до краја сачувајте!

Род са гране ваше утврдите да код нас благочасно царује, и измоливши у њега победу над народима непријатељским, ваше духовно стадо, које сте у свом вашем врту за Господа сакупили, од мислених вукова и људи крволочних, цело и сачувано, ни душом нити телесно заклано, као пастири добри сачувајте! А међу њима и мене, иако са злим делима, крастави и у лишајима!

Но да бисте болести обуздали, оци самилосни, ране моје излечите! Ако сам због непослушности и

својевоље охромавио и иза стада заостао, не презрите ме, и као мислени плен вукова не оставите! Но на раме као Бог узевши ме, у врт спасења ваш унесите ме! И молитвама својим ране моје, које су из непослушности, исцеливши, здравим ме овцама својим прикључите, да бисмо сада сачувани, за оне који нас чувају, заповести ваше заједнички чували!

А ви ћете све нас да чувате и сачувате, и када одавде будемо тамо представљани, у вечним насељима где сте сада, ви ћете да нас примите! И ако и мали делић вашег пространства добијемо, знаћемо добро да нас није изневерила нада коју ишчекујемо, и вашим молитвама њој сподобити се, припадајући, молимо се!

Самом том Христу Исусу, Цару и Богу нашем, и с њиме заједнички Оцу и Светоме Духу, слава и беспочетност, сила и моћ, част и поклоњење, сада и увек и у векове векова, амин!

Пропратни текстови

Другом књигом Теодосијевих сабраних дела обухваћени су четири службе и девет канона, значи све што припада песничком, химнографском жанру, као и *Похвала светом Симеону и Светом Сави*, превасходно прозни састав али посебно реторски уздигнут и са деловима који чине веће песничке целине.

Службе и канони, у обиму у којем су били штампани у *Србљаку*¹ 1970. године, доносе се у преводу Димитрија Богдановића без икакве измене, те и чине највећи део текстова. Њима није био обухваћен мањи део који, пошто је преузет из византијског наслеђа, раније није унет у *Србљак*. Међутим, према измењеној и за ову едицију усвојеној концепцији, по којој сви текстови треба да буду интегрално представљени, извршене су за ово издање неопходне допуне. Преведени су тзв. стални делови служби и канона: *ирмоси*, *катавасије*, *подобни*, *псаламски стихови*, *литургијска упутства*, као и многобројни *богородични*, изузев оних у којима се именују Симеон и Сава због чега су већ у *Србљаку* преведени. Такође, и превод *Похвале* објављује се у целини први пут у овом издању.

Проблем издавања химнографских целина појединих наших писаца средњег века још увек није до краја расправљен, пошто захтева потпунији увид у изузетно богато али и веома оштећено и недовољно проучено рукописно наслеђе. Иако је и претходним и садашњим истраживањима учињено веома много, нова сазнања често мењају слику о развоју појединих текстова, тако да су сва издања интегралних текстова, за сада, само једна од постојећих, сачуваних варијаната која се издваја на основу потпуније сагласности са већином преписа. Међутим, већ је у расправи С. Петровића о *Србљаку* показано колико је значајно издавање потпуних химнографских целина и колико су за књижевну анализу

¹ *Србљак*. Службе-канони-акатисти, књига прва, приредио Борђе Трифуновић, превео Димитрије Богдановић, превод редитовали Димитрије Богдановић, Борђе Трифуновић, Београд 1970, 139—507.

важни унутрашњи односи појединих делова². И Димитрије Богдановић је проблему целина на више места посветио пуну пажњу доказујући да се сви делови једне целине морају посматрати у њиховом нераскидивом јединству. Већ у самом *Србљаку*, у тексту који се преузима за предговор овом издању Теодосијевих дела (II)³, Д. Богдановић јасно показује да је структурно јединство служби унапред одређено прихватањем византијског канона. Иако написан пре двадесетак година, његов текст је управо по овоме ставу у сагласности са новијим тумачењима на која наилазимо у поетикама византијске књижевности или у појединим новијим расправама из области словенске химнографије. Још уверљивије, јер су и оживљена самим прилазом, изложио је Д. Богдановић своја схватања о структурној условљености свих делова једне службе у есеју *Литургијски ритам*⁴ којим је цео проблем знатно приближио данашњем осећању за песничке вредности. У *Сабраним списима* Светог Саве његов је став недвосмислен: „Моје је мишљење, данас поготову, да се службе и у преводу морају издавати у свом пуном саставу и првобитном склопу, без обзира да ли је и шта је ту „оригинално“ а шта преведено и преузето, и без обзира на то да ли је по среди песнички текст или „рубрика“, литургијско упутство. Ово последње је неопходно као обележје структуре и сигнал жанровских одлика песме⁵.“ Исто тако и у књизи *Шест писаца XIV века*, која обједињује књижевно стваралаштво мање познатих српских списатеља у изузетно значајном периоду развоја српске књижевности, он о допуни својих ранијих превода служби и канона, о тзв. преузетим деловима, каже: „При томе сам се руководио

² Светозар Петровић, *О издавању средњовековног песничког текста*, Зборник за славистику 8 (Нови Сад 1975), 9—40.

³ Димитрије Богдановић, *Византијски књижевни канон у српским службама Средњег века*, О Србљаку, Студије, Београд 1970, 95—125, исто без промена преузето за предговор овом издању.

⁴ Dimitrije Bogdanović, *Liturgijski ritam Stare srpske književnosti*, Delo, knj. XXIX, br. 9—10 (Beograd, septembar-oktobar 1983), 64—72.

⁵ Свети Сава, *Сабрани списи*, данашња језичка верзија Лазар Мирковић, Димитрије Богдановић, приредио Димитрије Богдановић, Стара српска књижевност у 24 књиге, књига друга, Београд 1986, 147.

начелом представљања интегралних текстова у сложеним химнографским жанровима какве су службе, одуставши од узалудне и неумесне тежње да разлучим „оригинално“ од „преузетог“⁶.

Разумљиво је што је расправа о химнографским целинама започела са *Србљаком* пошто је у њему први пут представљено богатство српског средњовековног песништва а тиме и омогућене прве озбиљне и стручне расправе о овом делу књижевног наслеђа. То потврђује и низ драгоцених прилога у књизи *О Србљаку*⁷ у којима је већ била наговештена потреба даљих и потпунијих истраживања свих видова тешко приступачне и многоструко условљене материје.

Несумњиво је, међутим, да су у тренутку настанка *Србљака* и неки практични моменти одлучивали не само о карактеру него и о обиму, за наше тадашње прилике, иначе грандиозног корпуса, који би са допунама био увећан за једну четвртину. Ипак, како видимо, већ тада су изречена мишљења да су јединство и целовитост химнографског текста многоструко условљени и прихватањем канона унапред дефинисани.

Већ са издањима у првом колу, начела нове едиције остварила су се на начин који потврђује да ће се управо на основу интегралних издања химнографских текстова у делима појединих аутора моћи да наслуте и нека посебна значења која преузети делови, пошто су одређеном функцијом чврсто укључени у целину, сугеришу. Њихова вредност откриваће се, истина поступно, тек у сложеним и потпуним анализама целокупног текста; за сада се, у оквиру коментара, и то само на појединим местима, указује на смер могућих интерпретација, јер њихове садржине и песничке вредности, а посебно функција, омогућавају прецизније издва-

⁶ *Шест писаца XIV века*, Григорије Рашки, Јаков Серски, Силуан, Непознати Светогорац, Монах Јефрем, Марко Пећки. Избор, данашња језичка верзија и редакција Димитрије Богдановић. Стара српска књижевност у 24 књиге, књига десета, Београд 1986, 213—214.

⁷ Борбе Трифуновић, *Стара српска црквена поезија*, исти, *Белешке о делима у Србљаку*, исти, *О овом издању*. О Србљаку, Студије, Београд 1970, 7—93; 269—366; 491—495.

јање елемената који су у околном тексту главни, структурни носиоци значења.

У сажетом и информативном предговору овом издању Теодосија (II), Д. Богдановић је већ идентификовао значења појединих песничких жанрова, а даље ће се, само ради илустрације, на примеру *подобних* и *ирмоса* показати како у анализи једне веће целине мањи песнички жанр унапред одређује ниво интерпретације.

Анализа показује да *подобан* није само црквена песма која је слична узорној строфи из одређеног литургијског корпуса. Та његова особеност, сличност узорној строфи, дејствује даље. Аутор настоји да покаже како су и песничке и садржајне вредности у његовим *стихирама* сличне онима у *подобном*, значи песми која је већ уведена као слична узорној строфи, а која у служби такође постаје врста узора. Због тога се степен идентификације непосредно оствареног са узором јасно задржава на нивоу сличности. Са једне стране, тиме се сигнализује да до потпуне идентификације није дошло, али се са друге стране недвосмислено сугерише да из оствареног дела, при анализи текста, као релевантне треба издвојити оне елементе који најјасније на сличност упозоравају или њу потврђују.

Друкчији ниво интерпретације сугерише *ирмос*. Он је прва строфа у песми канона и у специфичном односу према осталим деловима песме — *тропарима* који следе. Јер тема песама у канону преузима се из библијских песама и управо је *ирмос* строфа која је јасно означена старозаветном и ређе новозаветном тематиком. Стога је *ирмос* у песми чак у одређеној опозицији према *тропарима* који следе, али не у данашњем смислу те речи. Управо, делови се супротстављају само зато да би се, пошто су према духовним праобразима и они у суштини исти, уверљивије објединили. Јер, *ирмосима* се прориче, они имају провиденцијални карактер, а *тропари* у оквиру песме потврђују да се прорекнуто остварило. Постигнуто је, значи, јединство — делови се повезују на нивоу потпуније идентификације. Отуда управо потичу паралелизми, или чак хипертрофије (јер остварено као да чак превазилази наречено), значи они елементи који се у анализи целокупне песме могу поузданије издвојити по својој посебној семантичкој означености.

Са више сигурности, као носиоци битних значења, могу се из текстова издавати они делови на које нпр. указује присуство *богородичног* или текста псалама, јер се трајно, на различитим нивоима, остварују искључиво духовне садржине. Данас би се чак могло рећи да се, не само према егзегетским тумачењима, него управо према функцији коју одређени песнички жанр у већој химнографској целини добија, у средњовековном песништву односи исказују на следећи начин: свет идеја — праобрази — свет превечан и који је од увек, реализује се у лику — икони — новооствареном праобразу на одређеном нивоу вредности преко пралика — узора — слоја из прошлости који се већ остварио а сада наговештава да ће се лик — икона заиста остварити, те да ће као остварени праобраз значити и трајну вредност, у последњем временском слоју идентификоване духовне садржине.

За превод допунских текстова морали су бити коришћени они преписи са којих су за *Србљак* преведени основни делови⁸, због чега за ово издање и нису контролисани други преписи нити вршена детаљнија поређења. Ипак, допунски делови за Теодосијеву *Службу Светом Сави* нису могли бити преузети из Празничног минеја Божицара Вуковића на који се аутори позивају. Очигледно је да је Д. Богдановић за превод *мале вечерње* користио препис из *Минеја* за јануар у збирци Музеја Српске православне цркве у Београду бр. 26, те сам и ја допунске делове превела према њему. Избор текстова остаје проблем све док не буду завршена текстолошка истраживања за критичко издање Теодосијевих дела. Међутим, већ данас је извесно да би за једно од будућих издања Теодосијеве *Службе Светом Сави* озбиљније морао да се узме у разматрање препис из друге четвртине XIV века у збирци Хлудова, у Државном историјском музеју у Москви, бр. 151.

Према литургијском упутству на крају *Заједничког канона Спасу Христу, Светом Симеону и Светоме Сави* Теодосије одређује да се житије светога на агрипнији чита уколико оно постоји у манастиру. На агрипнији, за коју у почетку каже да се служи уколико се не служи велика вечерња, могло је да се чита и шире житије, али је јасно да се ово

⁸ Борђе Трифуновић, *Белешке о делима у Србљаку*. О Србљаку, Студије, Београд 1970, 278—291.

упозорење односи и на пролошко житије на јутрењи, што потврђује и најстарији, напред поменут препис Савине службе, Хлудов 151, где се после икоса у канону житије не наводи. Узрок томе можемо видети у чињеници да су у то време већ постојала неколика старија пролошка житија Симеона и Саве и да су уз Теодосијеве службе читане старије верзије; истовремено то потврђује, како се и до сада претпостављало, да Теодосије пролошка житија није писао.

У рукописима према којима је пренос служби на савремени језик вршен налазе се пролошка житија чији се настапак везује за крај XIV века, због чега су у преводу служби само назначена места где житија долазе. Изостављени су канони Богородици који прате и многе друге службе у византијском и словенском наслеђу.

Житије Петра Коришког, чије је место у преводу такође само означено, доноси се у првој књизи Теодосијевих дела у овом издању.

Паримијама је такође означено место у све три службе, док се у коментарима наводе библијски одломци из којих се оне образују.

Похвалу Светом Сави и Светом Симеону превела сам према издању Т. Јовановића⁹, уз контролу преписа, сматрајући да незнатно оштећени текст у репрезентативном препису Таха Марка, из седамдесетих година XIV века, треба задржати као основу и за превод.

Место предговора, доноси се већ поменути расправа Д. Богдановића, *Византијски књижевни канон у српским службама средњег века*. Такође је за ово издање из *Србљака* преузет и *Речник појмова, личности и навода из Светог Писма*¹⁰, који је савесно и зналачки припремио Младомир Тодоровић и који ће у значајној мери помоћи рашчитавању библијских места у тексту.

Непосредни библијски цитати, аналогije и алузије због тога се за службе не доносе у посебном прегледу, али се у коментарима указује на она места која су мање разум-

⁹ Томислав Јовановић, *Похвала Светоме Симеону и Светоме Сави Теодосија Хиландарца*, Књижевна историја V, 20 (Београд 1973), 703—778.

¹⁰ Младомир А. Тодоровић, *Речник појмова, личности и навода из Светог Писма*. О Србљаку, Студије, Београд 1970, 377—444.

љива или у контексту имају значајнију а и књижевну функцију. Библијски цитати доносе се само за Похвалу¹¹. Искрпније коментаре израдила сам само за прве две, највеће службе, док сам службу *Петру Коришком* и каноне коментарисала претежно путем литургијских реалија. И у прве две службе, коментарима углавном указујем на неке од могућих смерова интерпретације појединих делова.

За време рада настојала сам да и коментаре и пренос на данашњи језик, према својим моћима, ускладим са узорним коментарима и инспиративним преносима Д. Богдановића, који је за све ове ни мало једноставне послове имао и друга, већа знања и прави дар.

Биљана Јовановић-Стипчевић

¹¹ Према Ст. Станојевић и Д. Глумац, *Св. Писмо у нашим старим споменицима*. Посебна издања СКА књ. LXXXIX, Друштвени и историјски списи књ. 39 (Београд 1932), 255—273.

- 1 Пс. 118 (119), 103—104.
- 2 Вид.: Пс. 77 (78), 28—31.
- 3 Пс. 77 (78), 25.
- 4 Вид.: Пс. 77 (78), 18.
- 5 Мт. 4, 4.
- 6 Неидентификовано библијско место.
- 7 Упор.: 3 Цар. 18, 21.
- 8 Мт. 4, 17.
- 9 Јн. 1, 1.
- 10 Јн. 14, 15.
- 11 Јн. 13, 34; 15, 12.
- 12 Јн. 13, 35.
- 13 Лк. 6, 27.
- 14 Лк. 6, 37—38.
- 15 Мт. 5, 3.6.5.7.
- 16 Лк. 12, 20.
- 17 Лк. 22, 12—13.
- 18 Лк. 8, 20; Мт. 12, 47.
- 19 Мт. 12, 49.
- 20 Лк. 11, 27.
- 21 Лк. 11, 28.
- 22 Јевр. 11, 36—38.
- 23 1 Цар. (1 Сам) 2, 30.
- 24 Пс. 1, 1—2 и Приче 10, 7—6.
- 25 Вид.: Приче 10, 7
- 26 Јер. 11, 20.
- 27 Пс. 111 (112), 1—2.
- 28 Пс. 111 (112), 6.
- 29 Јевр. 6, 10.
- 30 Вид.: 3 Цар. (1 Цар.) 18, 23—30.40.
- 31 Јн. 14, 12.
- 32 Мт. 21, 20.
- 33 Мт. 21, 21.
- 34 Лк. 10, 19.
- 35 Мк. 16, 17.
- 36 Лк. 10, 20.
- 37 Мк. 9, 23.
- 38 Јак. 2, 20.
- 39 Јак. 2, 18.
- 40 1 Кор. 13, 2—3.
- 41 Мк. 11, 25.
- 42 Рим. 8, 30.
- 43 Вид.: Рим. 8, 31.
- 44 Јн. 1, 12.
- 45 Мт. 5, 19.

- 46 Мт. 5, 14.
 47 Вид.: Мт. 5, 15.
 48 Мт. 19, 29.
 49 Прем. 3, 1.
 50 1 Кор. 2, 9.
 51 Пс. 32 (33), 1.
 52 Прем. 5, 15—16.
 53 Приче 10, 7.
 54 Прем. 4, 7.
 55 Вид.: Приче 10, 7.
 56 Мт. 5, 16.
 57 Јов. 14, 10.
 58 Јн. 5, 29.
 59 Приче 19, 17.
 60 Рим. 12, 19; Јевр. 10, 30; П. зак. 32, 35.
 61 Вид. Рим. 12, 19.
 62 Наум 1, 2.
 63 Вид.: Кол. 3, 25.
 64 Мт. 25, 4.
 65 Јак. 2, 13.
 66 Јак. 2, 13.
 67 Упор. Јак. 2, 26.
 68 Мт. 25, 34.
 69 Вид.: Пс. 79 (80), 10.

Библиографске скраћенице у коментару

Азбучник	Борбе Трифуновић, <i>Азбучник српских средњовековних књижевних појмова</i> , Београд 1974.
Ф. Баришић, Хронолошки	Фрања Баришић, <i>Хронолошки проблеми око године Немањине смрти</i> , Хиландарски зборник 2 (Београд 1971), 31—56.
Д. Богдановић, Литургијски	Dimitrije Bogdanović, <i>Liturgijski ritam stare srpske književnosti</i> , Delo, knj. XXIX, br. 9—10, (Београд, septembar-oktobar 1983), 64—72.
Л. Мирковић, Литургика	Лазар Мирковић, <i>Православна литургика или наука о богослужењу Православне источне цркве</i> , I, друго издање, Београд 1965.
С. Петровић, О издавању	Светозар Петровић, <i>О издавању средњовековног пјесничког текста</i> , Зборник за славистику 8, (Нови Сад 1975), 9—40.
Ј. Поповић, Догматика	Јустин Поповић, <i>Догматика православне цркве</i> , I, Београд 1932; II, 1935; III 1978.
Речник	Младомир А. Тодоровић, <i>Речник појмова, личности и навода из Светог Писма. О Србљаку</i> , Студије, Београд 1970, 377—444.
Свети Сава, Сабрани списи	Свети Сава, <i>Сабрани списи</i> , данашња језичка верзија Лазар Мирковић, Димитрије Богдановић, приредио Димитрије Богдановић, <i>Стара српска књижевност у 24 књиге</i> , књига друга, Београд 1986, Коментари Димитрија Богдановића: 155—197.
Теодосије, Житије	Теодосије, <i>Житије Светог Саве</i> , превео Лазар Мирковић, превод редиговао Дими-

трије Богдановић, Београд, СКЗ, 1981, Коментари Димитрија Богдановића: 227—282. Сада, у овом издању: Теодосије, (I) *Житија*.

Шест писаца

Шест писаца XIV века. Григорије Рашки, Јаков Серски, Силуан, Непознати Светогорац, Монах Јефрем, Марко Пећки. Избор, данашња језичка верзија и редакција Димитрије Богдановић, Стара српска књижевност у 24 књиге, књига десета, Београд 1986, Коментари Димитрија Богдановића: 225—304.

Служба Светоме Симеону

стр. 41 Новог мироточца — Мироточац је посебна категорија светих у православној цркви, која се одликује чудом истицања миомирисног уља („мира“) из светих моштију, тј, из тела сачуваног у „нетакнутом“ стању после смрти. Симеон је „нови“ мироточац, нова појава из времена установљавања култа почетком XIII века. Вид.: *Шест писаца*, 234.

Подобан „Зван са висине“ — Подобан (грч. *πρόποικ, ὕμνος*) је црквена песма која је у византијској поезији према метрици, а у словенској претежно музички, у тону — гласу, и по садржају слична узорној строфи из Минеја или Октоиха. Вид.: А. Мирковић, *Литургија*, 237 и Б. Трифуновић, *Азбучник*, 239. — Пажљивије праћење стихира, и у нашој служби, показује настојање аутора да кроз њихов садржај искаже сличност са подобнима, да потврди одређени степен идентификације светог са узором.

Божаственог сазнања — Не само у првој стихирини него и у другој и трећој, „висини“ и позиву из подобног, кроз симболику сазнања и светлости вечног живота, приближен је и сам Свети Симеон или, тачније, он постаје сличан узор, овде Христу. У сијању сазнања и просветљењу треба видети дејство Ума Божијег, а у првим стиховима све три стихире почетак основних мотива који ће се претежно исказивати кроз духовну садржину. Непосреднија историјска актуализација, којом се покреће други ток, такође сталних мотива службе — опредељење за православље, победа јеретика, Симеонове врлине и чуда, посебно, мироточење, напуштање светског сјаја и одлазак у пустињу — развија се унутар стихира као други ниво исказа али обједињен са првим; својеврсни рефрен садржи стално обраћање монаха који прослављају помен и моле Симеона да их као приближен Христу спасе и просветли.

стр. 42 Свет оставио јеси — Као и сви други слични искази (царства красоте оставивши, сјај светски избегао си, красоте царства омрзнуо јеси) истичу монашки подвиг који подразумева одрицање од пролазних овоземаљских вредности и који се редовно изричу у опозицији земаљског и небеског. Међутим, овде су то и непосредне алузије на Немањину абдикацију и Сабор у Расу, који се датирају 25. мартom 1196. Вид.: Ф. Баришић, *Хронологија*, 55.

„И сада“, богородичан — Уношење литургијских упутстава, богородичних, стихова, тзв. сталних делова службе, већ у самом почетку јасније открива структуру и оживљава ритам. Вид.: Д. Богдановић, *Литургијски ритам и Белешку о овом издању*.

стр. 43 Црква твоја Богородице — У контексту литургије, вероватно преузет, богородичан може да има и шири значај, али се овде, највероватније, мисли на Хиландар где Теодосије борави, а који се локализује поменом Горе Атонске, и посвећен је Богородици Одигитрији (Наставници, Путеводитељки); подигнут 1198. године уз учешће Светога Симеона. Међутим, саме мошти и мироточење везују се за Студеницу, посвећену Богородици Добротворки (Евергетиди), која је као задужбина Стефана Немање подигнута између 1183. и 1196. Можда је управо овде важно напоменути да формуларно обраћање аутора, у духу средњовековне смерности, у самом тропару, израженије је на почетку другог канона, посвећеног мироточењу, док се у првом исказује акростихом. Овај канон се по већем броју ирмоса везује за Савину Службу Светом Симеону, за коју Д. Богдановић сматра да је цела испевана за студенички култ. Вид.: Свети Сава, *Сабрани списи*, 194. То, разумљиво, не значи да порекло другог канона треба везати за Студеницу, јер одсуство јасније формуле ауторске смерности у тропару првога канона свакако је искључен акростихом. Односно, смерност је исказана, али у оној мери у којој се она исказује и на другим местима. Иначе, Теодосије и службе и Жи-

тије и *Похвалу* започиње са наглашеном ауторском бојаљивошћу, што значи да је ово опште место било и саставни део његове постике.

Радуј се — Сагласност подобног и анафора у прве две стихире има овде несумњиво и стилски значај јер се појачава ритамски низ, иако у специфичном односу сличности и приближавања. Анафоре су овде тзв. херетизми из *Акатиста Богородице* и имале су широку примену у свим жанровима српске средњовековне књижевности: у одломцима житија (ритмичкој прози), похвалама и поезији. У њиховом присуству чешће се види утицај *Акатиста*, иако долази из Благовештенског, Арханђелског поздрава Богородици (Ак. 1, 28). Стихирама, којима започиње Велика вечерња, херетизмима се и упозорава на теме којима се исказују значајнији догматски ставови: Тројица и сазнање Тројице, јединосущност Лица Свете Тројице, и ипостасно сједињење двеју природа у Христу. Упореди са стиховима у *Похвали* где је јасно испољен утицај стихира. Вид.: Ј. Поповић, *Догматика* I, 125—131 и II, 176, о поменутих догматима. Догматска садржина, међутим, излаже се уз обиље светлосних симбола, који се и иначе везују за Тројицу, тако да се постиже и одређена прозрачност стихова који су у слоју историјског актуализовања посвећени мироточењу.

стр. 45 Телесно родитељство и духовно синовство — Исто као и исказ: Посланицу његову с љубављу примивши, односи се овде на мироточење које је Светом Симеону наложио син Сава. Због тога се истиче послушност у гробу која је наставак земаљског односа исказаног горњим парадоксом.

Стенописано твојега лика обличје — Мíро не точи само из гроба него се јавља и на фресци, што је потврда о постојању данас уништеног а потом, вероватно према првобитном, обновљеног слоја фреске која се налази у Студеници. У *Похвали* је ово место исказано са „из себе мíро одаје“, при чему је Теодосије употребио кованицу

миропрозобателна, што значи миро које клија, ниче, избија.

И као давно непокорна Израиља — Мисли се на место где свети Илија уништава присталице Ваалове (3 Цар. 18, 36—40). Ову паралелу, нешто разрабенију према захтеву жанра, има Теодосије и у *Похвали* и у *Житију*.

О свечасном празнику — Односи се на спомен којим се у томе тренутку обележава дан смрти Светог Симеона. Са „Славом“ шестог гласа, стихиром која следи, опет са херетизмом, наглашава се да почиње празновање у монашком збору, с тиме што је Симеон овде почетак општег благочашћа. Тема спомена се и даље појачава и има својеврсну кулминацију у последњој стихири, испред првог канона. Шири се бројем учесника, анђелским зборовима и преподобнима, али и „људима својим“ и „штоватељима“ који спомен прослављају.

стр. 46 Ко да те не блажи — Иако је у питању Богородичан, наглашеније је сажето догматско излагање о оваплоћењу, али и о божанској природи, личном својству Сина, који је „вечан и беспочетан“, јер је Син Оца који је у апсолутном смислу вечан. Вид.: Ј. Поповић, *Догматика* I, 142—148 и 167—175. Види и *Речник* — Беспочетан.

Паримије — читају се: 1) Прем. 3, 1—9; 2) Прем. 4, 7—15; 3) Прем. 5, 15—24; 6, 1—3.

Узев крст свој, богоношче — према Мт. 10, 38; 16, 24; Мк. 8, 34 и др. — значи опредељење за Христа и небеско, одређено, за монашки подвиг, али је крст и оруђе, овде против јереси. Вид. *Речник* — крст.

Божанским дејством Бог постајеш — Место где је експлицитно исказана тема обожења Светог Симеона, и овде уз дејство Свете Тројице која га уводи у божанско биће.

стр. 47 Разишав се по земљи — Стихира обједињује Симеона и Саву, а прослављање, иако се набрајају биографски подаци, песнички се ненаметљивом употребом псаламских цитата обогаћује и интензивира.

стр. 48 Затрубимо трубом песама — У потпуности библијска тропа, јер труба, трубити или трубити трубом, уз разумљиве промене у значењу и по функцији, јавља се на више места (Лев. 23, 24; Број. 10, 3—4; 4 Цар. 11, 14; Пс. 80(81), 4) и појачава свечаност тренутка: А кад једна затруби, тада нека се скупљају к теби кнезови, главари од тисућа Израиљевијех, кад обе затрубе, тада нека се скупља к теби сав збор на врата шатора од састанка (Број. 10, 3—4). Узор овде није из јеванђелске традиције где труба има негативну конотацију (Мат. 6, 2), а контекст исто тако искључује аналогију са трубом седмог анђела из Откровења (10, 7) где је све подређено последњем суду и васкресењу. Карактер химне упућује на узор из старозаветног слоја, који су овде песничка праслика, посебно што им и претходе старозаветна читања — светитељске паримије. — Свечаном збору прикључују се Симеон и Сава, обојица „водители људи својих“ и њихови заступници пред Тројицом. Стихира је у потпуној сагласности са богородичним који јој следи и такође има улогу узора. Изузетно свечаним богородичним, обиљем светлосних епитета и симбола, као и прасликама Богородице завршава се одељак.

Царици да заплеште песмама — Једна од тропа, где су руке замењене песмама, којом се посебно наглашава радост прослављања спомена свете.

стр. 49 Бивот оживљени — Вид.: *Речник* — Ковчег завета.

Њу затворену, а Слову врата — Симболична визија светих врата, кроз која пролази Бог а која остају за увек затворена, пре и после оваплоћења Логоса, позната је из Језек. 43, 27—44. Ово место протумачено је као праслика Богородице. —

Узевши тело од Деве и уселивши се у њену утробу, Слово — Премудрост Божија учинила је себи дом, због чега је Богородица при крају песме и Палата слова. Вид.: Ј. Поповић, *Догматика* I, 192—193 и II, 235—237.

Небеских красота сијањем — Основне мотиве *Службе* раздвајају стихови, чиме се истичу њихови посебни али и паралелни токови. Завршни акценат стављен је на „чудесна чуда“ којима су обојица „начињени“.

Праведници на веки живе — Стих је из треће паримије у *Служби*, која је највероватније преузета из службе Симеону Сталнику са којим започиње црквени годишњи круг (1. септембар); из Прем. 5, 15.

стр. 50 Цркве пресветле звезде — У примени светлосних симбола, местимично, слаби градијација, јер не само Христос него и Симеон и Сава као његови следбеници „јаче од сунца засјаше“.

Истинитог винограда Христова грозд — Из познате метафоре „Христ чокот“ којом се указује на плодност. Слично у Савиној *Служби Светоме Симеону* са „многплодна лоза“, где се такође на Симеона преноси дар укорењен у Христу: Јн. 15, 1—5. Вид.: коментар Д. Богдановића у Свети Сава, *Сабрани списи*, 190.

стр. 51 По Оцу превечан — Као истинити Бог, Христос је у тренутку зачећа примио човечанску природу у јединство своје Божанске Ипостаси, али је неизменљиво остао исто Божанско Лице које је по Оцу пре сваког времена. Вид.: Ј. Поповић, *Догматика* I, 193—194 и II, 233.

Подобан „Премудрости“ — Истичу се њиме и основне теме тропара и стихира: у претходној песми „светлост богосазнања“, и у оној која следи стица-

ње „милостивог разума“; посматране у оваквом јединству, којим се интензивира почетак јутрење, јасније откривају ауторску тежњу.

Бесемено Бога телесно родила — Опет део догматског тумачења зачећа који је исказан и у дијалогу између Арханђела Гаврила и Деве Марије (Лк. 1, 31—35). Вид.: Ј. Поповић, *Догматика* II, 235—241.

стр. 52 Огањ божаствени — Вид.: *Речник*. Али у овом контексту он ће бити огањ који ће се као енергија благодати и љубави пренети и на светитеља. Вид.: коментар Д. Богдановића у: Теодосије I *Житија*, стр. 230.

Као дете дојиш Градитеља — Кроз овај лирски исказ, превасходно догматски карактер богородичног са симболиком духовне садржине и песнички је обогаћен.

Властодржање светско — Односи се не само на опредељење за монаштво него и на абдикацију 1196. Али је реч о другој фази Симеоновог монаштва, после одласка из Студенице 8. октобра 1197. и доласка у Атонску „пустину“, чиме се наглашава традиција источњачког монаштва и прихватање пустињачког поретка. Вид.: Ф. Баришић, *Хронологије* 31—56, као и коментаре Д. Богдановића у: Свети Сава, *Сабрани списи*, 186 и Теодосије I *Житија*, 229.

стр. 53 Јединога од Тројице — Догмат о рођењу Сина — Јединога од Свете Тројице, којим се покреће и тема о ограничениости људског разума и немогућности да се продре у тајанствену природу догађаја. Али се и овде песнички превазилази растојање, јер је Рођење довело у интимнији однос Бога и људе.

стр. 54 Ирмос — Данас се под ирмосом (грч. *εἰρμός*) подразумева строфа која заједно с мелодијом служи за углед — узор тропарима песме који следе, док се тропари по ритму и мелодији равнају према ир-

мосу. Преузети су из византијске црквене поезије и унети у одговарајуће словенске црквене књиге: прмологије, октоихе, минеје, триоде и др. Вид.: Л. Мирковић, *Литургика*, 227—228 и Б. Трифуновић, *Азбучник*, 106. О њиховој функцији више у предговору Д. Богдановића овом издању *Византијски књижевни канон* и његовом есеју: *Литургијски ритам*. Такође неколико речи и у *Бележници о овом издању* у овој књизи. Према тумачењу уз *подобан* рекла бих да у *ирмосу* и садржајно треба видети не само узор него и својеврсни пралик збивања који се у осталим строфама песме исказују, као и тежњу да се догађај песме на једном вишем нивоу идентификује са прорекнутим.

Ирмос „Зборови Израилџана“ — Ирмос прве песме у канону четвртог гласа на Преображење. Цела прва песма сажима мотиве из претходних стихира и тиме чини мост са претходним одељцима у *Служби*, а посебно наглашава тему која је увод у православну тријадологију. Вид.: Ј. Поповић, *Догматика* I, 125—181.

Тезвиђанин — Вид.: *Речник*. Тема истребљења јереси и даље је равноправна са темама светости, врлине, чуда, опредељења за небеско.

Изнад ума и слова — Наглашава се ограниченост разума са људским својствима релативности, али не као ауторска немоћ да се исказе него као став да су „Догмати туђи умовању“. Вид.: Ј. Поповић, *Догматика* I, 35—36 и 72—83.

Рог верних — Библијски симбол моћи (Пс. 74, 11) Вид.: коментари Д. Богдановића у *Шест писаца*, 250.

стр. 55 Ирмос „Не мудровањем ни силом“ — Ирмос треће песме у канону тројичном четвртог гласа, у недељу на полуноћници, у октоиху. Садржајно, у ирмосу као обрасцу, супротстављени су мудровање, сила и богатство ипостасној премудрости, док

се у осталим тропарима дејство премудрости доказује кроз чуда и чудесно из Симеоновог живота.

стр. 56 Десним ме овцама прикључи — Вид.: *Речник* — десна страна, као и Мт. 25, 33: И поставиће овце с десне стране себи, а јарце с леве. Епитети Богородице и у овом богородичном претежно према *Акатисту Богородици*.

Из паклене таме — О последњем суду и васкресењу вид.: Мт. 8, 12 и Ј. Поповић, *Догматика* III, 782—791.

Ирмос „Љубави ради“ — Ирмос четврте песме другог канона Претечи четвртог гласа, уторак јутрења, у октоиху. Потврда предвиђеног је у другом тропару и исказује се „свезом љубави“ и „прав срцем“, што се односи на Симеона.

стр. 57 Ирмос „Сада ћу ускрснути, пророчки“ — Ирмос пете песме другог крстоваскрсног канона четвртог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху. Ирмос сугерише тему васкрсења, а остали тропари, као својеврсну потврду прорекнутог, исказују Симеоново опредељење опозицијама привременог и постојаног, пропадљивог и вечног.

стр. 58 По сопственој вољи сазнаном — Овако сам превела израз: „самовластно познавајемоу“ који се односи на Христа.

Ирмос „Бура ме намисли — Ирмос шесте песме канона четвртог гласа на Преображење.

За живота светског — У контексту Симеонове светости земаљско се конкретизује истицањем његових ратних победа.

стр. 59 Анђелско живљење — Односи се на монашки подвиг. Кондак и икос у завршним стиховима сажимају основне теме и своде их на љубав према Богу која је увек узајамна.

стр. 60 Ирмос „Онај који си из огња“ — Алүзија на спасење три дечака из пећи вавилонске своди се у осталим тропарима на „тесни пут“ (вид.: *Речник*) као истоветност у страдању, који и Симеону доноси „надземне тишине“. У питању је ирмос седме песме канона Богородици, у суботу на повечерју, четвртог гласа, у октоиху. Потпунији текст могао би да гласи и: Онај који младиће из огња избави.

О, изнад ума твојих похвала — Слична места коментарисана напред. Овде појачава тон химне којим је богородичан у целини прожет.

стр. 61 Ирмос „(Свемоћни) избавитељу свих“ — Ирмос осме песме канона Богородици четвртог гласа, у суботу на повечерју, у октоиху. Песма је ирмосом и завршним стиховима осталих строфа усмерена ка Христу као узору којем се Симеон и Сава кроз светлосне симболе приближавају.

Онога који је од небитија по рођењу раван Оцу — Док је Отац Бог сам по себи, дотле су Син и Свети Дух од Оца беспочетно и вечно. Исказ наглашава једносупност Сина са Оцем, вечност његове божанске Ипостаси (Јн. 1, 1).

Ирмос „Рођење твоје непропаљиво“ — Ирмос девете песме канона четвртог гласа на Преображење. Посвећен Богородици, „прообразио“ је Симеонову градњу Хиландара: Родитељки једнога од Тројице цркву светлу подигао јеси. Више о Хиландару вид.: коментар Д. Богдановића, Теодосије I, *Житија*, 238.

стр. 63 Канон други... о мироточењу — Д. Богдановић (Свети Сава, *Сабрани списи*, 188—189) истиче да је већ у Савиној *Служби Светоме Симеону*, која је намењена студеничком култу Светога, очигледно присутна тема чуда. У темељна чуда, на којима се изграђује култ спадају целокупност моштију, мироточивост и чудотворна исцељења. Код Теодосија су она уведена у стихире, али други канон је и посеб-

но, искључиво њима посвећен. Међутим, подударност Савине и Теодосијеве службе у још већој мери потврђују одабрани ирмоси — сви ирмоси од четврте до девете песме у канонима су истоветни. Типологија светитеља дограђује се у Теодосијевом канону избором првог ирмоса из канона Светоме Николи, вероватно као оорасцу светитеља и чудотворца, као и избором трећег из канона Богородици као заштитници храма.

Богосветла те светилника — Метафоре и симболи светлости карактеристични су за све прве, ударне стихове појединих песама и строфа, чиме Теодосије наглашава одуховљеност лика, док су у преосталим стиховима они преобраћени у опозиције јеретичком мраку. Богородичан прве песме другог канона понавља тему последње песме првог канона — о градњи храма, којом се успоставља мост између две целине унутар *Службе* а тема мироточивости обогаћује.

стр. 64 Ирмос „Ти утврђење јеси“ — Или: Ти утврђење јеси. Трећа песма Канона Богородици осмог гласа, у суботу на повечерју, у октоиху.

Блаженим човеком још Давид тебе нарече — Провиденцијална, месијанска идеја преноси се са Христа на Светога Симеона. Разрађена је и у *Похвали* где је вероватно непосредно пренета из *Службе*.

Благодаћу Духа напајан — Односи се на садржински истоветне метафоре — дрво плоовито, дрво напајано, којима се идеја обделавања и узраста преноси на праведнике (Пс. 1, 3: дрво засађено крај водених потока). Међутим, праведник се постаје само силом Светога Духа која омогућује бићу да врати божанско обличје. Вид.: коментар Д. Богдановића, Свети Сава, *Сабрани списи*, 186.

Псаламски као финикс... и као кедар — Опет симбол за праведника према Пс. 92(93), 12. Јавља се и у Савиној служби. Вид.: *Речник*.

стр. 65 У вишњи живот — Визија небеског и рајског која се код Теодосија јавља на више места у претходним стихирама и песмама; према њој, Немања се са анђелима (или на другим местима са свим праведницима и светима) весели тамо где је „умом прешао“, где њега и Саву светлост осијава, а која креће од Онога који је у ирмосу градитељ неба и земље.

Ти дојиш млеком — Треба издвојити овај лирски исказ као опозицију свечаној слици „на рукама Сведржитеља носиш“.

Чух, Господе, глас — Ирмос четврте песме другог крстоваскрсног канона осмога гласа, на васкрсној јутрењи, у октоиху. Исти ирмос и у Савиној Служби Светом Симеону.

Аврааму — Прототип добротинства, Авраам је овде прототип Светог Симеона. Вид.: исто и у Савиној Служби, коментар Д. Богдановића, Свети Сава, *Сабрани списи*, 192.

стр. 66 Рајски крин... маслина... у библијској традицији, а овде и контекстом потврђени, симболи плодности праведника — Светог Симеона. Вид.: *Речник* — маслина.

Цркве у славу свих Бога. — Алузија је несумњиво конкретна и односи се на манастире и цркве које су Немања и Сава подигли.

Ирмос „Зашто ме одгурну“ — Ирмос пете песме васкрсног канона осмога гласа на васкрсној јутрењи, у октоиху. Исти и у Савиној Служби.

Умирите се и познајте — Непосредан одјек ирмоса, јер Симеон не само што није одгурнут од лица Бога него он и чује Бога, што је јасна потврда

његовог обожења. Без експлицитног исказа, он се тиме пореди са Мојсијем, на кога Бога чује преко Давида.

стр. 67 Чудесно ти зачеће. Девојчице — Песник је несумњиво намерно инсистирао на парадоксу који је у српскословенском задржан. Због тога сам и у преводу другог стиха задржала „страшно и чудесно“.

стр. 68 Ирмос „Молитву своју излићу Господу“ — Ирмос шесте песме другог крстоваскрсног канона осмога гласа, на васкрсној јутрењи, у октоиху. Исто и у Савиној Служби. Светом Симеону (Свети Сава, *Сабрани списи*).

Ово је измена деснице Вишњег — Могло би да се односи на више псаламских места, али је највероватније преузето из Пс. 44(45), 5.

Гроб твој обнавља — Јасно се односи на Хиландар.

стр. 69 Ирмос „Божја силаска“ — Ирмос седме песме васкрсног канона на васкрсној јутрењи, осмога гласа, у октоиху. Исто у Савиној Служби. Симеон је остварио оно што је ирмосом прорекнуто а што потврђују паралелизми у даљим тропарима: изливањем росе у пламеној пећи „из суhog жезла цвет израсте“ а Симеоновог лика „стенописано обличје из суhogа креча“ излива миро.

стр. 70 Огњеним својим блистањем — Пошто их је просветлио Христос „истока духовног сунце“ Сава и Симеон „људе своје на западу озарише“, а под западом се и на другим местима подразумевају српске земље.

Ирмос „Седам пута“ — Ирмос осме песме васкрсног канона осмога гласа, у октоиху. Значајан је по паралелизмима трећи тропар: Сава-Јосиф; други патријарх (Симеон, а под првим се подразумева Јаков): нови Израил (Срби, пошто су хришћани, а

подразумева се стари — Јевреји); египатско ропство — Света Гора (пошто се и Симеонове мошти преносе у „земљу“ његових „људи“. Вид.: *Речник* — Изриљ и имена.

стр. 72 Ирмос „Задиви се“ — Ирмос девете песме васкрсног канона осмога гласа, васкрсна јутрења, у октоиху. Деспот није синоним за владара него права актуализација у препису. Последње песме и стихире често садрже молбе за победу и мир у „земљи нашој“.

стр. 79 Светитељ богоносан — У преводу цела стихира осим, последња два стиха, који су својеврсни свечани рефрен, јесте вишечлана метафора. Сваки члан дат је у посебном реду и тиме је набрајање растерећено. Овоме помаже и анафорско понављање везника и у четири стиха.

Од сунца светлији — унутар друге и треће стихире започињу основни мотиви службе али и мотиви двају канона, који су, за сада, у склопу целине, на знатној удаљености.

стр. 80 Уледињену земљу — Као онај који срца речима обделава, Сава се овде уздиже ка беседнику. Испред свечаног завршетка стихире трочлана метафора даје се опет у одвојеним стиховима.

Ум за господара — Стихирама на стиховно покреће се други низ мотива службе, али се већ овде, путем поребења, опозиција и атрибута може приметити разлика између Симеона и Саве. Нпр. плотољубље-анђелска чистота овде пре упућује на Савино опредељење за монаха у најранијој младости него што се наглашава сам одлазак у монахе.

стр. 81 Од пелена — Као и горе; ипак, потврђује се да се у конкретизацији лика не иде на устаљене формуле, те се у други план помера питање општих места.

Оца на небесима — исто опште место код Симеона и Саве овде одређује истоветан мотив.

стр. 82 Речи твојих учењем — Савин беседнички дар и још више значај за српску цркву стално ће се наглашавати преко речи, учења и управо те врсте просветљења.

стр. 83 Светлост не вечерња — Божанска неприступна светлост којој се Сава после смрти приближио.

Славе у свих цара — У целини, која је у ствари биографија у сажетом исказу, постигнут је свечани тон низом епифора који превод пажљиво чува.

стр. 84 Сена Закону мину — Пралик је минуо преко оствареног Рођења њиме наговештеног.

Купина — Вид.: *Речник*.

Паримије — Читања су из: 1) Приче 10, 7. 6; 3, 13—16; 8, 6. 34—35. 4. 12. 14. 17. 5—9; 1, 23; 15, 4; 2) Приче 10, 31—32; 11, 1—2. 4. 3. 5—12; 3) Прем. 3, 1—9.

Ум преподобан... слободан и самосвојан — Потврђује специфичност метафоричких исказа када аутор тежи индивидуализацији.

стр. 85 Српска велика црква — Моменат синтезе: спомена уснућа и преноса, и Симеона и Саве; да би се „цветови хвалама уплели“ започиње анафорски низ. Двојица света, али уз херетизам и у непосредној близини са Тројицом, формулација је која је за Теодосија карактеристична.

стр. 86 Којим... каквим... каквим... — Градација у три самогласне стиховне стихире која појачава похвалу, песму: којим као венцима похвалама, каквим духовним песмама, каквим песменим красотама.

стр. 87 Божаственост Духа — Кулминација прослављања испред тропара као посебно значајног песничког жанра у служби, али и ван ње.

стр. 89 Небесне двери и ковчег Завета — Вид.: *Речник*. У богородичном се нижу праслике Богородице без њеног непосредног помена.

стр. 90 Подобан „Премудрости“ — Овом узору, божанској Премудрости, Сава код Теодосија постаје сличан: живљењем мудрости реч доказујући.

стр. 91 Као свенепорочна — Кроз метафоричке исказе уздигнута Богородица.

стр. 92 Ирмос „Добите људи, певајмо“ — Ирмос прве песме првог канона умиљенија другог гласа, у понедељак, на јутрењи, у октоиху.

Светлости од светлости — Да би озарио ум и могао певати Христовог угодника, у акростиху, осим знања, Теодосије од Христа тражи да одагна мрак душе његове.

стр. 93 Ирмос „Утврди ме на камену вере“ — Ирмос треће песме канона тројичног другог гласа, у недељу на полуноћници, у октоиху. Цела трећа песма потврда је Савине вере, а кулминација је у обожењу: Тројице благообитаван дом да будеш.

стр. 94 Ирмос „Појем те, јер гласом Господе“ — четврта песма из канона треће песме — тројичног другог гласа, у недељу на полуноћници, у октоиху.

стр. 95 Заиста те сена посведочи — Односи се на праслике Богородице које се исказују различитим, „многоразличним“ метафоричким исказима а истовремено садрже истину оваплоћења.

Ирмос „Просветљење у тами“ — Пета песма из канона треће песме — тројичног другог гласа, у недељу на полуноћници, у октоиху. У погледу избора важна је чињеница да се три узастопна ирмоса преузимају из тројичног канона.

стр. 96 Језика двери слабе од меда — Доследност у развоју мотива који је назначен већ са почетним стихирама, али се стално исказује новим стилским фигурама.

- Ирмос „У бездану греха“ — Ирмос шесте песме канона другог гласа у суботу на повечерју.
- стр. 98 Живљењем као анђео — Изузетно развијен облик икоса са наглашеним низом анафора, овде херетизмима у сваком другом стиху, што је иначе карактеристика икоса као жанра.
- стр. 99 Ирмос „Богу противне наредбе безакон“ — Ирмос седме песме васкрсног канона другог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.
- Тих и разложен јавио си се — И овде су сасвим посебни атрибути којим Теодосије индивидуализује Савин лик.
- стр. 100 Ирмос „Светлоносци у души“ — Ирмос осме песме канона другог гласа на Рођење Богородице.
- стр. 101 Ирмос „Који је од Бога Бог Слово“ — Ирмос девете песме другог крстоваскрсног канона другог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.
- стр. 102 Ирмос „Наоружаног фараона“ — Ирмос прве песме васкрсног канона осмог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.
- стр. 103 Лествица — Мотив лествице Јаковљеве (Пост. 28, 12—17).
- Ирмос „Утврдитељ небеса“ — Ирмос треће песме из канона прве песме.
- стр. 104 Врхунац добродетељи — Ово место могло би се издвојити као посебно, у смислу значења које је идентификација са „Утврдитељ небеса“ из ирмоса јер је постигнуто највише, али и као песничка слика.
- Ирмос „Ти си ми Христе... Ирмос четврте песме из канона прве песме. Требало је: „Ти си сила, Господе“.

- стр. 105 Земљу људи својих — Цела је песма низање Савиних чуда, али се у петом тропару, обраћајући се Христу, славе Сава и Симеон што су земљу људи својих њему привели, по чему би ово место било у сагласности са ирмосом и променом која је у његовом тексту извршена. Овде имамо, значи, и повратно дејство, утицај оствареног на предречено.
- стр. 106 Чух, Господе, глас — Цео други канон омогућује још потпуније рапчитавање песама по вертикалној оси: од ирмоса, преко тропара и богородичних до катавасија. Ово је и једини канон у који су катавасије унесене, али не са циљем скраћивања службе, како се то у одређеним случајевима чини. Катавасије овде означавају свечану службу на којој су морала учествовати два хора која су их појала. О овом песничком жанру вид.: Предговор овом издању Д. Богдановић, *Византијски канон*, 121, А. Мирковић, *Литургија*, 231, *Азбучник*, 118—119. При томе, катавасије одабране за ову службу имају и посебне песничке вредности. Богате су садржајем, изузетно важним догматским излагањима и сугестивним песничким сликама.
- Ирмос „Зашто ме одгурну“ — И у овом канону, пет ирмоса, за песме од пете до девете, подударни су са ирмосима у Савиној *Служби Светом Симеону* а исто тако и са ирмосима у другом канону Теодосијеве *Службе Светоме Симеону*. У овој подударности могли би се наслутити различити узроци: истоветност гласа, тема чуда и мироточења, блиска типологија светитеља. Међутим, у свему овоме требало би видети и непосредан утицај Савине *Службе*, чији ауторитет и овај избор потврђује. — Због назначене подударности ирмоси се у коментарима не понављају. У канону који је цео посвећен теми чуда, грађа је по песмама распоређена на следећи начин. У првој и трећој песми је Савин живот који је монашки подвиг и самим тим се сврстава у чудо. Од четврте песме ређају се чуда са много више наративних елемената, али се већ у четвртој песми, пре осталих, помињу чуда везана за историју.

ска збивања, за спасавање земље од непријатеља. Од пете до седме песме набрајају се појединачна чуда позната из ранијих житија, а разрађена у Теодосијевом *Житију Светог Саве* и претежно наведена у *Похвали*. Осма и девета песма су уснуће (смрт) у Трнову, пренос и потом „благоуханост“ његовог гроба. Вертикалним читањем завршне девете песме, издвајајући стихове прве и последње строфе, ирмоса и катавасије, добијамо следећи однос: Задиви се због тога небо, према: није у стању сваки па ни небески ум. Иако се и ирмос катавасија садржински односи на Богородицу, јер у питању је девета песма, а са друге стране је катавасија и својеврсна замена за ирмос, обе песме као стожери подржавају највеће чудо канона, визију Савиног и Симеоновог небеског живљења. Последњим тропарем девете песме исказује се опет својеврсна синтеза, уз употребу анафоре, али се овде понавља обојица место двојица.

Заједнички канон Спасу Христу, Светоме Симеону и Светоме Сави

стр. 119 Мачем би пресечено — Предност коју има препис овога канона у односу на остале Теодосијеве химнографске целине налазимо у чињеници да су ирмоси донети у целини, што ће савременом читаоцу олакшати потпуније праћење развоја мотива кроз целу песму, јер ирмоси су и појцима и слушаоцима или тачније читаоцима из времена настанка канона познати, те се у већини случајева у рукописима налази само њихов почетак, док се у цркви поје цели. Посебна сагласност између ирмоса и стихова првог тропара на неколико места је очигледна — формално означена, а садржинска подударност може се следити и у оним песмама где се та истоветност не означава. Неколике случајеве ове подударности издвајамо: Господ који је градитељ свега, према: Господ будући свему саздаатељ; Кип злоће богопротивне, према: Тело злобиво души противно; Ка гостопримству Владике: примањем ти плоти, Владико (други стих првог тропара). Садржински, цео канон је интониран као канон „умиљенија“, сав прожет обраћањем грешника Христу, Симеону и Сави за опроштај и спасење. Међутим, његова права вредност у односу на индивидуализацију Симеоновог и Савиног лика тешко би се могла издвојити. Посебно, и песнички и садржајно, значајнији су делови који се односе на божанску природу Христову; издвајамо ирмос треће, четврте и девете песме, апокалиптичну визију у четвртом тропару осме и девете песме, значи у завршним тропарима последњих песама у канону. Тема Страшнога суда само је у овом канону дата у тако јарким песничким сликама: Мач блистав с неба, натопљен крвљу, и срп летећи што виде пророк, гнев твој, Господе...; Ко је Бог као ти, Бог наш, од кога небеса с анђелима ужасавају се и земља с људима тресе се, бездан узнемирава се, и ад испремеће се, сва твар са страхом мења се. Мимо

неколика места, и мотиви и песнички исказ пре тежно су понављање претходних химнографских це лина. Међутим, у наглашено емотивном тону, који преовлађује и који је интимно обраћање спаситељи ма, требало би потражити праве вредности овога ка нона. У најстаријем препису, а и неким другим у Тео досијевој Служби Светом Сави (Хлуд. 151 — друга четвртина XIV века) ово је канон на агрипнији када нема велике вечерње.

Заједнички канон Светоме Симеону и Светоме Сави на осам гласова

Канон првога гласа

стр. 131 Осим упозорења која даје о потреби чувања целине служби, задржавајући се посебно на канону, Све тозар Петровић је тачно показао колико и како стални делови служби доприносе читању, разуме вању и интерпретацији песничких вредности текста. По њему, песникова реакција на сваку поједину унутрашњу релацију може да буде њена пуна акту ализација, или неутрализација, или пак неко средње решење, с тиме што би чак и као потпуна неутрали зација била естетски релевантна чињеница. Пратећи значај ирмоса у канонима, колико му је у том тре нутку према објављеној грађи било могуће, он је односе између ирмоса и тропара, на којима се и у овом коментару нешто више инсистира, издвојио као показатеље без којих није могућа свестранија ана лиза, чиме је њихов значај оценио на прави начин. (Светозар Петровић, *О издавању*, 22—28). Како су показала и наша досадашња објашњења у комента рима, ирмос се претежно следи као узор највишег степена. Песниково усаглашавање објекта са узором није само унапред задато него је у односу ирмос тропари-богородичан предвиђена потпунија иденти фикација, на коју се указује формално или садржин ски а која не мора да буде ни непосредно ни лако уочљива. Уопштено би се смело закључити да Тео досије ову идентификацију постиже у свим напред коментарисаним службама, односно канонима, али је она сигнализвана на различите начине; уз то, реч је о односима где би свака редукција при поистове ђивању морала да буде ублажена, јер несумњиво је да песник тежи идентификацији са праликом којим је већ потврђен праобраз. (О појању види расправу: Д. Стефановић, *Појање старе српске поезије*, О Срб љаку, 1970, 127—140).

Међутим, у химнографској целини која је пред нама, ослобођен од гламазне структуре службе, усредсре

бен на каноне, а и са већим искуством, Теодосије је ову идентификацију, актуализујући ирмос садржајима тропара, не само доследно и у пуној мери остварио него је и инвентивно означио. Почетак ирмоса, често први стихови првог или сва три тропара, и први стих богородичног у већем броју канона и песама, иако недоследно и уз извесне модификације, изједначени су.

У првој песми однос је следећи: преукрашена божаственом славом — преукрашен божаственом благодаћу — преукрашен смиренућем — преукрашен свештенства одеждом — преукрашена божаственом славом. У трећој песми подударност означава преко атрибута „саздаатељна и садржитељна“, у четвртој песми преко „Речи пророчке“, реч постаје семантички посебно означена у свим тропарима и богородичном. Према ирмосу шесте песме „На морској пучини рођен“ варијације су следеће: морских дубинородних змија — из мора прелести живота — море до дна наводњено — поплаву која грешне раба страсти. На крају, према ирмосу девете песме „Побеђују се природе (закони)“ имамо: победисте природна својства — мењају се закони природе — променише се својства ствари у теби. Сличним или чак идентичним уметничким поступком Теодосије и у осталим песмама остварује значењску, смисаону и формалну сагласност. Сви ирмоси преузети су из канона првога гласа Службе на Успење Богородице, те се ово потпуно угледање може тумачити и као приближавање Симеоновог и Савиног успења Богородичином и као непосредна ознака да се свих осам канона посвећују Хиландару — његовој заштитници.

Канон другог гласа

стр. 139 Ирмос „Добите људи“ — Ирмос прве песме канона умиљенија Исусу Христу другог гласа, понедељак јутрења, у октоиху. Даље, у тропарима, успостављени су односи: ходите, верни — за духовним светилником побимо — спасене приведи (у трећој строфи тек у последњем стиху).

стр. 140 Истинског пастира — исто што и пастир добри или пастир без атрибута, ван синтагме, а прототип му је Исус Христос (Јн. 10, 11. 14).

Ирмос „Учврсти нас у теби, Господе“ — Ирмос треће песме канона Богородици другог гласа, субота повечерје, у октоиху. Варијације које следе: утврђење цркве и бедем верника — храброг у биткама видљивим и силног у смирењу, те у богородичном: под твоју снажну заштиту притичући.

стр. 141 Ирмос „Дошао си од Деве“ — Ирмос четврте песме канона васкрсног другог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

стр. 142 Ирмос „Светлости даваоче“ — Ирмос пете песме канона умиљенија Исусу Христу другог гласа, понедељак јутрења, у октоиху. Варијација у односу на светлост у првом стиху првог тропара: као добродетељи ризнице, и даље: просветлише оне што у тами леже, као и у богородичном: ти ме озари омраченог. — Међутим овако упрошћено изнети показатељи у коментарима могу да сугеришу супротно жељеном — да су у питању и поједностављена решење у Теодосијевом песничком поступку, због чега се стално морају имати у виду укупне особености песничког текста.

стр. 143 Ирмос „У бездану греховном“ — Ирмос шесте песме канона Богородици другог гласа, субота повечерје, у октоиху.

стр. 144 Ирмос „Богопротивне наредбе“ — Ирмос седме песме васкрсног канона другог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху. Теми три дечака у пећи Вавилонској саображене су особине Симеонове и Савине: високи пламен ревности божаствене у срце примивши, због чега, као и три дечака, добијају „даре духовне“.

стр. 146 Ирмос „Некада, пећ у жарена“ — Ирмос осме песме васкрсног канона другог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху. Јавља се, посредно, актуализа-

ција са „једномислена двојнице“ који Тројици предстоје, јер су за духовну издржљивост, као и три младића, обдарени највишом милошћу и приближени Тројици. Али се јавља и непосреднија алузија — последњи стих првог тропара преузима се из химне тројице младића према којој је грађен ирмос.

стр. 147 Ирмос „Беспочетног родитеља Син“ — Ирмос девете песме васкрсног канона другог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

Канон трећег гласа

стр. 148 Ирмос „Диван је који славно чини чуда“ — Ирмос прве песме канона умиљенија Исусу Христу трећег гласа, уторак јутрења, у октоиху. Слављење Саве и Симеона саображавањем божанском узору: дивне међу светима — Авраму подобно — принос частан и непорочан, јер диван је Бог који чудом спасава Мојсија а и они који ће у „вишњи Јерусалим“ бити уздигнути. Вишњи Јерусалим исто што и Горњи Јерусалим, вид.: *Речник*.

стр. 149 Ирмос „Неплодна душо и бездетна“ — Ирмос треће песме канона умиљенија Исусу Христу, глас трећи, уторак јутрења, у октоиху.

стр. 150 Ирмос „Даровао си нам“ — Ирмос четврте песме канона Богородици трећег гласа, субота повечерје, у октоиху.

стр. 151 Причешћујући јагњетом Божјим — Вид.: *Речник* — Јагње.

Ирмос „На земљи невидљив јавивши се“ — Ирмос пете песме другог крстоваскрсног канона трећег гласа, недеља јутрења, у октоиху.

стр. 152 Ирмос „Који си на крају векова“ — Ирмос шесте песме канона умиљенија Исусу Христу трећег гласа, понедељак јутрења.

стр. 153 Лепог Јаковљеву — Мотив из псалма 46 (47), 4; овде истовремено алузија и на Лествицу Јаковљеву — рођењем Христа од Деве спојено је земаљско и небеско.

Ирмос „Три младића у пећи“ — Ирмос седме песме канона умиљенија Исусу Христу трећег гласа, понедељак јутрења, у октоиху. И овде паралелизам: три младића — Тројице неразделиве — и Симеон и Сава као двојица света. Рефрен првог и другог тропара из библијске песме према којој се гради ирмос.

стр. 154 „Благословен, Пречиста, плод утробе твоје!“ — Лк. 1, 42.

Ирмос „Пећ вавилонска“ — Ирмос осме песме канона Богородици трећег гласа, субота повечерје у октоиху. И у осмој и у деветој песми Теодосије мноштвом атрибута индивидуализује ликове Симеона и Саве.

стр. 156 Ирмос „На Синајској Гори“ — Ирмос девете песме канона Богородици трећег гласа, недеља повечерје, у октоиху. И Синајска Гора и Атонска Гора пут су ка висини богосазнања. Вид.: *Речник*, а осим тога треба имати у виду „купину несагориву“ — праобраз Богородице.

Канон четвртог гласа

стр. 157 Ирмос „Црвеног мора пучину“ — Ирмос прве песме канона Богородици четвртог гласа, субота повечерје, у октоиху. Актуализација теме ирмоса јасно означена: Мира благодатне пучине... реку негда учења — источнике мира целебног — река што у духовном рају извире — море светско лако пресекоше (Симеон и Сава у богородичном).

стр. 158 Ирмос „Радује се теби црква“ — Ирмос треће песме васкрсног канона четвртог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

Девственика чувара — Свети Сава као архијереј Српске цркве.

стр. 159 Ирмос „Видевши те узнесена“ — Ирмос четврте песме канона Богородици четвртог гласа, субота повечерје, у октоиху.

Анђеле земне и небеске људе — Понавља се на више места. Омиљена фигура парадокса, ознака за преподобне.

Јелен... јеленолика ловина — Вид.: *Речник*.

стр. 160 Ирмос „Ти си ми, Господе, светлост“ — Ирмос пете песме канона Богородици четвртог гласа, субота повечерје, у октоиху.

Као жеравицу Исаија — Вид.: *Речник*, али овде и дар говора.

стр. 161 Несагорива купина — праслика Богородице.

Ирмос „Принећу ти жртву“ — Ирмос шесте песме канона Богородици четвртог гласа, субота повечерје, у октоиху.

На тврдом камену — Вид.: *Речник*; овде у смислу испуњења божјих заповести, и не као градитеље цркве него посебно мироточивост пореди Теодосије са каменом из којег Христос воду истаче.

стр. 162 Које је пламен — Исто као и огањ у претходном богородичном означава тему оваплоћења Христа — Логоса и дејство Духа Светог; у употреби ових симбола увек и актуализација пралика Богородице — три младића у пећи вавилонској и несагориве купине.

Ирмос „У пећи, Авраамови“ — Авраам трајно парадигма за светост. Према ирмосу светост три дечака и Авраама се варира у тропарима који следе. Ирмос седме песме канона тројичног четвртог гласа, недеља полуноћница, у октоиху.

стр. 163 Ирмос „Руке раширивши, Данило“ — Ирмос осме песме канона тројичног четвртог гласа, недеља полуноћница, у октоиху.

стр. 164 Испуњење Закона и проречког — односи се на прорицање девичанства које ће бити сачувано и после оваплоћења Бога Логоса и на симболичну визију светих врата кроз која пролази само Бог а потом остају затворена. Ј. Поповић, *Догматика* II, 235. Праслика се преузима из Језек. 43, 27—44.

Ирмос „Камен који није руком сечен“ — Вид.: *Речник* — камен, камен на коме се црква зида. Отуда и у првом тропару Симеон и Сава чувају неразориву цркву и у њој стадо своје.

Канон петог гласа

стр. 166 Ирмос „Спаситеља Бога“ — Ирмос прве песме другог крстоваскрсног канона петог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

Ирмоси у овом канону нису узимани из различитих канона. Као први, тако и сви остали од трећег до осмог преузети су из другог крстоваскрсног канона петог гласа, док је девети (овде се, разумљиво, под бројевима подразумевају ирмоси за одређену песму у канону) из канона тројичног истога гласа, недеља полуноћница, у октоиху, као и претходни. Почети ирмоса трећег до осмог: „Снагом Крста твога“; „Чух глас“; „Јутрећи, вапијем ти“; „Повреди ме бездан“; „Они који у пећи ужареној“; „Онај који је по Оцу предвечан“, а почетак деветог „Запевај, Исаије, Дева имаше“.

Штитом — Реминисценција на Еф. 6, 11.14. али је овде штит реч којом се исказује права вера, што значи да је и знатно парафразирано наведено место. Симбол вере и правде.

Будућих добара — У егзегези будућа добра су остварење праобраза — света идеја.

стр. 167 Богородичан — Овде је управо богородичан актуализација ирмоса, јер је Крст симбол Христовог васкрсења и победе над ђаволом а у богородичном долази: од валова страсти и напада вражијих.

стр. 168 Пастир словесног стада — Прототип Савин је, значи, Исус Христос који је пастир добри Јн. 10, 11. 14. Паралела се продужава у богородичном: Истинској родитељки Јагњета и Пастира. Вид. и *Речник* — Јагње.

На пашњацима праве вере — Реминисценција на Пс. 78 (79), 13.

стр. 169 Од јараца стране — Вид.: *Речник* — десна страна. Мт. 25, 33—40, где је десна страна за овце — праведнике, а лева за јарце — грешнике.

Едема духовног дрво — Дрво рајско. Према Пост. 2, 15. првобитни рајски врт био је у Едему. Лоцира се у Месопотамији. Д. Богдановић, *Шест писаца*, 249.

стр. 171 Сасуде златни — Богородица је сасуд Духа Светог а овде се сасуд, чест библијски симбол, везује за ману којом је Христос нахранио Јевреје за време лутања по Синајској пустињи (Изл. 16, 31—35), тиме и за Христа.

Са пута широког — Широки пут је опозиција тесном, уском путу — путу праведника — Мт. 7, 13—14.

стр. 173 Јединога Бога — Тринитарни догмат, по коме је божанство једно, а три лица (ипостаси) у њему имају једну исту природу, једну суштину — божанску природу одн. суштину. Формулација Првог (325) и Другог васељенског сабора (381). Ј. Поповић, *Догматика I*, 125—131.

Канон шестога гласа

стр. 174 Ирмос — Сви ирмоси овога канона преузети су из молабног, првог канона Јосифа Химнографа шестога гласа, уторак јутрења, у октоиху. Почети ирмоса су следећи: „Помоћник и заштитник“; „Утврди ме, Господе, на камену“; „Чуо је пророк долазак“; „Од ноћи јутрењи“; „Завапих свим срцем“; „Сагрешисмо и у безакоњу“; „Онај којег небески војници“; „Бесеменог зачећа“.

Роду и роду — Подразумевају се сви нараштаји, који су били и који ће доћи. Честа библијска метафора, види нпр. Ис. 60, 15.

стр. 176 Авељ — Паралела са Савом гради се на опозицији крвне и бескрвне жртве, жртве Старог и Новог Завета.

стр. 177 Као Самуил Израилу — Вид.: *Речник* — Самуил.

стр. 178 На колесници — Фигура која се на другим местима гради према огњеним колима којима се пророк Илија узнео на небо (4 Цар. 2, 11—12), али овде је колесница херувимска према Христу и паралелизам серафимским чиновима преподобних.

Руно — Вид.: *Речник*, али се овде симболом Богородице означава Симеон.

стр. 179 Опкољена валовима — Цео други и трећи тропар и богородичан реминисценција су на библијску песму на којој је грађен ирмос (Молитва пророка Јоне 2, 3—10).

стр. 180 У самога Христа се обуче — односи се на Симеоново опредељење за монаштво.

стр. 182 Давидову кротост — За поређења са Давидом, Гедеоном, Јеремијом, небеским (горњим) Јерусалимом вид.: *Речник*.

стр. 182 Цара анђела — Као и Нови Адам и Цар анђела је Исус Христос.

Канон седмога гласа

стр. 183 Ирмос „На миг твој у земаљски“ — Ирмос прве песме канона Богородици седмога гласа, субота повечерје, у октоиху. Сва три тропара и богородичан очигледна актуализација ирмоса грађеног према Мојсијевој песми благодарности по изласку из египатског ропства. Види и теме за друге ирмосе Д. Богдановић, *Византијски канон* (предговор овом издању).

Они који тебе благочасно исповедају — Богородицу није признавала несторијанска јерес. Вид. Ј. Поповић, *Догматика II*, 230—231.

стр. 184 Ирмос „У почетку небеса“ — Ирмос треће песме канона тројичног седмога гласа, недеља полуноћница, у октоиху.

Богородичан — Посвећен Хиландару.

стр. 185 Ирмос „Очева недра не напустивши“ — Ирмос четврте песме канона тројичног седмога гласа, недеља полуноћница, у октоиху.

Авраам — Овде се Авраам не помиње као прототип гостољубља и дарежљивости него због своје чврсте вере у Бога и наслеђа стране земље која је за Симеона Света Гора.

Словесна свеспаљеница — духовна жртва која је сам Сава као речит беседник и посебно надарен, што се на многим местима наглашава.

Отац и патријарх — Подразумевају се старозаветни патријарси, односно Сава је као архиепископ српске цркве и отац и патријарх као патријарси Израиља.

Избраном семену — Српски народ, као и Израиљани, јесте изабрани народ. О томе В. Бурић: *Слика и историја у средњовековној Србији*. Глас САНУ СССХХХVIII, Одељење историјских наука 3 (Београд 1983), 117—133 (Приступна беседа у Српској академији наука и уметности).

стр. 186 Ирмос „Ноћ што не светли“ — Ирмос пете песме канона Богородици седмога гласа, субота повечерје, у октоиху.

За младићем Јосифом — Паралела Јаков—Јосиф и Симеон—Сава. Вид.: *Речник*, а посебно В. Бурић: V. J. Djurić, *Le Nouveau Joseph*, *Cahiers archéologique*, 33 (1985), 99—109.

Јерихонске зидине — Поређење Светог Саве и Исуса Навина. Вид.: *Речник*; — Исус Навин и Јерихон, а посебно: В. Ј. Бурић, *Нови Исус Навин*, *Зограф* 14 (1983), 5—16.

Бивот свештени — Исто што и Ковчег завета (вид.: *Речник*) у којем су се чувале таблице Декалога, Божијих заповести или Закона, које су добијене на Синају. Овде је бивот ковчег са моштима Симеоновим а односи се на Савин повратак у Србију ради измирења браће.

стр. 187 Ирмос „На валима неспокојства“ — Ирмос шесте песме канона тројичног седмога гласа, недеља полуноћница, у октоиху.

стр. 188 Ирмос „Који у пећ огњену“ — Ирмос седме песме канона Богородици седмога гласа, субота повечерје, у октоиху.

Десетоградне власти — Власт духовног декаполиса; тако је талент умногостручен. Вид. Мт. 25, 14—30.

Као плодна лоза — Мотив другог и трећег тропара и богородичног јесте мотив корена и лозе

Јевсејеве, који се, у време када настају Теодосијеви канони, широко, и у другим областима, примењује на лозу Немањића. Види и *Речник* — лоза.

стр. 189 Ирмос „Отњем неопалена на Синају“ — Ирмос осме песме канона тројичног седмога гласа, у октоиху.

Палица старости — Метафоре *палица старости* и *шлем спасења* не срећу се на осталим местима.

стр. 190 Апостолског престола — Архиепископски престо Светога Саве.

Ирмос „Ти која си непропадљивост потврдила“ — Ирмос девете песме васкрсног канона седмога гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

Канон осмога гласа

стр. 191 Ирмос „Наоружаног фараона“ — Ирмос прве песме васкрсног канона осмога гласа, васкрсна јутрења, у октоиху. У првом тропару опет јасна актуализација или, тачније, саображавање ирмосу, а померање метафоричног исказа, као и увек, ка апостракцији: двери спасења се отварају сечењем „мора прелести“.

стр. 192 Антонију Великом — Египатски пустјињак и један од највећих светитеља Источне православне цркве — преподобни Антоније Велики рођен је 251. год. Поређење Симеона и Антонија Великог грађено је на основу подударних елемената Симеоновог и Антонијевог житија.

Ирмос „Небеског свода градитељу“ — Ирмос треће песме другог, крстоваскрсног канона осмога гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

стр. 193 Умом вечна блага — У другом тропару Симеон умом посматра вечна блага, а у трећој је Сава разумом чуо позив Господњи. Ово „рационално“ обе-

лежавање Теодосије најчешће примењује у индивидуализацији Савиног лика. Али он и за себе у акростиху моли да разумом и љубављу поје своје угоднике.

Анђео Великог савета — Исус Христос је Анђео Великог савета.

Ирмос „Ти си ми, Христе, Господ“ — Ирмос четврте песме канона тројичног осмога гласа, недеља полуноћница, у октоиху.

стр. 194 Ирмос „Зашто ме одгурну“ — Ирмос пете песме канона тројичног осмога гласа, недеља полуноћница, у октоиху.

стр. 195 Ирмос „Ризу ми светлу подај“ — Ирмос шесте песме канона — другог — Претечи, осмога гласа у октоиху.

стр. 197 Спасоносни Ђивот — Обитељ манастира Хиландара.

Ирмос „Божича силаска“ — Ирмос седме песме канона Богородици осмога гласа, субота по-вечерје, у октоиху.

Мноштво инока — И у службама и у канонима стално се наглашава многобројност братства Манастира Хиландара. Ово се сигурно не односи непосредно на Теодосијево време јер он у таквим подацима пажљиво користи изворе и традицију.

стр. 198 Ирмос „Седам пута пећ“ — Ирмос осме песме канона тројичног осмога гласа, недеља полуноћница, у октоиху.

Ум што растаче — Наглашава се напуштање свега што ум растаче, значи и овде, као и на многим другим местима, што је већ напред назначено, код Теодосија је ум скоро увек у позитивној коно-тацији, не као ум телесни — ум ограничен.

стр. 199 Ирмос „Задивише се“ — Ирмос девете песме канона тројичног осмога гласа, у октоиху.

Перо светог духа — Метафора за Светога Саву, мислим, сасвим усамљена и у Теодосијевим и у другим текстовима посвећеним српским светитељима.

стр. 200 Крајегранесија — акростих — *Заједничког канона Симеону и Сави на осам гласова* — Акростих је спроведен у седам канона, с тиме што је у првом изостављен; Теодосије их понавља издвојене образлујући песму од седам стихова, чија је садржина ауторово обраћање Господу за „просветљење слепих“. Како је већ напред наглашено, посебно је значајна његова формулација да за своје угоднике жели да поје „разумом и љубављу“.

Заједнички канон Светоме Симеону и Светоме Сави четвртога гласа

стр. 201 Ирмос „Отворићу уста“ — Ирмос прве песме другог, крстоваскрсног канона четвртог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху = Благовештенски канон (25. март).

Отвори уста — Ауторово обраћање за помоћ — формуларно али са ослањањем на ирмос. И у другом тропару означено је угледање — идентификација Симеона са алузијом на Мојсијеву моћ и спасење Израиља. Означеност је настављена и у богородичном: отвори ми врата милости своје.

стр. 202 Ирмос „Твоје певаче“ — Сви тропари, укључујући и богородичан, развијају тему спаса певача, духовног збора, прославитеља, али са наглашеном зебњом од „зверолико устремљених“. Реч је о ирмосу треће песме другог, крстоваскрсног канона четвртог гласа, у октоиху = Благовештенски канон (25. март).

стр. 203 Ирмос „Седећи у слави“ — Ирмос четврте песме канона Богородици четвртог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху = Благовештенски канон. Кроз целу песму и даље се развија тема страха од зла и разбојника. Остварена је комуникација славе земаљског и небеског, опет према ирмосу. Према књижевном поступку, доследности у означавању песничких целина и означавању зависности појединих делова овај је канон најближи канону првога гласа из претходне химнографске целине.

Ирмос „Удивише се свеколики“ — Ирмос пете песме другог, крстоваскрсног канона, васкрсна јутрења, четвртог гласа, у октоиху = Благовештенски канон (25. март). У овој песми, као и у претходним, означеност угледања доприноси појачању ритамског низа: удивише се — удиви на нама — удивљен си

био — удивιο си свако ухо. Тако и у другим песмама. Реч која је носилац значења у ирмосу постаје анафора — понавља се у следећим тропарима.

стр. 205 Ирмос „Завапи у праслици“ — Ирмос шесте песме канона тројичног четвртог гласа, недеља полуноћница, у октоиху — Благовештенски канон. Односи се на пророка Јону из чије молитве се преузима тема ирмоса, и у том смислу се даље актуализује тема целе песме преко испосника и светитеља.

Кондак — У кондаку су наглашене основне теме канона: спас од напасти и проповедање Тројице.

стр. 206 Ирмос „Онај који из огња Авраамове“ — Ирмос седме песме канона Богородици четвртог гласа, субота повечерје, у октоиху = за Цветну недељу. — Развија се тема жртве у тропарима преко паралеле Авраам и Исак — Симеон и Сава.

стр. 207 Ирмос „Чуј, Девојчице“ — Ирмос осме песме Благовештенског канона четвртог гласа (25. март). Отуда и химнични завршеци свих тропара.

стр. 208 Ирмос „Као оживљеном“ — Симболично значење ђивота преноси се на Хиландар у завршној песми канона. Ирмос је из девете песме Благовештенског канона четвртог гласа (25. март).

стр. 209 Бесовске разбио јеси пүкове — Конкретно се мисли на борбу Петра Коришког са бесима, ђаволима, не као у Служби Светом Симеону или канонима где су непосредне алузије на јеретике или на непријатеље у ратовима. Вражији, бесовски пүкови и борба Петра Коришког са њима чине издвојену тему у књижевном наслеђу тога времена. О томе више у *Житију Петра Коришког* и расправама које га објашњавају. (Теодосије, Сабрани списи I — аутори: Д. Богдановић, В. Јеротић и М. Павловић.)

стр. 210 У скинијама светим боравећи — Мојсијев првобитни храм Израељаца — скинија — постаје у средњовековној поезији метафора за сваку цркву и манастир јер се њима многоструко потврђује остварење пралика у новозаветним, Христовим црквама.

стр. 211 Газећи сласти плотске — Појачаним исказом Теодосије индивидуализује природу монашког подвига Петра Коришког. Тропар, којим се испред богородичног завршава мало вечерње не садржи посебности, даје стандардну слику светитеља. Њих срећемо касније, на великој вечерњи у првим стихирама: мраз ноћни и дневну жегу; удове своје умртвив; унутар ложнице бивши, а посебно после „Славе“ првога гласа, где су скоро биографски побројана страдања Петра Коришког.

стр. 214 Паримије — Читања су из: 1) *Прем.* 3, 1—9; 2) *Прем.* 5, 15—24; 6, 1—3; 3) *Прем.* 4, 7—15.

Дом и палату оставивши — У стихирама на литији даље се развијају теме означене у првим стихирама. Теодосије инсистира на посебностима Петровог подвига и цела Служба Петра Коришког, у поређењу са претходним службама и канонима посвећеним Светоме Симеону и Светоме Сави, најбоља је потврда да службе нису понављање задатог обрасца. Пүстињу насељавају и Симеон и Сава, али је

она овде „пустинско бездомље“; уз Саву и Симеона не налазимо да су у рупама и пештерама весело се дели, нити су „високо угнежђена птица“ која на стени „као на стубу“ стоји. Чак да је у питању угледање на службе светитеља стапника из византијског наслеђа, непознат је стуб на стени.

стр. 217 У пустињи, познато је, настанно си се — Теодосије увек указује на изворе; очигледно да у оваквој формулацији можемо наслутити усмену традицију, која, међутим, не мора бити и једини извор, како то сведоче споменици у Кориши и посебно Црква Св. Петра Коришког. Вид.: В. Ј. Бурић, *Најстарији живопис испоснице пустиножителя Петра Коришког*, ЗРВИ, 5, 1958, 173—200; В. Ј. Бурић, *Византијске фреске у Југославији*, Београд 1974, 34 и 193 (живопис цркве датира трећом деценијом XIII в.).

стр. 219 Преподобни оче — Све је у исказу појачано: сна ниси дао својим очима ни већама својим дремање; јер дошав Христос са Оцем обитељ у теби сатвори; великопроповедниче Петре, атрибут који не налазимо чак ни уз Светога Саву чије се беседништво толико наглашава, а и паралеле са највећим беседницима Источне цркве, Јованом Златоустим и Василијем Великим потврђују то и у ликовном наслеђу.

Ирмос „Црвеног мора пучину“ — Ирмос прве песме канона Богородици четвртог гласа, субота повечерје, у октоиху; специфичност ирмоса у овом канону је у томе што ниједан ирмос није из службе осмога гласа него су сви из службе четвртог гласа; то је вероватно усаглашено према ирмосима који у овом канону преовлађују, односно, ирмоси треће и пете до девете песме су алтернативни ирмоси за Благовештенски канон (25. март) који је четвртог гласа.

Мени што спомен твој — Теодосије, као и у другим канонима, први тропар прве песме посвећује мољењу Духу Светом којег Христос треба да измоли за помоћ аутору.

стр. 220 Ирмос „Твоји појци, Богородице“ — Ирмос треће песме другог, крстоваскрсног канона четвртог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху. У тропарима и даље житијни подаци који ће, разумљиво, тек после *Службе*, којом је установљен култ, у *Житију* бити разрађени. Седалан и богородичан, који следе после треће песме тематски су усаглашени, али седалан садржи и живописан опис: те у пештере и распукло камење населив се, сам као птица поживео јеси у Господа гледајући.

стр. 221 Врагова видљивих — стално се потврђује Теодосијева тежња ка конкретизацији биографских детаља.

стр. 222 Ирмос „Недокучива Божија замисао“ — Ирмос четврте песме другог, крстоваскрсног канона четвртог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху.

Ирмос „Удивише се“ — Ирмос пете песме другог, крстоваскрсног канона четвртог гласа, васкрсна јутрења, у октоиху. = Благовештенски канон (25 март).

стр. 223 Гавранова мноштво — Стужба није ограничила Теодосија на апстрактније формулације; она је управо засићена живописним детаљима: Гавранова мноштво и зверова чељусти... за дечије играње држао јеси... и као камењем са стене молитвама... одагнао јеси.

Ирмос „Божаствено ово“ — Ирмос шесте песме Благовештенског канона четвртог гласа — 25 март. Веза ирмоса и тропара који следе успоставља се путем теме и скоро у свим песмама путем односа ирмос — богородичан.

стр. 224 Подобан „Истрајни“ — Значајан сигнал је подобан испред кондака, који, међутим, сем Петровог имена нема ниједну другу означеност.

Икос — Теодосије је и икос преобратио у једну врсту формуларног ауторовог обраћања Христу, ко-

јег ословљава са Слово. У кондаку и икосу понавља се рефрен: једини зналац срца (у икосу вокатив).

стр. 225 Ирмос „Не послужише твари“ — Ирмос седме песме Благовештенског канона четвртог гласа (25. март).

У горама као градовима — Сва поребења у тропарима седме песме грабена на супротстављању удаљених појмова како би се подвукао сасвим посебан подвиг.

Ирмос „Побожни младићи“ — Ирмос осме песме Благовештенског канона четвртог гласа (25. март).

стр. 226 Ирмос „Свак земнородни“ — Ирмос девете песме Благовештенског канона четвртог гласа (25. март).

стр. 228 У колесницу седе — Градећи их на елементима које користи и у претходним песничким целинама, Теодосије успева да у стихирама на хвалите осмога гласа досегне изузетну живописност; опој земаљског и небеског није само у колесници што на небу јури, него и у томе што Петар не посматра вишњи Јерусалим са неутралног места, или умним очима, он непосредно „из пустиње“ види вишњи Јерусалим.

Похвала Светоме Симеону и Светоме Сави је једини текст који у српској средњовековној књижевности потврђује постојање овога жанра у његовом пуном обиму и, додајмо, узорито следи настављаче грчког енкомииона у Византији. Према класичној шеми чувају се три основна дела: Увод, два слова — одвојено Симеону и, потом, Сави, а затим заједничко прослављање обојице светитеља.

Унутар ових делова издвајају се мање целине. У првом делу три тематске целине: духовна трпеза, црква, и опште особине светитеља и преподобних. Други део има мањи увод којим се Симеон и Сава уводе у збор светитеља, на основу чега састављање похвале постаје обавеза оних који уживају плодове њихове светости; затим, слово посвећено Симеону и на крају слово посвећено Сави; оба слова испуњена су својеврсним коментаром извора, помињањем писаних житија, усмене традиције и сведочанства очевидаца који могу да потврде одјеке њихове светости; на крају помињу се и она сведочанства која су и састављачу похвале и учесницима у цркви још увек видљива; ове интерполације су и најзначајнији део са становишта средњовековне књижевне историје. Трећи део — прослављање — такође има три мање целине. У првој се најпре обједињују оба светитеља, затим долази позив на прослављање са анфорама „прибимо; прибимо; прибите“, и на крају разматрање о користи које ће за учеснике прослављање да донесе. Друга целина трећег дела је управо део који је песнички носилац похвале и Теодосије овај одломак посебно означава са позивом учесницима да сви заједнички венце похвале сплету, после чега и следи право песничко прослављање са анфорама у песничким целинама који у погледу форме и унутарњег ритма у највећој мери следе стихире из служби. Тек у трећем делу ове целине је онај део који бисмо могли означити као епилог.

Коментар појединости не чини се нужан, јер су, пре свега, библијски цитати претежно издвојени (према Станојевић-Глумац, *Свето писмо*, стр. 255—273 са незнатним исправкама или допунама), за сва библијска имена или појмове који се помињу постоји *Речник* који прати ово издање, биографски подаци и сва места која се односе на чуда Симе-

онова и Савина коментарисана су и у *Житију Светог Саве* (Теодосије, Сабрани списи I) и у службама. Известан коментар заслуживао би већи број места у тексту у вези са преводом, али је ово посао који се на прави начин може извршити тек после потпуније контроле преписа, значи после критичког проучавања текста.

Једна тема, која није присутна само у Похвали, али је њено појачавање можда и жанровски условљено, јесте тема свете двојице, Симеона и Саве, која је и песнички кроз анафоре и путем наглашене употребе двојине исфорсирана. При томе, треба имати у виду да Теодосије свесно избегава употребу „обојица“ и да употребом „двојице“ наглашава атрибут којима их јасно приближава Светој Тројици.

Биљана Јовановић-Стипчевић

Речник појмова, личности и навода из Светог Писма

СКРАЋЕНИЦЕ ЗА КЊИГЕ СВЕТОГ ПИСМА*

КЊИГЕ СТАРОГ ЗАВЕТА

Пост.	Прва књига Мојсијева; Постање
Иzl.	Друга књига Мојсијева; Излазак
Лев.	Трећа књига Мојсијева; Левитска
Број.	Четврта књига Мојсијева; Бројеви
П. зак.	Пета књига Мојсијева; Поновљени закони
Ис. Нав.	Књига Исуса Навина
Суд.	Књига о судијама
Рут.	Књига о Рути
1. Цар.	Прва књига о царевима; Прва књига Самуилова
2. Цар.	Друга књига о царевима; Друга књига Самуилова
3. Цар.	Трећа књига о царевима; Прва књига о царевима
4. Цар.	Четврта књига о царевима; Друга књига о царевима
1. Дн.	Прва књига дневника; Прва књига Паралипоменон
2. Дн.	Друга књига дневника; Друга књига Паралипоменон
Јездр.	Књига Јездрина
Неем.	Књига Неемијина
2. Јездр.	Друга књига Јездрина
Тов.	Књига о Товији
Јудит.	Књига о Јудити
Јест.	Књига о Јестири
Јов.	Књига о Јову
Пс.	Псалми Давидови; Књига псалама; Псалтир

* „Скраћенице су дате за све књиге Светог писма по њиховом пореклу у словенској Библији, Москва 1862.

Књиге чији су називи штампани курзивним словима нису унесене у Даничићев превод Старог завета. То су такозване неканонске књиге Светог писма. Пошто се и оне употребљавају на богослужењима у Православној цркви, а често су навођене и у поезији Србљака, било је нужно да се користе при изради овог Речника.

Књига чији је назив штампан размакнути курзивним словима, Четврта књига макавејска, није унесена у словенску Библију, јер није у броју неканонских књига. Али је за објашњење неких појмова било нужно да се и она наведе, па је унесена у овај списак и наводи се према грчком тексту у Септуагинти.“

Приче	Приче Соломонове; Књига прича Соломонових
Проп.	Књига проповедникова; Екlesiјаст
П. пес.	Песма над песмама
Мудр.	Књига премудроси Соломонове
Сирах	Књига премудроси Исуса сина Сирахова
Ис.	Књига пророка Исаије
Јер.	Књига пророка Јеремије
Плач	Плач Јеремијин
Посл. Јер.	Посланица Јеремијина
Вар.	Књига пророка Варуха
Јез.	Књига пророка Језекиља
Дан.	Књига пророка Данила
Ос.	Књига пророка Осије
Јоил	Књига пророка Јоила
Ам.	Књига пророка Амаса
Авд.	Књига пророка Авдија
Јона	Књига пророка Јоне
Мих.	Књига пророка Михеја
Наум	Књига пророка Наума
Авак.	Књига пророка Авакума
Соф.	Књига пророка Софоније
Аг.	Књига пророка Агеја
Зах.	Књига пророка Захарије
Мал.	Књига пророка Малахије
1. Мак.	Прва књига макавејска
2. Мак.	Друга књига макавејска
3. Мак.	Трећа књига макавејска
4. Мак.	Четврта књига макавејска
3. Јездр.	Трећа књига Јездрина

КЊИГЕ НОВОГ ЗАВЕТА

Мт.	Свето јеванђеље по Матеју
Мк.	Свето јеванђеље по Марку
Лк.	Свето јеванђеље по Луки
Јн.	Свето јеванђеље по Јовану
Д. ап.	Дела светих апостола
Јак.	Саборна посланица светог апостола Јакова
1. Петр.	Прва саборна посланица светог апостола Петра
2. Петр.	Друга саборна посланица светог апостола Петра
1. Јн.	Прва саборна посланица светог апостола Јована

2. Јн.	Друга саборна посланица светог апостола Јована
3. Јн.	Трећа саборна посланица светог апостола Јована
Јуд.	Саборна посланица светог апостола Јуде
Рим.	Римљанима посланица светог апостола Павла
1. Кор.	Коринћанима прва посланица светог апостола Павла
2. Кор.	Коринћанима друга посланица светог апостола Павла
Гал.	Галатима посланица светог апостола Павла
Еф.	Ефесцима посланица светог апостола Павла
Флб.	Филибљанима посланица светог апостола Павла
Кол.	Колошанима посланица светог апостола Павла
1. Сол.	Солунјанима прва посланица светог апостола Павла
2. Сол.	Солунјанима друга посланица светог апостола Павла
1. Тим.	Тимотеју прва посланица светог апостола Павла
2. Тим.	Тимотеју друга посланица светог апостола Павла
Тит.	Титу посланица светог апостола Павла
Флм.	Филимону посланица светог апостола Павла
Јевр.	Јеврејима посланица светог апостола Павла
Откр.	Откривење светог Јована Богослова; Апокалипсис

ОСТАЛЕ СКРАЋЕНИЦЕ И ЗНАЦИ

акад.	акадски
арам.	арамејски
Вук	Вуков превод Новог завета
грч.	грчки
Даничић	Даничићев превод Старог завета
егип.	египатски
јевр.	јеврејски
лат.	латински
перс.	персијски
срп. слов.	српскословенски
фенич.	феничански
LXX	Септуагинта, грчки превод Старог завета из 3. века пре Христа

Vg Вулгата, латински превод Светог писма из 5. века по Христу
 [] у угластој загради дата су објашњења и текстови којих нема у изворнику

ТРАНСКРИПЦИЈА ЈЕВРЕЈСКОГ ПИСМА

Вокали

Консонанти

Камес	ā	Алеф	,
Патах	a	Бет	b
Серè	ē	Гимел	g
Сегол	e	Далет	d
Хирек магнум	ī	Хе	h
Хирек парвум	i	Вав	w
Холем	ō	Зајин	z
Комес хатуф	o	Хет	h
Шурек	ū	Тет	t
Кибус	u	Јод	j
Шèва мобиле	e	Каф	k
Катеф патах	ā	Ламед	l
Катеф сегол	ē	Мем	m
Катеф камес	ō	Нун	n
		Самех	s
		Аин	,
		Пе	p, ph
		Саде	š
		Коф	q
		Реш	r
		Шин	š
		Син	ś
		Тав	t

У овом су Речнику дата само најнужнија објашњења за појмове, личности и наводе из Светог писма који су поменути у Србљаку. При читању текста Србљака био сам пронашао већи број библијских појмова, али је главни редактор овог издања Србљака др Ђорђе Трифуновић извршио „чишћење“ наслова јединица које треба обрадити. Том приликом одбачено је 230 наслова. Тиме је коначно утврђен број наслова за обраду. — Речник је рађен с циљем да послужи као приручник за што боље познавање и разумевање поезије Србљака. Пошто је та поезија сва прожета духом и речима Светог писма, овај је Речник њен мали библијски коментар.

По своме облику и методу обраде појединих јединица овај је Речник први те врсте код нас Срба, који, на жалост, ни до данас још немамо правога и потпуног библијског речника или лексикона. Јер, *Вођа њо Свећом еванђељу*, Београд 1906, који је с руског превео и допунио Ђакон Милан Н. Милутиновић, ограничен је само на један, по обиму мањи део Светог писма и има карактер библијске симфоније или конкорданције. А *Библијско-бојословски речник*, Ниш 1934, који је с руског превео протојереј Драгиша Љ. Милетић, у ствари је тематска симфонија само за нека питања из Светог писма, и то без навода из такозваних неканонских књига.

Принцип навођења шексјова Свећом писма. Уколико нису узети из овог превода Србљака, текстови Светог писма се наводе: Стари завет по преводу Ђура Даничића; Нови завет по преводу Вука Караџића. Оба превода дају се у екавском говору.

Сви наводи из Светог писма дати су по нумерацији у српском преводу Ђура Даничића и Вука Караџића, а за такозване неканонске књиге по нумерацији у словенској Библији.

Јеврејски текст Светог писма Старог завета наводи се по: R. Kittel, *Biblia hebraica*, Stuttgart, 1950, а према уобичајеној транскрипцији латиничким писмом.

Грчки текст Светог писма Старог завета наводи се по: A. Ralfs, *Septuaginta*, Vol. I—II, Stuttgart, 1950; а грчки текст Новог завета наводи се по: Nestle, *Novum Testamentum Graece*, Stuttgart, 1949.

Латински текст Светог писма наводи се по: *Biblorum Sacrorum*, Typis polyglottis Vaticanis, 1951.

За словенски текст Светог писма коришћена је Библија илй кнйги свѣщеннагѡ писанїѡ вѣтхагѡ и нѡвагѡ заѡѡта. Москва 1862, али су сви наведени текстови дати у српскословенској редакцији.

Српскословенски текст наводи се: Псалми по рукописном *Псалмиру* из Библиотеке Матице српске у Новом Саду (инв. бр. 113443; сигнатура PP 180); остали старозаветни текстови дати су углавном по њиховим наводима у нашој старој књижевности (коришћено је дело: Ст. Станојевић и Д-р Д. Глумац, *Св. писмо у нашим старим списаницима*, Београд 1932), док су наводи из Књиге пророка Данила и Књиге пророка Авакума пренесени у српскословенску редакцију из словенске Библије. Новозаветни текстови навођени су по *Евангелије кнеза Мирослава*, Изд. Љуб. Стојановић-1897, и *Вуканово Еванђеље*, Изд. Јосип Врана, Београд 1967,

Навођење ипексиѡва Свѣиѡи писма у Србљаку није увек једнообразно. Некада се текстови наводе дословно, некада се парафразирају а некада служе само као основа за слободно песничко стварање. О томе се водило рачуна при навођењу текстова Светог писма у овом Речнику. — Ако је текст Светог писма дословно навођен, у малој загради иза текста дато је место одакле је текст узет. Уколико је текст Светог писма парафразираан, на њега се указује речју *види*, која стоји испред обележавања места на које се указује. А речју *упореди* указује се на оне текстове Светог писма који служе као објашњење или допуна неког појма, или већ узаног текста Светог писма.

Распореѡ наслова јединица у овом Речнику је азбучни. На исти начин су дати и поднаслови у јединицама. Изузетак је учињен једино у случајевима где је хронолошки или логички распоред подеснији да што боље објасни неки појам (види, на пример, јединицу *Бої*).

Авакум (јевр. *bābaqqūq*: борац, рвач), пророк у јудејском царству. Живео у 7. веку пре Христа. Поред осталог, про-рекао да „Бог дође из Темана и Светац с горе Фарана“ (Авак. 3, 3), то јест — с Југа, јер су Теман и Фаран јужно од Јудеје. У грчком преводу Старог завета, а отуда и у словенском преводу стоји: *вогъ отъ юга принидеть, и свѣтъи изъ горы приосѣниѣныѣ чѣше, покрь небеса довродѣтель него и хвалиениѣ него испльнѣ земля*. Православна црква под *горы приосѣниѣныѣ чѣше* разуме Богородицу (види *Канон на Рождесѣво Христѡво* и *Канон на Среѣшење*, ирмос 4), а речи *покрь небеса довродѣтель* односе се на Исуса (види *Канон Среѣшење*, ирмос 4).

Авелъ (јевр. *hebel*: пролазност), други син Адама и Еве (види Пост. 4, 2). Принео с вером Богу жртву и Бог му примио принос (упореди Јевр. 11, 4). Невин пострадао од свога брата Кајина, који га је убио из зависти (види Пост. 4, 1—16). Био први мученик за веру (упореди Мт. 23, 35) и као такав прасликује праведнике који су често гоњени.

Авраам (јевр. *ʾabrāhām*: Отац [Бог] је узвишен), родоначелник јеврејског народа. Живео у 20—19. веку пре Христа. Историја његовог живота изложена је у Пост. 11, 26—25, 10. Ради очувања чисте монотеистичке вере, био изведен из Ура Халдејског (види Пост. 12, 1; 15, 7) и преко Харана (види Пост. 12, 5) доведен у Ханан или Палестину (Пост. 12, 6). Због тога што је дошао у Палестину с оне стране Јордана или, по неким, Еуфрата, Авраам се назива *ипречанин* (јевр. *ʾibri*, Пост. 14, 43) или *ипресељеник*, *дошљак*.

Аврамова вера. Авраам је поверовао Богу и Бог му прима веру као праведност (Пост. 15, 6; упореди Јевр. 11, 8—9, 17). Христјани се називају потомци Авраамови по вери (упореди Рим. 4, 16).

Аврамово јосѣѡљубље, назив за шесто јављање Бога Аврааму у долини Мамријској у виду три путника (види Пост. гл. 18), које је Авраам срдечно дочекао и богато угостио (упореди Пост. 18, 1—8).

Аврамов гео, израз којим се означава учествовање у небеским радостима или рају. Види *Аврамово наручје*.

Аврамова жртва, приношење Авраамовог јединца сина на жртву (види Пост. 22, 1—19), чиме је Авраам посведочио своју веру у Бога (упореди Јевр. 11, 17).

Аврамово наручје или *Аврамово крило*, библијски израз за рај. Види: богаташ и убоги Лазар (Лк. 16, 19—31).

Агара (јевр. *hāgār*: бекство), Египћанка, робинја Авраамове жене Саре. С Агаром је Авраам имао сина Исмаила (види Пост. гл. 16), од кога је постао „велик народ“ (Пост. 21, 18; упореди 17, 20) — Исмаилћани или Агарени.

Агарени (= Исмаилћани). Авраамови потомци по сину Исаку служе као праобраз хришћана (види Гал. 4, 28), док су његови потомци по Исмаилу праобраз нехришћана или безбожника. Отуда назив **б е з б о ж н и** Агарени.

ад (грч. *ᾗδης*: невидљив, лишен светлости) или *шеол* (јевр. *šē'ol*; непозната етимологија) на језику старозаветних писаца означава место пребивања умрлих људи (упореди Јез. 31, 14; Авак. 2, 5) или царство мртвих (упореди Јов. 38, 17), које је мрачно, без икакве светлости (упореди Пс. 49, 19). У Старом завету *ад* је место затварања душа свих умрлих, и праведника (види Пост. 37, 35; Пс. 89, 48) и грешника (види Ис. 14, 15; Јез. 26, 20; 32, 18). После искупитељског подвига Исуса Христа, који је ослободио праведнике из *ада* (упореди 1. Петр. 3, 18—19; 4, 6; Еф. 4, 8—10) и увео их у рај (види Лк. 23, 43; упореди Лк. 16, 22—25), *ад* остаје место затварања једино душа грешника.

мучење у аду може бити ублажено, јер светитељи и праведници могу својим молитвама избавити душе људске из адских мука (упореди 2. Мак. 12, 39—44).

Адам (јевр. *'ādām*: земљани). Тако је назван први човек који је био саздан од земље (јевр. *'ādāmā*; Пост. 2, 7). Земаљски Адам је праобраз Исуса Христа (упореди 1. Кор. 15, 22).

Адамов грех, види *грех Адамов и Евин*.

Азија (грч. *Ἀσία*), римска провинција *Asia proconsularis*, област у западном делу Мале Азије (види Д. ап. 2, 9; упореди Д. ап. 6, 9; 19, 10).

алилуја (јевр. *hallelū-jāh*: хвалите Бога [= Јахвеа], богослужбени поклич (види 1. Дн. 16, 36; види Тов. 13, 18) или позив да се хвали Бог (упореди Пс. 104, 35; 106, 48 и др.). Осим тога,

алилуја стоји као натпис неких псалама (106, 111, 112, 113, 114, 135, 146, 147 и 148).

Амалик (јевр. *'āmālēk*), номадско племе које је добило име по Исавовом сину Амалику (види Пост. 36, 12). Амалик је био у сталном рату с Израиљцима (види П. зак. 25, 17—19). За време једне борбе између Израиљаца и Амалика Израиљци су побеђивали све док је Мојсије држао руке подигнуте увис (види Изл. 17, 9—13). — у Србљаку је Амалик символ човечјег тела.

анђео (грч. *ἄγγελος*: гласник, весник), назив за разумна бестелесна бића или духове. *Анђео* је име које означава њихову службу или дужност (види Мт. 22, 30; 25, 31; Лк. 12, 8; 15, 10; 1. Тим. 5, 21).

анђели желе привиријати у дубине Божје (види 1. Кор. 2, 11; упореди 1. Кор. 2, 9; 1. Петр. 1, 12; Еф. 3, 10).

анђели се јављају људима (види 4. Цар. 1, 3, 15; Ис. 5, 2—7; Јез. 10, 1—22; Дан. 8, 16; 9, 21; Зах. 1, 9—19; 2, 3; 3, 3—6; 4, 1—4; Лк. 1, 11—20; 1, 26—38; 2, 9—13) и некада их ослобађају тамнице и окова (упореди Д. ап. 5, 19—20).

анђелска ѿаварсѿва или *анђелски чинов*. Има их девет: серафими (Ис. 6, 2), херувими (Пост. 3, 24; Изл. 25, 18—22; Јез. 9, 3; 10, 1—20; Ис. 37, 16 и др.), престоли (Кол. 1, 16; упореди Еф. 1, 21), господства (Кол. 1, 16; упореди Еф. 1, 21; 3, 10; Кол. 2, 10), силе (Еф. 1, 21; Рим. 8, 38; 1. Петр. 3, 22), власти (Кол. 1, 16; упореди Еф. 1, 21; 3, 10; Кол. 2, 10), начела = поглаварства (Кол. 1, 16; упореди Еф. 1, 21; 3, 10; Кол. 2, 10), арханђели (Јуд. 9; 1. Сол. 4, 16) и анђели (Рим. 8, 38; 1. Петр. 3, 22; Откр. 12, 7 и др.).

број анђела је неизрецив (види Дан. 7, 9—10; Мт. 26, 53; Лк. 2, 13—14; Јевр. 12, 22; Јуд. 14; Откр. 5, 11).

анђео земаљски, или просто *анђео*, у преносном смислу означава људе које је Бог изабрао за веснике своје воље у свету (упореди Мал. 2, 7; 3, 1; Мт. 11, 10; Мк. 1, 2; Лк. 7, 27; 9, 52; такође 2. Дн. 36, 15; Аг. 1, 13; Откр. 1, 20; 2, 1. 8. 12. 18; 3, 1. 7. 14).

анђелски живот = бестрасни, духовни живот.

анђелски славослов Христу Богу, који је рођен од Деве гласи: „Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља“ (Лк. 2, 14).

Аполос (грч. Ἀπόλλων; значење нејасно), Јеврејин, родом из Александрије, „човек речит и силан у књигама“ (Д. ап. 18, 24; упореди Д. ап. 19, 1; 1. Кор. 3, 6 и даље; 4, 6; Тит. 3, 13).

Аполосово заливање (види 1. Кор. 3, 6).

апостоли (грч. ἀπόστολοι, од ἀπόστολος: посланик). Тако је Исус Христос назвао својих дванаест изабраних ученика (види Лк. 6, 13; упореди Мк. 6, 3—5). У ширем смислу тако се називају и други ученици Исуса Христа (види Лк. 11, 49; Јн. 13, 16; Рим. 16, 7; Еф. 2, 20; 4, 11. и др.).

апостолски престо = епископски престо или катедра.

архијереј, види свешћенство.

Арон (јевр. אֶהְרֹן; значење нејасно), први првосвештеник у Старом завету, старији брат Мојсијев (види Изл. 7, 7). Приликом изласка Јевреја из Египта служио је као „уста“ своје брату Мојсију, то јест — говорио је у име његово (види Изл. 4, 10—17), како пред народом (види Изл. 4, 27—31) тако и пред фараоном (види Изл. 5, 1—5; 8, 11 и даље).

аскалонско приморје, приморска област око града Аскалона. Аскалон (јевр. אַשְׁדּוֹן) је филистејски град-држава, који је лежао између Газе и Јамније. Доцније освојен од Јудина племена (види Суд. 1, 18; упореди Суд. 14, 19). Данас chirbet 'ašqalān = рушевине Аскалона.

„Бдите, молите се“ (Мт. 26, 41; упореди Лк. 21, 36).

безаконје (грч. ἀνομία) = грех (грч. ἁμαρτία). „Грех је безаконје“ (1. Јн. 3, 4).

бесемено зачеће Исуса Христа (види Лк. 1, 26—38; нарочито ст. 35).

беси (грч. δαιμόνια, од δαίμωνιον: демон, зли дух, бес; Мт. 7, 22; 9, 33—34; 10, 8; Мк. 1, 34; 7, 26; Лк. 4, 33. 35; 8, 27 и др.; Јн. 7, 20; Д. ап. 17, 18; или δαίμων; Мт. 8, 31) = ђаволи (грч. δαίμονες: клеветник, опадач, оговарач; Мт. 4, 1; 13, 39; 25, 41; Лк. 8, 12 и др.) = нечастиви (грч. πονηρός: лукави; Мт. 13, 19 и др.) = сотона (јевр. שָׂטָן: противник, обмањивач, оптуживач; 1. Цар. 29, 4; 2. Цар. 19, 23; 3. Цар. 5, 18; 11, 14. 23. 25; Пс. 109, 6 и др.). Беси су пали анђели (упореди 2. Петр. 2, 4; Јуд. 6).

бесима сабориште = стан или пребивалиште бесова (види Мт. 12, 46; 17, 18; Лк. 4, 35; 11, 26; Откр. 18, 2).

бесовска пребивалишта. Због своје гордости сатана је отпао од истине и светлости и потонуо у мрак, сурвао се у пакао (види Ис. 14, 13—15; Јн. 8, 44). Тиме је *ад* или *иакао* постао пребивалиште бесова. Али, као духови, беси нису ограничени простором па пребивају свуда под небом (види Еф. 6, 12), а могу боравити и у људима (види Мт. 8, 28—32; 9, 32—33; 15, 22—26; 17, 14—18; Мк. 1, 23—36; 5, 2, 13; 7, 25—30; 9, 17—27; Лк. 4, 33—35; 8, 27—33; 9, 38—42; 11, 14; 13, 11—13 и др.).

бесовска тама. Беси су одступили од Бога — извора светлости и пали у окове мрака (упореди 2. Петр. 2, 4) и због тога се њихово присуство назива — бесовска тама.

бесовски пукови (грч. λεγίων: легија, пук). Број бесова је врло велики (упореди Мт. 12, 26; Лк. 8, 30; 10, 17. 20; 11, 18—20; Еф. 6, 12 и др.) и они имају своју војску, своје пукове (упореди Лк. 8, 30) и свога старешину — кнеза (упореди Мт. 9, 34; 12, 24; Мк. 3, 22; Лк. 11, 15).

бесмртне трпезе заједничар (види Лк. 22, 30).

бесмртни живот, то јест — вечни живот (види Јн. 5, 24—29; Рим. 2, 7; 2. Кор. 5, 1—3; Откр. 2, 10).

бесплотне силе, види анђели; беси.

Беспочетни родитељ = Отац, Прво лице Свете Тројице, по свом личном својству је беспочетан (грч. ἀναρχος) и безузрочан (грч. ἀναίτιος), а у односу према другим божанским лицима Он је почетак (грч. ἀρχή), беспочетни почетак и узрок (грч. αἰτία). У посебном односу према Сину Он је Отац (упореди Пс. 2, 7; Јевр. 1, 5) а према Светом Духу — произвођитељ (грч. προβαλεὺς; Јн. 15, 26).

Беспочетно Слово = Друго лице Свете Тројице, Бог Син, Исус Христос (види Јн. 1, 1—3; упореди Јн. 10, 30; 17, 21).

бисер многоцени, символ царства Божјег или небеског (Мт. 13, 45—46).

блага вечна су на небу, „где ни мољац ни рђа не квари, и где лупежи не поткопавају и не краду“ (Мт. 6, 20; упореди Лк. 12, 33). — **Благо** = највиши циљ свих човекових тежњи.

благодат (грч. χάρις), божанска сила дарована човеку ради спасења (види Д. ап. 15, 11; Рим. 3, 24; Еф. 2, 5. 8; 2. Тим. 1, 9; Тит. 3, 7).

благо од бисера драгоценије, символ царства Божјег или небеског (види Мт. 13, 45—46).

благо у пољу, символ царства Божјег или небеског (види Мт. 13, 14).

„Благословите сва дела Господња Господа, појте и преузносите на све векове“ (Дан. 3, 57). Ових речи нема у Даничићевом преводу Старог завета, јер је он превео само првих тридесет стихова треће главе. Српскословенски текст гласи: *благословите вѣса дѣла господѣна господа, пойте и прѣвѣзносите нго вѣ вѣкы*.

блажени (јевр. *’ašrē*, грч. *μακάριος*), синоним за срећан, с тим што се наглашава унутрашње, душевно стање срећнога. Једино је Бог блажен у својој суштини (види 1. Тим. 6, 13; упореди 1. Тим. 1, 11). Али, у својим пројавама у области ограниченог света, Бог се јавља као извор блаженства ограничених бића (види Пс. 25, 8—13; 16, 11; Јак. 1, 17; Пс. 50, 15; 86, 11; Мт. 5, 3—12), па се због тога и човек назива блаженим (види Пс. 1, 1), било да се тиме изражава његово спољашње, земаљско благостање (види Пс. 1, 3) или награда на суду Божјем, то јест духовно, небеско блаженство (види Пс. 1, 6; упореди Мт. 5, 3—12).

блажени човек, (види Пс. 1, 1).

Бог. У јеврејском изворнику Старог завета има више имена Божјих али је најважније име *Јахве* (јевр. *yhwh*: Онај који јесте; Вечни, Који нема ни почетка ни свршетка; грч. *κύριος*: Господ). У Светом писму се нигде, ни у Старом завету ни у Новом, не доказује постојање Бога у философском смислу доказивања, јер, по Библији, једино безумници постављају питање о Божјем постојању (види Пс. 14, 1; 53, 1; упореди Пс. 10, 4). Свето писмо исповеда Бога који *иосијоји одувек*, живи сам од себе и нема потребу за своје постојање ни у коме и ни у чему изван себе (види Изл. 3, 14; Ис. 41, 4; 43, 10; 44, 6; 48, 12; Откр. 1, 17; 22, 13). Бог је *један* и *једини* по својој суштини (види П. зак. 6, 4; Неем. 9, 6; Пс. 83, 18; 86, 10; Ис. 37, 16. 20; Мк. 12, 29. 32; Јн. 17, 3; Рим. 3, 30; 1. Кор. 8, 4. 6; Гал. 3, 20; Еф. 4, 6; 1. Тим. 2, 5), али је Он *ипројичан по лицима* (види Мт. 28, 19; 1. Кор. 12, 3—6; 2. Кор. 13, 13; 1. Петр. 1, 2; 1. Јн. 5, 7). Бог је *невидљив* и *несхватљив* не само за људе него и за анђеле (види Изл. 33, 20; Јов. 23, 3. 8—9; Јн. 1, 18; 5, 37; 1.

Тим. 1, 17; 6, 16; Јевр. 11, 27; 1. Јн. 4, 12; упореди Мт. 11, 27; Рим. 11, 33—35; 1. Кор. 2, 11). Бог је *саздаиџел* или *творцац* неба и земље, то јест духовног и материјалног света или света видљивог и невидљивог (види Пост. 1, 1—2, 7; Пс. 8, 3; 33, 6; 89, 11—12; 102, 25; 136, 5; 146, 6; Ис. 44, 24; Јер. 10, 12; 51, 15; Зах. 12, 1; Јн. 1, 1—3; Д. ап. 14, 15; 17, 24; 2. Кор. 4, 6; Кол. 1, 16—17; Јевр. 11, 3; Откр. 4, 11; 10, 6). Не само што је творац неба и земље, него је Бог и *ипромислиџел*. Он се очински брине о свима створењима, непрестано дѣла у свету, све држи и свима управља (види Мт. 5, 45; Лк. 6, 35; Јн. 5, 17; Кол. 1, 17; упореди Пост. 8, 22; П. зак. 11, 14; Неем. 9, 6; Јов. 12, 10; Пс. 33, 13—15; 37, 9—13; 104; 136, 25; 145, 14—17; Приче 15, 3; Мудр. 11, 25—26; Ис. 46, 4; Мт. 6, 25—34; 10, 30; Лк. 12, 31—32; Д. ап. 17, 25—28; Рим. 11, 4; 1. Кор. 12, 6; Петр. 5, 7). Бог је *давалац свих добара* (види 1. Дн. 29, 14; Плач 3, 38; 1. Кор. 4, 7; Јак. 1, 17; 2. Петр. 1, 3). Бог *над свима царује*, Он је *Цар над царевима* (види 1. Тим. 6, 15). Бог је једини *свеи* и живи у светима (види Лев. 19, 2; 20, 26; Пс. 99, 9; Ис. 57, 15; Јн. 17, 11; 1. Петр. 1, 16; Откр. 15, 4). Бог је *свезнајући*, све зна унапред (види Д. ап. 15, 18; Јевр. 4, 13; упореди Мт. 6, 4. 6; Мк. 13, 32). Бог је *дуоиприљив* (види Број. 14, 18; Неем. 9, 17; Пс. 86, 15; 103, 8; 114, 8; Рим. 15, 5).

богатство и слава, или **богатство света**, оставља се ради идења за Исусом Христом. Види разговор Исуса Христа с богатым младићем (Мт. 19, 16—22; упореди Мк. 10, 17—22; Лк. 18, 18—23).

богатство непролазно, супротност од богатства пролазног или потрошљивог. Види *блага вечна* и *богаијсџиво ипролазно*.

богатство пролазно или **потрошљиво** (грч. *μαμωνᾶς τῆς αἰδολίας* или *ὁ αἰδολὸς μαμωνᾶς*), појам из приче Исуса Христа о неверном домопозитељу (види Лк. 16, 1—13).

бог други, богови други (јевр. *’elōhīm ’āḥērīm*; П. зак. 7, 4). Само је један Бог (= Јахве), али се име *бои* или *богови* (јевр. *’elōhīm*) некада у Светом писму даје такозваним боговима или идолима (види Посл. Јер. 22, 65; упореди Број. 33, 4; П. зак. 10, 17; Ис. Нав. 22, 22; Пс. 95, 3; 135, 5; 136, 2; Гал. 4, 8), а некада се и људи називају боговима (види Пс. 82, 6; Јн. 10, 34), јер су позвани да буду као Бог (види Мт. 5, 48).

Бог Израиљев = Јахве (види Ис. 45, 3; упореди Ис. 22, 24, 4. Цар. 5, 15; Јездр. 1, 3; Ис. 48, 2; Јез. 8, 4 и др.).

Бог неће смрти грешника (види Јез. 33, 11; упореди Јез. 18, 23, 32; 2. Петр. 3, 9).

Богојављење (грч. θεοφανεσία), празник који се празнује (6. јануара по старом календару) као успомена на *јављање* *Боја* приликом крштења Исуса Христа на Јордану. Тада се људима јавио Бог у три лица: *Отац* у гласу с неба, *Син* се крштавао, а *Свети Дух* у облику голуба који је лебдео над главом Исусовом (види Мт. 3, 13—17; упореди Мк. 1, 9—11; Лк. 3, 21—22).

Богомати (грч. μήτηρ κυρίου = Мати Господња; види Лк. 1, 43) = Богородица.

Богоневеста (грч. θεονύμφη) = Богородица.

Богородица (грч. θεοτόκος), мати Исуса Христа. Она је на изузетан начин, бесемено родила (види Лк. 1, 26—38) Исток духовни = Исток с висине (Лк. 1, 78), Слово Божје = Бога (види Јн. 1, 2), Сунце правде (види Мал. 4, 2) — Исуса Христа. Богородица је *облак свештосији* (види ту реч). Давид је предсказао Богородицу: *живот свештени и Божје покојиште* (види Пс. 132, 8). — Види *живој свештени*.

богосазнање, сазнање или познање Бога, условљено је чистотом срца (види Мт. 5, 8) и љубављу према Богу (види 1. Јн. 4, 8; упореди 1. Јн. 5, 20).

Бог осветник (види П. зак. 32, 35; упореди Пс. 94, 1; Рим. 12, 19; Јевр. 10, 30).

Бог отаца (јевр. 'ēlohē 'abotām; Изл. 3, 15; 4, 5) или *Бој отаца наших* (грч. θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν; Д. ап. 3, 13; 7, 32), то јест: Бог Авраамов, Исаков и Јаковљев (упореди Изл. 3, 6; Мт. 22, 32; Мк. 12, 26; Лк. 20, 37) = Јахве.

Богочовек (грч. θεὸς καὶ ἄνθρωπος), види *оваилоћење Слова*. **бог постати**. Бог је заповедио човеку да се непрекидно усавршава и на тај начин постане као Бог, то јест *бој* (види Мт. 5, 48; упореди Лев. 11, 44; 19, 2; 1. Петр. 1, 16).

Бог рођен од Деве у јаслама = Исус Христос (види Лк. 2, 7).

Божанствено писмо (грч. θεία γραφή) = Свето писмо.

божанствено учење = наука која се садржи у Светом писму.

Божанство једно у три лица, види *Свети Тројица*.

„Боже, Боже мој, ка Теби јутрим“ (Пс. 63, 1). У Даничићевом преводу Старог завета није овако; ово је према српскословенском: *Боже мои ка тебѣ оутрању*.

Божја матер = Богородица.

божја уста. Тако се називају они свети људи који су говорили по надахнућу Светог Духа, то јест Бога (упореди Изл. 2, 11—12; 2. Цар. 23, 2; Јер. 1, 4, 9).

божји миг (срп. слов. *Мановенне* или *Манине* = миг, знак, заповест; од грч. νεύω = дати знак; мицати обрвама; види Лк. 5, 7; Јн. 13, 24; Д. ап. 24, 10), позив божји (види Мт. 4, 19, 21; 10, 1; Мк. 1, 17, 20; Лк. 5, 1—11).

Вавилон (асиро-вавилонски *bab-ili* = врата Божја; јевр. *bābēl*), град на реци Еуфрату, престоница вавилонског царства (види Пост. 11, 9; 4. Цар. 20, 14). Али свети Сава није посетио овај Вавилон него „Вавилон“ египатски, то јест данашњи Каиро, кога су тако називали Копти, Грци и путописци са Запада.

Велијар (грч. Βελιάρ), име ђаволово (2. Кор. 6, 15). На јеврејском *blījā'āl* значи: ништавило, гнусоба (упореди П. зак. 13, 14), неваљао човек (види Приче 16, 27), па се тако назива и ђаво.

Велики архистратиг = Архангел Михаил (упореди Ис. Нав. 5, 13—15).

„Велича душа моја Господа...“ (Лк. 1, 46).

венац царски, символ царске власти (упореди 2. Цар. 12, 30; 4. Цар. 11, 12).

вера (грч. πίστις), једна од три основне и највеће јеванђелске врлине (види 1. Кор. 13, 13).

вера се упоређује с оклопом (види 1. Сол. 5, 8) и са штитом (види Еф. 6, 16);

веру сачува, њрку оконча (упореди 2. Тим. 4, 7).

верни раб (грч. δοῦλος ἀγαθός), појам из приче о талантима (Мт. 25, 14—30).

вечне житнице (види Мт. 3, 12; упореди Лк. 12, 18).

виноград Господњи = људи (види Мт. 21, 33—41); *виноград* = дом Израиљев, Јевреји (упореди Ис. 5, 1—7).

Витлејем (јевр. *bēt-lehem* = дом хлеба), место у коме се родио Исус Христос. Овај Витлејем налазио се у области Јудиној, недалеко од Јерусалима, и назван је Витлејем Ефрата (јевр. *bēt-lehem 'ephrātā*; Мих. 5, 2) или Витлејем јудејски (грч. Βηθλέεμ, γῆ Ιούδα = Витлејем, земља Јудина; Мт. 2, 6) за разлику од Витлејема у области Завулоновој (види Ис. Нав. 19, 15), који лежи северно од Назарета а западно од Генизаретског језера.

Вишњи (јевр. *'eljōn*), име Божје (види Број. 24, 16) или епитет који се придаје уз име Божје (види Пост. 14, 18; 22; Пс. 47, 3; 57, 3; 78, 35. 56). — У Србљаку се вишњима називају они који су на небу — анђели.

Вишњи Јерусалим, види *Горњи Јерусалим*.

вишње силе = анђели.

Владика (грч. ἐπίσκοπος = надзорник, надзиратељ; поглавар црквене заједнице или општине; види Д. ап. 20, 28; Флб. 1, 1; Тит. 1, 7; 1. Петр. 2, 25). У црквеној поезији уопште, а отуда и у Србљаку, Владиком се назива Исус Христос као глава или поглавар Цркве.

Владичица чиста = Богородица.

вода исцељења = вода очишћења (види Број. 19, 9).

враг (срп. слов. врагъ) = ђаво (види Мт. 13, 39; Лк. 10, 19). — Види *беси*.

вражји пукови, види *бесовски њукови*.

врата тесна (грч. στενὴ πύλη; Мт. 7, 13—14; или στενὴ θύρα Лк. 13, 24) воде у живот, у царство небеско.

вукови душегубни, вукови душепогубни (грч. λύκοι ἄρπαγες), лажни пророци и сви они који нападају верно стадо — следбенике Христове (види Мт. 7, 15; Д. ап. 20, 29; упореди Мт. 10, 16; Лк. 10—3).

Гаврил архистратиг, Гаврил арханђел (грч. Γαβριήλ, од јевр. *gabrī'ēl* = човек Божји), име једног од врховних анђела (види Дан. 8, 16; 9, 21; Лк. 1, 19—26).

Поздрав арханђела Гаврила Богородици гласи: „Радуј се, благодатна!“ ... (Лк. 1, 28 и даље).

Гамалил (грч. Γαμαλιήλ, од јевр. *gamli'ēl* = Бог чини добро, Бог је учинио добро), учитељ закона код кога се школовао

млади Савле, потоњи апостол Павле (види Д. ап. 22, 3). Гамалил је пустио апостоле из затвора (види Д. ап. 5, 23—40).

„Где је Христос Бог њихов“ ... (види Пс. 79, 10).

Гедеон (јевр. *gid'ōn* = мачевалац), судија у Израилу који је спасао свој народ из мадијамског ропства (види Суд. гл. 6—8).

Гедеоново уздање = уздање у Бога. Уздајући се у божју помоћ, Гедеон је са свега триста људи победио многобројну војску Мадијамаца и Амаличана и на тај начин ослободио свој народ из ропства (види Суд. гл. 7.).

гејена (грч. γέεννα), грчки облик арамејске речи *gēhinnāt* (јевр. *gēhinnōt*, скраћеница од *gē-bēn-hinnōt*) = Долина Еномова. Тако је названа долина у близини Јерусалима, с његове јужне стране. За време својих рђавих царева, Јевреји су у тој долини обављали култ амонићанском бакарном идолу Молоху (упореди 4. Цар. 16, 3; 21, 6; 2. Дн. 28, 3). Да би то место учинио вечно одвратним, побожни јудејски цар Јосија је заповедио да се ту бацају све угинуле животиње и лешеве преступника (упореди 4. Цар. 23, 10—14). Како би се спречили смрад и зараза, у тој су долини непрестано гореле ватре и спаљивано је све што је ту доношено. Због тога се у Светом писму *јејена* назива *јејена оињена* (грч. γέεννα πυρός; Мт. 5, 22) и означава *ад* или *њакао* (упореди Ис. 66, 24; Јер. 7, 32—33; 19, 7; и нарочито у Новом завету Мт. 5, 22—30; Мк. 9, 43—48; Мт. 10, 28; Лк. 12, 5; Мт. 23, 15. 33; Јн. 3, 6).

гладни и жедни правде божје, израз који је употребио Исус Христос у својој беседи на гори (види Мт. 5, 6).

Голијат (јевр. *gōljat*), особено име филистејског дина из града Гата (види 1. Цар. 17, 4. 23) који је погинуо у двобоју с младићем Давидом (упореди 1. Цар. гл. 17).

Гора синајска (јевр. *hār-sīnāj*), највиша планина на Синајском полуострву (види Изл. 24, 16; П. зак. 34, 2). На тој је гори Мојсије примио Закон божји (упореди Изл. гл. 19. и даље) па се назива и Гора Господња (јевр. *hār jhwh*; Број. 10, 33). Синај се још назива *Хорив* (јевр. *hōrēb*) или Гора божја (јевр. *hār-ēlōhīm*; Изл. 3, 1).

Горњи Јерусалим (грч. ἄνω Ἱερουσαλήμ), израз којим се означава царство Месијино или Црква Христова (види Гал. 4, 26; упореди Ис. 2, 2). Пошто ће се Црква Христова у своме пуном савршенству показати после васкрсења мртвих и све-

општег суда на небу, за њу се употребљавају још изрази: *Јерусалим небески* (грч. Ἱερουσαλὴμ ἐπουράνιος Јевр. 12, 22), *Нови Јерусалим* (грч. καινὸς Ἱερουσαλὴμ; Откр. 3, 12; 21, 2), за разлику од старог Јерусалима, града у Палестини.

Горњи Сион = Горњи Јерусалим. — *Сион* (јевр. *šijōn*, грч. Σιών) је утврђени брежуљак у североисточном делу Јерусалима и назива се „град Давидов“ (види 2. Цар. 5, 7; 3. Цар. 8, 1). Према пророчанству пророка Јоила, „на гори Сиону и у Јерусалиму биће спасење“ (Јоил 2, 32), па су изрази *Горњи Сион* и *Горњи Јерусалим* синоними.

Господ (јевр. *jhw̄h*, грч. κύριος), особено име божје (на пример у Пос. 2, 4).

Господ сведржитиел (грч. κύριος παντοκράτωρ; 2. Кор. 6, 18; упореди Откр. 1, 8; 4, 8; 11, 17; 15, 3; 16, 7. 14; 19, 6. 15; 21, 22; јевр. *šaddaj*: Јов. 6, 4, 14; 8, 3. 5; Пост. 49, 25; Број. 24, 4. 16; Рут. 1, 20; Пс. 68, 15; 91, 1; Ис. 13, 6; Јоил 1, 15; Јездр. 1, 24; 10, 5; *el-šaddaj*: Изл. 6, 3; упореди Пост. 17, 1; 28, 3; 35, 11; 43, 14; 48, 3 и др.).

Господ је шиегар (српскослов. шедога, јевр. *raḥmīm*, грч. οἰκτιρῶν = сажалив, милосрдан; Даничић: добар; види Пс. 103, 8; упореди Пс. 145, 8).

Господ даје бесконачно весеље (види Ис. 35, 10; 51, 11; 65, 18; Јер. 15, 16; Лк. 1, 14 и др.).

Господ небески = Отац небески (грч. πατὴρ οὐράνιος; Мт. 5, 16. 45. 48; 6, 14. 23. 32; 7, 11).

„Господа појте и преузносите на све векове“ (види Дан. 3, 57).

„Господ даде, Господ узе“ (Јов. 1, 21).

Господ господара (јевр. *ʾādōnē ʾādōnīm*; Пс. 136, 3) = Бог, Спаситељ, Господ Исус Христос.

Господе Боже мој, отвори уста наша и напуни славословљем твојим (упореди Пс. 51, 15).

„Господе Исусе, прими дух мој“ (Д. ап. 7, 59).

„Господе, не прими им ово за грех“ (Д. ап. 7, 60) — делови из молитве првомученика Стефана коју је изговорио док су га каменовали (види Д. ап. 7, 54—60).

гостољубље Авраамово, види *Авраам*.

грех (грч. ἁμαρτία) = преступање божје заповести и божјег закона (упореди Пост. 2, 17; 3, 6; Изл. 32, 30—31; П. зак. 9, 21), уклањање од чисте и свете заједнице с Богом, па се грех назива безакоње (грч. ἄνομία; 1. Јн. 3, 4). Прави смисао греха најјасније и најбоље изражава стара семитска реч *хайа* (јевр. *hāṭā*, од акадског *hatū* = промашити циљ, не погодити), што значи: промашај, скретање с циља (упореди Приче 8, 36; Јов. 5, 24; Ис. 65, 20).

бреме грехова = мноштво грехова (види Пс. 38, 4).

грех Адамов и Евин (види Пост. гл. 3; упореди Пост. 2, 17) је наследан. Сви њихови потомци рађају се у греху (види Јов. 14, 4; Ис. 53, 6; Јн. 3, 6), имају прародитељски грех на себи. Искупителском жртвом Месије — Исуса Христа људи се ослобађају тога греха (види Мт. 1, 21; 20, 28; Јн. 1, 29; Д. ап. 4, 12; Рим. 5, 11—12; Гал. 3, 13; 4, 4—5; Еф. 1, 7; Кол. 1, 14; 1. Тим. 2, 6; Јевр. 9, 12. 15; 1. Петр. 1, 18—19. и др.).

гроб Господњи, гроб у Јерусалиму у коме је био сахрањен Исус Христос (види Мт. 27, 59—60; упореди Ис. 53, 9). Пророк Исаија је прорекао да ће тај гроб (јевр. *teṣit* = место покоја, место пребивања; Даничић: пребивалиште) бити славан (види Ис. 11, 10). Гроб Господњи се и данас чува као велика хришћанска светиња, коју многи посећују.

губитељ душа = бес, демон, ђаво.

Давид (јевр. *dāwīd* = драган, драги, љубљени; глава племена), пастир из Витлејема јудејског, најмлађи син Јесејев (види 1. Дн. 2, 15; упореди Рут. 4, 17. 22; Мт. 1, 6), који је доцније постао цар, најпре само над племеном Јудиним (види 1. Цар. 16, 13; 2. Цар. 2, 4) а потом и над целим Израиљем, то јест над свих дванаест племена Израиљевих (види 2. Цар. 5, 3). Његов живот и царевање су описани у 1. Цар. гл. 16—24; 2. Цар. гл. 1—2. и 1. Дн. гл. 11—29.

Давид бојооцац. Тако се назива, јер је телесни предак Исуса Христа (види Мт. 1, 6; Лк. 3, 31).

Давидова кротост. Давид је показао кротост приликом прогона од стране Саула (види, на пример, 1. Цар. гл. 24. и 26).

Давидова победа над Голијатом (види 1. Цар. гл. 17).

Давидово играње пред ковчејом завета било је изазвано његовим великим религиозним одушевљењем (види 2. Цар. 6, 14).

Давид је назвао блаженим човеком свакога који живи по божјем закону (види Пс. 1, 1—2).

Давид је предсказао Бојородицу, види Бојородица.

Давид је предсказао Месију као истинитог Бога (упореди Пс. 110, 1) и стварног, правог човека (види Пс. 72, 6; о томе више под речју Бојородица).

Давид, назив за Књигу псалама. Писац 2-ге књиге макавејске назвао је Књигу псалама просто — *Давид* (2. Мак. 2, 13). Тај је назив доцније био уобичајен код Јевреја, а отуда је примљен и у хришћанску цркву.

давидски процветати. У псалму 72-ом предсказано је да ће у време Месије (= Исуса Христа) процветати праведник (Пс. 72, 7), то јест у његово време умножиће се праведност, мир и добра воља међу људима (упореди Лк. 2, 14).

дању и ноћу о заповести размишљајући божанственој (упореди Пс. 1, 2).

Датан и Авирон. Побуњеници против Мојсија и Арона били су Кореј (јевр. *kōrah*), Датан (јевр. *dātān*) и Авирон (јевр. *ʾābirām*). Због побуне коју су изазвали они су кажњени смрћу и истребљене су им породице (види Број. 16, 1—33; упореди Број. 26, 9—10; П. зак. 11, 6; Пс. 106, 17).

да те сва твар благослови на све векове (упореди Дан. 3, 57).

дванаест апостола, ужи избор ученика Исуса Христа (види Мт. 10, 2—3; Мк. 3, 13—19; Лк. 6, 13—16; Д. ап. 1, 3).

дворац на небесима = кућа, дом божји. „Многи су станови у кући оца мојега“ (Јн. 14, 2; упореди Јн. 14, 23).

Дева (јевр. *ʾālmā*, грч. *παρθένος* = девица). Тако се назива Богородица или мати Исусова. Израз је узет из пророчанства пророка Исаије (Ис. 7, 14), које се испунило рођењем Исуса Христа (види Мт. 1, 18—25; нарочито ст. 23).

Дева је у јаслама родила Боја = Исуса Христа (види Лк. 2, 7; упореди 1. Тим. 3, 16; Јн. 1, 14).

Дева на рукама носила Христѡа у Еѣиѡи (види Мт. 2, 13—15).

Дева Марија је скинула клейву са свих, родивши Исуса Христа, који све људе ослобађа прародитељског греха и клетве (види Мт. 1, 21; Рим. 5, 11—12). Упореди *ірех Агамов и Евин*.

Деву је Авакум у давнини видео као јору духовну (види Авак. 3, 3 у грчком тексту). — Види *Авакум*, пророк.

Девица = Дева, то јест Богородица.

„Дела сва Господа појте
и преузносите у све векове“ (види Дан. 3, 57).

„Дела сва Господња Господа појте
и преузносите на све векове“ (види Дан. 3, 57).

демон (грч. *δαίμων*; Мт. 7, 22; 9, 33—34. и др.; *δαίμων*; Мт. 8, 21) = зли дух, бес. Види *беси*.

десна страна, страна части. Десна страна божја у царству небеском одређена је за праведнике (види Мт. 25, 33—40).

десни пут = пут праведника. Упореди *десна страна*.

деца (грч. *παιδιά*), символ незлобивости, безазлености и моралне чистоте. Ко себе смири као незлобиви младенац = дете, велики назваће се у царству божјем (види Мт. 18, 3—4).

деца Израилјева = Јевреји. Упореди *нови Израил* = хришћани.

„Диван је Бог у светима својим,
у црквама благословићемо те, Господе!“ (види Пс. 68, 35. 27; срп. слов. *ва светѣхъ*; Даничић: у светињи).

„Диван си у слави, Господе,
и чудна су дела твоја!“ (упореди Пс. 72, 19; 139, 14; Изл. 15, 1; Откр. 15, 3).

Добри пастир. Тако се назива Исус Христос у пророчанствима Старог завета (види Ис. 40, 11), а тако и он назива себе (види Јн. 10, 11. 14).

„Добри пријатељу и верни,
у маломе веран био си —
над многим ћу те поставити!“ (види Мт. 25, 21. 23).

„Добри рабе и верни,
уђи у радост Господа својега!“ (види Мт. 25, 21. 23).

добро завршена трка (упореди 2. Тим. 4, 7).

дом Господњи (грч. *οἶκος θεοῦ*) = Црква Христова (види 1. Тим. 3, 15; Јевр. 10, 21).

домопазитель (грч. οἰκόμενος; срп. слов. пристављеник домоу; строитељ; Вук: пристав), појам из приче Исуса Христа о неверном домопазителу = приставу (Лк. 16, 1—8).

дрво засађено крај водених потока (види Пс. 1, 3), символ праведника.

дрво живота (види Пост. 2, 9) прасликује Исуса Христа и богати живот у царству небеском (види Јез. 47, 12; Откр. 2, 7; 22, 2. 14).

дрво животно = дрво живота.

дрво неплодно (види Мт. 3, 10; 7, 17—19), символ грешника.

дрво непослушности, то јест дрво познања добра и зла (види Пост. 2, 9; упореди Пост. 2, 17; 3, 3).

дрво плодовито (упореди Пс. 1, 3), символ праведника.

„Дрво поред извора воде
плод свој даје у време своје“ (види Пс. 1, 3).

други долазак Христов, види *Христос*.

дух (јевр. *rūah*), нематеријални, виши, бесмртни део човека који се у часу смрти одваја од тела (види Проп. 12, 7; упореди Пост. 45, 27; Суд. 15, 9) и борави у загробном свету, а у дан свеопштег суда опет ће се сјединити с телом (упореди Јн. 5, 25—26; Јевр. 6, 2; Откр. 20, 12—13). — Види *душа*.

„Дух дише где хоће“ (Јн. 3, 8).

духови лукави (грч. πονηρός = зао, лукав; срп. слов. непријатељ; Мт. 5, 37; 6, 13; Еф. 6, 16; 1. Јн. 2, 13; 5, 18) = беси, демони, ђаволи.

Дух Свети (грч. πνεῦμα ἅγιου), треће лице Свете Тројице (види Д. ап. 5, 3—4; 1. Кор. 2, 10; 3, 16).

Дух божансџвени = Дух Свети (упореди Д. ап. 5, 3—4).

Духом Свешћим помазан. Помазање уљем је спољашњи знак помазања Светим Духом (види 1. Цар. 10, 1. 6; 16, 13), којим се посвећују и освећују божји служитељи: цареви (види 1. Цар. 10, 1. 6; 16, 3. 13; 3. Цар. 19, 16; Пс. 89, 20), пророци (види 3. Цар. 19, 16) и свештеници (види Лев. 8, 12; Изл. 40, 13—15).

Дух Ушешћел (види Јн. 14, 16—17; 15, 26; упореди Д. ап. 9, 31).

Силом Духа Свешћога изјоне се духови љрелесни, то јест беси, демони (види Мт. 12, 28).

дух страха божјег, један од дарова божјих (упореди Ис. 11, 2).

духовне песме (грч. ᾠδαὶ πνευματικαί), врста религиозних богослужбених песама које су хришћани употребљавали још у апостолско време (види Еф. 5, 19; Кол. 3, 16).

душа (јевр. *nēšāmā* или *perheš*, грч. ψυχή), животни принцип, животни дах, дисање (види Пост. 1, 20. 24; 2, 7. и др.). Често у Светом писму стоје упоредо речи *дух* и *душа* као два различита појма и принципа (на пример *rūah* са *nēšāmā* у: Јов. 4, 9; 27, 3; 33, 4; 34, 14; Ис. 42, 5; 57, 16; или *rūah* са *perheš* у: Јов. 7, 11; 12, 10; Ис. 26, 9).

„Душо моја, Господа величај!“ (види Лк. 1, 46).

Ђаво (грч. Διάβολος = клеветник, опадач), име поглавара палих анђела (види Откр. 12, 7—9).

ђаво (грч. διάβολος), име палих анђела (види Мт. 4, 1; 13, 39; 25, 41. и многа друга места у књигама Новог завета). — Види *беси*.

„Ево мене и деце коју ми даде, Господе“ (упореди Ис. 8, 18).

Египат (грч. Αἴγυπτος, од егип. *hi-ku-ptah* = дом, кућа [бога] Птаха) или *Мисир* (јевр. *mišraim*), име за Мемфис — земљу која се налази између две пустиње, Либијске и Арабијске, на њиховој целој дужини уз реку Нил. У јеврејском изворнику Старог завета употребљава се име *Мисир* (види Пост. 12, 10; Ис. 11, 11; Јер. 44, 1. и многа друга места), док се у грчком преводу Старог завета, и у Новом завету (види Мт. 2, 13—15. 19; Д. ап. 2, 10; 7, 9—40; 13, 27; Јевр. 3, 16; 8, 9; 11, 26. и даље; Јуд. 5; Откр. 11, 8) употребљава име *Египта*.

Јосиф царовао Египћом ... (види Пост. 45, 9).

У Египта је Христос ношен на рукама Деве (упореди Мт. 2, 13. и даље).

египатско робовање = египатско ропство, ропство Израиљца у Египту од одласка Јакова и његових синова (види Пост. гл. 46. и даље) до изласка у време Мојсија (види Изл. гл. 12—14.).

Едем (правилно је *Egen*, јевр. 'eden = настрада), област у Месопотамији (види Пост. 2, 10—14).

едемски врт (јевр. *gan-'eden*; Пост. 3, 23—24; упореди Пост. 2, 8. 10. 15—16; 3, 1—3. 8).

епископ (грч. ἐπίσκοπος = надзорник, надзиратељ), највиши јерерхијски чин новозаветног свештенства (види Д. ап. 20, 18; Флб. 1, 2; 1. Тим. 3, 2; 1. Петр. 2, 25) = владика, архијереј.

женик (грч. νυμφός: младожења), символ Исуса Христа (види Мт. 9, 15; 25, 1; Јн. 3, 28—29).

жеравица (јевр. *riṣpāh* = усијани камен; Даничић: жив угљен), средство и символ очишћења (види Ис. 6, 6). — Упореди *Исаија* пророк.

живи Бог. Као творац и господар живота Бог се назива *Бої живоїа* (јевр. 'el-ḥājjām; Пс. 42, 8) или *Бої живи* (јевр. 'elōhīm; П. зак. 5, 26; 1. Цар. 17, 26; грч. θεὸς ζῶν; Мт. 16, 16; Д. ап. 14, 15; 2. Кор. 3, 3; 6, 16; 1. Сол. 1, 9; 1. Тим. 4, 10; Јевр. 3, 12; 9, 14; 10, 31; 12, 22).

Животодавац = Бог, Онај који даје живот (упореди стварање света и човека у Пост. 1, 1—2, 7).

живот у обитељима праведних, види *обитијељи њраведних*.

Жидови (јевр. *jehūdīm* = Јудеји; види 4. Цар. 16, 6; 25, 5; Јер. 32, 12; Неем. 1, 2; 2, 16). По имену четвртог Јаковљевог сина Јуде (јевр. *jehūdā*; значење нејасно; види Пост. 29, 35; 35, 23) тако су названи *Јевреји* (јевр. 'ībrīm, од старојевр. 'ēber = прелазити; преко, грч. Ἑβραῖα, и лат. *Hebraei*; упореди Пост. 14, 13; 39, 14. 17; 1. Цар. 4, 9; Д. ап. 6, 1). — Види *Авраам*.

Називају се *боіоборни Јевреји, хрисіоубице*, јер су осудили Исуса Христа на смрт (види Мт. 27, 23; Мк. 15, 13; Лк. 23, 21; Јн. 18, 39—40; 19, 7. 15).

жртве бескрвне: у *Сіаром завейу* сви плодови земље осим квасца и меда (види Лев. гл. 2.); у *Новом завейу* — хлеб и вино у светој тајни евхаристије или причешћа, која служи као бескрвна жртва ради очишћења од греха (види Мт. 26, 26—28; Мк. 14, 22—24; Лк. 22, 19—20; 1. Кор. 11, 23—25).

жртва свеспаљеница (јевр. 'olāh; види Лев. гл. 1.; 7, 8; 9, 17. и др.).

„жуч на крсту окуси нас ради“ (упореди Мт. 27, 34; Јн. 19, 29).

заблудели, онај који је залутао, који лута или блуди. Речи *блуд* и *ѡрељуба* у језику Светог писма некада означавају лутање, превару или изневеравање уопште, па се често примењују на религиозно отпадништво и припадање туђим боговима или идолима (упореди Изл. 34, 15—16; Јер. 23, 37).

заборављање онога што је позади (види Лк. 9, 62).

завет Господњи, савез (јевр. *berit*) између Бога и људи (види Пост. 9, 9—17; 21, 27. 32; 31, 44; Изл. 6, 4; 34, 10. 27. и др.).

закон (јевр. *tōrā*, грч. νόμος) = заповести божје (види Изл. 18, 16). У Новом завету тако се назива цео Стари завет, то јест све књиге Старог завета (упореди Мт. 5, 17; 12, 5; 22, 36; 23, 23; Лк. 10, 26; 16, 17. и др.). У богослужбеним књигама православне цркве реч *закон* се употребљава са значењем: Свето писмо уопште; Јеванђеље; јеванђелско учење; писмено откривање божје.

Закон божји (јевр. *tōrā jhwh*, грч. νόμος κυρίου) или *закон бо-жансївени*, назив за Свето писмо (види Изл. 13, 9; Пс. 1, 2).

Закон и пророци (грч. νόμος καὶ προφήται), назив за Стари завет (види Мт. 5, 17; 22, 40).

Закон Мојсијев (грч. νόμος Μωϋσέως), назив за Петокњижје или пет књига Мојсијевих (види Лк. 22, 44).

залутала овца, појам из приче о изгубљеној овци (Лк. 15, 1—7), символ грешника (види 1. Петр. 2, 25).

заступници пред Богом. Праведници и светитељи су заступници људи пред Богом, јер Господ услишује њихове молитве (упореди Пост. 20, 17; Јов. 42, 8; Приче 15, 29; 1. Јн. 5, 16).

земља обећана (грч. γῆ ἐπαγγελίας), назив за Палестину (види Јевр. 11, 9).

златник примљен од Господа, појам из приче о талантима (Мт. 25, 14—30), означава дар примљен од Бога.

змија лукава (јевр. *nāhāš*; значење нејасно; у јевр. именица је мушког рода) = ђаво, демон, бес (види Пост. 3, 1—4. 13; упореди 2. Кор. 11, 3). У Србљаку се употребљавају још изрази: *змија злобна, змија неїријатијеска, морских дубина змија*.

особено име Христово којим се истиче његов спаситељски подвиг (види Јн. 4, 42; Д. ап. 5, 31; Флб. 3, 10; 1. Тим. 1, 2; Тит. 1, 4; 2, 13; 3, 6; 2. Петр. 1, 2; 1. Јн. 4, 14). — Види *Христос*.

Исус Навин (јевр. *jēhōšū'a* или *jēšū'a*), Исус син Навинов из племена Јосифовог (види Број. 13, 9). Друго му је име *Хошеа* (јевр. *hōšē'a*, скраћеница од *jēhōšū'a* = Јахве је спасење; Даничић: *Авсије*). То је име добио Исус Навин када је пошао да уходи земљу Хананску (види Број. 13, 27; упореди П. зак. 32, 44). Био је Мојсијев сарадник (види Изл. 17, 14; 24, 12), а потом и наследник (види П. зак. 1, 37—38; Број. 27, 18—23; упореди П. зак. 31, 14—31). Увео је Израиљце у Палестину и поделио земљу на племена (види Књига Исуса Навина).

анђеос се јавио Исусу Навину и заповедио му да изује обућу с ногу својих, јер је свето место на коме стоји (види Ис. Нав. 5, 15).

велики архисираији (= војвода војске Господње) *јавио се Исусу Навину* и борио се за њега (види Ис. Нав. 5, 13—15).

јагње = пасха (арам. *pashā'*, од јевр. *pesāh*, дословно значи: пролазак, поштеда). Када је Мојсије, пре изласка Јевреја из Египта, наговестио пропаст египатских првенаца, и људи и животиња, заповедио је да сваки Израиљац закоље по једно јагње или јаре од године дана и да његовом крвљу помаже праг и надвратник на вратима своје куће, да би то био знак за поштеду у време покоља египатских првенаца (види Изл. 12, 1—13. 21—23. 43—51). Од те поштеде добио је назив и празник и *јаиње* које је клано за празник (грч. *πάσχα*; види Мк. 14, 12; Лк. 22, 7).

иасхално јаиње је праобраз Исуса Христа (види Јн. 19, 36; Д. ап. 8, 32; 1. Кор. 5, 7; 1. Петр. 1, 18—20; Откр. 5, 6—14; 6, 1—11. 16—17; 7, 9—17; 8, 1; 12, 11; 13, 8; 14, 1—5. 10; 15, 3; 17, 14; 19, 7—9; 21, 9—14. 22—23. 27; 22, 1—5).

јагње божје за свет заклано;

јагње божје што грехе света очишћује (упореди Јн. 1, 29. 36; Откр. 13, 8; Ис. 53, 7). — Види *јаиње*.

Јаков (јевр. *ja'ākōb*; значење види Пост. 25, 24—26; 27, 36), библијски патријарх, млађи син Исавов, унук Авраамов. Живот Јаковљев описан је у Пост. 25, 24—34; гл. 27—37. и 46—49). — Види *Израиљ*.

јарам лаки (грч. *ζυγὸς χρηστός*; Мт. 11, 29—30) = *јарам Христов*, символ крста или страдања Христовог, или страдања уопште.

Јахве, види *Бој*.

јеванђеље (грч. *Εὐαγγέλιον*: радосна вест, благовест) = проповед и учење о спасењу подвигом Исуса Христа, или наука Христова (види Мк. 1, 15; 13, 10; 16, 15; Д. ап. 8, 25; 14, 21; 1. Кор. 9, 14; 2. Кор. 11, 7).

Јеванђеље (грч. *Εὐαγγέλιον*), списи који садрже Христову науку о спасењу.

јеванђеље о богатом младићу, одељак у Јеванђељу који говори о разговору једног богатог младића с Исусом Христом (Мт. 19, 16—30; упореди Мк. 10, 17—31; Лк. 18, 18—34).

једини свети који у светима почива = Бог.

једини Бог, види *Бој*.

„Једите тело моје...” (види Мт. 26, 26; Мк. 14, 22; Лк. 22, 23).

јелен (јевр. *'ajjāl*, лат. *Cervus elaphus*; Даничић: кошута), символ чежње за Богом (види Пс. 42, 1).

Јеремија (јевр. *jīrmējāhū*; значење је спорно), пророк у јудејском царству. Живео у 7—6. веку пре Христа (види Јер. гл. 1. и даље).

Јеремијино љачевно живљење. Пошто је вавилонски цар Навуходоносор разорио Јерусалим 587/6. године пре Христа, пророк Јеремија је јадиковао над разореним Јерусалимом и испевао над њим тужбалицу, која је позната под именом *Плач Јеремијин*.

Јерихон (јевр. *jērihō* и *jērēhō*; значење непознато), град у Јудеји који лежи око 7 км западно од Јордана. Приликом освајања Палестине под вођством Исуса Навина, Израиљци су заузели Јерихон на изузетан начин: око *јерихонских зидина* свештеници су носили *свешћени хивој* (= ковчег завета) и *ирубили* у трубе шест дана по једанпут, а седмог дана седам пута. После тога разорене су јерихонске зидине и град је пао у руке Израиљаца (види Ис. Нав. 6, 1—20).

Јерусалим небески, види *јорњи Јерусалим*.

Јесеј (јевр. *jīšaj*, скраћеница *'iš-jhwh*: човек божји, праотац из Витлејема, отац цара Давида (види 1. Цар. 16, 18—22; упореди Рут. 4, 18—22; Мт. 1, 6; Лк. 3, 31—32).

Јесејев корен (види Ис. 11, 10; упореди Рим. 15, 12; Мт. 1, 5; Лк. 3, 32), символ Месије који ће изаћи из „стабла Јесејева“ и из „корена његова“ изникнути (види Ис. 11, 1).

Јов (јевр. *'ijjōb*; значење непознато), главна личност у Књизи јо Јову. Помиње се још на неким местима у Светом писму (Јез. 14, 14, 20; Тов. 2, 12, 15; Сирах 49, 9. — само у јевр. тексту; Јак. 5, 11).

Авсидиски Јов. Јов је живео у земљи Усу (јевр. *ūs*; Јов 1, 1). У грчком преводу Старог завета Јовова отаџбина се назива *Ависидида* (грч. *Αἰσιδίτις*; Јов 1, 1), па се и Јов назива *авсидиски* или *авсидиски*.

Јов на Исџоку беше: „славан и имућан, богоштоватељ и праведан, безлобив и милостив и мучењима почетак“ (упореди Јов 1, 1. 3. 5. 8. 20; 2, 3).

милосрђе Јовово = милостивост, милостиња Јовова (види Јов 31, 16—21).

ране Јовове (види Јов 2, 7—8).

ишриљење Јовово (види Јак. 5, 11).

Јован (јевр. *jōhānān* = Бог се смиловао) **Крститељ и Претеча**, син свештеника Захарија и Јелисавете (види Лк. 1, 5). Рођен је шест месеци пре Исуса Христа (упори Лк. 1, 13. и 1, 26).

Јован Крстишџел (грч. *Ιωάννης βαπτιστής*; Мт. 3, 1). Тако је назван јер је крстио Исуса Христа (види Мт. 3, 13—17; упореди Мк. 1, 9—11; Лк. 3, 21—22).

Јован Прџеча. Реч претеча (грч. *πρόδρομος*) само је једанпут употребљена у Светом писму Новог завета и односи се на Исуса Христа (види Јевр. 6, 20). Али на основу пророчанства пророка Малахије, који је прорекао долазак „анђела који ће приправити пут“ пред Месијом (види Мал. 4, 1), у црквеној пракси уобичајено је да се Јован Крститељ назива и Претечом.

Јордан (јевр. *jardēn*, или с чланом *hajjardēn*), најдужа река у Палестини. Извире с јужне стране Хермона, протиче кроз Меромско и Генизаретско језеро и улива се у Мртво море. На удаљености од око 7 км западно од Јордана налази се

град Јерихон, недалеко од ушћа Јордана у Мртво море (види: освајање Јерихона, Ис. Нав. гл. 6).

Јосиф (јевр. *jōsēph* = [Бог] може дометнути), библијски патријарх, син Јакова и Рахиле (јевр. *rāhēl* = овца), рођен у Харану (види Пост. 30, 22—24; 29, 4). Његов живот описан је у Пост. гл. 37. 39—50).

најасџи Јосифове. Јосифа су продала браћа египатским трговцима (види Пост. гл. 37.; упореди Пост. 45, 4) и он постаје слуга у Египту, где невин доспева у тамницу (види Пост. гл. 39.).

целомудрије Јосифово (види Пост. 39, 7—10).

Јосиф је *живео међу иноиљеменицима* у Египту (види Пост. 37, 28; 39, 1).

Јосиф *царује Еџиџом* (види Пост. 41. 43. 55; 42, 6; 45. 9). **Јосифово жиџораздавање** (види Пост. 41, 56—57; упореди Пост. 42, 25—26). У Србљаку има израз *џиџицораздавање*.

Јосифове косџи носили су Израиљци преко Црвеног мора (види Изл. 13, 9). Јосиф је умро у Египту, али је пре смрти заклео своју браћу да понесу његове кости када пођу из Египта у земљу коју је Бог обећао Аврааму, Исаку и Јакову (види Пост. 50, 24—25). Израиљци су испунили Јосифову жељу и понели су његове кости са собом, носили их за све време путовања по Синајском полуострву и донели их у Палестину и сахранили у Сихему (види Ис. Нав. 24, 32).

Јудејци (јевр. *jehūdī*; Даничић: *Јудеји*). У Старом завету тако се називају становници јудејског царства (на пример у 4. Цар. 16, 6; 25, 25; Јер. 34, 9; 40, 11; 43, 9) или провинције Јудеје (види Неем. 1, 2; 4, 10; Јест. 2, 5; 3, 4). Према новозаветној пракси (види Д. ап. 18, 14; грч. *Ἰουδαῖοι*), у Србљаку се употребљава реч *Јудејци* у смислу *Јевреји*.

Кајин (јевр. *qajin*; значење непознато), први син Адама и Еве (види Пост. 4, 1), убио свог млађег брата Авела (види Пост. 4, 8).

Кајин џо нарави = убојица.

камен (јевр. *'eben*; грч. *λίθος*; *λίθον*). По неким пророчанствима Старог завета (види Пс. 118, 22; Дан. 2, 34. 45) камен је

символ Месије — Исуса Христа (упореди у Новом завету: Мт. 21, 42; Мк. 12, 10; 1. Кор. 10, 4).

камен (грч. πέτρος), символ непоколебљиве вере. Када је апостол Петар исповедио Христа као Сина божјег = Бога, Исус Христос похваљује његову веру и каже да ће на том камену, то јест на вери коју је Петар исповедио, сазидати Цркву своју (види Мт. 16, 16—18).

камен заповести божјих: утврдити се на неподвижном камену заповести божјих = утврдити се у вери, извршавајући заповести божје.

камен исповедања Христова = вера у учење Христово.

камен крајеугаони (грч. λίθος ἀκρογωνιαίος; 1. Петр. 2, 6; Еф. 2, 20), „камен који одбацише зидари поста *ілава од уіла*“ (Пс. 118, 22), симболички означава Исуса Христа (види Мт. 21, 42; Лк. 10, 17; Д. ап. 4, 11; 1. Петр. 2, 7).

камен на коме се црква зида. Исус Христос је камен крајеугаони или камен темељац Цркве; светитељи — апостоли и пророци — јесу камење у темељима Цркве (види Еф. 2, 20).

каменовање првомученика Стефана (види Д. ап. 7, 54—60). — Упореди *Стефан првомученик*.

кедар ливански (*Cedrus libani*), зимзелено дрво из породице борова, расте самоникло у области Ливана. Брзо се размножава. По томе служи као символ праведника, који се умножавају „као кедар“ (види Пс. 92, 12; у срп. слов. праведник *іако фіннїх процвѣтѣхъ, и іако кедръ нїже въ ливанѣ оумножитсе*, грч. πληθυνθήσεται).

Киликија (грч. Κιλικία), област у југоисточном делу Мале Азије (види Д. ап. 6, 9; 15, 23. 41; Гал. 1, 21; Д. ап. 21, 39; 22, 3; 23, 4).

Киринеја (грч. Κυρηναία = Κυρήνη), грчка колонија у северној Африци на обали Средоземног мора. Око 75. године пре Христа постала римска провинција. У Киринеји је живело много Јудејаца (види 1. Мак. 15, 23; Д. ап. 2, 10). Киринејци су поседали јеванђеље у Антиохији (види Д. ап. 11, 20).

кип телета саградили су Израилци за време Мојсијевог борава на Синају. То је био златни кип коме су почели да се клањају (види Изл. 32, 1—6. и даље).

кладенац исцељења = бања исцељења = Витезда (јевр. *bēt-zētā* = овчија кућа; или *bēt-ḥesdā* = кућа милосрђа), извор у Јерусалиму код овчијих врата (види Јн. 5, 2. и даље).

клас = пшеница, символ васкрсења човечјег тела (види Јн. 12, 24).

клетва, проклетство којим је Бог казнио човека због првородног греха (види Пост. 3, 15—19). — Упореди: *Дева; Христос*.

кнез таме (грч. κοσμοκράτωρ σκότους; Еф. 6, 12; ἀρχος... Еф. 2, 2) = ђаво. — Види *беси*.

књиге дела или *књиге живоїа* (јевр. *sēphēr hajjim*, грч. βιβλος ζωῆς). У њима су написана сва људска дела (упореди Пс. 69, 28; 139, 16; Дан. 12, 1; Флб. 4, 3; Откр. 3, 5; 13, 8. и др.); оне се чувају на небесима (упореди Лк. 10, 20; Јевр. 12, 23) и биће отворене на дан последњег или страшног суда (види Откр. 20, 12. 15; 21, 27).

ковчег завета (јевр. *’ārōn b’erit*; Број. 10, 33; Ис. Нав. 3, 3; 4, 7; 2. Цар. 15, 24) или *ковчеї сведочанствва* (јевр. *’ārōn ’ēdūt*; Изл. 16, 34), свештени предмет који се чувао у светињи над светињама, најсветијем делу скиније (види Изл. 25, 10; 37. 1—9). Нико није смео да му се приближи нити да га дотакне. Само једном годишње улазио је првосвештеник у светињу над светињама и тада могао видети ковчег завета (види Лев. 16, 1. и даље). Приликом *преношења* ковчега завета морали су га свештеници завити у завесу светиње над светињама, а затим у још два покривача, и тек тада су га смели понети левити (види Број. 4, 4—6, 15). Нико други није смео дотаћи ковчег завета нити га носити. Ако би се то ипак догодило, „безакони носачи“ и „дрски носитељи“ изазвали би гнев божји и били би кажњени смрћу (види 2. Цар. 6, 6—7).

Давидово играње пред ковчеїом завета. Давид је једном приликом самовољно и против прописа закона пренео ковчег завета из Киријат-Јарима у Јерусалим (види 1. Цар. 7, 1—2; 2. Цар. гл. 6). Том приликом он је играо пред ковчегом завета (види 2. Цар. 6, 13—15).

У Србљаку се ковчег завета назива *играобразни ковчеї*, јер је он прасликовао ковчег завета који је на небу (упореди Откр. 11, 9).

„Ко је Бог као ти, Бог наш“ (упореди Пс. 77, 13).

коза (грч. *ερίφος* = јарац,) символ грешника (види Мт. 25, 32—33). — Види: *угео козји*; такође — *десни иуш*; *леви иуш*.

колесница огњена (јевр. *rekēb'ēš* = огњена кола), кола на којима се узнео пророк Илија на небо (види 4. Цар. 2, 11—12). — Види *Илија пророк*.

Корнилије (грч. *Κορνήλιος*), капетан (*ἐκατοντάρχης* = *Centurio*) римске војне јединице — чете (*centuria*), која је била у Тесарији (види Д. ап. 10, 1. и даље).

Корнилијева молитва. Корнилије се „мољаше Богу без престанка“ (Д. ап. 10, 2; упореди Д. ап. 10, 4), и тиме постао узор молитваника.

Корнилију се јавио анђео божји и рекао му да призове апостола Петра, да га он научи да позна истину и да се спасе (види Д. ап. 10, 3—6).

крв Господња = крв Исуса Христа којом су људи оправдани и искупљени од греха (види Рим. 5, 9; Еф. 1, 7; Јевр. 9, 22; Откр. 1, 5; 5), и постали стадо Христово (упореди Јн. 10, 14).

крило Авраамово (грч. *κόλπος Ἀβραάμ*: наручје, лоно Авраамово), израз који означава небеску славу или рај. После греха првих људи био је затворен људима улазак у славу небеску — рај (види Пост. гл. 3). Због тога су, пре доласка Месије — Исуса Христа, све душе праведника чуване у месту покоја, где су очекивале Месију, да заједно с њим уђу у вечну славу. Пошто је Авраам био отац свих Јевреја по телу, и отац свих праведника по духу, то место покоја названо је *крило Авраамово* (види Лк. 16, 22—23).

крст (грч. *σταυρός*). Од времена Христове смрти на крсту (види Мт. 27, 35; Мк. 15, 24; Лк. 23, 33), крст је символ Христовог страдања и страдања уопште. У Светом писму Новог завета крст се помиње као символ следовања Христу и правога хришћанског живота (упореди Мт. 10, 38; 16, 24; Мк. 8, 34; Лк. 9, 23; 14, 27).

оружје крста — средство којим се умртвљује „змија непријатељска“ — демон. Пошто је Исус Христос смрћу на крсту, и васкрсењем после смрти, усмртио демона и силу његову, крст служи као оруђе борбе против демона.

узети крст и ићи за Христом (види Мт. 10, 38; 16, 24. и др.).

Крститељ, види *Јован Крститељ*.

купина која огњем гори а не сагорева (види Изл. 3, 2; упореди П. зак. 33, 16; Д. ап. 7, 30), символ је Богородице — *Вечне Деве Марије*. — Види *Богородица*.

кућа на тврдом камену, символ чврстине и постојаности (упореди Мт. 7, 24—27).

лав који риче и тражи кога да прождре = ђаво, демон (упореди 1. Петр. 5, 8).

ливертински збор (грч. *συναγωγή λιβερτίνων*: ливерћанска синагога; Вук: л. зборница; Д. ап. 6, 9). **Ливертинци** (грч. *λιβερτίνος*, од лат. *libertinus*), „слободњаци“, вероватно Јевреји отпуштени из римског ратног ропства и настањени поново у Јерусалиму. Они су сачињавали заједно с Киринајцима и Александринцима у Јерусалиму црквену заједницу, можда с једном синагогом. Били су међу онима који су се препирали с архиђаконом Стефаном (види Д. ап. 6, 8. и даље).

лоза Исус Христос назива себе *чокошом* (грч. *ῥαβδος*) а своје ученике, то јест верне следбенике, *лозом* (грч. *κλήμα*; види Јн. 15, 1—5. и даље).

лопата (грч. *πτύον*), символ одвајања пшенице од плеве (упореди Мт. 3, 12; Лк. 3, 17), то јест — праведника од грешника. — У Србљаку је лопата символ одвајања „тешког од лаког учења“, то јест — истинитог од лажног, и вођења на стазу спасења.

љубав (грч. *ἀγάπη*), једна од три основне и највеће јеванђелске врлине (види 1. Кор. 13, 13).

љубав према Богу је прва и највећа јеванђелска заповест (види Мт. 22, 37—38; Мк. 12, 29—30; упореди П. зак. 6, 5) и ко је буде извршио наследиће вечно царство (види Јак. 1, 12; 2, 5). Бога треба љубити, јер он љуби нас (упореди 1. Јн. 4, 19).

љубав према човеку, људима је једна од две највеће јеванђелске заповести (види Мт. 22, 39; Мк. 12, 31; упореди Лев. 19, 18).

љубав побеђује мноштво његова (види 1. Петр. 4, 8).

љубав по крви (грч. *στοργή*) запоставља се због љубави *духовне* (грч. *ἀγάπη*), то јест љубави према Богу (упореди Мт. 10, 37; Лк. 14, 26).

љубав се назива штићом (упореди 1. Сол. 5, 8; такође Ис. 59, 17).

мудре деве (види: *Прича о десет девојака*; Мт. 25, 1—13), символ и пример ревносних извршитеља Христовог јеванђеља.

небо (јевр. *šāmajim*; значење непознато; у јеврејском тексту облик множине; тако је и у грчком преводу Старог завета, док је у Новом завету често у једнини), *ваздушни престо* изнад и око Земље (упореди Пост. 1, 26; Мт. 6, 26); *престо божји* (види Ис. 66, 1 = Д. ап. 7, 49; Мт. 5, 34; 23, 22; упореди Пс. 2, 4); *месито боравка анђела* (види Пс. 89, 6. и даље; Тов. 12, 15; Откр. 8, 2; Дан. 7, 10. и др.); *духовни свети* = анђели (види Пост. 1, 1; 2, 1. Тако је по тумачењу отаца и учитеља Цркве); *уснули одлазе на небо* (види Лк. 23, 43; упореди Лк. 24, 51; Д. ап. 1, 2. 9—11; такође Лк. 16, 19—31).

небеса вишња. У Светом писму се најчешће употребљава облик множине — *небеса*. Тако је у јеврејском изворнику Старог завета (јевр. *šāmajim*), тако и у грчком преводу Старог завета (грч. οὐρανοί); у Новом завету је чешћи облик једнине — *небо* (грч. οὐρανός) него множине — *небеса*. Апостол Павле, на пример, говори о узношењу једног човека до трећег неба (2. Кор. 12, 2). — Придев *вишњи* указује на удаљеност неба од Земље.

небески глас што уводи добре и верне рабе у радост вечну. То је глас божји на дан страшног суда којим се изриче награда праведницима (види Мт. 25, 21. 23. 34. и др.).

небески зборови = хорови анђела. — Види *анђео*.

небески чиновни = анђелски редови. — Види *анђео*.

небеско царство, види *царство небеско*.

недра Авраамова, види *крило Авраамова*.

недремљиво око. Израз је створен на основу речи Песме над песмама: „Ја спавам, а срце је моје будно“ (П. пес. 5, 2), које хришћанска црква узима као пророчанство о вечној будности Месије. Такво схватање поменутих речи потврђује и хришћанска иконографија. На иконама се слика Исус Христос како спава, а изнад њега су написане наведене речи Песме над песмама. — Светитељи могу стећи „недремљиво око“, то јест сталну духовну будност.

„Нема им помоћника ни избавитеља“ (види Ис. 42, 22).

„Нема светога осим Бога нашега и нема праведна изнад тебе, Господе“ (види Ис. 45, 21; упореди Ис. 44, 8; 45, 5. 14. 18; 46, 9; 48, 8. и даље).

непотребни раб (грч. δοῦλος ἄχρεϊος = беспослени слуга; Вук: залудни слуга; Лк. 17, 10). Пошто је човеков задатак да се непрестано и безгранично усавршава (види Мт. 5, 48), он никада не може бити беспослен (види Лк. 17, 10).

непокорни Израил (види Изл. гл. 17; Број. 20, 10—11. 24).

„Неправду ненавидим и мрзим је“ (види П. зак. 25, 16; срп. слов. *неправда*; Даничић: криво; упореди Приче 11, 1). **нечастиви** (грч. πονηρός; Мт. 13, 19; Еф. 6, 16; 1. Јн. 5, 18) = демон. — Види *беси*.

Никола (грч. Νικόλαος; који с народом побеђује), прозелит из Антиохије, један од седморице ђакона које су изабрали апостоли (види Д. ап. 6, 5).

нови завет (јевр. *hādāš berit*; грч. καινὴ διαθήκη = *нови савез* између Бога и људи, који је извршен преко Месије — Исуса Христа (види Јер. 31, 31; Мт. 26, 28).

нови завет = време после Христа.

Нови завет = Књиге Светог писма које су писане после Христа и садрже науку Исуса Христа.

Никодим (грч. Νικόδημος; који с народом побеђује), фарисеј, јеврејски кнез који је ноћу долазио Исусу (види Јн. 3, 1—21; 7, 50; 19, 39).

Ноје (јевр. *nōah*; питање значења је компликовано), човек који је нашао милост пред Богом (види Пост. 6, 8) и са својом породицом остао жив за време општег потопа (види Пост. гл. 6—8.).

Нојева жртва. После потопа, када је изашао из своје лађе, Ноје је принео жртве (види Пост. 8, 20—21).

обећана земља, види *земља обећана*.

обитељи праведних (види Лк. 16, 9; Јн. 14, 2; упореди Пс. 26, 8; 43, 3).

облак светлости био је видљиви знак божјег присуства међу Израјљцима (= Јеврејима) и путоказ за време њиховог изласка из Египта и путовања по Синајском полуострву (види

Изл. 13, 21; 34, 5; Лев. 16, 2. и др.). — У богослужбеним књигама православне цркве *облак свейлосији* означава Богородицу.

обновљење (грч. ἀνακλίνωσις) човека извршио је Месија — Исус Христос (види Тит. 3, 5; упореди Рим. 7, 6; 12, 2). Обновљење се састоји у ослобођењу од прародитељског греха и враћања у првобитно блажено стање (упореди Мт. 1, 21; Јн. 1, 29, 36; Гал. 3, 13; Тит. 2, 14; Јевр. 9, 26; 1. Јн. 3, 5).

обући се у Христа (види Гал. 3, 27; Рим. 13, 14) = живети по закону Господњем, по Јеванђељу.

оваплоћење Слова = оваплоћење Сина божјег, Другог лица Свете Тројице (види Јн. 1, 14; упореди Јн. 1, 1; 1. Тим. 3, 16). Бог се јавио у телу, да би спасао људе од греха (упореди Јн. 3, 16).

оваплоћени Син = Исус Христос. — Види: *оваилоћење Слова*; *Свеија Тројица*; *Христос*.

овца изгубљена (види Лк. 15, 1—7; упореди Мт. 18, 12—14), символ грешника.

овце десне (види Мт. 25, 33), символ праведника.

огањ гејене, види *гејена*.

огањ гејенски, види *гејена*.

одежда божанствена = врлине, добродетељи (упореди Мт. 22, 12).

одлазак Богу = телесна смрт. — Види *смрт*.

од твога твоје (види 1. Дн. 29, 14).

оклоп вере (види 1. Сол. 5, 8). — Види *вера*.

омити се од греха (види Ис. 1, 16; Д. ап. 22, 16; Откр. 1, 5). Упореди *обред очишћења* у Старом завету који је био праћен свештеним омивањем (види Број. 19, 2—10).

Онај што изасја светлост и просветли јутро = Бог (види Пост. 1, 3, 5).

онај што на висоту хулу изрече = Њаво (упореди Откр. 13, 6).

онај што се хвалисао да ће свој престо утврдити на облацима (види Ис. 14, 13).

они што су у тами и сенци (види Ис. 9, 2) = људи старог завета. Њима ће засијати светлост — Месија Исус Христос (види Мт. 4, 16).

орао понавља, обнавља своју младост (види Пс. 103, 5; упореди Ис. 40, 31) па је по томе символ духовног обновљења.

органон (јевр. 'ugāb: двојнице; грч. ὄργανον), дувачки музички инструменат код Јевреја у старом завету (види Јов 21, 12; 30, 31; Пс. 150, 4).

органон Светога Духа. Тако се назива човек преко кога Свети Дух дела у свету (упореди Пс. 45, 1).

осана (јевр. hōšī' ānā: помози!; грч. ὡσαννά), у Пс. 118, 25. молитва за помоћ после победе. Пошто се Пс. 118. пева на Пасху и друге празнике, *осана* је постао уобичајени поклич (види Мт. 21, 9, 15; Мк. 11, 9—10; Јн. 12, 13).

освета (јевр. nāqāt) припада једино Богу (види П. зак. 32, 35; Пс. 94, 1; Рим. 12, 19; Јевр. 10, 30).

отац (грч. ὁ πατήρ, од араам. 'āb), назив за старце у манастирима или свештена лица уопште. У старом завету, поред осталих, тако су називани и свештеници (види Суд. 17, 10; 18, 19).

Отац (грч. πατήρ) = Прво лице Свете Тројице. — Види *Свеија Тројица*.

Отац небески (грч. πατήρ οὐράνιος), једно од имена божјих (види Мт. 5, 16, 45, 48; 6, 9, 14, 26, 32; 7, 11, 21; 10, 32; 15, 13; 18, 32; Лк. 11, 2).

Отац, Син и Дух Свети — лица Свете Тројице (види Мт. 28, 19; Д. ап. 20, 28; Рим. 8, 9; Кор. 13, 13; Еф. 2, 18; 1. Петр. 1, 2; 1. Јн. 5, 7; Јуд. 20—21). — Види *Свеија Тројица*.

„Отаца наших Боже, благословен јеси“ (упореди Изл. 3, 6, 15; 4, 5; Д. ап. 3, 13; 7, 32).

отворити усне ради слављења Бога (упореди Пс. 51, 15).

остављање свега ради Христа (види Лк. 14, 25—35).

охолост = гордост, основ је свих грехова (види Сирах 10, 15).

„Очи свих ништих у те се уздаху...“

и ти даваше храну њима“ (упореди Пс. 145, 15).

очовечење (грч. ἐνανθρώπησις), јављање Бога у телу (види 1. Тим. 3, 16).

Павле (грч. Παῦλος, од лат. *Paulus*), римско име апостола Павла (види Д. ап. 9, 13). Његов живот од његовог обраћања до првог римског сужањства описан је у Делима апостолским, а у свим његовим посланицама има доста биографских података. Ради проповедања Јеванђеља апостол Павле предузима више мисионарских путовања по Малој Азији, Македонији, Грчкој, Ахаји и острву Кипру (*прво* путовање: Д. ап. гл. 13—14; *друго*: Д. ап. 15, 22—18, 22; *треће*: Д. ап. 18, 23—21, 15). Дела апостолска говоре још и о првом путовању апостола Павла у Рим и тамошњем сужањству (Д. ап. гл. 27—28). И ово путовање апостол Павле је користио за проповедање Јеванђеља.

Павле убица. Тако се назива апостол Павле, јер је присуствовао каменовању првомученика Стефана (види Д. ап. 7, 58).

Павле указује какав треба да је архијереј (грч. ἐπίσκοπος; Вук: владица; види 1. Тим. 3, 2—7).

Павлово божанско учење = јеванђелско учење за које је живео и које је проповедао апостол Павле.

Павлово засађење (види 1. Кор. 3, 6).

пастир (грч. ποιμήν) или *пасијир добри* (грч. ποιμήν καλός; Јн. 10, 11. 14) је сваки свештеник, а првенствено епископ као наследник апостола, којима је поверено да „пасу стадо“ Христово (види Јн. 21, 15—17) и који су због тога с правом названи пастирима.

пасијир добри изражи залућалу овцу (упореди Лк. 15, 6) и, ако је потребно, полаже душу за своје овце (упореди Јн. 10, 11). — Види *сиаго*.

Пастир добри (грч. Ποιμήν καλός) = Исус Христос (види Јн. 10, 11. 14).

пастири „поју од Деве рођеноме Христу Богу“ (упореди Лк. 2, 8—20).

пастири и мудраци (грч. ποιμένες; μάγοι) поклонили су се први Христу Богу, кога је родила у јаслама Дева (види Мт. 2, 1—12; Лк. 2, 8—20).

патријарх (грч. πατριάρχης од јевр. 'āb = отац, rōš ha'abōt = глава отаца; главни, врховни отац), родоначелник (види 1. Дн. 24, 31; 2. Дн. 19, 8; 26, 12), вођа посебног колена или племена (види 1. Дн. 27, 22), војни старешина (види 2. Дн. 23,

30). Али, у доцнијим јудејским и ранохришћанским списима патријарсима су сматрани Авраам, Исак и Јаков (види 4. Мак. 7, 19) и њихови синови (види 4. Мак. 16, 25). Дела апостолска им прибрајају цара Давида (види Д. ап. 2, 29). А тако се називају и првих десет родоначелника човечијег рода од Адама до Ноја и девет праотаца од Сима до Таре, оца Аврамовог (види Пост. 11, 10—26).

перо Светога Духа, упореди: трска хитрог брзописца (Пс. 45, 1). Тако су називани пророци, који су писали по надахнућу Светог Духа.

Петар (грч. Πέτρος, облик мушког рода од араам. *kēphā*: стена, камен), један од дванаесторице апостола (види Мт. 10, 2; Мк. 3, 16; Лк. 6, 14; Д. ап. 1, 13). Био је у ужем кругу апостола и пратио Исуса Христа у најважнијим тренуцима његовог живота (види Мт. 17, 1; 26, 37; Лк. 8, 51).

Петрова ревноси и слобода. Показао их у проповедању Јеванђеља (види Д. ап. 1, 15—26; 2, 14—36; 3, 1—26; 4, 1—12; упореди Д. ап. 5, 1—11; 5, 29—32; 8, 14—25; 9, 32—43; 10, 9—16. и др.).

Писмо божанствено (грч. θεία γραφή), назив за Свето писмо. Потиче од Атанасија Александријског (4. век по Христу).

пламена пећ, види *роса у пламеној пећи*.

плотска похота (грч. ἐπιθυμία σαρκός) = телесна жеља (види 1. Јн. 2, 16).

погани (лат. *pagani* = сељаци, од јевр. *gōjīm*), Исмаелћани, деца Агарина; многобошци. — Види: *Аіара*; *Исмаилћани*.

погребсти своје мртваце (види Мт. 8, 22).

подобан Владици своме, подобећи се Владици своме, то јест Христу или Богу (упореди Мт. 5, 48). Подобљење Христу — Богу могуће је, јер је човек створен по слици божјој (види Пост. 1, 26—27).

појање на богослужењу: у *сиаром завешу* појање на богослужењу било је праћено инструменталном музиком (упореди 1. Дн. 25, 16; на то указују и многи натписи над псалмима). У *новом завешу* православна црква није увела инструменталну музику на богослужење.

покојиште божје, види *ћивойи свешћени*.

помазаник (јевр. *māšīah*), назив за све оне који се уводе у дужност помазањем уљем као симолом изливања божје благодати (упореди Изл. 29, 7; 28, 41; 1. Цар. 27, 11; 2. Цар. 12, 21, 25; 2. Цар. 19, 16; Ис. 45, 1; Дан. 9, 25).

помазање божанствено, види *помазаник*.

помазатељ царевима, види *Самуил*.

помазивање ароматима. Тела умрлих помазивана су ароматима (грч. *ἀρώματα*; Вук: мириси; упореди Мк. 16, 1; Лк. 24, 1).

понижени нас ради, види пророчанство пророка Исаије о страдањима и понижењу Месије (Ис. гл. 53; упореди Мт. 26, 47—27, 50; Мк. 14, 43—15, 37; Лк. 22, 47—23, 49; Јн. 18, 12—19, 42).

пород Богородичин = Исус Христос.

последњи биће први (види Мт. 12, 45; Лк. 11, 26).

посредник у Бога = светитељ. — Види *засиујници пред Бојом*.

пост и молитва (грч. *νηστεία καὶ προσευχή*), средства којима се изгоне беси и чисти душа (види Мт. 17, 21).

послушни и верни раб (грч. *δοῦλος ἀγαθὸς καὶ πιστός*) појам из приче о талантима (види Мт. 25, 21, 23).

потоп. Свеопшти потоп био је у време Нојево због људских грехова (види Пост. гл. 6—8).

почетак премудрости је страх божји (види Пс. 11, 10; Приче 1, 7; 9, 10).

праведник живи од своје вере (види Авак. 2, 4; упореди Рим. 1, 17; Гал. 3, 11; Јевр. 10, 38).

„Праведници на веки живе,
и прослављање је њима од Господа“ (види Јез. 33, 8—19).

правду штовати, неправду омрзнути (види Пс. 45, 7; Јевр. 1, 9).

праг Господњи = праг дома Господњег (упореди Пс. 84, 10).

првомученик = архијакон Стефан (грч. *Στέφανος*: овенчани; венац), који је први мученички умро због исповедања своје вере у Исуса Христа као Бога (види Д. ап. 6, 8—7, 60).

предзнање божје (грч. *πρόγνωσις*) огледа се у томе што Бог унапред зна све мисли, сва осећања и сва дела људска (упореди Пс. 39, 9; 119, 168; 139, 2—4; Мт. 6, 6; Дан. 13, 43).

предсказање или пророковање (грч. *προφητεία*). Бог укрепује своје избранике, да предскажу будућност и они објављују и пишу оно што им је Бог казао (види Јер. 26, 2, 8; Јез. 2, 7; 3, 4, 10, 11; 2. Цар. 23, 2; Д. ап. 1, 16; 2, 4; 28, 25; и многа друга места).

преисподња (грч. *κατώτατα*: најдоњи; у јевр. *tahtit hāhār*: испод земље), назив за *ад* или *накао* (види Пс. 63, 9; Даничић: под земљом).

прелест ђавола (грч. *πλάνη*) = превара ђаволова (упореди 2. Петр. 2, 18; 3, 27; Рим. 1, 27; Еф. 4, 14; 1. Сол. 2, 3; 1. Јн. 4, 6).

преселити се ка Богу. У Светом писму се гледа на смрт као на сан (види Мт. 9, 24; Мк. 5, 39; Лк. 8, 52; Јн. 11, 11) или „одлазак оцима својим“ (види Пост. 15, 15; 25, 8; 35, 29; 49, 33), то јест одлазак Богу (упореди Проп. 12, 7; Јов 34, 14—15; Пс. 104, 29). — Види *одлазак Боју*.

престоли се постављају на дан страшног суда да би на њима седели апостоли (види Мт. 19, 28; Лк. 22, 30).

Претеча и Крститељ Јован, види *Јован Крстишцељ*.

„Преузношени отаца наших Боже,
благословен јеси“ (упореди Дан. 3, 32. и даље).

„Приђите, чеда, послушајте ме...“ (Пс. 34, 11).

„Приклони ухо твоје, Господе!“ (упореди Пс. 116, 2).

Приснодева = Богородица. Предсказано је њено вечно девичанство. — Види *кућина која јори а не сајорева* (Изл. 3, 2) и *заворена враћа* (Јез. 44, 2—3).

причестити се јагњетом божјим = у облику хлеба и вина јести тело и крв Спаситеља — Исуса Христа (упореди Мт. 26, 26—28; Мк. 14, 22—24; Ск. 22, 19—20).

причешће крвљу и телом Господњим = причешће јагњетом божјим.

промисао (грч. *πρόνοια*) божји, промисао Вишњег = непрекидно дејство мудрости, доброте, љубави и свемоћи божје којима Бог надгледа, чува и одржава све своје творевине, упућујући их њиховом крајњем циљу. — Види *Бој*.

Промислитељ, види *Бој*.

пророк (грч. *προφήτης*; јевр. *nābī'*), човек који говори у име другога (упореди Изл. 4, 14—16), који говори у име божје

и предсказује вољу божју (види, на пример, Број. 22, 38; 23, 5, 16; П. зак. 18, 18; 2. Цар. 23, 2; Јездр. 1, 1; Ис. 51, 16; Јер. 1, 5—7, 9; Јез. 3, 27; Ос. 12, 11; Мт. 10, 20; Лк. 1, 70; Д. ап. 3, 21).

„Прославићу оне што мене славе,
слава је очева светиња синовља“ (види 1. Цар. 2, 30. [у LXX и словенском преводу]; упореди Јн. 12, 26; Мк. 8, 38; Мт. 10, 33; Лк. 9, 26).

псалм (грч. ψαλμός), песма која се пева уз пратњу музичког инструмента, обично са жицама (види 1. Дн. 25, 1, 6; 16, 5—6; упореди Пс. 33, 2; 43, 4; 49, 4. и др.).

псалме и псеме божанствене појући (упореди Еф. 5, 19; Кол. 3, 16).

псаламски = као у псалмима.

птица усамљена на крову (види Пс. 101, 7).

пут безбожника (види Пс. 1, 2).

пут Господњи (упореди Пс. 5, 8; 25, 4, 9—10; 27, 11; 67, 2; 77, 3; 95, 10; Јевр. 3, 10; такође Мт. 22, 16; Д. ап. 18, 25—26) = пут вечног живота, пут спасења, јер је Спаситељ — Исус Христос: пут, истина и живот (види Јн. 14, 6).

пут широки (грч. εὐρύχωρος ὁδός) = лаки, грешни живот који води у пропаст (види Мт. 7, 13).

пшеница, зрно пшенично (грч. κάρκος σίτου), символ васкрсења људског тела (види Јн. 12, 24).

раб будни (= раб добри и верни; грч. δοῦλος ἀγαθός καὶ πιστός), појам из приче Исуса Христа о талантима (види Мт. 25, 21, 23) и приче о десет кеса сребра (види Лк. 19, 17).

раб лењиви (грч. δοῦλος ὀκνηρός), појам из приче Исуса Христа о талантима (види Мт. 25, 26) и приче о десет кеса сребра (Лк. 19, 22).

радуј се! (грч. χαῖρε), поздрав којим су се поздрављали људи при сусрету у време Христово (Вук: здраво, према лат. *ave*; види Мт. 27, 29; Мк. 15, 18; Јн. 19, 3; и само на једном месту: радуј се!; Лк. 1, 28).

рај (грч. παράδεισος; јевр. *pardēs*, од перс. *pairi-daêra*, преко касносиријског *pardusi*) = парк, врт (упореди Јов 4, 13; Проп.

2, 5; Неем. 2, 8); врт у Едему (види Пост. 2, 8—3, 24); место пребивања праведника (упореди Лк. 23, 43; 2. Кор. 12, 4).

ране Христове. Исус Христос је поднео ране и смрт ради нашег спасења (види Ис. 53, 5; 1. Петр. 2, 24).

носићи на себи ране Христове значи: поднети страдање као следбеник Исуса Христа (види Гал. 6, 17; упореди 2. Кор. 4, 6; 11, 23).

распети нас ради = Исус Христос (упореди Јн. 3, 16; Ис. 53, 5; 1. Петр. 2, 24).

реч божја (грч. λόγος θεοῦ) се упоређује с мачом обострано оштрим (грч. μάχαιραν δίτομον; види Јевр. 4, 12).

речи Христове = Јеванђеље, Христово учење.

риболовци и незналице, назив за апостоле (грч. ἄλειτουργοι: риболовци; види Мт. 4, 18—19; Мк. 1, 16; Лк. 5, 2; ἰδιῶται: незналице; види Д. ап. 4, 13).

рог (јевр. *kēreṇ*; грч. κέρας), символ снаге, моћи, силе (види Лев. 4, 7; П. зак. 33, 17; 1. Цар. 2, 1, 10; 2. Цар. 22, 3. и др.).

Родитељка једнога од Тројице = Богородица, која је родила Бога-Сина.

роса у пламеној пећи. Бог је излива, да би спасао три младића од силе огња (види Дан. гл. 3).

руно (јевр. *gizah*), познатије под именом *руно Гедеоново* (види Суд. 6, 37—40), символ Пресвете Богородице.

саблазан змијина = саблазан ђаволова (упореди Пост. 3, 1—6).

савет нечастивих (види Пс. 1, 1) = безбожничко учење.

савет превечни. По учењу православне цркве стварању света претходио је *превечни савет* Свете Тројице (види Пост. 1, 26). У јеврејском изворнику ту је реч Бог дата у множини: *’elōhim*, па оци и учитељи Цркве у томе виде више лица у Богу, односно Свету Тројицу).

Савле (грч. Σαῦλος, грцизирани облик јеврејског *ša’ul* = измолъен [од Бога]), јеврејско име апостола Павла (у Д. ап. 7, 58; 8, 1, 3; 9, 1, 8, 11, 22, 24; 11, 25, 30; 12, 25; 13, 1, 2, 7, 9).

Савле је *присусиновао* каменовању *првомученика Сцијефана* (види Д. ап. 7, 58).

Савле је *кршћен од Ананије* и просветљен Светим Духом (види Д. ап. 9, 17).

Види *Павле ајосѿол*.

савршенство младића. На питање једног младића: какво добро да учини да има живот вечни, Исус Христос даје упутства (види Мт. 19, 16. и даље). — У Србљаку се каже да се подражавањем тих упутстава постиже савршенство — *савршенсѿво младића*.

Саздатељ, види *Бої*.

сазнање Бога неживом ствари, један од начина сазнања или познања Бога (упореди Пс. 8, 1. 3. 9; 19, 1; Ис. 40, 21—22. 26).

Самуил (јевр. *š'mū'ēl*; значење несигурно), пророк (види 1. Цар. 3, 20), судија (види 1. Цар. 8, 1) и свештеник (види 1. Цар. 1, 9; 4, 18) у Израилју. Његово рођење и живот описани су у Првој књизи о царевима, гл. 1—25. Био је „чедо молитве“, то јест *молишћом је исѿрошен од Боїа* (види 1. Цар. 1, 9—20). *Од рођења био ѿнесен и ѿредан Боју* (види 1. Цар. 1, 11. 28). Био *ѿмазашељ царева* у Израилју (види 1. Цар. 10, 1; 16, 13).

сатана, види *беси*.

сахрањивање мртваца. Треба оставити нека светски уповавају своје мртваце (види Мт. 8, 22) и бринути о духовном.

„Сва дела Господња, благословите Господа“ (види Дан. 3, 57).

свевидеће око = *Госѿодње око*, символ Бога који све види (види Зах. 9, 1; упореди Јевр. 4, 13; Приче 15, 3; Пс. 11, 4; 139, 16; Сирах 23, 27—29, и др.).

свеспаљеница, врста жртве у старом завету. — Види *жрѿва свесѿаљеница*.

свет, свет, свет..., усклик или поклич којим анђелски хорови прослављају тројчног Бога (види Ис. 6, 3; упореди Откр. 4, 8).

Света Тројица (грч. *ἅγια Τριάς*): Бог-Отац, Бог-Син и Свети Дух; три лица у једном Богу (види Мт. 3, 16—17; 28, 19; Мк. 1, 10—11; 16, 16; Лк. 1, 35; 3, 22; Јн. 1, 32—33; 13, 1—17. 26. и многа места у посланицама светих апостола). — У Србљаку се назива: *Божансѿвена Тројица; Тројица недељива* у

једном божансѿву; Живоначална Тројица; Тројица ѿребожа-сѿвена.

свети град = Јерусалим (види Ис. 52, 1; Јевр. 11, 10; упореди Откр. 21, 2. 10).

светиљка (грч. *λῆμπάς*; Вук: жижак), појам из приче Исуса Христа о десет девојака (види Мт. 25, 3—4. 7—8). *Уље у светиљкама* означава добра дела.

„Свет јеси, Господе!“ (упореди Ис. 6, 3).

Свето писмо (грч. *ἅγια γράφα* = Света писма; употребљен је облик множине, јер Свето писмо сачињава већи број мањих књига; види Рим. 1, 2).

свећа душе, упореди *свеиљка*.

свештене првине (јевр. *rē'šit bikkūrim*: првине плодова) = први плодови земље и стоке који су приношени Богу (види Изл. 23, 19; 34, 26; Лев. 2, 12; 23, 10; упореди П. зак. 26, 2—10).

свештенство. У *сѿаром завету* била су три свештеничка реда: *левиѿи* (јевр. *lēwī*) = помоћници свештеника (види 1. Дн. 9, 31—32; 23, 28; Број. 1, 50); *свеишеник* (јевр. *kohēn*), који је у јерархијском реду стајао врло високо над левитима (види Изл. 30, 21; Лев. гл. 8; 21, 17—21; 23, 3—6) и *ѿвосвеишеник* (грч. *ἱερεὺς*), који се назива *велики свеишеник* (јевр. *kohēn gadōl*; 4. Цар. 22, 4. 8; 23, 4; 2. Дн. 34, 9. и др.). *ѿавни свеишеник* (јевр. *kohēn rō'sh*; 2. Дн. 19, 11; 24, 11; Јездр. 7, 5. и др.) или *ѿмазани свеишеник* (јевр. *kohēn māšīah*; Лев. 4, 3. 5).

У *новом завету* има такође три свештеничка чина: *ѿакон* (грч. *διάκονος*: служитељ; види Д. ап. 6, 2—3. и даље; 1. Тим. 3, 8. 12), *ѿрезвиѿер* (грч. *πρεσβύτερος*: старац, старешина; види Д. ап. 11, 30; 14, 23; 15, 2; 1. Тим. 5, 17—19; Тит. 1, 5; Јак. 5, 14; 1. Петр. 1, 1. 5; 2. Јн. 1; 3. Јн. 1) и *еѿиской* (грч. *ἐπίσκοπος*: владика; Д. ап. 20, 28; Флб. 1, 1; 1. Тим. 3, 2. Тит. 1, 7; 1. Петр. 2, 25).

свући старог човека (види Еф. 4, 22. 24) значи: одбацити грех и грешне навике.

секира што је при корену (види Мт. 3, 10).

сенка закона (види Јевр. 8, 5; 10, 1), израз који указује на пролазну важност старозаветног закона.

серафими, види *анђео*.

силе = свет анђела или небеске силе уопште; један од анђелских редова. — Види *анђео*.

Силоам (грч. Συλωάμ; јевр. *šlōah* од корена *šlh* = слати), бања или купалиште у Јерусалиму код овчијих врата (види Јн. 9, 2), која је била с јужне стране града (види Неем. 3, 32; 12, 39). У силоамској бањи исцелио је Исус Христос слепорођеног човека (види Јн. 9, 1—12).

Син (грч. υἱός): Друго лице Свете Тројице или *Бој-Син*, који је једнобитан Оцу и равночастан Духу (види Јн. 1, 1; 17, 5); види *Свeй̑а Тројица*. — *Исус Христос* или Син божји (види Мт. 3, 17; 8, 29; 14, 33; 16, 16. и многа друга места).

син божји постаје човек по причешћу, хранећи се „јагњетом божјим закланим за свет“. — Види *ја̑ње божје за свeй̑ заклано; љричешће ја̑њeй̑ом божјим*.

Синај (јевр. *sēneh*; трн, багрем), Синајска гора = божја гора на којој је Мојсије примио откривење од Бога (види Изл. гл. 19.). — Види *Хорив*.

Син човечји (грч. υἱός ἀνθρώπων) = Исус Христос (види Мт. 8, 20; 9, 6; 10, 23; 11, 19; 12, 8. и многа друга места). Својим искупитељским подвигом *Син човечји* твори од људи *синове божје* (упореди Лк. 20, 36; Јн. 1, 12—13; Рим. 8, 14—21. 19; 9, 8. 26; Гал. 3, 26; 4, 4—7; Еф. 1, 5).

Сион (јевр. *šijjōn*), првобитно означава јеврејску тврђаву на источном углу Јерусалима коју је освојио цар Давид и од тада се назива град Давидов (види 2. Цар. 5, 7; 3. Цар. 8, 1). Од како је у Сиону постављена скинија (види 2. Цар. 6, 17) и доцније саграђен храм (види 3. Цар. гл. 6. и даље), Сион је постао *божје боравиште*.

Пророк Исаија је *љрорекао* да ће многи долазити на Сион (види Ис. 2, 2). Пошто из Сиона долази избављење (види Ис. 2, 3; Рим. 11, 26), Сион се назива *Црква божја свeй̑а*.

сиромаштво Христово = сиромаштво Христа ради (упореди Мт. 19, 21; Мк. 20, 21).

скинија, првобитни храм Израиљаца у старом завету. Прву скинију саградио је Мојсије. Скинија прасликује новозаветну, Христову цркву. — Види *Мојсије*.

скончање (грч. συντέλεια: свршетак), одвајање душе од тела, после чега се тело враћа у земљу од које је и саздано, а дух Богу који га је дао (види Проп. 12, 7). — Види *оглазак Боју*.

„Слава Богу што твори чудеса преславна“ (види Пс. 136, 3—4).

„Слава у вишњима Богу“ (види Лк. 2, 14).

Слово (грч. λόγος), Логос, Реч = Друго лице Свете Тројице (упореди Јн. 1, 1). — Види *бесљочeй̑но Слово*.

Слово божје ова̑лођено = Исус Христос (упореди Јн. 1, 14; 1. Тим. 3, 16).

Бо̑ородица је неискусобрачно и бесемено *родила Слово божје* — Исуса Христа (види Лк. 1, 31; Мт. 1, 18—23; упореди Ис. 7, 14).

смотрење божје (грч. οἰκονομία), божје старање или брига о свету (види Еф. 1, 10; 3, 2).

смрт (јевр. *māwēt*; грч. θάνατος). *Физичка смрт* је разложење, одвајање душе од тела (види Проп. 12, 7; Јов 34, 14—15; Пс. 104, 29), и то привремено, после кога ће се, на дан свеопштег васкрсења, поново спојити (види Јез. 37, 1—10; Д. ап. 24, 15). Стога се на физичку смрт гледа у Светом писму као на сан или спавање (види Мт. 9, 24; Мк. 5, 39; Лк. 8, 52; Јн. 11, 11; упореди Д. ап. 20, 10). — Смрт је *љрелазак у бесмрт̑ни живо̑и* (види 1. Јн. 3, 14; Рим. 5, 21) па се стога назива добитком (види Флб. 1, 21). — *Смрт̑ љраведника* часна је пред Господом (упореди Пс. 116, 15).

Духовна смрт̑ је одвајање душе од Бога, од божјег живота (види Еф. 4, 18; упореди Мт. 7, 23; 25, 41; Лк. 13, 27). То је вечна или коначна смрт па се назива још и другом смрт̑у (види Откр. 2, 11; 20, 14; 21, 8) или пропашћу и погибљу (види Јов 31, 3; Пс. 92, 7; Мт. 7, 13; Рим. 9, 22; Флб. 3, 19; 1. Тим. 6, 9; 2. Петр. 2, 12).

Содома (јевр. *sēdōm*; значење непознато; *Vg Sodoma*), град који је лежао југозападно од Мртвог мора. Уништен је, заправо запаљен због противприродног греха (види Пост. 19, 24; упореди Пост. 13, 13; Јез. 16, 48—50; 2. Петр. 2, 6—8; Јуд. 7).

Соломон (јевр. *šēlōmō*, од *šālom*: добитак), син Давидов, цар Израиљев. Живео и царовао у 10. веку пре Христа. Његова

владавина описана је у 3. Цар. гл. 1—11. Познат је по својој мудрости (види 3. Цар. 4, 29—34).

Соломонова сѿаросѿ, символ његове мудрости и искуства што их је показао у делима *Приче Соломонове* и *Књига ѿрошведника*, које му приписују јудејска и хришћанска традиција.

Спас, Спаситељ = Исус Христос. — Види *Исус*; *Христос*.

„Спасе ме десница твоја, Господе“ (види Пс. 137, 7).

„Спомен је праведника с похвалама“ (срп. слов. паметь праведныхъ съ похвалами; *Приче* 10, 7).

срп летећи. Пророк Захарија видео је „књигу где лети“, заправо свитак који је био савијен у облику српа, па се због тога Захарија назива у богослужбеним књигама *срповидац* (упореди Зах. 5, 1—4). — Види *мач блисѿав*.

стадо (грч. ποίμνη), назив за следбенике Исуса Христа, за верне или лаике — народ (види Лк. 12, 32; Д. ап. 20, 28—29; 1. Петр. 5, 2—3; упореди Мт. 26, 31; Зах. 13, 7). Насупрот томе свештеници се називају пастирима. — Види *ѿасѿир*.

срце (јевр. *lēb*; грч. καρδιά) у Светом писму означава средиште човекове личности, његов „персонални дух“, то јест свецелог човека. Тако је срце орган и начело човековог с а з н а њ а (види Јн. 12, 40; *Приче* 14, 33; 15, 14; упореди Пс. 20, 4; 33, 21); начело света о с е љ а њ а (упореди Пс. 13, 2; *Приче* 4, 23; 15, 13; 15; 21, 4; Јез. 11, 9; 1. Петр. 3, 4); центар в о љ е као пријемника спољашњег света, или врела стваралачке или рушилачке човекове делатности (упореди Мт. 12, 35; Пс. 38, 8; 40, 8; Д. ап. 5, 3).

стаза тесна (види Мт. 7, 14), символ патње, страдања. — Види *ѿѿѿ широки*.

стаза узана, пут узани који води у рај. — Упореди *сѿаза ѿесна*; *ѿѿѿ широки*.

стајање с десне стране знак је спасења и награде на суду после свеопштег васкрсења (упореди Мт. 25, 32. 34. и даље).

Стефан првомученик (грч. Στέφανος: овенчани, венац), један од седморице првих ђаконa, које су апостоли изабрали (види Д. ап. 6, 5) и рукоположењем, „стављањем руку“, увели у нову дужност (види Д. ап. 6, 6). Исповедио је Исуса Христа

као Бога и речју и делом; речју — одржавши чувену проповед у Јерусалиму (види Д. ап. 7, 1—52; упореди Д. ап. 6, 8—15), делом — претрпевши мученичку смрт за веру у Господа Исуса Христа (види Д. ап. 7, 53—60). Он је *ѿрви мученик* за веру Христову после оснивања Цркве (упореди Д. ап. 2, 1—4). Назива се *аѿосѿолом* и *архиђаконом*. Имао је чин *анђелски*, то јест ђаконски, јер ђакони представљају анђеле који непрестано с л у ж е Господу (упореди Јевр. 1, 14; 1. Петр. 3, 22).

„Стражите и молите се Богу“ (Мт. 26, 41; упореди Мт. 24, 42; 25, 13; Лк. 21, 36). — Види *бѿиѿе*, *молиѿе се*.

странство Владичино = Христово живљење на Земљи (види Варух 3, 38).

страх божји је почетак мудрости (упореди Пс. 111, 10; *Приче* 1, 7; 9, 10).

страшни суд или дан суда (грч. ἡμέρα κρίσεως), последњи и коначни суд божји над свима људима и народима (види Мт. 25, 31—46; 13, 40—43. 49—50; Откр. 20, 11—15; упореди Рим. 14, 10; 2. Кор. 5, 10. и др.). Пророци Јоил и Малахија називају тај суд „великим и страшним даном Господњим“ (Јоил 2, 31; Мал. 4, 5; упореди Д. ап. 2, 20), па се због тога тај суд назива *сѿрашним*.

„Страшно је пасти у руке Бога живогa“ (Јевр. 10, 31).

стуб и утврђење Цркве. За Цркву се каже да је „стуб и утврђење истине“ (види 1. Тим. 3, 15), а праведници и светитељи називају се стубовима и утврђењем Цркве (упореди Гал. 2, 9).

сујета (јевр. *hābēl*; грч. ματαιότης; Даничић: таштина; види Проп. 1, 1).

сунце правде = Исус Христос. Тако се назива по пророчанству пророка Малахије (види Мал. 4, 2; упореди Лк. 1, 78).

сухи жезал или жезал Аронов. Иако је био сух, жезал Аронов је процветао (види Број. 17, 8) и по томе је символ бесеменог рођења Исуса Христа од Деве.

таблице јеванђеља = Нови завет. — Види *ѿтаблице камене*.

таблице камене на којима је био написан закон божји, који је примио Мојсије на Синају (види Изл. 24, 12; 32, 19; упореди Изл. 34, 1. и даље). У ширем смислу таблице камене означавају Стари завет (види 2. Кор. 3, 3), насупрот *ѿтабли-*

цама јеванђеља, таблицама људских срца (види Јер. 31, 33; 2. Кор. 3, 3), које означавају Нови завет.

талант (грч. *τάλαντον*; јевр. *kikkār*), сребрни новац (види 3. Цар. 20, 39). У причи Исуса Христа о талантима (Мт. 25, 14—30) талант је символ дарова које људи примају од Бога. **тама овога света** (види Еф. 6, 12).

тамни кнез = ђаво, сатана, кнез таме (упореди Еф. 6, 12; такође Лк. 22, 53; Јн. 12, 31; Кол. 1, 13).

творац безданог мора = Бог (види Пост. 1, 9—10). — Види *Бој*.

тврд вере = чврстина вере (упореди Јевр. 11, 1).

Тезвићанин, Тесвићанин = пророк Илија (види 3. Цар. 17, 1).

тесан пут (грч. *τεθλιμμένη ὁδός*; Мт. 7, 14), символ патње, страдања. — Упореди *јуиши широки*.

„Тесвићанина ревношћу

срамне јереси истреби“ (упореди 3. Цар. гл. 18).

течење воде из сухог камена (види Изл. 17, 6; Број. 20, 11). — Види *Мојсије*.

тор покајања, символ покајаног грешника, заправо враћање грешника с грешничког пута. У Србљаку се покајање грешника упоређује с проналажењем залутале овце и њеним враћањем у тор. — Упореди *овца изјубљена*.

трава, символ пролазности (види Пс. 103, 15—16).

трговина добра = куповање вечног богатства пропадљивим (види Лк. 16, 1—13). Упореди *домойазишељ*.

тридневно погребене Владике = боравак Христов у гробу од петка увече до недеље изјутра (види Лк. 24, 7. 46; Д. ап. 10, 40; 1. Кор. 15, 4; упореди Мт. 16, 21; 17, 23; 20, 19; Мк. 9, 31; Ос. 6, 2).

Трисаставно божанство = Света Тројица.

Трисвета јединица тројична = Света Тројица.

Трисветла Тројица = Света Тројица.

трице, символ безвредног (види Флб. 3, 8).

трка, символ живота. Апостол Павле упоређује живот с трчањем (види 2. Тим. 4, 7).

Тројица света, види *Света Тројица*.

Ћивот, животи завеша Господње (грч. *κιβωτός*; 2. Мак. 2, 4—5). Види *ковчеј завеша*.

Ћивот свештени = Богородица. Цар и пророк Давид предсказао је Богородицу као „живот свештени и божје покојиште“ (Пс. 132, 8; у срп. слов. васкрсени господи въ покои твом. се кivotъ светини живои). Ове пророчке речи извршиле су се при васкрсењу Исуса Христа и његовог васкрсавања — Богородице.

удео козји = казне грешника (види Мт. 25, 32—33. 41—46). — Види *коза*.

узети крст = бити спреман на страдања (види Мт. 10, 38; Лк. 14, 27; Мт. 16, 24; Мк. 8, 34; Лк. 9, 23; Мк. 10, 21).

у јаслама од Деве рођени Бог = Исус Христос (види Лк. 2, 7). — Упореди *Христос; Дева, Богородица; Бој рођени од Деве*.

улазак Богородичин у храм. Када је Дева Марија навршила три године, родитељи су је одвели из Назарета у Јерусалим, да изврше своје раније обећање и предају је Богу на службу. Успомени на тај догађај посвећен је празник *Ваведене* (21. новембра по старом календару). — О овоме догађају нема података у Светом писму него се зна о њему из предања. **у сваком роду и роду**, израз који указује нешто што траје непрестано, вечно, „од колена до колена“ (од јевр. *dōr*: поколење, колена, генерација; види Пс. 33, 11; 44, 17; 61, 6; 72, 5; 77, 8; 79, 13; 85, 5; 89, 4; 90, 1; 100, 5; 102, 12. и др.).

усиновљење Богу (упореди Јн. 1, 12).

уснуће = тренутак физичке смрти. — Види *смрт*.

Утешитељ (грч. *παράκλητος*) = Треће лице Свете Тројице, Свети Дух (види Јн. 14, 16; 15, 26; 16, 7).

утишавање мора и ветрова, једно од чуда Исуса Христа (види Мт. 14, 32—33; Мк. 6, 51; Јн. 6, 18, 21).

ученици Христови = следбеници Христови. Било их је више, од којих је Исус Христос изабрао дванаесторицу, „које и апо-

столима назва“ (Лк. 6, 13; упореди Мк. 6, 30). — Види *ајно-сјоли*.

Учитељ (грч. διδάσκαλος) = Исус Христос (види Мт. 23, 8. 10; Јн. 3, 2. и многа друга места).

фараон (јевр. *par'ō*), библијски назив за египатске царе, владаре (види Пост. 12, 15—20; гл. 40—47; Изл. 2, 23; 3. Цар. 11, 18—22. 40).

фараон потопљен у мору (види Изл. 14, 28).

фарисеји (грч. *φαρισαῖος*, од јевр. *pərūšīm*: одељени, преко араам. *pərīššajjā*), религиозно-политичка странка код Јевреја у време Христово. Фарисеји су се строго придржавали Мојсијевог закона и осталих предања (види Мт. 15, 2; Мк. 7, 3), али су пазили на спољашњу форму закона, чиме су се гордили (види Лк. 18, 11—12). Отуда израз *фарисејска јордоси*.

финикс (јевр. *tāmār*; грч. *φοῖνιξ*: палма), палмово дрво (види Изл. 15, 27; Лев. 23, 40; Број. 33, 9; Неем. 8, 15; Пс. 92, 13; П. пес. 7, 8; Јоил 1, 12), символ је процветања праведника (види Пс. 92, 12; — Даничић: палма, а само у Пс. 92, 12: финик). — Упореди *кедар ливански*.

Финикс давидски, јер се помиње у Давидовим псалмима;

финикс лејорасли, јер финикс расте високо;

финикс њсаламски, јер се финикс помиње у псалму (Пс. 92, 12).

„Хајде за мном“, речи којима је Исус Христос позвао Филипа за апостола (Јн. 1, 43; упореди Мт. 4, 19).

херувими, један ред или чин небеских сила. — Види *анђео*.

хлеб и чаша, симболи свете тајне евхаристије или причешћа (упореди Мт. 26, 26—28; Мк. 14, 22—24; Лк. 22, 19—20). — Види *јричешће јайњетом божјим*.

хлеб небески = Слово божје, Исус Христос, који „силази с неба и даје живот свету“ (Јн. 6, 32—35; види и даље до ст. 60).

„Ходите чеда, страху Господњем научите се!“ (види Пс. 34, 11).

Хорив (јевр. *horēb*: суша; усамљеност), брдо на коме је Мојсије имао виђење Бога (упореди Изл. 3, 1. и даље). Опште

је мишљење да су Хорив и Синај једно исто брдо. — Види *Синај*.

Христос (грч. *χριστός*; јевр. *māšiah*: помазаник), титула Исуса (види Мт. 1, 26; 27, 17; Д. ап. 5, 42; 9, 34; Мк. 1, 1; Јн. 1, 17. и др.), која је најпре постала саставни део његовог имена а доцније почела и самостално да се употребљава као његово име, па су по том имену названи следбеници његови — *хришћани* (види ту реч). *Исус Христос* је Бог који се јавио у људском телу (види 1. Тим. 3, 16; Јн. 1, 1. 14), да би спасао људе првородног греха (упореди Јн. 3, 16—17). Он је:

Бој од Деве овајлоћени, Бој рођени од Деве у јаслама (упореди Лк. 2, 7);

Бој на веки све (упореди Рим. 9, 5);

даровалац ірадожииељсїва на небесима (упореди Јн. 14, 2—3; Еф. 2, 6; Флб. 3, 20; Јевр. 11, 14—16);

давалац ойрошијаја ірехова (види Мт. 9, 2; Мк. 2, 5; Лк. 7, 48; Кол. 3, 13);

доћи ће у слави својој (види Мт. 25, 31);

друји долазак Христов биће изненадно (види Мт. 24, 42. 44; 25, 13; Лк. 12, 40), а циљ му је свеопшти суд Христов свету (види Пс. 50, 3—4; Мт. 16, 27; 25, 31—46; Мк. 8, 38; 2. Тим. 4, 1; Јуд. 13; Откр. 20, 11—13);

жив на векове; живој (види Јн. 1, 4; 11, 25; 14, 6; Кол. 3, 4; 1. Јн. 1, 2; 5, 20);

жртївова се нас ради (види 1. Јн. 2, 2; 4, 20);

има два сушїасїва, две їприроде: он је Б о г (види Јн. 1, 1; 20, 28; Рим. 9, 5; 1. Тим. 3, 16; Јевр. 1, 8—9; 2. Петр. 1, 1; 1. Јн. 5, 20) и ч о в е к (види Д. ап. 17, 31; 1. Тим. 2, 5); (упореди *овајлоћење Слова*);

исїиинїиї Син божїи (упореди Мт. 14, 33; 26, 63—64; Мк. 1, 1; Лк. 27, 70; Јн. 1, 49; 6, 69; 9, 35. 37; 10, 36; 11, 27; 20, 31; Д. ап. 9, 20; Рим. 1, 4. и др.).

исїока духовної сунце, духовно јуїро (упореди Лк. 1, 78; Мал. 4, 2);

мїна (види Јн. 6, 35. 48. 50—58); види *мана*;

мирошворец (види Мт. 11, 29; Лк. 24, 36; Јн. 14, 27; 20, 19—21; 2. Сол. 3, 16);

мучење, распеће и покребење преиријео ради нас (види Мт. 26, 47—27, 61; Мк. 14, 43—15, 47; Лк. 22, 47—23, 56; Јн. гл. 18—19; упореди Мт. 2, 13; Јевр. 12, 3);

нераздељив од Оца и Духа (види Јн. 10—30; 14, 7. 9. 11; 17, 21; Д. ап. 5, 3—4. и др.); види *Светија Тројица*;

Овайлоћени Син једнак Оцу и Духу (упореди Флб. 2, 7);

првојасијир = поглавар пастирски (види 1. Петр. 5, 4; упореди Јевр. 13, 20);

предсказивали ја Закон и пророци = Стари завет; види *Закон и пророци*.

раван Оцу и сајресјолан Духу, види *Светија Тројица*;

све гржи (упореди Јевр. 1, 3);

свејлосји неисказана, свејлосји свију (упореди Јн. 8, 12; 9, 5; такође 1, 5. 9);

свејлосји шјо у свеј гође (Јн. 12, 46);

Слово — Логос, Реч (грч. λόγος; види Јн. 1, 1. 14; 1. Јн. 5, 7; упореди Откр. 19, 13);

Сјас, Спаситељ (види Лк. 2, 11; Јн. 1, 42; Д. ап. 5, 31; 13, 23; Еф. 5, 23; Флб. 3, 20; 2. Тим. 1, 10; Тит. 1, 1. и др.).

Сјасијељ и Обновијељ (упореди Тит. 3, 5);

Учијељ (види Мт. 23, 8. 10; Јн. 3, 2);

Хрисјово сиромашјиво (види 2. Кор. 8, 9; упореди Мт. 8, 20; Лк. 9, 58; Флб. 2, 6—7);

часном крвљу искушо је сјаго (види Д. ап. 20, 28; Еф. 1, 7; Кол. 1, 14; Јевр. 9, 12. 15; 1. Петр. 1, 18—19; Откр. 5, 9);

чува и сјасава душе наше (упореди Рим. 14, 9; 1. Петр. 3, 22).

Христова пречиста Мајка = Богородица.

Христова тишина = Христов мир (види Јн. 14, 27; упореди Лк. 24, 36; Јн. 20, 19. 21).

Христов долазак у слави (види Мт. 16, 27; Мк. 8, 38; Мт. 25, 31).

Христов долазак у телу проповедао је првомученик Стефан (види Д. ап. 6, 8—7, 53; нарочито 7, 52).

Христово обличје постиже се непрестаним усавршавањем по угледу на Исуса Христа (упореди Еф. 4, 12—16).

хришћани (грч. χριστιανός), назив за следбенике Исуса Христа. Тако су они названи први пут у Антиохији (види Д. ап. 11, 26; упореди Д. ап. 26, 28; 1. Петр. 4, 16).

Цар над царевима; Цар и Господ господара = Спаситељ Исус Христос (види 1. Тим. 6, 15; Откр. 17, 14; 19, 16).

Цар сила = Бог. Назива се царем (види Дан. 4, 37) и Богом духова (види Број. 16, 22; 27, 16).

царство небеско (грч. βασιλεία τῶν οὐρανῶν; Мт. 5, 3), израз истакнут насупрот земаљском царству (види Мт. 7, 21; Рим. 2, 13) = царство божје.

Црвено море прешли су Израиљци (= Јевреји) приликом изласка из Египта (види Изл. 13, 18; 15, 22; упореди Јевр. 11, 29), носећи са собом кости Јосифове (види Изл. 13, 19).

„Часна је пред Господом смрт светих његових“ (срп. слов. Частна прѣдъ господемъ смрътъ светѣихъ его; Пс. 115, 6).

часна крв, види *Хрисјос*.

четрдесетодневни пост. У сјагом завешју држали су пророк Мојсије (види Изл. 34, 28; П. зак. 9, 9. 18) и пророк Илија (види 3. Цар. 19, 7—8), а у новом завешју Исус Христос (види Мт. 4, 2).

чинови небески = анђелски редови. — Види *анђео*.

човек је твар божја, створење божје (види Пост. 1, 26—27; 2, 7).

Човекољубац (грч. φιλάνθρωπος човекољубиви) = Христос, Бог (упореди Изл. 34, 6; такође Јн. 3, 16; Рим. 8, 5; 1. Јн. 4, 8).

„Чудесна су дела твоја, Господе!“ (Откр. 15, 3).

шестокрилате силе = серафими (упореди Ис. 6, 2). — Види *анђео*.

„Што око не виде ни ухо не чу ни на срце човеку не изађе...“ (види 1. Кор. 2, 9).

Младомир А. Тодоровић

и погы ваше нзуте. колны канте блго
даренин вала повинныисаы. нмпогто
ипню невадааганамь. прно оубовась
облапжамь. вѣро нро почнтакамь. вѣѣ
кыбатъ вала наѣжамь. прѣѣнго вала
лѣмѣхомь вѣтѣ невѣдѣннѣ. нвалам
кысѣтѣу бго разоуланнѣ възведохомь.
баламго алрлунныелѣтн, кресы свободнхо
ласе. нѣроно вѣстоу югронцоу крѣсте
щесе. трисѣтлымь свѣтольмѣтва про
сѣтихоломь. нсповѣбѣннѣ спѣваннѣмь
хѣо. бытнмь нзватнсе. нхрѣсто наленн
люднѣ нзредннѣ. црѣкоу сѣеннѣ. ннѣзы
кыетъ, непогань ѣкоме прѣѣн:
аламь нечѣстныи сѣбы, вѣмѣ потрѣбамь
ннѣ. нсоупостать днѣволь сѣнаѣ прѣ
вѣнѣ хвалене. ннѣа посрамленнѣ оупннѣ
тѣмѣ нпопиралѣмь палнѣмь ннѣ. крѣта
снлоу днѣмь навакломь. баламго
писаннѣ дѣскы навагозавѣтѣ бѣннѣ,
спѣанго ѣѣлнѣ разоулаѣхоломь. нтого вѣ
пльть прншѣла прннѣхоломь. ндѣстѣна
мь сѣбѣмь чѣдомь бѣннѣмь бытн вѣ
роуцнѣмь вѣнѣмь, водѣмь ндѣхоломь

[illegible][illegible]

П ОУТИ ВЪВЕДЕШАГО ВЪЗНУНЪ . НАСТАВНИКЪ И
ПРЪВО ПРѢСТОЛНИКЪ Н ОУЧИТЕЛЬСКИ . ПРЪВѢ
ПРИШЕ СТАЮ СЛОВО , ѿ УСТЬЕ СВОЕ ПРОИВѢТИ .
ПОРОДНЕНЪ ДУХОМЪ СТЫНМЪ . ЯКО ДѢЛА МА
САНИМА СШЕ ПНАМЪТИ УСА . ТѢМЪ ГИЩО А ПЛА
ИСТАМЪ ВРЪХОВНАГО , УТОУЩЕТИ АЛНМЪ .
ХАКАДЛОИ ДАРОВАТИ МАМЪ ВЕЛИКИ ДАЛОСТЬ .
СЛА . ПИИ . . . ТѢБЕ НЕХОДАТАНЦОУ .
И УТОЮ . ѿ СПИСТОЛНИ . И ѿ ПОУ .

[illegible]

плъзми равно проповѣдателямъ . станемъ и мы
не лѣзари . поутникомъ сподобимся .
платьемъ соущимъ и збавимъ . алаостнѣе ела
го сѹтребна подателямъ . достепно въсхвалымъ

Стара српска књижевност у 24 књиге
књига пета/свеска друга

ТЕОДОСИЈЕ

СЛУЖБЕ, КАНОНИ И ПОХВАЛА

Уредник

Милутин Станисавац

Рецензент

Радмила Маринковић

Ликовно-графичка опрема

Добрило Николић

Технички уредник

Миолуб Поповић

Корректор

Мирјана Шешлија

Издавачи

Издавачка радна организација *Просвета*
ООУР „Издавачка делатност“
Београд, Добрачина 30

Српска књижевна задруга
Београд, Маршала Тита 19

Штампа

Београдски издавачко-графички завод
Београд, Булевар војводе Мишића 17

Тираж

7 000 примерака

Београд, 1988.

ISBN 86-07-00317-8